

The background is a complex, symmetrical composition. It features a central, dark purple butterfly-like shape with intricate patterns on its wings, set against a golden-brown, textured background that resembles a close-up of a flower or a similar natural form. The overall effect is one of organic symmetry and vibrant color contrast.

**Carlos
Castaneda**

**ODDĚLENÁ
SKUTEČNOST**

ÚVODNÍ POZNÁMKA PŘEKLADATELE

Český překlad další z dnes již klasických „reportáží“ Carlose Castanedy se dostává ke čtenářům s takřka dvacetiletým zpožděním. Módní vlna i vzrušené spory „Castaneda ano, Castaneda ne“ se přehnaly, a tak se můžeme klidně a nerušeně nechat fascinovat osvobozujícím poselstvím dona Juana, které k nám doléhá Castanedovým prostřednictvím.

Neznám nikoho, koho by tato strhující svědectví nechala chladným. Jakmile vyšly první Castanedovy zápisky, „Učení dona Juana“, čtenářská obec se rozdělila na horlivé zastánce a stejně horlivé odpůrce. Bylo to v Kalifornii v roce 1968, na konci oné sladké a důvěřivé éry šedesátých let, kdy vrcholilo hnutí hippies se vším, co s ním souviselo. Je až s podivem, že někteří z horlivců v této knize nacházeli argumentaci pro obhajobu drog a že naopak někteří odpůrci ze stejných důvodů knihu zatracovali. Castaneda sice opravdu popisuje sbírání a požívání peyotlu, kouření halucinogenní směsi a další podobné praktiky čarodějů, brujos, těch, kdo se odvážili vstoupit na cestu poznání, ale jako červená nit se všemi zápisky táhne ústřední motto: Pozor, tahle cesta si žádá bojovníka. To není cesta pro turisty, kteří si v průvodci můžou přečíst, co se dá uvidět. Na této cestě je třeba vůle a nikoliv chtění, je třeba umět nekonečně dlouho čekat, ale neotálet, je třeba pozornosti, protože za tímto světem se nelze honit, ten přichází, nebo nepřichází sám. Don Juan dává mapu, ukazuje směr, ale kudy přesně půjdeš, koho na cestě potkáš a jak se s tím vším utkáš, závisí jen a jen na tvé oddanosti k poznání a na tvé odhodlanosti a připravenosti. Cesta srdce je nevypočitatelná a věčně živá. Jde o všechno, jde o život. Tady neexistují laciné, pohodlné zkratky. Poznání si žádá odhodlanost provazochodce nad propastí: jakmile jsi jednou na cestě, nelze odbočit. Poznání zavazuje, poznané nelze odvolat a poznávání nekončí. Tarkovského Stalker v živé zóně se také pohybuje v této dimenzi. Pro turisty je nutné živou zónu zapečetit kvůli bezpečí. Vnucuje se samozřejmě otázka, zdali je to vůbec možné.

Na začátku cesty za poznáním však nikdy nemůžeme vědět, co poznáme,

pokud si ovšem učení nepletete se školením na nějaké řemeslo. Castaneda pokřádal nevidané světy. Nemožná, nemyslitelná skutečnost se na okamžik zjevuje jako konkrétní a hmatatelná, jako živá bytost, a tato nemyslitelná absurdnost je natolik šokující, že hrozí rozbořit samozřejmý a spolehlivý svět těch nejzákladnějších jstot, které nám dávají možnost bezstarostně důvěřovat, že pevné je pevné, že čas plyne jedním směrem, že já jsem právě já atd. Není divu, že nadaný, citlivostivý a sebevědomý Carlos si neustále pohrává s myšlenkou všeho nechat, utéct a dost, dost, aby se nezbláznil. Realita světa čarodějů si žádá člověka celého a není možné věnovat se jí jen napůl. „Musíš hledat ve svém srdci, proč se chceš učit,“ říká don Juan. „Ty neznáš svoje srdce. Učít se o Meskalitovi je velmi vážná věc. Jen málokterý Indián po tom touží.“

Avšak Carlos se na tuto cestu přece jenom vydá a my máme to štěstí, že nám o tom jako vzdělaný doktor antropologie Kalifornské university podává zprávu. Zdá se, že první knihy, a především Učení dona Juana podroboval jakési autocenzuře, snad aby trochu obrousil hrany celkem logicky očekávaným naičtením, že to, co líčí, se nikdy nemohlo stát. Každá další kniha však postupně nabývá na gradaci, a jestliže Castaneda připustil již v první knize, že učení dona Juana narušilo navyklou integritu jeho osobnosti, pak by se dalo říci, že další knihy začínají nahlodňovat i čtenáře. A o to právě běží.

Protože teprve v konfrontaci s jinou skutečností, která je podstatně odlišná od té, na niž jsme si zvykli, teprve tváří v tvář skutečnosti, kde platí jiná a zcela neznámá pravidla, jediné v tomto strážlivém setkání můžeme nahlédnout jinýma očima i svůj vlastně obvyklý dohodnutý svět. V tomto nahlédnutí za horizont, v tomto jakoby zrychleném způsobu bytí, se před námi náhle vynoří další modus skutečnosti jako živá bytost, s níž lze vstupovat do partnerského vztahu, ovšem jediné za předpokladu, že bezpodmínečně přijímáme svůj lidský úděl, že ke všemu, co se nám otevírá, přistupujeme jako bojovníci, s obezřelostí i s respektem, protože svět kolem nás je stejně živý a stejně záračný jako my sami. A pak se možná podivíme, kolik věcí v našem běžném světě existuje vlastně jenom proto, že jim věříme, jakým malichernostem přikládáme váhu a jaké zásadní věci přehlízíme. Přestaneme se pouze dívat, a uvidíme, bytí na které tolik čekáme ve stínu hrozby ekologické katastrofy. Možná, že i nás don Juan naučí ovládat svou pošestlost.

Z tohoto pohledu se pak některé snahy popírat Castanedova svědectví učeními rozbory a poukazy, že jeden rituál pochází nejspíš z tohoto kmene a druhý zas pravděpodobně z tamtoho, jeví sice jako vědecky odůvodněné a možná i správné, ale v tom podstatném se mýjí s poselstvím, kterému don Juan

Castaneda učí: nahlédnout, že to, co považujeme za samodaný svět, je také předsudek, na který jsme byli vycvičeni, a že jestliže něco do tohoto vidění nezapadá, není tím nutně popřena jeho existence. Nahlédnout, že mnoho, možná nekonečně mnoho, takových vnitřně konsistentních, ale navzájem neslučitelných souborů, které vytvářejí svět, může existovat vedle sebe a že někteří lidé dovedou přecházet z jedné skutečnosti do druhé, protože jsou natolik pozorní, že vidí skulinu, trhlinu mezi světy, onen tajemný a nevyčerpateľný „singulární bod“. Vyvracet Castanedovo svědectví je však v každém případě cesta mnohem jednodušší a pohodlnější, protože přijmout oddělenou skutečnost se stejnou vážností, s jakou přijímáme svou každodenní realitu, znamená citelné a dalekosáhlé důsledky pro náš přístup ke světu, k hodnotám i k sobě samým. Ovšem jak dobře víme z pohádek, jednoduché cesty nikam nevedou. A tak teoretické popírání Castanedova svědectví zůstává stále jen teoretickou spekulací, a dokud se nevydáme na cestu, teorii mi také zůstanou. Lidé oddaní poznání zpravidla o svých zkušenostech příliš nemluví. Píšíci Castaneda stál dosud na prahu, na pokraji, a proto je jeho svědectví tak výjimečné a vzácné.

Bylo by škoda vypočítávat, čemu don Juan Castaneda učil při dalších setkáních; nejen proto, že to ani nejde – vždyť není důležité jenom co don Juan říkal, ale i jak, jeho gesta, slova, rozpoložení, významný je i čas a krajina, pokud je vůbec možné tyto věci vnímat z tištěného textu – ale i proto, doufám, že i český čtenář bude mít konečně možnost přčíst si Castanedovy zápisky všechny. Je jich úhrnem pouze osm knížek, bohužel poměrně útlých. Jsem přesvědčena, že na leckoho budou mít onen osvoobuzující očistný účinek zjevení a že začnou promlouvat mnohé věci, které je dosud jen tížily svým mlčením. Castanedovo svědectví totiž vnímavé čtenáře přiměje k pozornému naslouchání. A tento don Juanův dar nepopírá ani ten nejzavilejší Castanedův odpůrce.

Nakonec ještě poznámka k překladu. Castanedův čtivý reportážní a zdánlivě jednoduchý styl v sobě skrývá ne jeden překladatelský orísek. Problematické jsou především Castanedovy „termíny“, protože významová pole českých ekvivalentů se většinou nekryjí s anglickými. Tak například „knowledge“ je nejen poznání, ale také znalosti, vědomosti, vzdělání, vědění atd. Neustále se opakující spojení „man of knowledge“ je v doslovném překladu do češtiny genitivní vazbou (tj. „člověk poznání“) poněkud neobratné a leckde i nesrozumitelné. Proto je překládáme podle kontextu jako „oddaný poznání“, „poznal“ apod.

Don Juan mluvil o svém spojenci jako o „little smoke“; slovo „little“ zde

spíš vyjadřuje don Juanův vztah ke kouři, a nikoliv velikost kouře. Také tu rozhodně nejde o příjemné „pokouření“. Pokouším se tento výraz vystihnout analogií k slangovému „čoudk“ v naději, že slovo „kouřik“ vystihne nejen pozitivní don Juanův vztah, ale současně i respekt.

Lily Sekytová, Praha 1993

ÚVOD

Před deseti lety se mi podařilo setkat se s Indiánem kmene Jaki ze severozápadního Mexika. Oslovuji ho „done Juane“. Španělské *done* vyjadřuje úctu. S donem Juanem jsem se seznámil za velmi šťastných okolností. Seděli jsme s kamarádem Billem na autobusovém nádraží v jednom arizonském pohraničním městečku a mlčeli. Bylo pozdě odpoledne a takřka nesnesitelné letní vedro. Najednou se ke mně Bill naklonil, poklepal mi na rameno a tiše řekl: „Tamhle je ten člověk, o kterém jsem ti povídal.“

Letmo kývl ke vchodu. Dovnitř právě vešel nějaký stařec.

„A co jsi o něm říkal?“ zeptal jsem se.

„To je ten Indián, co zná peyotl. Už víš?“

Vzpomněl jsem si, jak jsme jednou s Billem celý den jezdili a hledali jakéhosi „podivinského“ mexického Indiána, který tam někde bydlí. Nenašli jsme ho. Měl jsem pocit, že nás Indiáni, kterých jsme se ptali na cestu, schválně posílají jinam. Bill mi říkal, že by stálo za to se s ním setkat, protože je „yerbero“, tedy ten, kdo sbírá a prodává léčivé rostliny, a že toho hodně ví o halucinogenním kaktusu peyotlu. Sbíral jsem tehdy informace a vzorky léčivých rostlin, které na Jihozápadě užívají Indiáni, a Bill mi při tom dělal průvodce. Bill se zvedl a šel starce pozdravit. Indián byl nevyšoký, krátké bílé vlasy mu rostly trochu přes uši, což zdůrazňovalo, jak má kulatou hlavu. Byl hodně tmavý. Hluboké vrásky ve tváři prozrazovaly jeho stáří. Chvilí jsem ho pozoroval. Zdálo se, že je silný a zdatný. Nikdy bych nevěřil, že se starý člověk dokáže pohybovat tak svižně. Bill na mě kývl, abych se k nim přidal. „Je docela fajn,“ říkal Bill, „ale já mu nerozumím. Mluví divnou španělštinou, nejspíš je to nějaké vesnické nářečí.“ Stařec se na Billa podíval a usmál se. Bill, který umí španělsky sotva pár slov, teď sestavil jakousi absurdní větu a podíval se na mě, jako by se ptal, zda to dává smysl.

Vůbec jsem nechápal, co chce říci. Plaše se usmál a potom odešel. Stařec se na mě podíval a rozesmál se. Vysvětloval jsem mu, že můj přítel občas zapomíná, že neumí španělsky.

„Myslím, že nás zapomněl i představit.“ Řekl jsem mu, jak se jmenuji.

„A já jsem Juan Matus, k vašim službám.“ Podali jsme si ruce a na chvíli se odmlčeli. Pak jsem ticho přerušil a pověděl mu, co dělám. Říkal jsem, že hledám veškeré informace o rostlinách, zejména o peyotlu. Mluvil jsem dlouho a nedokázal jsem přestat. Vykládal jsem, kolik toho o peyotlu vím, ačkoliv jsem nevěděl skoro nic. Myslěl jsem si, že když se pochlubím svými znalostmi, vzbudím jeho zájem. Ale on neříkal nic, jen trpělivě poslouchal. Potom pomalu přikývl a zadíval se na mě. Jako by se mu oči rozzářily vlastním světlem. Vyhnul jsem se jeho pohledu. Cítil jsem se trapně. Bylo mi v tu chvíli jasné, že poznal, že říkám nesmysly.

„Příjeď někdy za mnou,“ řekl nakonec a odvrátil oči. „Možná, že si tam budeme moci líp povídat.“

Nevěděl jsem, co bych ještě dodal. Byl jsem celý nespůj. Po chvíli se vrátil Bill. Poznal, že jsem na rozpacích, ale neřekl ani slovo. Seděli jsme v napjatém tichu. Stařec potom vstal. Jel mu autobus, a tak se s námi rozloučil.

„Nějak to nedopadlo, co?“ zeptal se Bill.

„Ne.“

„A ptal ses ho na rostliny?“

„Jo. Ale myslím, že jsem to zblbnul.“

„Vždyť jsem ti říkal, že je to divnej pavouk. Indiáni ho tady znají, ale nikdy o něm nemluví. A to už něco znamená.“

„Ale říkal, že za ním mám někdy přijít.“

„To ti jenom kecal. Jistě, můžeš k němu zajít, ale co z toho? Nikdy ti nic nepoví. A jestli se ho vůbec na něco zeptáš, bude žvanit a udělá z tebe blbce.“

Bill mě ujišťoval, že už se setkal s podobnými lidmi, kteří dělají dojem, že hodně vědí. Usoudil, že nestojí za námahu, protože dříve nebo později lze stejné informace získat od někoho jiného, kdo s tím nedělá takové drahoty. Prohlásil, že nemá čas ani trpělivost se starými dědky a že je docela možné, že ten stařec své znalosti o léčivých rostlinách jenom předstírá, zatímco ve skutečnosti zná jen to, co ví každý.

Bill mluvil dál, ale já jsem ho neposlouchal. V duchu jsem přemýšlel

o tom starém Indiánovi. Poznal, že se chvástám. Pamatoval jsem si jeho oči. Opravdu přímo zářily.

Za několik měsíců jsem ho pak skutečně navštívil. Neříjel jsem za ním jako student antropologie, který se zabývá léčivými rostlinami, ale spíš jako člověk, který je hnán nevysvětlitelnou zvědavostí. Nikdy v životě jsem nezažil nic podobného tomu, jak se na mě podíval. Chtěl vědět, co v tom pohledu je, byl jsem tím doslova posedlý. Pořád jsem o tom přemýšlel, a čím víc jsem uvažoval, tím mi to připadalo podivnější.

S donem Juanem jsme se spřátelili a během roku jsem ho pak několikrát navštívil. Jeho vystupování na mě působilo velmi konejšivě. Zjistil jsem také, že má skvělý smysl pro humor. Ale především jsem cítil, že ve všem, co dělá, je jakási tichá důslednost, která mi byla na prostou záhadou. Prožíval jsem zvláštní potěšení z jeho přítomnosti, ale současně jsem pociťoval i podivný neklid. Jeho pouhá přítomnost mě dokázala donutit, abych podstatně přehodnotil modely svého chování. Byl jsem vychován, ostatně jako většina z nás tak, abych považoval člověka za bytost v podstatě slabou a chybnou. Bylo nabitelné, že don Juan není slabý a bezmocný, a právě tohle na mě udělalo hluboký dojem. Stačilo, že jsem mu byl nablízku, a zřetelně jsem viděl, jak žalostně dopadá srovnání jeho vystupování s mým. V té době na mě snad nejvíce zapůsobilo, když mluvil o naší podstatné rozdílnosti. Byl jsem tehdy před jednou ze svých návštěv velmi nešťastný z toho, jakým směrem se ubírá můj život, měl jsem řadu tíživých osobních konfliktů. Přijel jsem k němu ve špatné náladě a byl jsem nervózní.

Mluvíli jsme o tom, jak mě zajímá poznání, a jako obvykle jsme mluvili každý o něčem jiném. Já jsem měl na mysli akademické znalosti, které přesahují zkušenost, zatímco on hovořil o přímém poznání světa.

„Víš něco o světě kolem sebe?“ zeptal se.

„Vím všechno možné.“

„Ne, já mám na mysli, jestli někdy svět kolem sebe cítíš.“

„Cítím ze světa kolem sebe tolik, kolik můžu.“

„To nestačí. Musíš cítit všechno, jinak svět ztrácí smysl.“

„Cítím tolik, co můžu.“ Vyslovil jsem osvědčenou námitku, že můžu vědět, jak se vaří polévka, aniž bych ji ochutnal, a že ani nemusím dostat ránu elektrickým proudem, abych věděl, co je elektřina.

„To, co říkáš, zní dost hloupě. Mně se zdá, že chceš setrávat na svých argumentech, i když z toho nic nemáš, že chceš zůstat za každou cenu stále stejný.“

„Nevím, o čem to mluvíte.“

„Mluvíme o tom, že ti něco chybí. Nemáš v sobě klid.“

Ta slova mě rozladila. Měl jsem pocit, že mě urazil. Podle mého neměl právo soudit moje činy ani mou osobnost.

„Jsi zaměřen problémy. Proč?“ zeptal se.

Náštal jsem se. „Done Juane, já jsem jenom člověk.“

Přesně tímhle tónem to říkával můj otec. Když říkal, že je jenom člověk, chtěl zároveň říci, že je slabý a bezmocný, a jeho slova, stejně jako moje, byla plná pocitu nehlubšího zoufalství.

Don Juan na mě upřel pohled přesně tak, jako když jsme se viděli poprvé.

„Moc o sobě přemýšlíš,“ usmál se. „A to způsobí zvláštní únavu, která tě pak nutí uzavírat se vůči okolnímu světu a lpět na svých argumentech. A proto máš jen problémy. Já jsem taky jenom člověk, ale já to chápu jinak.“

„A jak, done Juane?“

„Já jsem své problémy přemohl. Škoda, že život je tak krátký, že si nemůžu udržet všechno, co bych chtěl. Ale o to vůbec nejde, je to jenom škoda.“

Líbilo se mi, jak to řekl. Nebyla v tom ani stopa beznaděje nebo sebelitování.

V roce 1961, rok po tom, co jsme se seznámili, mi don Juan odhalil, že má určité tajné znalosti o léčivých rostlinách. Řekl, že je „brujo“. Španělské slovo *brujo* se dá přeložit jako čaroděj, kouzelník, šaman, léčitel. Od té chvíle se náš vztah změnil a já jsem se stal jeho žákem. Další čtyři roky se mě snažil naučit tajemstvím čarodějsví. O tomto učení jsem napsal v knize *Učení dona Juana; Jakíjská cesta k poznání*. Mluvíme spolu španělsky. Don Juan tento jazyk výtečně ovládal a jen díky tomu se mi dostalo podrobných výkladů o spleťtém systému jeho víry. Mluvíme o tomto složitě, ale systematicky dobře uspořádaném souboru vědění jako o čarodějsví a o donu Juanovi jako o čarodějovi, protože on sám tyto kategorie užíval v běžných rozhovorech. Avšak v hlubších souvislostech užíval pro čarodějsví termínu „poznání“ a pro označení čaroděje termínu „člověk poznání“ (man of knowledge) nebo „ten, kdo poznal“.

Při vyučování a pro potvrzení svého poznání don Juan používal tři známé psychotropické rostliny: druh kaktusu zvaný *Lophophora williamsii* (Lem.) Coulter, druh durmanu *Datura innoxia* Mill. a druh houby lysohlávkou zvaný teonacatl, který patří k rodu *Psilocybe* (Fr.) Kumm.

Dával mně, svému žákovi, tyto halucinogeny pojídat, každý halucinogen ve zvlášť, a tím ve mně vyvolával zvláštní stavy jiného vnímání či změněného vědomí, které jsem nazval „stavy neobyčejné skutečnosti“. Slovo skutečnost jsem zvolil proto, že hlavní premisou systému víry dona Juana bylo tvrzení, že stavy vědomí vyvolané požitím některé z těchto tří rostlin nejsou halucinacemi, nýbrž reálnými, i když neobyčejnými aspekty skutečnosti každodenního života. Don Juan tyto stavy neobyčejné skutečnosti nepřijímal jen „jako by“ byly reálné, ale považoval je za skutečnost.

Označování těchto rostlin za halucinogeny a stavů, které vyvolávají, za stavy neobyčejné skutečnosti, je samozřejmě moje vlastní pomůcka. Don Juan tyto rostliny pokládal za prostředníka a vysvětloval, že člověka přivádějí nebo vedou k určitým neosobním silám neboli „mocnostem“. Stavy, které vyvolávají, pokládal za „setkání“, která musí čaroděj s těmito „mocnostmi“ mít, aby je mohl ovládnout.

Peyotlu říkal „Meskalito“ a vysvětlil, že jde o laskavého učitele a ochránce lidí. Meskalito učil, „jak se má správně žít“. Peyotl byl zpravidla požíván na shromážděných čarodějů, kterým se říká „mitote“, kde se účastníci shromažďují, aby získali poučení o správném způsobu života.

Durman a houby don Juan považoval za mocnosti jiného druhu. Nazýval je „spojenci“ a říkal, že s nimi je možné manipulovat. Čaroděj vlastně z této manipulace čerpá sílu. Don Juan dával přednost houbám a tvrdil, že síla, která je obsažená v houbách, je jeho osobním spojením, kterému říkal „kouř“ nebo „dýmek“ (little smoke).

Don Juan zpracovával houby k použití tak, že je vysušil na jemný prášek v malé vydlabané tykvi. Tykev nechal hermeticky uzavřenou jeden rok a jemný prášek pak smíchal s dalšími pěti sušenými rostlinami. Vzniklou směs pak kouřil v dýmce.

Aby člověk poznal, musí se co nejvíce „setkávat“ se svým spojením, musí se s ním dobře seznámit. To samozřejmě vyžaduje poměrně často kouřit halucinogenní směs. Při „kouření“ se pojídal jemný houbový prášek, který neshorel, a inhaloval dým z ostatních pěti rostlin, které tvořily směs. Don Juan vysvětlil, že houby jakožto „spojenec, který člověku bere tělo“ mají hluboké účinky na schopnosti vnímání.

Způsob, jakým don Juan vyučoval, vyžadoval od učedníka nesmírné úsilí. Po pravdě řečeno, potřebná míra účasti a osobního nasazení byla tak vyčerpávající, že jsem koncem roku 1965 musel učení zanechat. S odstupem uplynulých pěti let teď mohu říci, že v té době už

začalo učení dona Juana vážně ohrožovat „mou představu světa“. Začínal jsem ztrácet jistotu, kterou všichni máme, že je možné považovat skutečnost každodenního života za samozřejmou.

Když jsem z učení odcházel, byl jsem přesvědčen, že jsem se rozhodl s konečnou platností. Dona Juana jsem už nikdy nechtěl vidět. V dubnu 1968 jsem dostal první výtisk své knihy a já jsem cítil povinnost mu jej ukázat. Navštívil jsem ho. Náš vztah učitele a žáka se záhadně obnovil. Mohu říci, že při té příležitosti jsem začal druhé kolo svého učení, které se od prvního velmi lišilo. Neměl už jsem tak panický strach. Celková nálada vyučování dona Juana byla uvolněnější. Don Juan se smál a často rozesmál i mne. Zdálo se, že se úmyslně snaží vážnost jako takovou snižovat na minimum. V opravdu kritických okamžicích během tohoto druhého kola dělal šášky, a tím mi pomohl překonat zážitky, které se snadno mohly stát posedlostí. Vycházel z toho, že uvolněné a přístupné rozpoložení je nezbytné, abych vydržel nápor a podivnost poznání, kterému mě učí.

„Proto ses vyděl a proto jsi to vzdal, že se považuješ za strašlivě důležitý.“ Tím vysvětlil můj dřívější odchod. „Když se někdo cítí důležitě, je těžkopádný, nemotorný a zbytečný. Aby člověk poznal, musí být lehký a pohyblivý.“

Během tohoto druhého kola mého učednictví se don Juan zaměřil zejména na to, aby mě naučil „vidět“. V systému jeho vědění byla zřejmě možnost sémanticky rozlišovat „vidění“ a „dívání se“ jako dva odlišné způsoby vnímání. „Dívání se“ má vztah k běžnému způsobu, jak jsme navyklí vnímat svět, zatímco „vidění“ znamená velmi složitý proces, na jehož základě prý ten, kdo poznává, vnímá „esenci“ všech věcí světa.

Abych mohl vyjádřit jemnou složitost tohoto učebního procesu čítivou formou, pořídil jsem zhuštěný výťah z dlouhých pasáží otázek a odpovědí. Tímto způsobem jsem zpracoval svoje původní zápisky z terénu. Věřím však, že v tomto směru líčení nic neubírá na významu učení dona Juana. Chtěl jsem těmito úpravami docílit toho, aby mé poznámky byly plynulé jako rozhovor, aby měly žádoucí dopad. Chtěl jsem čtenáři prostřednictvím reportáže přiblížit dramaticčnost a bezprostřednost situace v terénu. Oddíly, které jsem označil jako kapitoly, odpovídají jednotlivým sezením s donem Juanem. Zpravidla vždy zakončil každé sezení strohou poznámkou; dramatický tón na konci každé kapitoly tedy není moje vlastní literární invence, ale je to prostředí, který užívá ústní tradice dona Juana. Jde zřejmě o mnemotechnickou

pomůcku, která mi měla pomoci uchovat si v paměti dramaticčnost a důležitost každé lekce.

Je však zapotřebí několika vysvětlění, aby má reportáž byla přesvědčivá, neboť její srozumitelnost závisí na objasnění řady klíčových pojmů nebo klíčových významových jednotek, které bych rád zdůraznil. Výběr toho, co zdůrazňuji, odpovídá mému zájmu o společenské vědy. Je docela možné, že někdo jiný, kdo sleduje jiné cíle, by si zvolil úplně jiné pojmy, než jsem vybral já.

Během druhého kola mého učednictví don Juan zdůrazňoval, že užívání směsi ke kouření je nezbytnou podmínkou „vidění“. Musel jsem tedy kouřit co nejčastěji.

„Jedině kouř ti může dát potřebnou rychlost, abys dokázal zahlédnout ten prchavý svět.“

Pomocí této psychotropické směsi ve mně vyvolal řadu stavů neobvyčejné skutečnosti, jejichž hlavním rysem byla nemožnost „uplatnění“ (a condition of „inapplicability“). To, co jsem v těchto stavech změněného vědomí vnímal, byly nepochopitelné a nescélitelné prostředky každodenního chápání světa. Jinými slovy nemožnost uplatnění vyžadovала, abych ustoupil od svého normálního pohledu na svět.

Don Juan využíval této nemožnosti uplatnění stavů neobvyčejné skutečnosti k tomu, aby mě seznámil s řadou předem daných nových „významových jednotek“. Všechny tyto jednotky byly jednoduchými prvky patřícími k učení, které se mě don Juan snažil naučit. Nazval jsem je významovými jednotkami, protože jsou základní směsí sensorických údajů a jejich interpretací, z nichž se pak vytváří souhrnnější význam. Příkladem takové jednotky je způsob chápání fyziologického účinku psychotropické směsi. Otupělost a ztráta motorického ovládnání, kterou tato směs vyvolává, byla v systému dona Juana interpretována jako čin, kterým kouř, v tomto případě spojenec, „bere kouřícímu tělo“.

Významové jednotky jsou určitým způsobem rozříděny tak, aby každý takto vzniklý blok vytvářel to, co jsem nazval „rozumnou interpretací“ (sensible interpretation). Je zřejmé, že musí existovat nekončný počet možných rozumných interpretací, které patří k čarodějství, které se čaroděj musí naučit dělat. V každodenním životě jsme denně konfrontováni s řadou rozumných interpretací, které k němu patří. Jako jednoduchý příklad nám může posloužit interpretace, kterou už si ani neuvědomujeme a kterou provádíme mnohokrát za den. Jde o interpretaci, které říkáme „místo“. Je jasné, že jsme se naučili interpretovat strukturu, které říkáme místo v podmínkách místa. Místo je tedy

rozumnou interpretací, protože vyžaduje, abychom si ve chvíli, kdy tuto interpretaci provádíme, byli tak či onak vědomi všech prvků, ze kterých se skládá. Jinými slovy systémem rozumných interpretací je proces, jehož pomocí si praktik uvědomuje všechny významové jednotky, kterých je zapotřebí k vytváření předpokladů, dedukcí, předpovědí atd., které se týkají všech situací vztahujících se k jeho činnosti.

Slovem „praktik“ mám na mysli účastníka, který přiměřeně zná všechny, nebo téměř všechny významové jednotky zahrnuté do jeho konkrétního systému rozumných interpretací. Don Juan byl praktikem, to znamená, že byl čarodějem, který znal všechny kroky ve svém čarodějství.

Jako praktik se pokusil zpřístupnit mi svůj systém rozumných interpretací. V tomto případě odpovídalo toto zpřístupnění procesu resocializace, při kterém se učilo novým způsobům interpretace vnímaných údajů.

Byl jsem „cizincem“, tedy tím, komu chybí schopnost rozumně a vhodně interpretovat významové jednotky, které přísluší čarodějství. Úkolem dona Juana jako praktika, který pro mne činí svůj systém přístupným, bylo narušit určitou jistotu, kterou sdílím se všemi ostatními, jistotu, že naše „obecně přijímané“ názory na svět jsou definitivní. Prostřednictvím psychotropických rostlin a dobře vedenými kontakty mezi cizím systémem a mnou se mu podařilo ukázat mi, že můj pohled na svět nemůže být konečný, protože je pouze jednou z mnoha možných interpretací.

Možná po tisíce let byl pro amerického Indiána mlhavý jev, jemuž říkáme čarodějství, vážnou praxí bona fide, srovnatelnou s naší vědou. Naše obtíže pochopit čarodějství nepochybně pramení z toho, že se zabývá významovými jednotkami, které jsou nám cizí.

Don Juan mi jednou říkal, že ten, kdo poznal, má nějakou zvláštní zálibu. Požádal jsem ho, aby mi to vysvětlil.

„Mou zálibou je *vidět*“, řekl.

„Co máte na mysli?“

„Já rád *vidím*, protože pouze *viděním* může člověk poznání poznávat.“

„A jaké věci *vidíte*?“

„Všechno.“

„Ale já taky všechno vidím a nejsem ten, kdo poznal.“

„Ne. Ty *nevidíš*.“

„Já myslím, že vidím.“

„Říkám ti, že ne.“

„Proč to říkáte, done Juane?“

„Ty se jen díváš na povrch věci.“

„Chcete říci, že každý, kdo poznal, skutečně vidí skrze všechno, na co se podívá?“

„Ne. To nemyslím. Řekl jsem, že ten, kdo poznal, má své zvláštní záliby, a že mou zálibou je *vidět* a poznávat, jiní dělají jiné věci.“

„A jaké jiné, například?“

ČÁST PRVNÍ

Příprava na „vidění“

2. dubna 1968

Don Juan se na mě letmo podíval, jako by ho vůbec nepřekvapilo, že mě vidí, ačkoliv je tomu více než dva roky, co jsem ho navštívil naposledy. Položil mi ruku na rameno, jemně se usmál a prohlásil, že jsem se změnil, že jsem tlustší a změkčilejší.

Přivezl jsem mu svou knihu. Vytáhl jsem ji z aktovky, nic jsem mu nevysvětloval a rovnou mu ji podal.

„Tahle knížka je o vás, done Juane.“

Vzal si ji do ruky a prolístoval ji jako balíček karet. Pochválil zelený přebal a rozměry. Dlaněmi ohmatal desky a chvíli ji převracel sem a tam. Potom mi ji podal zpátky. Zaplavila mě pýcha.

„Nechte si ji, done Juane.“

Potřásl hlavou a tiše se zasmál. „Radši ne,“ a se širokým úsměvem dodal: „Vždyť víš, na co u nás v Mexiku máme papír.“

Jeho lehká ironie mi připadala nádherná. Rozesmál jsem se.

Seděli jsme v parku na lavičce v malém městečku v hornaté oblasti středního Mexika. Přestože jsem mu nijak nemohl předem oznámit, že ho navštívím, byl jsem si naprosto jist, že ho najdu. A také ano. Čekal jsem v tom městě jenom chvíli, až sejde z hor, a pak jsem ho našel na tržišti ve stánku u jeho přítele.

Don Juan mi věcně řekl, že jsem přijel právě včas, že potřebuje odvézt zpátky do Sonory. Sedli jsme pak v parku a čekali na jednoho mazateckého Indiána, u něhož bydlel.

Čekali jsme asi tři hodiny a povídali jsme si o všem možném. Než dorazil přítel dona Juana, den se už nachýlil. Vyprávěl jsem mu, co se mi přihodilo před několika dny cestou za ním.

Na předměstí jednoho velkého města se mi rozbilo auto. Na opravu jsem tam pak musel čekat tři dny. I když byl naproti opravně motel,

Domníval jsem se, že don Juan vzdoruje jen tak, že hájí opačný názor jen proto, aby mě pozlobil. Byl jsem upřímně přesvědčen, že ty děti nemají nejmenší šanci k intelektuálnímu růstu.

Ještě chvíli jsem hájil svoje stanovisko. Don Juan se mě pak bez okolků zeptal: „Copak jsi mi kdysi neřikal, že podle tvého názoru největší dokonalostí je být člověkem, který je oddán poznání?“

Ano, to jsem říkal a opakoval jsem znovu, že podle mého největším intelektuálním cílem je stát se člověkem, který poznal.

„A ty si myslíš, že ten tvůj velmi bohatý svět ti k tomu někdy pomůže?“ zeptal se don Juan s lehkým sarkasmem. Neodpověděl jsem a don Juan otázku opakoval jinými slovy. Přesně tohle vždycky děláte vám já jemu, když si myslím, že mi nerozumí.

„Jinými slovy,“ usmál se široce. Nepochybně poznal, že jsem jeho trik prohlédl. „Pomáhá ti ta tvoje svoboda a možnosti, abys byl člověkem, který je oddán poznání?“

„Ne,“ řekl jsem důrazně.

„Tak jak tedy můžeš ty děti litovat?“ řekl s naprostou vážností. „Každé z nich může poznat. Všichni, kdo jsou oddáni poznání, které znám, kdysi bývali jako ty děti, co dojírají zbytky a olizují stoly.“

Z jeho argumentů jsem měl nepříjemný pocit. Nelitoval jsem ty obyčejné děti, protože nemají dost jídla, ale protože, jak jsem byl přesvědčen, byly odsouzeny k intelektuální méněcennosti. A přece mohlo podle dona Juana kterékoli z nich dosáhnout toho, co jsem pokládal za ideál lidské intelektuální dokonalosti. Každé z nich se mohlo stát člověkem, který poznal. Důvod, proč jsem je litoval, sem nezapadal. Don Juan mě opět jemně dostal na lopatky...

„Možná máte pravdu,“ řekl jsem. „Ale jak se má člověk bránit touze, čistě potřebě pomáhat svým bližním?“

„A jak myslíš, že se jim dá pomoci?“

„Tím, že se zmírní jejich úděl. To nejmenší, co můžeme pro své bližní udělat, je, že se je pokusíme změnit. Vy sám se tím zabýváte, že?“

„Ne, to ne. Nevím, co bych měl u svých bližních měnit, ani proč bych to měl dělat.“

„A co já, done Juane? Copak jste mě neučil, abych se mohl změnit?“

„Ne, já se tě nesnažím změnit. Jednoho dne se sice může stát, že poznáš, to člověk nikdy neví, ale to tě nezmění. Jednou se možná naučíš vidět lidi jinak, jiným způsobem, a pak si uvědomíš, že nejde změnit vůbec nic.“

„A co to je ten jiný způsob, done Juane?“

ubytoval jsem se raději v centru v moderním osmipatrovém hotelu, protože předměstí mě odjakživa skličovala.

Poslíček mě informoval, že v hotelu je restaurace. Šel jsem se dolů najíst, zjistil jsem, že stoly stojí venku na chodníku na rohu ulice. Všechno tam bylo hezky upraveno pod nízkými cihlovými oblouky moderních linií, byl tam chládek i volné stoly. Ale přesto jsem si raději sedl dovnitř, kde bylo dusno, protože jsem si cestou do hotelu všiml, že na obrubníku před restaurací sedí čističi bot. Byl jsem totiž přesvědčen, že se ty děti na mne vrhnou, jakmile se posadím venku.

Potom jsem zaskleným oknem od svého stolu ty chlapce pozoroval. Venku se posadilo několik mladíků. Chlapci se seběhli, že jim vyčistí boty, ale mládenci odmítli. Chlapci dál nenaléhali a znovu se posadili na obrubník. Překvapilo mě to. Po chvíli se zvedli tři muži v oblecích a odešli. Chlapci přiběhli k jejich stolu a pustili se do zbytků. Během vteřiny byly talíře čisté. Zbytky na všech ostatních stolech dopadaly stejně. Všiml jsem si, že ty děti jsou značně čistotné. Když rozlily vodu, utřely ji svými hadry na boty. Všechny talíře důkladně vyklízaly a jedly dokonce i kousky ledu, které zbyly ve sklenicích s vodou, a kousky citrónu i s kůrou ve zbytcích čaje. Nenechaly absolutně nic.

Během pobytu v hotelu jsem přišel na to, že majitel restaurace má s dětmi dohodu, že můžou postávat u restaurace, aby si vydělaly trochu peněz od zákazníků. Měly dovoleno dojídat zbytky za předpokladem, že nebudou nikoho obtěžovat a nic nerozbit. Chlapců bylo jedenáct ve věku od pěti do dvanácti let, ale nejstarší se držel poněkud stranou, protože ostatní ho záměrně odstrkovali a posmívali se mu, že mu rostou chlupy na ohanbí a že už je moc starý.

Tři dny jsem pozoroval, jak se vrhají jako supi na ty nejlhubnější zbytky a docela jsem z toho zmalomyslněl. Odjžděl jsem z města s pocitem, že tyhle děti, jejichž svět je vymezen dennodenním bojem o kůrku chleba, nemají vůbec žádnou naději. „A tobě je jich líto, že?“ zvolal don Juan tázavě. „Jistě.“ „A proč?“ „Protože mi záleží na blahu mých bližních. Jsou to děti a jejich svět je ošklivý a laciný.“ „Počkej! Počkej! Jak můžeš říct, že jejich svět je ošklivý a laciný?“ napodoboval posměšně don Juan. „Ty si myslíš, že jsi na tom lépe, že jo?“ Souhlasil jsem. Don Juan se mě zeptal, proč si to myslím. Řekl jsem, že ve srovnání se světem těchto dětí je můj svět nekonečně rozmanitější a bohatší na zážitky a příležitosti pro osobní uspokojení a rozvoj. Don Juan se přátelsky a upřímně rozesmál. Prohlásil, že nevím, co říkám, že přece vůbec nemůžu vědět, jak bohatý svět a kolik příležitostí mají tyto děti.

„Lidé vypadají jinak, když je vidíš. Pomocí kouře můžeš vidět lidi jako světelná vlákna.“

„Světelná vlákna?“

„Ano. Jako vlákna, jako bílé pavučiny. Velmi jemné nitky, které obíhají od hlavy k pupku. Člověk tak vypadá jako proudící vajíčko. Paže a nohy jsou jako světelné štětiny, které vyrážejí na všechny strany.“

„A takhle vypadají všichni?“

„Ano. A kromě toho je každý ve styku se vším ostatním, ne jen rukama, ale celým svazkem dlouhých vláken, která mu vystřelují z břicha. Takle vlákna člověka spojují s okolím, udržují jeho rovnováhu a dávají mu stabilitu. Jednou možná sám *uvídíš*, že člověk je světelné vajíčko a že je jedno, jestli je žebrákem, nebo králem, a na tom se nedá nic změnit. Anebo ještě lépe: Co by se tak dalo měnit na světelném vajíčku? No co?“

Návštěvou u dona Juana začalo druhé kolo. Bez problémů jsem se vrátil do starých kolejí a znovu jsem obdivoval jeho trpělivost a smysl pro dramatické situace i pro humor. Cítil jsem, že ho určitě musím navštívit a zavolat daleko častěji. Nevidět se s donem Juanem pro mne znamenalo nesmírnou ztrátu. Kromě toho jsem s ním chtěl probrat ještě jednu věc, která mě obzvlášť zajímala.

Když jsem dokončil knihu o učení dona Juana, začal jsem se znovu probírat poznámkami, které jsem nepoužil nebo vyřadil, protože jsem se soustředil na stavy neobyčejné skutečnosti. Byla jich spousta. Pročetl jsem je a došel k závěru, že šikovný čaroděj dokáže ovlivnit svého žáka tak, aby vnímal ve velice specifickém rozsahu, a že toho snadno docílí pomocí „obratných společenských náznaků“. Moje teze o povaze těchto ovládacích postupů se celá zakládala na předpokladu, že je zapotřebí vůdce, který vyvolává potřebnou řadu vnímaných předstáv. Tuto tezi jsem si chtěl ověřit na shromáždění čarodějů spojeném s požíváním peyotlu. Tvrdil jsem, že čarodějové se na těchto setkáních shodují na povaze skutečnosti bez zjevné výměny slov nebo znamenání, a dospěl jsem k závěru, že účastníci užívají nějakého velmi důmyslného ho kódu, aby k této shodě dospěli. Vypracoval jsem souhrnný systém, jak lze takové kódy vysvětlit i užívat, a vrátil jsem se k donu Juanovi, abych slyšel jeho osobní názor na mou práci a požádal ho o radu.

21. května 1968

Během cesty za donem Juanem se nestalo nic zvláštního. Bylo nepřijemné vedro, teplota na poušti přesahovala třicet sedm stupňů, ale vedro pozdě odpoledne polevilo a když jsem v podvečer dorazil k donu Juanovi, foukal chladivý vánek. Nebyl jsem nijak zvlášť unaven, tak jsme si sedli v pokoji a povídali si. Bylo mi příjemně a byl jsem uvol-

něný. Náš rozhovor se protáhl na dlouhé hodiny, ale nechtěl jsem si nic zapisovat. O žádné velké myšlenky nebo hlubokomyšlné závěry jsem se nesnažil, povídal jsem si o počasí, o úrodě, o vnukovi dona Juana, o Indiánech Jakí a o mexické vládě. Řekl jsem, jak skvělý mám pocit, když si takhle povídáme potmě. Don Juan prohlásil, že to, co říkám, odpovídá méj upovídání povaze, že docela snadno se mi může líbit povídání ve tmě, protože když sedím potmě, mluvení je to jediné, co umím. Namítal jsem, že se mi líbí něco víc, než jenom klábosit, že mám potěšení z konejšivého tepla tmy, která nás obklopuje. Ptal se, co dělám doma, když je tma. Odpověděl jsem, že samozřejmě rozsvítím nebo chodím po osvětlených ulicích, dokud není čas jít spát.

„Aha,“ řekl nedůvěřivě. „A já jsem si myslel, že ses naučil tmy využívat.“

„A k čemu ji můžu užívat?“ zeptal jsem se.

Prohlásil, že „temnota dne“ je nejlepší doba pro „vidění“. Slovo „vidění“ vyslovil se zvláštní modulací. Ptal jsem se, co tím myslí, ale prohlásil, že už je na to příliš pozdě.

22. května 1968

Sotva jsem se ráno probudil, bez dlouhých příprav jsem řekl donu Juanovi, že jsem vypracoval systém, jak vysvětlit, co se děje na mitotech čili na peyotlových shromážděních. Vzal jsem si poznámky a četl jsem mu, co jsem napsal. Irpělivě poslouchal, jak se mořím s vysvětlováním svých schémat.

Řekl jsem, že podle mého účastníci potřebují skrytého vůdce, který je řídí tak, aby mohli dospět k patřičné shodě. Poukázal jsem na to, že lidé chodí na mitoty, aby vyhledali přítomnost Meskalita a aby se jim dostalo poučení, jak mají správně žít, ale že spolu nikdy nevymění ani slovo ani gesto, a přesto jsou zajedno, kdy je Meskalito přítomen a jaké poučení jim dává. Tak to alespoň vypadalo na mitotech, kterých jsem se účastnil. Shodovali se, že se jim Meskalito osobně ukazuje a že jim dává poučení. Já sám jsem z vlastní zkušenosti zjistil, že forma jednotlivých Meskalitových návštěvení a následujících poučení je pozoruhodně stejná, ačkoliv obsahem se od člověka k člověku liší. Tuto stejnorodost neumím vysvětlit jinak než jako výsledek jemného a celkového systému vedení.

Trvalo mi bezmála dvě hodiny, než jsem donu Juanovi přečetl a vysvětlil svoje schéma. Výklad jsem zakončil prosbou, aby mi řekl vlastními slovy, jaké přesně jsou postupy, kterými se shody dosahuje.

Když jsem domluvil, zamračil se. Zdálo se, že je ponoren do hlubokého přemýšlení, a já jsem se domníval, že moje vysvětlení jsou pro něj podnětná. Po delší chvilce mlčení jsem se ho zeptal, co si o tom myslí.

Na mou otázku z něho nic přešel ze zmaření do úsměvu a potom se rozesmál na celé kolo. Chvilí jsem se pokoušel smát také, a pak jsem se zeptal, co je mu tak k smíchu.

„Ty jsi úplnej cvok!“ zvolal. „Proč by se měl někdo namáhat nějakým vedením, když jde o tak důležitou dobu, jakou je mitote? Ty si myslíš, že s Meskalitem se dá žertovat?“

Chvilí jsem si myslel, že se vyhýbá odpovědi, protože mi na otázku vlastně neodpovídal.

„A proč bychom měli dávat nějaké signály?“ trval na svém don Juan. „Ty jsi na mitotech byl. Měl bys tedy vědět, že ti nikdo neříkal, jak se máš cítit a co máš dělat, nikdo jiný než sám Meskalito.“

Naléhal jsem, že takové vysvětlení je nepřijatelné, a znovu jsem prosil, aby mi vysvětlil, jak se dosahuje shody.

„Já vím, proč jsi přišel,“ řekl don Juan tajuplně. „Ale nemůžu ti pomoci, protože žádný systém vedení nemáme.“

„Ale jak se pak můžou všichni shodnout na tom, že tam Meskalito je?“

„Shodnou se, protože ho vidí,“ prohlásil dramaticky don Juan a pak dodal jen tak mimochodem: „A co kdyby ses takhle zúčastnil dalšího mitote a viděl všechno na vlastní oči?“

Cítil jsem, že jde o past, ale neřekl jsem nic. Odložil jsem poznámky. Don Juan nenaléhal.

Po chvíli mě požádal, abych ho zavezl k jeho příteli Johnovi, kde jsme pak strávili skoro celý den. John se mě vyptával, co se stalo s mým zájmem o peyotl. Nevěděl jsem, co mu mám odpovědět. Don Juan mi přišel na pomoc a řekl mu, že si vedu dobře. Právě John mi opatřil před osmi lety koláčky peyotlu pro první setkání.

Cestou zpátky k donu Juanovi jsem měl pocit, že musím Johnovu otázku nějak komentovat. Prohlásil jsem mimo jiné, že nemám ani v nejmenším úmyslu učit se dál o peyotlu, protože takové učení vyžaduje odvahu, kterou nemám, a že jsem to myslel vážně, když jsem učení zanechal. Don Juan se usmál a nic neřekl. Mluvil jsem pořád dál, dokud jsme nedojeli až k němu domů. Sedli jsme si na čistý plácek před domem. Bylo teplo a jasno a svěží vánek nám příjemňoval pozdní odpoledne.

„Proč to pořád musíš tak zdůrazňovat?“ zeptal se náhle don Juan.
 „Kolik let už říkáš, že se dál nechceš učit?“
 „Tři.“

„A proč to prohlašuješ s takovou urputností?“

„Mám dojem, že vás zrazují, done Juane. Myslím, že tohle je ten pravý důvod, proč o tom pořád mluvím.“
 „Nezrazuješ mě.“

„Zklamal jsem vás. Utekl jsem. Mám pocit, že jsem poražen.“

„Děláš, co můžeš. A kromě toho jsi ještě poražen nebyl. To, čemu tě musím naučit, je velmi těžké. Pro mě například to bylo ještě těžší.“

„Ale vy jste u toho vydržel, done Juane. Se mnou je to jinak. Já jsem to vzdal a nepřijel jsem za vámi proto, abych se učil, ale jenom proto, že jsem vás chtěl požádat, abyste mi objasnil to, co potřebuji pro svou práci.“

Don Juan se na mne chvíli díval a potom se odvrátil.

„Měl by ses nechat znovu vést kouřem,“ řekl rozhodně.

„Ne, done Juane. Váš kouř už nemůžu dál používat. Myslím, že jsem se už vyčerpal.“

„Vždyť jsi ještě ani nezačal.“

„Přilíš se bojím.“

„No, tak se bojíš, no. Na tom není nic nového. Nemysli na svůj strach. Mysli na to, jaký to je zážrak, když můžeš vidět.“

„Upřímně si přeju, abych na ten zážrak mohl myslet, ale nemůžu. Stačí, že pomyslím na váš kouř, a mám pocit, že mě pohlcuje temnota. Jako by na zemi vůbec nebyli lidé, nikdo, na koho bych se mohl obrátit. Váš kouř, done Juane, mi ukázal nehlubší osamění.“

„To není pravda. Vezmi si ku příkladu mě. Kouř je mým spojencem a žádnou takovou osamělost necítím.“

„Ale vy jste jiný, vy jste přemohl svůj strach.“

Don Juan mi jemně poklepal na rameno.

„Ty se nebojíš,“ řekl tiše a v jeho hlase bylo podivné obvinění.

„Myslíte si, že si to vymýšlím, done Juane?“

„Lži mě nezajímají,“ řekl přísně. „Zajímá mě něco jiného. To, proč se nechceš učit, není strach. Důvodem je něco jiného.“

Domáhal jsem se, aby mi pověděl, co to tedy je. Přestože jsem nálezal, neřekl mi nic a jenom potřásal hlavou, jako by ani nemohl uvěřit tomu, že to nevím.

Řekl jsem mu, že mi možná brání moje setrvačnost. Chtěl vědět, co slovo „setrvačnost“ znamená. Přečetl jsem mu ze slovníku: „Tendence

hmoty setrvat v klidu, je-li v klidu, nebo setrvat v pohybu stejným směrem, je-li v pohybu, dokud na ni nezačne působit nějaká vnější síla.“

„Dokud na ni nezačne působit nějaká vnější síla,“ opakoval. „To je možná nejlepší slovo, jaké jsi mohl najít. Už jsem ti říkal, že jediné blázen by se dobrovolně snažil stát člověkem, který poznal. Rozumný člověk k tomu musí být přiveden lstí.“

„Urtítě existuje spousta lidí, kteří by se o to rádi snažili,“ řekl jsem.

„Ano, ale ty nepočítám. Takoví lidé jsou zpravidla praštění. Jsou jako tykve, které zvnějšku vypadají skvěle, a jakmile do nich naliješ vodu, jakmile je trochu zmačkáneš, okamžitě začnou téct.“

Kdysi jsem tě musel do učení nalákat, stejně tak zas nalákal můj dobrodinec mě. Jinak by ses byl nenaučil ani to, co už umíš. Možná, že je na čase, abych tě nalákal znova.“

Lest, o které jsem ti mluvil, byla jedním z ústředních okamžiků mého učednictví. Stalo se to už dávno, a přece jsem si to pamatoval tak živě, jako by se vše odehrálo zrovna před chvílí. Don Juan mě kdysi velice obratnou manipulací přivedl do přímé a děsivé konfrontace s jistou vyhlášenou čarodějkou. Naše střetnutí dopadlo tak, že mě začala zuřivě nenávidět. Měl jsem z ní strach a don Juan toho využil k dalšímu učení. Tvrdil, že se toho musím o čarodějství naučit víc, abych se dokázal ochránit před jejími magickými útoky. Konečný výsledek jeho „lsti“ byl natolik přesvědčivý, že jsem zcela uvěřil, že chci-li zůstat naživu, nezbyvá mi nic jiného, než se naučit co nejvíc.

„Jestli mě chcete znovu děsit tou ženou, tak jednoduše už nikdy nepřijdu,“ řekl jsem.

Don Juan se s velikou chutí smál.

„Neměj strach,“ řekl konejšivě. „Lest se strachem už na tebe nezabere. Ty se už nebojíš. Ale obelstít tě je možné kdekoliv, bude-li třeba, na to nemusíš být tady nablízku.“

Dal si paže pod hlavu a lehl si, že bude spát. Pracoval jsem dál na svých poznámkách, dokud se za pár hodin neprobudil. Tou dobou už byla skoro tma. Když si všiml, že píšu, posadil se, narovnal se a zeptal se mě, jestli už jsem se vypsal ze svých problémů.

23. června 1968

Povídali jsme si o Oaxace. Vyprávěl jsem donu Juanovi, že jsem tam jednou přijel v den, kdy se konal trh a kdy se do města sjely spousty Indiánů z celého okolí prodávat jídlo a všechny možné cecky. Zaujal mě zejména jakýsi muž, který prodával léčivé rostliny. Nesl dřevěný

kufř s množstvím malých skleniček se sušenými drcenými bylinami. Postavil se uprostřed ulice se skleničkou v ruce a pronikavým hlasem vykřikoval zvláštní popěvek:

„Přinesl jsem něco proti blechám, mouchám, komárům a vším,
a také něco pro prasata, koně, kozy a krávy.

Mám tu něco na všechny lidské nemoci,
na spalničky, příušnice, na revma i na dnu.

Přinesl jsem něco na srdce, na játra, žaludek i na ledví,

přistupte, dámy a pánové.

Přinesl jsem něco proti blechám, mouchám, komárům a vším.“

Dlouho jsem ho poslouchal. Popěvek v podstatě vypočítával dlouhý seznam všelijakých nemocí, na které prý měl lék, a pomlka za každými čtyřmi vyjmenovanými neduhy mu dodávala rytmus.

Don Juan vyprávěl, že také kdysi za mlada prodával bylinky na trhu v Oaxace. Řekl, že si stále ještě pamatuje tu svoji písničku, a předvedl mi ji. Vyprávěl, jak s přítelem Vincentem dělávali bylinkové odvary.

„Naše odvary bývaly přímo skvělé,“ řekl don Juan. „Můj přítel Vincente vyráběl výtečné bylinné výtažky.“

Pověděl jsem donu Juanovi, že jsem se na jedné ze svých cest do Mexika s Vincentem setkal. Dona Juana to zřejmě překvapilo a chtěl o tom vědět něco víc.

Projžděl jsem tehdy Durangem. Vzpomněl jsem si, že don Juan mi jednou říkal, že bych měl navštívit jednoho jeho přítele, který tam bydlí. Našel jsem ho a chvíli jsme si povídali. Před odjezdem jsem od něj dostal sáček s bylinkami a spoustu instrukcí, jak mám jednu z nich přesadit.

Cestou do Aguas Calientes jsem zastavil. Ubezpečil jsem se, že na blízku nikdo není. Dobrých deset minut jsem pozoroval silnici a okolí. V dohledu nebyly žádné domy, ani dobytek se nepásl podél cesty. Zastavil jsem na vrcholku nízkého kopce, odkud bylo vidět silnici za mnou i přede mnou. Byla liduprázdná, kam až jsem dohlédl. Chvilí jsem počkal, abych se dobře zorientoval a rozpomněl se na pokyny dona Vincenta. Pak jsem vzal jednu z rostlin a odnesl ji do kaktusového porostu na východní straně silnice, kde jsem ji podle jeho návodu zasadil. Měl jsem s sebou láhev minerálky, kterou jsem hodlal rostlinku zalít. Pokusil jsem se otevřít zátku malou železnou tyčí, kterou jsem

použil místo motýky, ale láhev explodovala a skleněná střepinka mi do krve rozsekla horní ret.

Vrátil jsem se k autu pro další láhev minerálky. Když jsem ji vyndával z kufru, zastavil u mne volkswagen, dodávka, a řidič se mě zeptal, jestli nepotřebuji pomoc. Když jsem mu řekl, že je všechno v pořádku, odjel. Šel jsem zalít tu rostlinu a vrátil jsem se zpátky k autu. Byl jsem od auta asi třicet metrů, když jsem zaslechl nějaké hlasy. Pospíšil jsem si ze svahu na silnici a u auta jsem našel tři Mexičany, dva muže a jednu ženu. Jeden z mužů seděl na předním nárazníku. Bylo mu hodně přes třicet, měl středně velkou postavu a černé kudrnaté vlasy. Na zádech měl ranec a na sobě staré kalhoty s obnošenou narůžovělou košilí. Rozvázané boty, které mu byly nejspíš hodně veliké, musely být hodně volné a nepohodlné. Tento muž se vydatně potil.

Druhý z mužů stál asi tři metry od auta. Byl drobný a menší a dožadů sčesané vlasy měl rovné. V ruce držel malý uzlíček. Byl poněkud starší, téměř k padesátce. Měl na sobě tmavomodrou bundu, světle modré kalhoty a černé boty. Šaty měl o něco upravenější a vůbec se nepotil. Dělal nezučasněný a povznesený dojem.

Žena byla tlustá a pleť měla velmi tmavou. Bylo jí také něco přes čtyřicet. Měla na sobě černé kaliočky, bílý svetr a černé boty do špičky. Místo uzlíčku držela tranzistorové rádio. Vypadala velmi unaveně a na tváři se jí dělaly kapičky potu.

Když jsem se k nim přiblížil, mladší muž a žena se dali se mnou do řeči. Chtěli svézt. Říkal jsem, že nemám v autě místo, a ukázal jsem jim, že zadní sedadlo je úplně plné a že opravdu nezbývá ani trochu prostoru. Muž tedy navrhl, že kdybych jel pomalu, mohli by sedět vzadu na nárazníku nebo se položit vpředu přes kapotu. To byl pochopitelně holý nesmysl. Ale v jejich prosbě bylo tolik úpěnlivosti, že mi z toho bylo smutno a měl jsem nepřijemný pocit. Dával jsem jim peníze na autobus.

Mladší muž mi poděkoval a bankovky si vzal, ale starší se pohrdlivě odvrátil.

„Chci svézt,“ prohlásil. „Peníze mě nezajímají.“

Pak se ke mně obrátil. „Nemohl byste nám aspoň dát najíst nebo vodu?“ Neměl jsem opravdu nic, co bych jim mohl dát. Stáli tam a chvíli se na mě dívali, pak pomalu odcházel.

Nasedl jsem do auta a pokoušel se nastartovat. Slunce úmorně pánilo a motor byl nejspíš přesycen. Mladší z mužů se otočil, když uslyšel, jak startér zadrhne. Vrátil se a stoupl si za auto, že mě roztláčí. Zmocnila se

Don Vincente se opět na chvíli odmlčel. Oči měl jako ze skla. Upíral pohled na zem vlevo ode mne.

Pak se obrátil ke mně a téměř zašeptal: „Ach, jak vysoko se vznášá můj bratr Indián!“

Potom vstal. Náš rozhovor byl nejspíš u konce.

Kdyby byl kdokoliv jiný prohlásil něco o svém bratru Indiánovi, byl bych to považoval za laciné klíšé. Ale don Vincente to řekl tak upřímně a díval se při tom očima tak jasnýma, že mě úplně okouzлил svou představou bratra Indiána, který se vznášá hodně vysoko. A byl jsem přesvědčen, že to myslí naprosto vážně.

„Starou belu, lyrické poznání!“ vykřikl don Juan, když jsem mu to všechno vylíčil. „Vincente je brujo. Proč jsi za ním šel?“

Připomněl jsem mu, že on sám mě vyzval, abych dona Vincenta navštívil.

„To je nesmysl!“ zvolal rozčileně. „Já jsem ti říkal, že jednou budeš moci navštívit mého přítele Vincenta, až se naučíš vidět, tohle jsem ti říkal. Zřejmě jsi mě neposlouchal.“

Namítal jsem, že není nic špatného na tom, že jsem se setkal s donem Vincentem, že jeho vystupování i jeho laskavost mě přímo okouzlili.

Don Juan kroutil hlavou a napůl v žertu ohromeně žasl nad mým „záhadným štěstím“. Prohlásil, že navštívit dona Vincenta bylo totéž, jako vlézt do lvího doupěte ozbrojen pouze slabým klacíčkem. Vypadal rozrušeně, ale vůbec jsem nechápal proč, co ho na tom tolik zajímá. Don Vincente je nádherný člověk. Měl tak neobyčejně znepokojivé oči, že vypadal téměř étericky. Zeptal jsem se dona Juana, jak by tak krásný člověk mohl být nebezpečný.

„Ty zatracený blázne,“ řekl a na chvíli vypadal přísně. „On ti sám od sebe neublíží. Ale poznání dává moc, a jakmile se jednou člověk vydá cestou poznání, přestává nést odpovědnost za to, co se může stát těm, kdo s ním přijdou do styku. Měl jsi ho navštívit teprve tehdy, až by ses uměl bránit. Ne před ním, nýbrž před mocností, kterou zkontrolí a která mimochodem nepatří nikomu, ani jemu. Když Vincente slyšel, že jsi můj přítel, předpokládal, že se umíš chránit, a tak ti dal dárek. Zřejmě ses mu zalíbil, a tak ti dal veliký dar a tys ho zahodil. Taková škoda!“

24. kořtna 1968

Skoro celý den jsem se snažil dozvědět něco víc o daru, který jsem dostal od dona Vincenta. Neustále jsem donu Juanovi zdůrazňoval, že

mě zlá předtucha. Srdce se mi doslova rozbušilo. Motor pak konečně naskočil a já jsem pádl pryč.

Když jsem dovyprávěl, don Juan dlouho přemýšlel. „Proč jsi mi to neřekl dřív?“ zeptal se, aniž se na mě podíval.

Nevěděl jsem, co mu na to mám říct. Pokrčil jsem rameny a řekl, že mě ani nenapadlo, že by to mohlo být důležité.

„To je zatraceně důležité! Vincente je vynikající čaroděj. Dal ti něco, abys to zasadil, protože k tomu měl svoje důvody. A jestli jsi potkal tři lidi, kteří se objevili zčistajasna, sotva jsi to zasadil, mělo to také svůj důvod, a jenom hlupák jako ty může celou věc odbýt a myslet si, že není důležité.“

Don Juan chtěl přesně vědět, co se stalo, když jsem navštívil dona Vincenta.

Vyprávěl jsem mu, jak jsem projížděl městem kolem trhu, když mě najednou napadlo, že vyhledám dona Vincenta. Vešel jsem na tržiště a došel na místo, kde se prodávají léčivé byliny. Stály tam vedle sebe tři stánky, ve kterých však prodávaly tři tlusté ženy. Prošel jsem tedy až na konec uličky a v rohu jsem objevil ještě jeden stánek, kde jsem uviděl hubeného bělovlasého muže drobné postavy. Právě prodával nějaké ženě klec na ptáky.

Počkal jsem opodál, až bude sám, a pak jsem se ho zeptal, jestli zná dona Vincenta Medrano. Podíval se na mne a neodpověděl.

„A co chcete tomu Vincentovi Medrano?“ zeptal se konečně. Řekl jsem mu, že jsem ho přijel navštívit, že mě za ním posílá můj přítel don Juan. Stařec se na mne chvíli díval a pak prohlásil, že on je Vincente Medrano a že je mi k službám. Vyzval mě, abych se posadil. Zdálo se, že má radost, byl velmi uvolněný a skutečně přátelský. Vyprávěl jsem mu o svém přátelství s donem Juanem a cítil jsem, že se mezi námi okamžitě vytvořilo pouto vzájemné sympatie. Vyprávěl mi, že se s donem Juanem znají od svých dvaceti let a pro dona Juana měl jen samou chválu. Ke konci našeho rozhovoru řekl rozechvěle: „Don Juan je opravdu oddaný poznání. Já sám jsem se soustředil jen na rostlinné mocnosti, a to ještě zběžně. Vždycky mě zajímaly léčivé vlastnosti rostlin, dokonce jsem sbíral knihy o botanice, ale ty jsem nedávno prodal.“

Na chvíli se odmlčel. Mnul si bradu a zdálo se, že hledá vhodná slova.

„Dalo by se říci, že jsem oddán jen lyrickému poznání,“ řekl. „Nejsem jako Juan, můj bratr Indián.“

nesmí zapomínat, jak jsme rozdílí, že to, co jemu připadá jasné a samozřejmě, může být pro mě naprosto nepochopitelné.

„Kolik rostlin ti dal?“ zeptal se konečně.

Řekl jsem, že čtyři, ale že si to přesně nepamatuji. Don Juan pak chtěl dopodrobna vědět, co se stalo od chvíle, kdy jsem odešel od dona Vincenta, než jsem zastavil na kraji silnice. Ale ani na to jsem si nedokázal vzpomenout.

„Počet rostlin je důležitý, a stejně tak i posloupnost událostí. Jak ti mám říct, co ti dal, když si nepamatuješ, co se stalo?“

Marně jsem se namáhal vybavit si události, jak šly za sebou.

„Kdyby sis aspoň pamatoval všechno, co se stalo, mohl jsem ti říct, jak jsi promarnil dar, který jsi dostal.“

Don Juan byl zřejmě velmi zneklidněn. Netrpělivě na mě naléhal, abych si vzpomněl, ale moje paměť byla takřka úplně prázdná.

„A co jsem podle vás udělal špatně, done Juane?“ řekl jsem jen tak, aby hovor nevázl.

„Všechno.“

„Ale vždyť jsem se do puntíku řídil pokyny dona Vincenta.“

„A co z toho? Copak nechápeš, že nemělo smysl řídit se jeho pokyny?“

„A proč?“

„Protože byly určeny člověku, který *vidí*, a ne idiotovi, který jen náhodou vyvázl živý. Vůbec ses na návštěvu u dona Vincenta nepřipravil. Zalíbil ses mu, a tak tě obdaroval. A ten dárek tě mohl lehce stát život.“

„Ale proč mi dával něco tak závažného? Jestliže je čaroděj, tak měl poznat, že nic nevím.“

„Ne, tohle *vidět* nemohl. Ty vypadáš, jako bys poznal, ale při tom toho moc nevíš.“

Řekl jsem, že jsem upřímně přesvědčen o tom, že jsem se nikdy ne snažil něco předstírat, alespoň ne úmyslně.

„Ne, to jsem neměl na mysli. Kdyby ses byl vytahoval, Vincente by to poznal. Tohle je horší než se vytahovat. Když tě *vidím*, vypadá to, jako bys už hodně znal, ale přitom sám vím, že neznáš.“

„A co neznám, done Juane?“

„Samozřejmě, že neznáš tajemství moci, poznání čarodějů. A když tě Vincente *viděl*, udělal ti dar, ale ty ses k němu choval jako nažraný pes k jídlu. Když už totiž pes nechce dál žrát, počůrá si to, co zbyde, aby mu to ostatní psi nesežrali. A tohleto jsi udělal se svým darem.“

Teď už se nikdy nedozvíme, co se doopravdy stalo. Ztratil jsi hodně, a to je velická škoda!“

Chvilí mlčel, pak pokrčil rameny a usmál se.

„Nemá smysl si stěžovat,“ řekl. „Ale stejně je to těžké. Jen málokdy se člověku v životě stává, že dostane dar moci, takové dary jsou výjimečné a vzácné. Mně například takový dar nikdy nikdo nedal. Pokud vím, lidí, kteří někdy něco podobného dostali, je velmi málo. A je škoda, když se něco tak vzácného promarní.“

„Už vám rozumím, done Juane. Můžu něco udělat, abych ten dar zachránil?“

Smál se a několikrát opakoval: „Ten dar zachránil. To zní moc hezky, to se mi líbí. Ale pro jeho záchranu se už nedá udělat nic.“

25. května 1968

Don Juan mi skoro celý den ukazoval, jak se sestavují jednoduché pas-tičky na drobná zvířata. Bezmála celé dopoledne jsme sekali a ořezávali větve. Hlavou se mi táhly spousty věcí, na které jsem se chtěl zeptat. Zkoušel jsem mluvit při práci, ale don Juan to obrátil ve vtip a prohlásil, že z nás dvou umím jenom já pohybovat rukama i pusou současně. Když jsme už konečně seděli a odpočívali, vyhrkl jsem: „Jaké to je *vidět*, done Juane?“

„To pochopíš teprve tehdy, až se to naučíš. Povědět ti to nemůžu.“

„Je to tajemství, které bych neměl znát?“

„Ne, to ne. Ale prostě ti to nedokážu popsat.“

„A proč?“

„Nedávalo by ti to smysl.“

„Zkuste to se mnou, done Juane. Možná, že mi to nějaký smysl dá.“

„Ne. To musíš poznat ty sám. Až se naučíš *vidět*, všechno na světě *uvidíš* jiným způsobem.“

„A vy už vůbec nevidíte svět normálně, done Juane?“

„Já ho vidím tak i tak. Když se chci na svět *podívat*, vidím ho tak jako ty. A když ho pak chci *vidět*, podívám se na něj tak, jak umím, a vnímám ho jinak.“

„A když věci *vidíte*, vypadají pokaždé stejně?“

„Věci se nemění. To jenom ty méníš způsob, jakým se díváš, a to je všechno.“

„Já mám na mysli, done Juane, jestli je například tentýž strom stejný pokaždé, když ho *vidíte*.“

„Ne, mění se, ale přesto je stejný.“

„Ale jestliže se ten strom změnil pokaždé, když ho vidíte, pak možná je to vaše vidění jenom iluze.“

Smál se a nějakou dobu neodpovídal, ale zdálo se, že přemýšlí. Nakonec řekl: „Kdykoliv se díváš na věci ty, nevidíš je. Ty se na ně pouze díváš, asi jenom proto, aby ses ujistil, že tam jsou. A protože ti nejde o to, abys viděl, vypadají věci pokaždé, když se na ně díváš, víceméně stejně. Ale až se naučíš vidět, pochopíš, že nic není nikdy stejné, a přece to stejné je. Říkal jsem ti například, že člověk je jako vajíčko. Kdykoliv vidím téhož člověka, vidím vajíčko, ale to vajíčko není stejné.“

„Ale jestliže není nic stejné, nemůžete přece nic rozpoznat. Tak k čemu je to vidění vlastně dobré?“

„Umiš všechno rozlišovat. Vidíš všechno tak, jak to skutečně je.“

„A copak já nevidím to, co skutečně je?“

„Ne. Tvoje oči se naučily jenom dívat. Vezmi si na příklad ty tři Mexičany, které jsi potkal. Popsal jsi je do detailu, řekl jsi dokonce, co měli na sobě. To mi jen dokazuje, že jsi je vůbec neviděl. Kdybys byl uměl vidět, byl bys poznal, že to nejsou lidé.“

„Že to nejsou lidé? A co tedy byli?“

„Prostě to nebyli lidé, to je všechno.“

„Ale to není možné. Vždyť byli přesně jako vy a já.“

„Nebyli. Tím jsem si jist.“

Ptal jsem se ho, jestli to byli duchové, strašidla nebo duše zemřelých, ale opáčil, „že o strašidlech, o duchách a duších nic neví.“

Přeložil jsem mu definici strašidla z Nového Websterova slovníku: „Domněle netělesný duch zemřelého, který se zjevuje živým jako bledý, stínový přízrak.“ A pak definici ducha: „Nadpřirozená bytost, zejména taková, ... která bývá pokládána za strašidlo, která obývá určitá místa a má určitou (dobrou, nebo špatnou) povahu.“

Řekl, že by se jim možná dalo říkat duchové, i když jim definice, kterou jsem mu přečetl, přesně neodpovídá.

„Jsou to nějakí strážci?“ zeptal jsem se.

„Ne, nestřeží nic.“

„Nebo ochránci? Že by na něco dohlíželi?“

„Ne, jsou to síly, které nejsou ani dobré, ani špatné, prostě síly, které se brujou naučí ovládat.“

„Jsou to spojenci, done Juane?“

„Ano, spojenci člověka, který je oddán poznání.“

Don Juan se teď poprvé za celých osm let, co se známe, přiblížil k definici pojmu „spojenec“. Ptal jsem se ho na to nesčetněkrát. Většinou

„To jsem nikdy neřekl,“ prohlásil s přesvědčením. „Ty si vždycky děláš moc rychle svoje vlastní závěry.“

„Ale já jsem si to zapsal do svých poznámek, done Juane.“

„Psát si můžeš, co chceš, ale netvrď mi, že to říkám já.“

Připomněl jsem mu, že mi nejdřív říkal, že jeho dobrodinec měl durman jako spojence, zatímco on sám má kouř, a že později pro objasnění ještě dodal, že spojenec je obsažen v každé rostlině.

„Ne,“ zamračil se. „To není přesné. Kouř je mým spojencem, ale to neznamená, že spojenec je ve směsi nebo v houbách nebo v mojí dýmce. Všechno však musí být pohromadě, abych se ke spojenci dostal, a mám své vlastní důvody, proč říkám svému spojenci kouřk.“

Podle dona Juana byli ti tři, které jsem viděl a které doslova nazval „ti tři, co nebyli lidé“ (*los que no son gente*), ve skutečnosti spojenci dona Vincenta.

Připomněl jsem mu, že definoval rozdíl mezi Meskalitem a spojencem v tom smyslu, že spojence nelze uvidět, zatímco Meskalita snadno.

Pak jsme spolu dlouho diskutovali. Tvrdil to prý proto, že spojenec může přijímat všechny možné formy a z toho důvodu ho nelze vidět. Ale když jsem podotkl, že jednou říkal, že i Meskalito může přijímat libovolné formy, don Juan celý rozhovor ukončil s tím, že „vidění“, které má na mysli, není obyčejné „dívání se na věci“ a že jsem poptečný, protože chci pořád jenom mluvit.

Za několik hodin se don Juan k otázce spojenců sám vrátil. Měl jsem dojem, že je z mého vyptávání rozladěný a radši jsem dál nenaléhal. Zrovna mi ukazoval, jak se dělá past na králíky. Musel jsem co nejvíce ohnout dlouhý klacek a držet ho, aby mohl přivázat provázky na obou koncích. Klacek byl poměrně tenký, ale ohnout ho přesto vyžadovalo dost síly. Hlava i ruce se mi třáslly vypětím, a když konečně provázky uvázal, byl jsem skoro vyčerpán.

Sedli jsme si. Don Juan začal mluvit. Říkal, že je mu jasné, že nedokážu nic pochopit, dokud o tom nemluví, a že mu moje otázky nevdají, a teď že mi něco poví o spojencích.

„Spojenec není v kouři,“ řekl. „Kouř tě zanes tam, kde je spojenec,

Ať tak či onak, kojot je pro nás snadná kořist, protože jsou mu lidské úklady cizí. Ale kdyby kojot přežil, můžeš si být jist, že už bys ho nikdy nepolapil. Dobrý lovec to ví, proto nikdy nelíčí past na stejném místě. Když v pasti zahyne jeden kojot, všichni kojoti *vidí* jeho smrt, která tu obchází, a proto se té pasti a vůbec celému okolí, kde byla nastražena, vyhnu. Naproti tomu my nikdy *nevidíme* smrt, která obchází místa, kde zemřel náš bližní, můžeme ji tušit, ale nikdy ji nevidíme.“

„A *vidí* kojot spojení?“

„Jisté.“

„A jak se spojení jeví kojotovi?“

„Abych to věděl, musel bych být kojotem. Ale můžu ti říct, že vráně připadá jako špičatý klobouk. Dole kulatý a široký, nahoře zakončený dlouhým hrotem. Někteří spojenci svítí, ale většina je bezvýrazná a nejspíš i velmi těžká. Připomínají kus látky, ze které kape. Jejich tvary nevěstí nic dobrého.“

„A jak vypadají, když je *vidíte* vy, done Juane.“

„To už jsem ti říkal. Vypadají jako to, co předstírají, že jsou. Přijímají všechny tvary a každou velikost, která jim vyhovuje. Můžou být jako hora nebo jako obláček.“

„A mluví, smějou se nebo vydávají nějaké zvuky?“

„V přítomnosti lidí se chovají jako lidé. Jsou-li se zvířaty, chovají se jako zvířata. Zvířata se jich většinou bojí, ale jestliže si zvyknou spojeníce vidat, nechávají je být. My sami to děláme podobně. Mezi námi žije spousta spojenců, ale my je necháváme být. Protože naše oči se doveďou na věci jen dívat, ani si jich nevšimneme.“

„Chcete tím říct, že někteří lidé, které potkávám na ulici, nejsou skuteční?“ zeptal jsem se doslova zděšen jeho slovy.

„Ano,“ řekl důrazně.

Připadlo mi to naprosto absurdní, ale přesto jsem nedokázal připustit, že by don Juan něco takového mohl říkat jen tak. Řekl jsem mu, že to je jako pohádka ze science fiction o bytostech z jiné planety. Don Juan odvětil, že mu to je úplně jedno, ale že někteří lidé, které na ulici potkáváme, nejsou lidmi. „A proč si musíš myslet, že v davu jsou jenom lidské bytosti?“ zeptal se s nádechem nejhlubší vážnosti.

Opravdu jsem mu nedokázal vysvětlit, proč si to myslím, snad jen tolik, že z mé strany jde pouze o víru a přesvědčení.

Don Juan ještě dodal, že s oblibou pozoruje rušná místa, kde je hodně lidí, a že někdy *vidí* dav lidí, kteří jsou jako vajčka, a v tom množství

a jakmile se s ním jednou sjednotíš, nemusíš už ani kouřit. Od té chvíle můžeš svého spojence přivolávat vůlí a on udělá, co budeš chtít.

Spojenci nejsou ani dobří ani špatní, ale čarodějové jich využívají k nejrůznějším účelům. Já mám rád kouř, protože ode mne mnoho nevyžaduje a je stálý a pocitový.“

„A jak se spojení jeví vám, done Juane. Například ti tři, které jsem viděl, mi připadali jako obyčejní lidé, jak by připadali vám?“

„Jako obyčejní lidé.“

„A jak je tedy rozeznáte od skutečných lidí?“

„Když *vidíš* skutečné lidi, jsou jako světelná vajčka. Ti, co nejsou lidmi, vždycky vypadají jako lidé. To jsem měl na mysli, když jsem říkal, že neumíš *vidět* spojení. Spojenci na sebe berou nejrůznější tvary. Vypadají jako psi, kojoti, dokonce i jako pouštní křoví nebo cokoliv jiného. Jediný rozdíl je v tom, že když je *vidíš*, vypadají přesně tak jako to, zač se vydávají. Když *vidíš*, všechno má svou vlastní formu. Lidé vypadají jako vajčka, jiné věci zas jako něco jiného, ale spojení můžeš vidět jenom v té podobě, kterou ztělesňují. Ta forma sama stačí na to, aby nám ošálila zrak. Ale psa ani vránu nikdy neošálí.“

„A proč by nás měli oklamat?“

„Já myslím, že jsme jak šašci. Sami se klameme. Spojenci jenom přijmou vnější podobu toho, co je nablízku, a my je pak považujeme za to, co nejsou. To není jejich chyba, že naše oči se na věci umí jenom dívat.“

„Mně není jasné, co dělají, done Juane. Proč jsou na světě?“

„To by ses mě mohl ptát, proč jsou na světě lidé. Já opravdu nevím. Jsme tu, a to je vše. A spojenci jsou tu tak jako my. Možná tu byli už před námi.“

„Co myslíte tím ‚před námi‘, done Juane?“

„Lidé tu vždycky nebyli.“

„Myslíte tady, v téhle zemi, nebo na světě?“

V tomto bodě jsme zabředli do další dlouhé debaty. Don Juan řekl, že pro něj existuje jen jediný svět, a sice ten, po kterém chodí. Zeptal jsem se ho, odkud ví, že jsme na světě nebyli odjakživa.

„My lidé toho o světě víme velmi málo. Takový kojot toho ví mnohem víc než my. Kojot se sotva kdy nechá oklamat tím, jak svět vypadá.“

„A jak to, že je umíme chytat a zabíjet?“ zeptal jsem se. „Když se nedají zmást tím, jak co vypadá, jak to, že tak snadno zahynou?“

Don Juan se na mě zahleděl tak upřeně, že jsem celý zrozpačtil.

„My možná umíme kojota chytit do pasti, otrávit ho nebo zastřelit.“

vajíčkovitých bytostí pak vysleduje jednu, která vypadá úplně jako člověk.

„To je velice zábavné,“ říkal se smíchem, „nebo alespoň já to dělám moc rád. Rád sečívám v parku nebo na autobusovém nádraží a pozoruji. Někdy najdu spojení okamžitě a jindy *vidím* jen skutečné lidi. Jednou jsem viděl v autobuse vedle sebe sedět dva spojence. To bylo jedinkrát, kdy jsem viděl dva spojence pohromadě.“

„Mělo to nějaký význam, že jste je viděl dva?“

„Jistě. Všechno, co dělají, ať je to cokoliv, je významné. Brujo z toho někdy čerpá sílu. A nemá-li svého vlastního spojence, může mocnosti ovládat, jestliže pozoruje, co spojenci dělají, pokud ovšem *vidí*. Můj dobrodinec mě to naučil, a než jsem získal svého vlastního spojence, celé roky jsem je pozoroval v davu lidí a pokaždé, když jsem nějakého *uviděl*, něčemu jsem se od něj naučil. A ty jsi našel pohromadě tři. Jak skvělé poučení jsi promarnil.“

Pak už neřekl nic, dokud jsme nedodělali past na králiky. Potom se ke mně obrátil a řekl, jako by si náhle vzpomněl na další důležitou věc, že totiž pokaždé, jsou-li dva spojenci pohromadě, jsou *vždycky* stejného druhu. Ti dva, které potkal on, byli muži, ale protože já jsem potkal dva muže a jednu ženu, dospěl k závěru, že moje zkušenost byla ještě neobvyklejší.

Ptal jsem se, jestli spojenci mohou vypadat také jako děti a jestli ty děti jsou stejného nebo různého pohlaví, jestli spojenci představují lidi různých ras, jestli také mohou tvořit rodinu, muže, ženu a dítě, a nakonec jsem se ho ptal, jestli někdy viděl, že by spojenec řídil auto nebo autobus.

Don Juan vůbec neodpověděl. Usmíval se a nechal mě mluvit. Když uslyšel mou poslední otázku, vyprskl smíchy a řekl, že plácám jen tak bezmyšlenkovitě, protože daleko vhodnější by bylo, kdybych se zeptal, zda už někdy *viděl* spojence, jak řídí motorové vozidlo.

„Přece bys nechtěl vynechat motorky, nebo jo?“ řekl s rošťáckým světlým v očích.

Dělal si legraci z mých otázek a mně to připadlo najednou tak směšné, že jsem se rozesmál s ním.

Vysvětlil mi pak, že spojenci nemůžou nic věst nebo přímo ovlivňovat, že můžou působit pouze nepřímě. Ale přijít se spojnecem do styku je nebezpečné, protože spojenec je s to vyvolat ven to, co je v člověku nejhoršího. Učení je dlouhé a namáhavé, protože člověk musí co nejvíce omezit vše, co není v životě nezbytné, aby vydržel nápor takového

setkání. Jeho dobrodinec byl při prvním setkání se spojnecem dohnán až k tomu, že se popálil, a měl pak spousty jizev, jako by ho byl zřídil horský lev. Dona Juana zas spojenec strčil do planoucí hranice dříví, ale popálil se jen trochu na koleně a na lopatce. Jízvy mu zmizely teprve v té době, když se se spojnecem sjednotil.

mimořádné vedro, a tak nepomohlo, ani když jsem otevřel všechna okna. Byl jsem rozmrzlý a neklidný. Začal jsem si na to horko stěžovat.

Don Juan se zamračil. Podíval se na mě tázavě: „Touhle dobou je horko v celém Mexiku. S tím se nedá nic dělat.“

Nedíval jsem se na něj, ale věděl jsem, že na mě upřeně zírá. Auto sjíždělo z kopce a nabralo rychlost. Jen letmo jsem zahlédl značku *Vado* – Hrbol, a přestože jsem trochu přibrzdil, pocítili jsme náraz a poskočili na sedadlech. Potom jsem jel podstatně pomaleji. Projížděli jsme krajinou, kde se volně pase dobytek po obou stranách silnice, kde bylo běžně vidět mrtvého koně nebo krávu, které srazilo auto. V jednu chvíli jsem musel zastavit a počkat, až přes silnici přejdou koně. Byl jsem stále neklidnější a rozladěnější. Donu Juanovi jsem tvrdil, že je to kvůli tomu horku, že horko odjakživa nemám rád, že už jako dítě jsem měl vždycky v létě pocit, že se udusím, že nemůžu dýchat.

„Teď už ale nejsi dítě,“ prohlásil don Juan.

„Já se v tom horku udusím.“

„No, a mně zas v dětství pořád dusil hlad,“ řekl tiše. „Veliký hlad bylo to jediné, co jsem poznal jako malý. Nafukovalo se mi břicho, že jsem se také dusil. Ale to jsem byl malý chlapec, teď už se udusit nemůžu a už se ani neumím nafukovat jako žába, když mám hlad.“

Nevěděl jsem, co na to mám říct. Cítil jsem, že se dostávám do neudržitelné pozice a že za chvíli budu muset obhajovat stanovisko, které vlastně hájit nechci. To horko zas nebylo tak hrozné. Asi mi spíš vadila představa, že musíme ujet přes tisíc mil, než dojedeme na místo. Rozladilo mě, že se budu muset namáhat.

„Nemám někde zastavit, abychom se najedli?“ zeptal jsem se. „Až zapadne slunce, možná už nebude takové horko.“

Don Juan se na mě podíval a usmál se, že široko daleko nejsou žádná čistá města, a že, jak pochopil, ze stánek zásadně nic nejím.

„Copak ty se už nebojíš, že dostaneš průjem?“ zeptal se mě.

Ačkoliv se tvářil, že ho to doopravdy zajímá, věděl jsem, že je to od něho jízlivost.

„Z toho, co děláš, by člověk usoudil, že tam venku na tebe číhá průjem. Čeká, že na tebe skočí, sotva vystoupíš z auta. To jsi tedy v pěkné bryndě, sotva unikneš horku, dostane tě průjem.“

Don Juan to řekl s takovou vážností, že jsem se rozesmál. Potom jsme dlouho jeli mlčky. Když jsme dojeli k motorestu pro kamióny, který se jmenoval Los Vidrios – Sklo, byla už úplná tma.

Don Juan z auta zavolal: „Co máte k jídlu?“

3

10. června 1968

Vypravili jsme se s donem Juanem na mítote. Před námi byla dlouhá cesta. Ačkoliv jsem na tuhle příležitost čekal už několik měsíců, nebyl jsem si ani trochu jist, jestli se vůbec chci mítote zúčastnit. Nejspíš jsem se bál, že na shromáždění budu muset pojídat peyotl. Neměl jsem na to ani pomyšlení a také jsem to několikrát donu Juanovi opakoval. Zpochárku se trpělivě smál, ale pak rozhodl, že už nechce o mém strachu slyšet ani slovo.

Mítote bylo z mého hlediska ideálním prostředím, kde bych si mohl ověřit svou teorii. Především jsem se nikdy tak docela nevzdal představy, že na těchto shromážděních shodu mezi účastníky zajišťuje nějaký skrytý vůdce. Měl jsem pocit, že don Juan mou teorii odmítl jen z osobních důvodů, že mu možná připadalo účinnější vysvětlovat vše, co se dělo na mítotech jako „vidění“. Domníval jsem se, že moje snaha najít si vhodné vysvětlení vlastními slovy neodpovídala tomu, co ode mne požadoval, a proto musel zavrhnout i moje logické vývody, tak jako zavrhoval vše, co neodpovídalo jeho systému.

Než jsme vyrazili, don Juan mě uklidnil, že nebudu muset peyotl jíst a že budu na mítote jenom jako pozorovatel. Nesmírně se mi ulevilo. V tu chvíli jsem si byl téměř jist, že odhalím, jakým způsobem dospívají účastníci ke shodě.

Odjížděli jsme pozdě odpoledne. Slunce už bylo téměř na obzoru. Cítil jsem ho za krkem a lítoval jsem, že nemám na zadním okně žaluzie. Z vrcholku kopce jsem uviděl rozlehlé údolí, kterým se jako černá stužka táhla silnice přes nespočetné kopce. Chvilí jsem ji sledoval očima, směřovala rovnou k jihu a mizela v dálce v nízkém pohorí. Pak jsme začali klesat.

Don Juan seděl tiše a díval se přímo před sebe. Dlouho jsme nepromluvíli ani slovo. V autě mi bylo nepříjemně horko. Toho dne bylo

Zevnitř se ozval ženský hlas: „Vepřové.“

Don Juan se zasmál: „Doufám, že toho čuníka dnes přejelo auto jenom kvůli tobě.“

Vystoupili jsme z vozu. Po obou stranách silnice se táhly nízké hory. Vypadaly jako ztuhlá láva z nějakého ohromného sopečného výbuchu. Temné rozeklané štíty se ve tmě rýsovaly proti obloze jako ohromné a hrozivé stěny ze skleněných střepů.

Při jídle jsem donu Juanovi řekl, že docela chápu, proč se to tady jmenuje Sklo. Že ty hory vypadají jak skleněné střepy. Don Juan však tvrdil, že se tu kdysi převrhli kamión naložený sklem a že ještě pár let potom se kousky skla povalovaly u silnice.

Měl jsem dojem, že si dělá hloupé vtípy, ptal jsem se ho, jestli je to opravdu tak.

„Tak proč se nezeptáš někoho místního?“

Zeptal jsem se muže u vedlejšího stolu, ale ten se omluvil, že neví. Zašel jsem do kuchyně, ale ženy v kuchyni mi řekly, že nevědí, že se to tu prostě jmenuje Sklo.

„Myslím, že mám pravdu,“ řekl don Juan tiše. „Mexičani nemají moc ve zvyku dívat se kolem sebe. Jsem přesvědčen, že nevidí skleněné hory a že zcela klidně nechají někde povalovat horu skleněných střepů celé roky.“ Oba jsme se tomu zasmáli.

Když jsme dojedli, don Juan se mě zeptal, jak se cítím. Prohlásil jsem, že je všechno v pořádku, i když se mi poněkud zvedal žaludek. Don Juan se na mě upřeně zadíval a nejspíš poznal, že mi něco je. „Když ses jednou rozhodl, že pojedíš do Mexika, měl jsi ty svoje malicherné strachy odložit,“ prohlásil přísně. „Tvoje rozhodnutí je mélo přemoct. Přijel jsi, protože jsi chtěl přijet. Tak to dělá bojovník. Říkám ti to pořád dokola. Nejujinnější způsob života je žít jako bojovník. Než učiníš nějaké rozhodnutí, dělej si starosti a přemýšlej. Ale jakmile ses jednou rozhodl, pusť se do toho beze strachu a bez zbytečného přemýšlení, protože tě čekají milióny dalších rozhodnutí. Tak to dělá bojovník.“

„Done Juane, já jsem přesvědčen, že to tak dělám. Alespoň někdy. Ale mít to neustále na paměti je dost těžké.“

„Když je bojovníkovi něco nejasné, myslí na svou smrt.“

„To je ještě těžší, done Juane. Pro lidi je smrt většinou vzdálená a mlhavá. Nikdy na ni nemyslíme.“

„A proč?“

„A proč bychom měli?“

„To je jednoduché. Jedině představa smrti nám upevní ducha.“

Když jsme odjížděli z Los Vidrios, byla už naprostá tma. Rozeklaná silneta hor splynula s temnotou nebe. Přes hodinu jsme jeli mlčky. Byl jsem unaven. Jako by se mi ani nechtělo mluvit, protože nebylo o čem. Na silnici byl minimální provoz. Jen pár aut nás minulo v protisměru. Zdálo se, že jsme jediní, kdo jede po dálnici na jih. Připadalo mi to divné. Stále jsem se díval do zpětného zrcátka, jestli za námi někdo nejede, ale žádné auto tam nebylo.

Po chvilí jsem přestal vyhlížet auta a začal jsem se znovu zabývat cílem naší cesty. Najednou se zdálo, jako by se naše dálková světla rozjasnila v kontrastu s okolní tmou. Podíval jsem se znovu do zpětného zrcátka. Uviděl jsem jasnou záři a za okamžik nato dva světelné body, které se vynořily jakoby ze země. Byla to dálková světla auta na vrcholku kopce v dálce za námi. Chvilí je bylo vidět, ale potom se náhle propadla do tmy. Po chvilí se opět objevila na jiném kopci a zase zmizela. Dlouho jsem v zrcátku sledoval, jak se objevují a mizí. V jednu chvíli mě napadlo, že nás to auto dohání. Zcela jistě se blížilo. Ta světla byla stále větší a jasnější. Schwálně jsem přidal plyn. Zaplavil mě nepřijemný pocit. Don Juan si toho všiml, ale možná jen zaznamenal, že jedu moc rychle. Nejdříve se podíval na mne, pak se otočil a díval se na světla v dálce.

Zeptal se, co mi je. Řekl jsem, že už několik hodin jsem neviděl jet žádné auto za námi, až teď že jsem si najednou všiml světél auta, které nás zřejmě dohání.

Tlumeně se zasmál a zeptal se, jestli si opravdu myslím, že je to auto. Prohlásil jsem, že to nemůže být nic jiného. Opáčil, že můj neklid mu prozradil, že co je za námi, je víc než jenom auto, a že to cítím. Trval jsem na svém, že si myslím, že je to jen jiné auto nebo kamión na dálnici.

„Co jiného by to mohlo být?“ zeptal jsem se nahlas.

Ta jeho zvědavost mě doháněla k zuřivosti.

Obrátil se a díval se rovnou na mě, potom pomalu přikývl, jako by vážil, co hodlá říct.

„Ta světla má na hlavě smrt,“ řekl tiše. „Smrt si je obléká jako klobouk a pak se dá do trysku. To jsou světla smrti, která pádí, která nás dohání a která je stále blíž a blíž.“

Po zádech mi přeběhl mráz. Po chvilí jsem se znovu podíval do zrcátka, ale světla už nebylo vidět.

Řekl jsem donu Juanovi, že to auto určitě zastavilo nebo někam od-

bočilo. Neohlédl se, jenom se protáhl a zazíval. „Ne, smrt se nikdy nezastaví. Jenom občas zhasne světla a to je všechno.“

13. června 1968

Dorazili jsme do severovýchodního Mexika. Dvě staré Indiánky, jedna druhé podobná, jako by byly sestry, a čtyři děvčata se nahrnuly do dveří malého domku z vepřovicových cihel. Za domem byla kůlna a polorozpadlý chlív, z něhož zbyla jenom část střechy a jediná zeď. Ženy nás očividně očekávaly a poznaly, že už jedeme, nejspíš podle prachu, který se za námi zvedal už několik mil od chvíle, kdy jsme sjeli z dlážděné silnice na polní cestu. Jejich dům stál v širokém údolí. Ze dveří bylo silnici vidět jako dlouhou jizvu na úbočí zelených kopců.

Don Juan vystoupil z auta a chvíli se stařenami rozmouval. Ukázaly na dřevěné stoličky přede dveřmi. Don Juan mi dal znamení, že k němu mám jít a posadit se. Jedna stařena si sedla s námi, ostatní vešly do domu. Dvě z dívek si mě ze dveří zvědavě prohlížely. Když jsem na ně zamával, zachichotaly se a odběhly dovnitř. Po několika minutách vyšli dva mladíci a pozdravili dona Juana. Na mě nemluvili, ani se na mě nepodívali. S donem Juanem pohovořili jen krátce. Don Juan potom vstal a všichni, včetně žen, jsme odešli do jiného domu, který byl asi půl míle odtamtud.

Tam jsme se potkali s další skupinkou. Don Juan mi řekl, abych počkal u dveří, a vešel dovnitř. Nakoukl jsem tam a uviděl jsem starého Indiána asi tak ve věku dona Juana, který seděl na dřevěné stoličce.

Ještě nebyla úplně tma. Skupinka mladých Indiánů a Indiánek tiše postávala kolem starého nákladáku, který parkoval před domem. Oslovil jsem je španělsky, ale vyhýbali se odpovědi. Ženy se zachichotaly pokaždé, když jsem něco řekl, a muži se zdvořile usmívali a odvraceli oči. Dělalí, že mi nerozumějí, ale byl jsem si jist, že španělsky umí všichni, protože jsem slyšel, jak mluví mezi sebou.

Po chvíli vyšli don Juan s druhým starcem a nasedli do nákladáku vedle řidiče. To byl zřejmě pokyn všem ostatním, aby se vyšplhali na korbu. Nebyly tam žádné postranice, a když se auto rozjelo, všichni jsme se drželi dlouhého lana, které bylo uchyceno do ok na podvozku.

Nákladní auto se pomalu rozjelo po prašné silnici. Pak zastavilo na velmi strmém svahu. Všichni jsme sěsákali dolů a šli za autem pěšky. Dva mladíci pak vyskočili na korbu, sedli si na kraji a nedrželi se prázdu. Ženy se smály a povzbuzovaly je, ať prý nespadnou. Don Juan

se starcem, kterému říkali don Silvio, šli spolu a nevšímali si, co mladíci vyvádějí. Když byla cesta zas rovná, všichni jsme si zase vyskočili nahoru.

Jeli jsme asi hodinu. Korba byla tak nesmírně tvrdá a nepohodlná, že jsem si radši stoupl a držel se střechy kabiny. Takhle jsem stál, až jsme dojeli ke skupině chatrčí, kde čekali ještě další lidé. Byla už tma, a tak jsem viděl jen některé z nich ve slabém nažloutlém světle petrolejky, která visela u otevřených dveří.

Všichni seskočili z korby nákladního auta a promíchali se s lidmi, kteří tu bydleli. Don Juan mi opět řekl, že mám zůstat venku. Opřel jsem se o přední blatník a za pár minut se ke mně přidali tři mladíci. S jedním z nich jsem se už setkal před čtyřmi roky na minulém mítotu. Uchopil mě za předloktí na uvítanou.

„Máš se dobře,“ zaseptal španělsky.

Velmi tiše jsme postávali u auta. Byla teplá větrná noc. Slyšel jsem tiché zurčení blízkého potůčku. Můj známý se mě šeptem zeptal, jestli mám cigarety, tak jsem nechal kolovat krabičku. Podíval jsem se na hodinky. Bylo devět.

Za chvíli se z domu vyhnula skupinka a mladíci odešli. Don Juan mi přišel oznámit, že mou přítomnost na mítotu všem vysvětlil k jejich plné spokojenosti a že mě vítají. Budu na mítotu podávat vodu. Vyrazíme ihned.

Z domu odcházelo deset žen a jedenáct mužů. Společnost vedl asi pětapadesátiletý porážek, kterému přezdívali Mocho, tedy „Useknutý“. Krácel svižnými, pevnými kroky. Nesl petrolejku a při chůzi s ní mával ze strany na stranu. Nejdříve jsem si myslel, že s ní mává jen tak, ale pak jsem pochopil, že dává lampou znamení, že je na cestě nějaká překážka nebo obtížný úsek. Šli jsme něco přes hodinu. Ženy si občas trochu povídaly a tiše se smály. Don Juan s druhým starcem šli v čele průvodu, zatímco já jsem byl úplně na konci. Upíral jsem oči na cestu a snažil jsem se rozpoznat, kam šlapu.

Zíratil jsem hodně ze své fyzické zdatnosti za ty čtyři roky, které uběhly od té doby, co jsme s donem Juanem naposledy byli v noci v horách. Neustále jsem klopýtal a nechtěně kopal do kamínků. Kolena jsem měl tuhá, a když jsem šlápl na hrbol, cesta se na mne přímo vrhla, zato když jsem narazil na výmol, jako by mi uhýbala. Šel jsem příliš hlučně a byl jsem terčem posměchu. Kdykoliv jsem zakopl, někdo ze skupiny posměšně zabučel a všichni se smáli. V jednom momentě jsem odkopl kamínek, který zasáhl jednu z žen do paty. K všeobecnému po-

těšení hlasitě zavolala: „Dejte tomu chudinkovi svíčku!“ A vrcholem všeho bylo, když jsem zakopl a zachytil se toho, kdo šel přede mnou. Málem pod mou váhou upadl a schválně neúměrně pronikavě zajel. Celá skupina se rozesmála tak hlasitě, že se museli na chvílku zastavit.

Po chvíli muž vpředu zamával lucernou nahoru a dolů. Zřejmě na znamení, že jsme dorazili na místo. Kousek napravo jsem uviděl temnou siluetu domu. Naše skupinka se ihned rozprchla na všechny strany. Hledal jsem dona Juana. Ve tmě to bylo obtížné. Chvilí jsem hlučně klopýtal, až jsem si všiml, že sedí na kameni.

Opakoval, že můj povinností bude nosit vodu pro muže, kteří se mítotu zúčastní. Tuto praxi mě naučil už před lety. Zapamatoval jsem si ji do všech podrobností, ale don Juan trval na tom, že si musím paměť osvěžit a znovu mi ukázal, jak se to dělá.

Potom jsme šli za dům, kde se shromáždili všichni muži. Rozdělali oheň. Volné prostranství asi pět metrů od ohně bylo pokryto slámenými rohožemi. Muž, který nás sem vedl, Mocho, usedl na rohož jako první. Povšiml jsem si, že mu chybí horní okraj levého ucha, což zřejmě vysvětluje jeho přezdívkou. Don Silvio si mu sedl po pravici a don Juan po levici. Mocho seděl tváří k ohni. Pak předstoupil jeden z mladíků a položil před něj plochý košík s koláčky peyotlu a posadil se mezi Mocha a dona Silvia. Další mladík přinesl dva malé košíčky, položil je vedle koláčků peyotlu a posadil se mezi Mocha a dona Juana. Další dva mladíci si pak sedli vedle dona Silvia a dona Juana, a tím uzavřeli kruh sedmi lidí. Ženy zůstaly v domě. Dva mladíci měli na starost přikládat celou noc do ohně, a já jsem se měl s jedním chlapcem starat o vodu, kterou dostanou účastníci po celonočním rituálu. Seděli jsme s chlapcem u velkého kamenu. Oheň a nádoba s vodou byly proti sobě ve stejné vzdálenosti od kruhu účastníků.

Mocho, který setkání vedl, zazpíval svou peyotlovou píseň, oči měl zavřené a tělem kýval sem a tam. Zpíval dlouho a slovům jsem nerozuměl. Pak jeden po druhém zpívali své peyotlové písně všichni ostatní. Nezdálo se, že by zpívali podle nějakého předem dohodnutého pořadí. Bylo očividné, že zpívají, kdykoliv mají potřebu zpívat. Mocho pak podržel košík s peyotlovými koláčky, dva si vzal a košík vrátil zpátky doprostřed kruhu. Totéž pak udělal don Silvio a po něm don Juan. Čtyři mladíci, kteří patrně tvořili samostatnou skupinu, si vzali po dvou peyotlových koláčků v pořadí proti směru hodinových ručiček.

Všech sedm zúčastněných zazpívalo a pojedlo po dvou peyotlových

koláčků čtyřikrát po sobě. Potom nechali kolovat další dva košíky se sušeným ovocem a masem.

Tento cyklus opakovali během noci v nejrůznější dobu, ale nedokázal jsem vysledovat žádný skrytý řád, kterým by se jejich pohyby řídily. Nemluvili spolu, spíše to vypadalo, že je každý pohroužen sám do sebe. Ani jednou jsem nikoho z nich neviděl, že by sledoval, co dělají druzí.

Před rozedněním vstali. Dali jsme jim s chlapcem vodu. Šel jsem se pak trochu projít, abych se zorientoval. Nebyl to vlastně ani dům, jen nízká chatrč o jediné místnosti, postavená z vepřovicových cihel s dřevěnou střechou. Drsná pláň kolem vyvolávala značně smutný dojem. Rostly tu vedle sebe keře a kaktusy, ale vůbec žádné stromy. Neměl jsem nejmenší chuť pouštět se někam dál.

Během dopoledne ženy odešly. Muži se tiše pohybovali v bezprostředním okolí chýše. Kolem poledního jsme si všichni zase sedli ve stejném pořadí jako předešlé noci. Koloval košík se sušeným masem, které bylo nařezáno na stejné kousky jako peyotlové koláčky. Někteří z mužů zazpívali svoje peyotlové písně. Asi tak po hodině všichni vstali a rozešli se na všechny strany.

Ženy připravily pro strážce ohně a vody hrnec obilné kaše. Trochu jsem jí pojedl a většinu odpoledne jsem prospal.

Po setmění postavili mladíci, kteří měli na starost oheň, novou hranici a opět začalo požívání peyotlu podle víceméně stejného pořádku jako předešlé noci a skončilo až za svítání.

Během noci jsem se ze všech sil namáhal, abych zpozoroval a znamenal každý jednotlivý pohyb všech sedmi účastníků v naději, že objevím alespoň nepatrnou stopu po systému verbální nebo neverbální komunikace mezi nimi. Ale v jejich činech jsem nenašel nic, co by na nějaký skrytý systém mohlo poukazovat.

Brzy odpoledne se zase opakoval celý cyklus požívání peyotlu. Do rána jsem už s jistotou věděl, že se mi nepodaří najít žádné stopy, které by naznačovaly, že je tu skrytý vůdce, ani odhalit nějakou formu skrytého dorozumívání nebo náznaky systému, který umožňuje dosáhnout shody. Po celý zbytek dne jsem seděl sám a pokoušel jsem se uspořádat si svoje poznámky.

Čtvrté noci se muži opět shromáždili. Nějak jsem poznal, že tohle shromáždění bude poslední. Nikdo se o tom přede mnou nezmínil, ale já jsem přesto věděl, že zítra se všichni rozejdou. Opět jsem seděl u vody a všichni ostatní zaujali svoje místo v zavedeném pořadí.

Chování sedmi mužů sedících v kruhu se opakovalo přesně tak, jak jsem ho pozoroval za předešlých nocí. Byl jsem opět plně zaujat vším, co dělají. Chtěl jsem si všechno zaznamenat, každý sebemenší pohyb, všechno, co řeknou, každé gesto.

Pak jsem najednou zaslechl jakési pípání v uchu. Nevěnoval jsem tomu pozornost, vypadalo to jako obyčejné hučení v uších. Pípání po chvíli zesílilo, ale pořád zůstávalo v mezích běžných tělesných pocitů. Vzpomínám si, že jsem rozdělil svou pozornost, věnoval jsem se současně mužům i hučení, které jsem slyšel. Pak se mi zdálo, že se mužům rozjasnily tváře, jako by někdo rozsvítil, ale ne elektrické světlo nebo lucernu, ani to nebyl odlesk ohně na tvářích. Připomínalo to spíš duhovou záři, jakoby růžovou světelnost, slabounkou, ale z mého místa jasně patrnou. Hučení ještě zesílilo. Podíval jsem se na chlapce, který byl se mnou. Usnul.

Růžová záře byla stále zřetelnější. Podíval jsem se na dona Juana. Měl zavřené oči, a don Silvio s Mochem také. Oči čtyř mladších mužů jsem neviděl, dva byli skloněni dopředu a dva seděli zády ke mně.

Ponořil jsem se ještě více do pozorování, nicméně jsem si ani plně neuvědomil, že skutečně slyším hukot a že skutečně vidím naružovělou záři, která se vznáší nad muži. Po chvíli jsem pochopil, že se jedná o růžovou záře ani hučení nemění. Na okamžik se mě zmocnilo zděšení a hlavou mi prolétla myšlenka, která neměla nic společného se scénou, již jsem se účastnil, ani s cílem, proč jsem tam. Vzpomněl jsem si, co mi kdysi řekla moje matka, když jsem byl ještě malý. Takle vzpomínka mě trápila a v tuto chvíli byla velmi nepatřičná, pokoušel jsem se ji zaplašit a opět se ponořit do vytrvalého pozorování, ale marně. Neustále se vracela, stále silněji a naléhavěji, potom jsem jasně uslyšel matčin hlas, který mě volá. Slyšel jsem, jak šoupe pantoflemi, jak se směje. Hledal jsem ji a otočil jsem se. Představoval jsem si, že mě nějaká halucinace nebo fata morgana přenese v čase a že ji uvidím, ale viděl jsem jenom chlapce, který spí vedle. Když jsem ho uviděl, lekl jsem se a vystřízlivěl. Na okamžik jsem pocítil úlevu. Znovu jsem se podíval na skupinu mužů. Vůbec nezměnili polohu. Ale záře pominula a hukot v uších také. Pocítil jsem úlevu. Myslel jsem si, že halucinace matčina hlasu je pryč. Ten hlas byl tak jasný a živý. Pořád jsem si říkal dokola, že mě don Juan na mě dívá, ale bylo mi to jedno. Vzpomínka na matčin hlas, který mě volá, mě hypnotizovala. Zoufale jsem se snažil myslet na něho jiného. Potom jsem její hlas uslyšel ještě jednou, tak jasně, jako by

stála přímo za mnou. Rychle jsem se otočil, ale uviděl jsem jen temnou siluetu chatrče a keřů, které byly za ní.

Když jsem uslyšel své jméno, zmocnila se mě hluboká sklíčenost, až jsem nechtěně zavzlykal. Byla mi zima a cítil jsem se nesmírně opuštěný. Začal jsem plakat. Měl jsem najednou pocit, že potřebuji někoho, kdo by se o mne staral. Otočil jsem hlavou a podíval se na dona Juana. Upřeně na mě zíral. Nechtěl jsem ho vidět, a tak jsem zavřel oči. Pak jsem uviděl svou matku, ale viděl jsem ji jinak, než jak ji obvykle vidím, když na ni myslím. Viděl jsem naprosto jasně, že stojí přede mnou. Byl jsem zoufalý. Trásl jsem se a chtěl jsem utéct. Viděl jsem moji matku mě příliš rozrušila, byla příliš vzdálená tomu, co jsem hledal na setkání s peyotlem. Patrně nebylo možné se tomu vědomě vyhnout. Měl jsem asi otevřít oči, jestliže jsem doopravdy chtěl, aby ta víze zmizela, avšak místo toho jsem si ji podrobně prohlížel. Nejen že jsem se na ni díval, já jsem si ji důkladně prohlížel, měl jsem nutkavou potřebu zkoumat ji a hodnotit. Zaplavil mě velmi zvláštní pocit, jako by se jednalo o nějakou vnější sílu. Najednou jsem pocítil strašlivou tíhu matčiny lásky. Když jsem uslyšel svoje jméno, byl jsem rozpolcen, vzpomínka na matku mě naplnila úzkostí a smutkem, ale když jsem ji prozkoumal, pochopil jsem, že jsem matku nikdy neměl opravdu rád. Byl to pro mne šok. Představy a myšlenky se na mě hrnuly jako lavina. Víze mojí matky mezitím zřejmě pominula, nebyla už důležitá. Vůbec mě už nezajímalo, co dělají Indiáni. V podstatě jsem na miltote úplně zapomněl. Byl jsem zcela ponořen do řady neobyčejných myšlenek. Neobyčejných v tom smyslu, že byly něčím více než pouhými myšlenkami, byly to celé soubory pocitů, soubory emocionálních jstot, neoddiskutovatelné důkazy o povaze mého vztahu k matce.

V určitém okamžiku se tyto neobyčejné myšlenky zastavily. Všiml jsem si, že ztrácejí svou plynulost a povahu celistvých souborů pocitů. Začal jsem myslet na něco jiného a myšlenky mi tékaly. Vzpomněl jsem si na ostatní členy svojí rodiny, ale žádné obrazy už pak moje myšlenky nedoprovázely. Pak jsem se podíval na dona Juana. Stál a ostatní muži už také stáli, pak všichni přišli k vodě. Ustoupil jsem a štouchl do chlapce, který stále spal.

Sotva don Juan nasedl do auta, vyprávěl jsem mu svoje ohromující víze, jak šly za sebou. S chutí se smál a prohlásil, že je to znamení, které je stejně důležité jako moje první zkušenost s Meskalitem. Vzpomněl jsem si, že don Juan pokládal moje reakce na první požití peyotlu za ne-

smírně důležité znamení. Teprve na základě tohoto znamení se vlastně rozhodl, že mě bude učit svému poznání.

Don Juan řekl, že poslední noc mítotu se Meskalito vznášel nade mnou tak nápadně, že se všichni museli otočit ke mně. Proto také na mě upřeně hleděl, když jsem se na něj podíval. Přál jsem si, aby mi vysvětlil moje vidění, ale nechtěl o tom mluvit. Prohlásil, že ať jsem zažil cokoliv, je to jako nic ve srovnání s tím, jak významné bylo to znamení. Neustále mluvil o tom, jak se nade mnou vznášelo Meskalitovo světlo a jak to všichni viděli. „To je opravdu něco. Lepší znamení jsem si nemohl přát.“

Bylo nabídnuto, že don Juan myslí na něco úplně jiného než já. Soustředil se na důležitost události, které si vyložil jako znamení, zatímco já jsem byl posedlý detaily vize, kterou jsem měl.

„Znamení mě nezajímají. Já chci vědět, co se to se mnou stalo,“ prohlásil jsem.

Don Juan se zamračil, jako by se zlobil a chvíli seděl nehnutě a po tichu. Pak se na mě podíval. Velmi důrazným tónem mi řekl, že jediná opravdu důležitá věc je, že Meskalito je ke mně velmi laskavý, že mě zaplavil svým světlem a dal mi poučení, které mě nestálo vůbec žádné úsilí, protože stačilo jen to, že jsem byl nablízku.

4. září 1968

Jel jsem za donem Juanem do Sonory. Při poslední návštěvě mě požádal, abych se cestou zastavil v Hermosillo a koupil mu bacanoru, vybranou značku tequila. Věděl jsem, že nepije, a tak mi jeho přání připadalo velmi neobvyklé. Přesto jsem mu koupil čtyři láhve a přidal jsem je do krabice k ostatním věcem, které jsem mu vezl.

„Páni, ty jsi koupil hned čtyři láhve!“ smál se, když krabici otevřel. „Vždyť jsem tě prosil jen o jednu. Ty sis asi myslíš, že ta bacanora je pro mě, že jo. Jenže je pro mého vnuka Lucia, ale dát mu ji musíš ty, jako by to byl dárek od tebe.“

S vnučkem dona Juana jsem se setkal před dvěma roky. Tehdy mu bylo osmdesát. Byl velmi vysoký, určitě přes sto osmdesát centimetrů, a v porovnání s vrstevníky a vzhledem ke svým příjmům vždycky nápadně dobře oblečen. Zatímco většina Jakiů nosí khaki košile a džínsy, slámák a po domácku vyráběné sandály guaraches, Lucio si oblékal drahé sako z černé kůže zdobené tyrkysovými korálky a k tomu texaský kovbojský klobouk a ručně zdobené vysoké boty s monogramem.

Lucio měl ohromnou radost, když dostal ten alkohol. Okamžitě odnesl láhve dovnitř, zřejmě si je chtěl schovat. Don Juan jakoby jen mimochodem poznamenal, že alkohol se nemá křečkovat a že by nikdo neměl pít sám. Lucio namítl, že nekřečkuje, že to pítí schovává na večeř, kdy hodlá pozvat kamarády na skleničku.

Kolem sedmé večer jsem se vrátil k Luciovi. Ve tmě jsem rozeznal nezřetelné obrysy dvou lidí stojících pod malým stromkem. Byl to Lucio s kamarádem. Čekali na mě s baterkou, aby mě dovedli až k domu. Lucio bydlil v chatrném domku o dvou místnostech s hliněnou podlahou. Byl asi šest metrů dlouhý a postavený z proutí a spletených větví. Škvíry byly vyplněny hlinou. Stavbu podpíraly poměrně slabé trámy

Sonory jen proto, abych se viděl s ním. „Carlos se u mne učí o Meskalitovi,“ prohlásil don Juan.

Všichni se na mne podívali a zdvořile se usmáli. Truhlář Bajea, malý a hubený muž s ostře řezanými rysy, se na mne chvilu upřeně díval a pak pravil, že jejich hokynář mě obviňuje, že jsem špión najatý americkou firmou, která má úmysl zahájit těžbu nerostů na jakýmském území. Všichni ostatní na toto obvinění reagovali s rozhořčením. Mímo chodem žádný z nich neměl hokynáře rád, protože je Mexičan, neboli Jori, jak říkají Jakiové.

Lucio zašel do vedlejší místnosti a vrátil se s další lahví bacanory. Otevřel ji, pořádně si nalil a nechal kolovat. Rozhovor se točil kolem americké důlní společnosti, je-li pravděpodobné, že přijde do Sonory, a jaký dopad by to mohlo mít na Jakije. Láhev se vrátila k Luciovi. Zvedl ji a podíval se, kolik tam zbylo. „Řekni mu, ať si nedělá starosti,“ zašeptal mi don Juan. „Že mu přistě přivezeš zas.“

Naklonil jsem se k Luciovi a ujistil jsem ho, že mu přistě přivezu alespoň půl tučtu lahvi.

Potom rozhovor poněkud vážnul. Don Juan se ke mě obrátil a nahlas řekl. „Co kdybys tady mládencům něco řekl o Meskalitovi? Myslím, že by to mohlo být mnohem zajímavější než jen tak žvanit o tom, co bude, jestli sem do Sonory přijde nějaká americká společnost.“

„Meskalito je peyotl, že, dědo?“ zeptal se zvědavě Lucio.

„Někdo mu tak říká. Já mu radši říkám Meskalito,“ odpověděl don Juan suše.

„Ta zatracená věc dohání lidi k šílenství,“ prohlásil Genaro, vysoký statný muž středního věku.

„Myslím, že to je hloupost,“ tiše řekl don Juan. „Protože v tom případě by tady Carlos musel už mít na sobě svérací kazajku, a ne tu mluvit s vámi. Jedl peyotl a podívejte se na něj. Je úplně v pořádku.“

Bajea se plaše usmál: „Kdo ví?“ Všichni jsme se zasmáli.

„Tak se tedy podívejte na mne,“ vyzval je don Juan. „Znám Meskalita skoro celý život a nikdy mi neublížil.“ Muži se nesmáli, ale bylo vidět, že ho neberou moc vážně.

„Naproti tomu,“ pokračoval don Juan, „je pravda, jak říkáte, že Meskalito může lidi dohnat k šílenství, ale to jen tehdy, když k němu přijdou a nevědí, co dělají.“

Esquere, stařec asi tak ve věku dona Juana, se tiše uchechl a potřásl hlavou. „Co chcete říct tím ‚nevědí‘, done Juane. Když jsem vás naposledy viděl, říkal jste to samé.“

z mesquitového dřeva. Dům měl jako všechny jákjské domy plochou doškovou střechu a asi čtyři metry dlouhé zastínění proti slunci zvané ramada, které chránilo celou přední část domu. Střecha ramady není nikdy došková, dělává se z volně ložených větví, které poskytují dostatek stínu a zároveň umožňují, aby volně proudil chladivý vánek. Než jsem vstoupil dovnitř, zapnul jsem magnetofon, který jsem měl v tašce. Lucio mě představil svým přátelům. Uvnitř bylo osm mužů včetně dona Juana. Posedávali uprostřed místnosti pod jasným světlem benzinové lucerny, která visela na trámu. Don Juan seděl na jakési bedně. Sedl jsem si proti němu na konec lavice dlouhé asi dva metry, která byla zhotovena ze dvou silných dřevěných trámů přitlučených ke kůlům zaraženým do země.

Don Juan si položil klobouk na zem vedle sebe. Krátké bílé vlasy se mu ve světle benzinové lucerny doslova rozzářily. Podíval jsem se mu do tváře. Světlo mu zdůrazňovalo hluboké vrásky na krku i na čele, takže mi připadal mnohem starší a tmavší.

Podíval jsem se na ostatní. V nazelenalém bílém světle vypadali unaveně a staře všichni.

Lucio přítomně přivítal španělsky a hlasitě oznámil, že si vypijeme láhev bacanory, kterou jsem mu přivezl z Hermosilla. Odešel do druhé místnosti, přinesl láhev, otevřel ji a podal mi ji s malým plechovým kalíškem. Malinko jsem si nalil a napil se. Bacanora byla voňavější a husitší, a také silnější než obyčejná tequila. Rozkašlal jsem se. Dal jsem láhev kolovat a všichni si trošku nalili, všichni kromě dona Juana. Ten si jen láhev vzal a postavil ji před Lucia, který byl na konci řady. Všichni živě povídali, jak výtečná je právě tahle láhev, a shodli se, že určitě musí pocházet z vysokých hor Chihuahua.

Láhev kolovala podruhé. Muži pomlaskávali a znovu chválili nápoj. Rozvinula se živá diskuse o tom, jak pozoruhodně se liší tequila z Guadajary a tequila, kterou dělají vysoko v Chihuahua.

Láhev kolovala podruhé a don Juan opět nepil. Já jsem si nalil jen hlt, zatímco ostatní si pohárek plnili až po okraj. Láhev oběhla ještě jednou a byla prázdná.

„Lucio, přines ty ostatní lahve,“ řekl don Juan.

Lucio očividně váhal. Don Juan všem vysvětloval jakoby nic, že jsem Luciovi přivezl čtyři lahve.

Benigno, mladík asi v Luciově věku, se podíval na aktovku, kterou jsem měl nenápadně za sebou, a zeptal se mě, jestli obchodují s tequilou. Don Juan mu odpověděl, že ne, že jsem ve skutečnosti přijel do

„Lidi se opravdu zblázní, když to berou,“ pokračoval Genaro. „Viděl jsem, jak to jedí Indiáni Huicholové. Jsou pak, jako by měli vztěklinu. Mají pěnu u úst, všude zvracejí a všechno počůrají. Z tý zatracený věci můžeš dostat i epilepsii. Alespoň mi to tak jednou říkal vládní inženýr pan Salas. To víš, epilepsii pak máš na celý život.“

„To seš pak na tom hůř než zvíře,“ dodal vážně Bajea.

„Genaro, u těch Huicholů jsi viděl jen to, co jsi vidět chtěl,“ řekl don Juan. „Za prvé ses nikdy vůbec nenamáhal od nich zjistit, jaké to je, když se člověk seznámí s Meskalitem. Meskalito nikdy, pokud vím, z nikoho epileptika neudělal. A pak ten vládní úředník je Jori a pochybuji, že by nějaký Jori o tom mohl něco vědět. Nebo si snad myslíš, že všechny ty tisíce lidí, co znají Meskalita, jsou blázní?“

„No určitě blázní jsou nebo brzy budou, když něco takového dělají,“ odvětil Genaro.

„Ale kdyby ty spousty lidí byli blázní současně, kdo by pak za ně dělal jejich práci? Jak by vůbec mohli přežít?“ zeptal se don Juan.

„Macario, který je odtamtud (tj. z USA), mi řekl, že každý, kdo to tam bere, je odepsanej na celý život,“ prohlásil Esquere.

„Jestli to Macario říká, tak lže. Určitě neví, o čem mluví,“ řekl don Juan.

„To je pravda, on opravdu hodně lže,“ potvrdil Benigno.

„Kdo je Macario?“ zeptal jsem se.

„Jeden Indián Jaki tady odsud. Říká, že je z Arizony a že byl za války v Evropě. Vypráví všelijaký historky,“ odpověděl mi Lucio.

„Tvrdí, že býval plukovníkem!“ dodal Benigno. Všichni se zasmáli a hovor se chvíli točil kolem Macariových neuvěřitelných historek, ale don Juan ho opět zavedl na téma Meskalito.

„A jak to, že Macariovi věříte, když jste všichni přesvědčeni, že je to lhář? Jak to, že mu věříte, když mluví o Meskalitovi?“

„Dědo, to máš na mysli peyotl?“ zeptal se Lucio, jako by se doopravdy usilovně snažil pochopit tento výraz.

„Krucinál, samozřejmě!“ řekl don Juan tak ostře a úsečně, že se Lucio mimovolně stáhl. Chvilí jsem měl pocit, že se všichni bojí. Don Juan se pak široce usmál a pokračoval už mírným tónem. „Copak, kluci, nevíš dítě, že Macario neví, o čem mluví? Copak nevidíte, že aby někdo mohl o Meskalitovi mluvit, musí taky něco znát?“

„Už zasl!“ řekl Esquere. „A k čemu je ksakru dobré tohleto vědění? Ty jsi horší než Macario. Ten aspoň říká, co si myslí, ať už to ví, nebo

ne. Celý roky neslyším od tebe nic jiného, než že to musíme poznat. A co vlastně musíme poznat?“

„Don Juan říká, že v peyotlu je duch,“ řekl Benigno.

„Já jsem peyotl na pláních viděl, ale nikdy jsem neviděl žádný duchy nebo něco takového,“ dodal Bajea.

„Možná, že Meskalito je jako duch,“ vysvětloval don Juan. „Ale ať už je cokoli, dokud ho nepoznáte, nemůžete to pochopit. Esquere si stěžuje, že o tom mluvím řadu let. No, je to tak. Ale to není moje chyba, že pořád nic nechápete. Bajea tvrdí, že kdo si ho vezme, bude jako zvíře. No, já to vidím jinak. Mně spíš připadá, že ti, kdo si o sobě myslí, že jsou lepší než zvířata, žijou hůř než zvířata. Podívejte se tady na mého vnuka. Neustále pracuje, dře se jako kůň. A od zvířat se liší jedině tím, že se umí opít.“

Všichni se smáli. Victor, mladíček snad ještě v pubertě, se smál vysokým pronikavým hlasem, který ostatní přehlušil.

Mladý rolník Eligio dosud nepromluvil ani slovo. Seděl na zemi napravo ode mne a zády se opíral o pytle s hnojivem, které byly naskládány uvnitř, aby nezmokly. S Luciem se kamarádil už od dětství. Byl sice o něco menší než Lucio, ale zdálo se, že je silný, statný a lépe stavěný. Slova dona Juana ho očividně zaujala. Bajea chtěl něco komentovat, ale Eligio ho přerušil.

„A jak by mohl Meskalito všechno změnit?“ zeptal se. „Mně připadá, že člověk se narodí právě proto, aby pracoval po celý život jako kůň.“

„Meskalito všechno mění,“ řekl don Juan, „ale stejně musíme pracovat jako všichni ostatní. Jako koně. Já jenom říkám, že v Meskalitu je duch, protože jedině něco jako duch může člověka měnit. Je to duch, který je vidět a kterého se můžeš dotýkat, je to duch, který nás mění, někdy dokonce i proti naší vůli.“

„Jasně, peyotl ti vyžene rozum z hlavy, a pak samozřejmě věříš, že ses změnil, že?“ podotkl Genaro.

„A jak nás může změnit?“ vytrvale se vyptával Eligio.

„Učí nás, jak máme správně žít,“ řekl don Juan. „Pomáhá těm, kdo ho znají, a ochraňuje je. Chlapci, to, co vy vedete, to není vůbec žádný život. Vůbec ani netušíte, jaké štěstí je všechno dělat s rozmyslem. Vždyť vy nemáte žádného ochránce!“

„Co to říkáš?“ rozložil se Genaro. „My máme ochránce! Máme přece pána Ježíše Krista a naši matku Pannu Marii a taky svatou Pannu Guadalupskou. Ti nás přece ochraňují!“

„To je tedy náramná sbírka ochránců!“ posmíval se don Juan. „A naučili vás, jak lépe žít?“

„Ale vždyť je lidí neposlouchajících a všimají si jenom dábla,“ protestoval Genaro.

„Kdyby vás opravdu chránili, přiměli by vás, abyste je poslouchali. Když se Meskalito stane tvým ochráncem, musíte ho poslouchat, ať chceš nebo ne, protože ho vidíš a musíš dbát na to, co říká. Dokáže si zjednat úctu. Nedá se k němu přistupovat tak, jak to máte ve zvyku.“

„Co tím chceš říct, Juane?“ ptal se Esquere.

„Chci tím říct, že podle vás se k ochráncům přichází tak, že jeden musí vrzat na housličky a tanečník si na to musí obličt masku a návleky na nohy, a pak k tomu chrasť a tancuje, a vy všichni ostatní pijete. Tys přece kdysi tančil, Benigno, tak nám o tom něco pověz.“

„Nechal jsem toho po třech letech. Je to dřina,“ prohlásil Benigno. „Radši se zeptej Lucia! Ten to vzdal ani ne za týden,“ neodpusťil si Esquere jedovatou poznámku.

Smáli se všichni až na dona Juana. Lucio se rozpačitě usmíval a dvakrát si pořádně lokl bacanory.

„Není to dřina,“ řekl don Juan, „ale blbost. Zeptej se Valencia, jestli tančí rád. Ne! Jenom si na to zvykl a to je všechno. Řadu let pozorují, jak tančí, a pokaždé vidím stejně ubohý výkon, stále stejné chyby. Vůbec není hrdý na své umění, jen o tom pořád mluví. Nemá lásku ke svému umění, a proto každoročně opakuje ty samé pohyby. Co tančil špatně už na začátku, se jenom upevnilo, takže o tom už ani neví.“

„Ale vždyť ho to takhle naučili,“ řekl Eligio. „Taky jsem kdysi tančil v městě Torim a tak vím, že musíte tančit tak, jak tě to naučí.“

„Valencio stejně není zrovna nejlepší tanečník,“ řekl Esquere. „Ale jsou tu jiní. Třeba Sacateca.“

„Sacateca je oddaný poznání, ten k vám, pánové, nepatří,“ řekl don Juan přísně. „Sacateca tancuje, protože je to jeho přirozenost. Ale já jsem chtěl říct jenom tolik, že vy, co nejste tanečníci, z toho nemáte vůbec žádné potěšení. Občas se vám možná líbí, když je tanec dobře předveden. Ale většinou toho stejné víte o tanci moc málo, takže vám vlastně opravdu zbývá už jen ubohý kousek radosti. Proto jste, pánové, všichni opilci. Podívejte se tady na mého vnuka!“

„Nech toho, dědo!“ protestoval Lucio.

„Není ani líný ani hloupý,“ pokračoval don Juan, „ale nedělá nic, jenom pije.“

„Kupuje si kožená saka,“ poznamenal Genaro a celá společnost vybuchla smíchy. Lucio si opět mocně lokl bacanory.

„A jak to může peyotl změnit?“ zeptal se Eligio.

„Kdyby Lucio hledal ochránce, žil by jinak,“ řekl don Juan. „Nevím přesně jak, ale jsem si jist, že jinak.“

„Myslíte snad, že by přestal pít?“ naléhal Eligio.

„Možná. Ale aby mohl být se životem spokojen, potřebuje kromě tequilu ještě něco jiného. A právě tohle, ať už je to cokoliv, by mu ochránce poskytl.“

„Pak ale ten peyotl musí být přímo lahůdka,“ usoudil Eligio.

„Ne, to jsem neřekl,“ namítl don Juan.

„Tak jaké to má hergot dávat potěšení, když to ani není dobré?“ nechtěl Eligió.

„Máš pak větší radost ze života,“ řekl don Juan.

„Ale jestli to není dobré, jak můžeme mít větší radost ze života? To nedává smysl,“ trval na svém Eligio.

„Ale dává. Samozřejmě,“ přisvědčil Genaro. „Peyotl z tebe udělá blázna a ty si pak přirozeně myslíš, že si náramně užíváš života bez ohledu na to, co děláš.“

Všichni se znovu zasmáli.

„Ano, dává to smysl,“ pokračoval nevzrušeně don Juan, „když jen pomyslíš, jak málo známe a kolik se toho dá uvidět. Chlast lidí jen ohlupuje. Kalí ti vidění, zatímco Meskalito naopak všechno zaostrí. Víš pak velmi dobře. Přímou skvěle!“

Lucio s Benignem se na sebe podívali, jako by tuhle písničku už dávno slyšeli. Genaro s Esquerem si z netrpělivosti začali povídat spolu. Victor se smál mnohem pronikavěji než ostatní. Jediný, koho to zřejmě zajímalo, byl Eligio.

„A jak to všechno může peyotl dělat?“ ptal se.

„Nejdříve se ním musíš chtít seznámit,“ vysvětloval mu don Juan.

„Tohle je podle mého to nejdůležitější. Potom se mu musíš nabídnout a musíš se s ním mnohokrát setkat, a teprve pak budeš moci prohlásit, že ho znáš.“

„A co pak?“ ptal se Eligio.

„Potom seřeš na střechu a máš prdel na zemi,“ vpadl jim do řeči Genaro. Všichni vybuchli smíchy.

„Co se pak děje, záleží úplně na tobě,“ pokračoval don Juan naprosto klidně. „Musíš k němu přijít beze strachu a on tě bude po troškách učit, jak máš lépe žít.“

Nastalo dlouhé ticho. Všichni už zřejmě byli unaveni. Láhev byla prázdná a Lucio s očividnou nechutí otevřel další.

„A ochraňuje peyotl i Carlöse?“ zažertoval si Eligio. „Skutečně sis to vzal?“

„Ano.“

Don Juan patrně vyhrál první kolo. Jeho posluchači buď opravdu chtěli slyšet, jaké s tím mám zkušenosti, anebo se mi ze zdvořilosti nechtěli smát do obličje.

„A nebolela tě potom pusa?“ zeptal se Lucio.

„Bolela. Bylo to hrozné.“

„Tak proč sis to teda bral?“ ptal se Benigno.

Začal jsem jim složitě vysvětlovat, že člověka ze západu úplně fascinuje, co don Juan zná o peyotlu, a že lze sotva najít něco úžasnějšího. Prohlásil jsem, že všechno, co don Juan o peyotlu říká, je pravda a že si to každý může ověřit sám.

Povšiml jsem si, jak se všichni zdvořile usmívají, jako by skrývali svoje pohrdání. Uvedlo mě to do velikých rozpaků. Byl jsem si plně vědom, jak nesikovně vyjadřuji to, co bych chtěl říct. Ještě chvíli jsem mluvil, ale pak jsem ztratil elán a jen jsem opakoval, co říkal už don Juan. Don Juan mi přišel na pomoc a řekl mi, abych se uklidnil: „Tys ale přece nehledal ochránce, když jsi přišel za Meskalitem poprvé, že?“

Řekl jsem jim, že jsem nevěděl, že by Meskalito mohl ochraňovat, a že mě k tomu dovedla jen moje zvědavost a velká touha ho poznat. Don Juan potvrdil, že jsem měl ty nejčistší úmysly a že právě proto na mě měl Meskalito blahodárný účinek.

„Ale vždyť jsi všechno pozvracel a počůral!“ trval na svém Genaro.

Přiznal jsem, že to na mě v podstatě takhle působilo. Všichni se zdvořile zasmáli. Cítil jsem, že mnou ještě více pohrdají. Měl jsem dojem, že je to vůbec nezajímá. Jedině Eligio na mě upřeně hleděl. „A co jsi viděl?“ zeptal se.

Don Juan mě povzbudil, abych jim vylíčil všechny nebo skoro všechny důležité podrobnosti ze své zkušenosti, a tak jsem jim popisoval posloupnost i formu toho, co jsem prožíval.

„Ten peyotl je ale divnej. To jsem rád, že jsem si to nikdy nevzal,“ okomentoval mé líčení Lucio, když jsem domluvil.

„Vždyť to říkám,“ opakoval Genaro Bajeoovi. „Z té věci se můžeš jenom zbláznit.“

„Ale Carlos teď není žádný blázen. Jak to vysvětlíš?“ ptal se don Juan Genara.

„A jak víš, že není?“ opáčil Genaro a všichni, včetně dona Juana, vybuchli smíchem.

„A bál ses?“ ptal se Benigno.

„Jistě.“

„Tak proč jsi to dělal?“ ptal se Eligio a Lucio mu odpověděl místo mě: „Říkal, že chce poznávat. Myslím, že Carlos už začíná být jako můj děda. Oba pořád prohlašují, že chtějí poznávat, ale nikdo se nikdy nedozví, co to ksakru chtějí znát.“

„To poznání není možné vysvětlit,“ řekl Eligiovi don Juan, „protože pro každého je to něco jiného. Všichni máme společné jediné to, že Meskalito svoje tajemství říká každému zvlášť. Když si však uvědomím, jaké pocity má Genaro, tak bych mu setkání s Meskalitem nedoporučoval. Ale přesto, že si to myslím, a přesto, že on má takové pocity, Meskalito by na něj měl zcela blahodárný účinek. Ale na to by musel přijít on sám, a právě tohle je to poznání, o kterém stále mluvím.“

Don Juan vstal. „Už je čas jít domů. Lucio je opilý a Victor spí.“

6. září 1968

Přišli za mnou Lucio, Benigno a Eligio, že půjdeme společně na lov. Chvilku postávali mlčky a já jsem si dál psal poznámky. Potom se Benigno zdvořile zasmál na znamení, že se chystá říct něco důležitějšího. Chvilí rozpačitě mlčel, pak se znovu zasmál a pravil: „Tady Lucio říká, že si vezme peyotl.“

„Opravdu?“ zeptal jsem se.

„Ano, nevadilo by mi to.“

Benigno se rozesmál na celé kolo. „Lucio říká, že bude jíst peyotl, když mu koupíš motorku.“ Podívali se s Luciem na sebe a opět vyprskli smíchy.

„Kolik by stála motorka ve Spojených státech?“ zeptal se mě Lucio.

„No, možná že bys ji sehnal i za sto dolarů.“

„Tam to není moc peněz, že? Že bys mu ji mohl docela snadno opatřit?“ ptal se Benigno.

„No, na to se nejdřív musíme zeptat tvého dědečka,“ řekl jsem Luciovi.

„Ne, ne, to ne,“ zaprotestoval. „Jemu se o tom nezmiňuj. Všechno

zkazí. Je to podivín. A navíc je už starej a slabomyslněj. Vůbec neví, co dělá.“

„Kdysi to býval opravdový čaroděj,“ dodal Benigno. „Skutečně opravdovej. Naši říkali, že býval nejlepší. Ale pak začal brát peyotl a je z něj nula. A teď už je moc starej.“

„A věčně vykládá ty svoje posrany historky o peyotlu,“ řekl Lucio.

„Ten peyotl je skutečně na hovno,“ řekl Benigno. „Víš, jednou jsme to zkusili. Lucio ho dostal od dědy celý pytlík. Žvýkali jsme to, když jsme jeli jednou v noci do města. Kurva! Měl jsem hubu úplně na maděru! Pálilo to jako čert!“

„Tys to polykal?“

„Vypilvíl jsem to,“ řekl Lucio. „A celej ten zatracenej pytel jsme zahodili.“

Ta příhoda jim oběma připadala ohromně legrační. Eligio za celou dobu neřekl nic. Stál jako vždycky stranou. Dokonce se ani nesmál. „Chtěl bys to zkusit, Eligio?“ zeptal jsem se ho.

„Ne, ne, já teda ne. Ani za motorku.“

Luciovi s Benignem to přišlo náramně k smíchu a znovu se rozřehotali.

„Ale musím připustit,“ pokračoval Eligio, „že don Juan je pro mne záhada.“

„Můj děda už je strašně starej. Už nic neví.“ prohlásil Lucio s velkým přesvědčením.

„No jo, je strašně starej,“ přizvukoval Benigno.

Názor, jaký oba mladíci měli na dona Juana, jsem pokládal za dětinský a ničím nepodložený. Měl jsem pocit, že mou povinností je dona Juana hájit. Prohlásil jsem, že podle mého názoru je don Juan pořád tím, čím býval dřív, a že je veliký čaroděj, možná největší ze všech, velmi zvláštní, opravdu mimořádný. Upozornil jsem je, že úplně postací, když uváží, že je mu přes sedmdesát, a přesto je daleko silnější a má mnohem více energie než my všichni dohromady. Vyzýval jsem ty mladíky, ať si jenom zkusí na dona Juana třeba jen počítat.

„Na mýho dědu si nemůžeš počítat,“ řekl Lucio pyšně, „vždyť je brujo.“

Připomněl jsem jim, že před chvílí tvrdili, že je starý a slaboduchý, a že slabomyslný člověk přece vůbec neví, co se kolem něj děje.

„Ne, na bruja si nikdo nemůže počítat, ani když už je starý,“ prohlásil autoritativně Benigno. „Ale můžou se na něj spočítat a přepadnout

ho, když spí. To se jednou stalo čarodějovi, který se jmenoval Cevitas. Lidí už měli dost jeho zlych čarů, a tak ho zabili.“

Chtěl jsem se o tom dozvědět všechny možné podrobnosti, ale odbyli mě, že se to stalo dřív, než se narodili, nebo když ještě byli moc malí. Eligio dodal, že někteří lidé pak ve skrytu duše nabyli přesvědčení, že Cevitas byl jenom blázen, protože skutečnému čarodějovi nemůže nikdo ublížit. Chtěl jsem se jich ještě dál vyptávat, co si o čarodějích myslí, ale očividně je to moc nezajímalo. Byli navíc celí dychtiví, že si zastřílejí z dvaadvacátky, kterou jsem přivezl.

Mlčky jsme pak šli k hustému pouštnímu porostu. Eligio šel v čele, ale pak se ke mně obrátil a řekl: „Možná, že jsme blázní my. Don Juan má nejspíš pravdu. Když si uvědomím, jak žijeme.“

Lucio s Benignem protestovali a já jsem se pokoušel obě strany usměrňovat. Souhlasil jsem s Eligiem a dodal jsem, že já sám jsem měl pocit, že žiju špatně. Benigno prohlásil, že já si nemám co stěžovat, protože mám peníze i auto. A já jsem opáčil, že já bych zas mohl říct, že líp jsou na tom oni, protože mají nějaký ten pozemek. Ale oni unisono odvětili, že majitelem jejich země je federální banka. Tak jsem zas dodal, že ani já nejsem majitelem svého auta, protože moje auto ve skutečnosti patří Kalifornské bance, a že sice žiju jinak než oni, ale ve skutečnosti o moc lépe zas ne. To už jsme ale došli do hustých křovin.

Na vysokou ani divočáky jsme nenatrefili, ale zato jsme chytili tři králíky. Cestou zpátky jsme se zastavili u Lucia a jeho žena nám připravila králíčí ragú. Benigno zašel koupit do obchodu láhev tequily a pár sodovek. Když se vrátil, přišel s ním don Juan.

„Ale no ne, ty jsi natrefil dědu, jak si v krámě kupuje pivo?“ přivítal nás s úsměvem Lucio.

„Nejsem zván na tenhle dýchánek,“ řekl don Juan. „Přišel jsem se jenom zeptat Carlose, jestli pojede do Hermosilla.“

Řekl jsem mu, že mám v úmyslu odjet zítra. Mezitím Benigno rozdál láhve. Eligio podal svou láhev donu Juanovi a don Juan ji tiše přijal, protože Jakiové pokládají každé odmítnutí, i kdyby to bylo z čiré ohleduplnosti, za strašlivou nezdvořilost. Já jsem dal svou láhev Eligiovi, ten si ji musel vzít, a Benigno zas na oplátku dal svou mně. Ale Lucio si nejspíš moc dobře spočítal, jak se to má s dobrými způsoby Jakijů, a honem si svou láhev otevřel a už ji měl vypítou. Obrátil se k Benignovi, který měl na tváři velmi tragický výraz, a zasmál se: „Výfoukli ti flašku, co?“

Don Juan prohlásil, že sodu nikdy nepije, a dal svou láhev Benigno-

vi do ruky. Seděli jsme tiše pod ramadou, ale Eligio byl celý nervózní. Roztřížitě si hrál s okrajem klobouku. „Přemýšlel jsem o tom, co jste tuhle říkal,“ obrátil se k donu Juanovi. „Jak nám může peyotl změnit život? Jak?“

Don Juan neodpověděl. Chvilí upřeně zíral na Eligia a pak začal jakýský zpívat. Byla to spíše krátká básnička než píseň. Dlouho jsme pak byli potichu. Pak jsem dona Juana požádal, aby mi jakýský slova přeložil. „Tohle je jenom pro Jakije,“ řekl mi suše.

Poklesl jsem na mysl. Byl jsem si naprosto jist, že don Juan říkal něco nesmírně důležitého. „Eligio je Indián,“ řekl mi pak, „a jako Indián nic nemá. My Indiáni nic nemáme. Všechno, co tady vidíš, patří Jorijům. Jakiové mají jenom svůj hněv a to, co jim země volně nabízí.“

Nějakou dobu nikdo ani nepípl, don Juan potom vstal, rozloučil se a odcházel. Mlčeli jsme a dívali jsme se za ním, dokud nezmizel v ohybu cesty. Všichni jsme byli nesví. Lucio nám poněkud zmateně vykládal, že jeho děd tu nezástal, protože nemá ani trochu rád králičí ragú. Eligio byl ponořen do svých myšlenek. Benigno se ke mně hlasitě otočil: „Myslím, že vás s donem Juanem pán Bůh potrestá za to, co děláte.“

Lucio se rozesmál a Benigno se přidal. „Děláte si šašky, Benigno,“ zamračil se Eligio. „To, co jsi teď říkal, stojí za úplně starou belu.“

15. září 1968

Byla sobota, devět hodin večer. Don Juan seděl před Eligiem uprostřed ramady u Lucia. Položil mezi sebe a Eligia pytlík s peyotlovými koláčky a dal se do zpěvu. Tělem při tom jemně pohupoval dopředu a dozadu. Seděli jsme s Benignem a Luciem asi dva metry za Eligiem zády ke zdi. Zpočátku byla naprostá tma. Nejdřív jsme seděli uvnitř pod benzinovou lucernou a čekali na dona Juana. Když přišel, zavolal nás do ramady a řekl nám, kam si máme sednout. Po chvíli jsem tmě přivíkl a všechny jsem viděl jasně. Všiml jsem si, že Eligio je vyděšen. Tělo se mu třásl a zuby drkotaly. Cukal hlavou i zády v křečovitých záchvěvech.

Don Juan k němu promlouval, aby se nebál, aby důvěřoval ochránci a nemyslel na nic jiného. Potom prostě Eligiovi podal koláček peyotlu a přikázal mu, aby ho velmi pomalu žvýkal. Eligio zakňučel jako pejsek a stáhl se do sebe. Dýchal tak rychle, že supěl jako měchy. Sundal si klobouk a otíral si čelo. Zakryl si rukama tvář, nejspíš plakal. Dlouho jsme napjatě čekali. Pak se opět vzhopil a posadil se zpříma. Jednou

rukou si stále zakrýval tvář, ale druhou si vzal jeden koláček peyotlu a začal ho žvýkat.

Přepadla mě nesmírná úzkost. Až dosud mě ani nenapadlo, že jsem vyděšen možná stejně jako Eligio. V ústech jsem měl vyschlo, jako bych byl jedl peyotl. Eligio žvýkal koláček velmi dlouho a mé napětí rostlo. Začal jsem bezděčně sípat, protože se mi zrychlil dech.

Don Juan teď prozpěvoval hlasitěji. Potom Eligiovi nabídl další koláček, a když Eligio dojedl, dal mu sušené ovoce a řekl, aby je jedl velmi pomalu. Eligio několikrát vstal a odešel si do křoví ulevit. Jednou požádal o vodu. Don Juan mu řekl, aby nepil a jenom si vypláchl ústa. Eligio rozžvýkal další koláčky a don Juan mu dal sušené maso. Když Eligio žvýkal desátý koláček, bylo mi z úzkosti téměř špatně. Najednou se Eligio svalil dopředu a bouchl čelem o zem. Skutálel se na levý bok a cukal se v křečích. Podíval jsem se na hodinky. Bylo dvacet minut po jedenácté. Eligio se pak přes hodinu na zemi zmítal, škubal sebou a kňučel.

Celou tu dobu byl don Juan před ním stále ve stejné pozici. Peyotlové písně, které zpíval, přešly takřka do mumlání. Benigno seděl na pravo ode mne a očividně ho to nezajímalo, Lucio se vedle něj svalil na zem a chrápal.

Eligio byl celý zkroutený, ležel na pravém boku ke mně a ruce měl mezi nohama. Mocným skokem se pak obrátil na záda s lehce pokrčenými nohama. Nesmírně elegantním a uvolněným pohybem mával levou rukou nahoru a dolů. Potom opakoval stejný pohyb pravou rukou a pak oběma rukama střídavě. Jeho mihotavý pomalý pohyb připomínal harfeníka a nabíral postupně na živosti. Paže mu viditelně vibrovaly a jezdily nahoru a dolů jako dva písky. Současně při tom otáčel rukama a prsty se mu chvěly. Bylo to na pohled nádherné a harmonické. Hypnotizovalo mě to. Zdálo se mi, že ten rytmus a dokonalé ovládní svalů nemá obdoby.

Potom se Eligio pomalu zvedl, jako by se vzpínal proti nějaké síle, která ho objímá. Třásl se na celém těle. Přidřep si a vytáhl se do vzprámeného postoje. Paže, trup i hlava se mu chvěly, jako by jimi nepřetržitě probušal elektrický proud. Jako by ho nastavovala nebo vedla nějaká vnější síla, kterou neovládá.

Don Juan začal zpívat hlasitěji. Lucio s Benignem se probudili, chvilí se bez zájmu dívali, co se děje, a pak zas usnuli.

Eligio asi stoupal vzhůru, jako by někým šplhal. Měl lehce ohnuté prsty a chytal se předmětů, které jsem neviděl. Vytáhl se nahoru a za-

stavil se, aby nabral dech. Chtěl jsem se mu podívat do očí a trochu jsem se k němu přiblížil, ale don Juan po mně rozzlobeně loupí očima, že jsem se ihned stáhl na své místo.

Eligio pak vyskočil. Rozhodující, úžasný skok. Očividně dosáhl svého cíle. Oddychoval a námahou až vzlykal. Patrně se držel nějaké skalní římsy. Così ho dohánělo. Zoufale vykřikl. Prsíky mu ochably a začal padat. Tělo se mu prohnulo dozadu a od hlavy k patě jím probíhaly nádherné a pravidelné vlnky. Vlnění jím proběhlo možná stokrát a pak se zhroutil jako mrtvý rezný pytel.

Po chvíli před sebe natáhl paže, jako by si chránil tvář. Ležel na prsou a nohy měl natažené dozadu, lehce ohnuté kousek nad zemí. Vypadalo to, jako by klouzal nebo letěl neuvěřitelnou rychlostí. Hlavu měl úplně ohnutou dozadu a před očima do sebe zaklesnuté paže, jako by si oči chránil. Cítil jsem, jak kolem něj sviští vítr. Zalapal jsem po dechu a bezděčně jsem hlasitě zaječel. Lucio s Benignem se probudili a zvědavě se na Eligia podívali.

„Když mi slíbíš motorku, tak to teď taky budu žvýkat,“ řekl Lucio nahlas.

Podíval jsem se na dona Juana. Hlavou dělal rozhodné gesto. „Kurva,“ zamumlal Lucio a znova usnul.

Eligio vstal a začal chodit. Udělal pár kroků směrem ke mně a zastavil se. Viděl jsem, že se blaženě usmívá. Snažil se pískat si. Ještě to nebyl jasný zvuk, ale už v tom byla harmonie. Byla to melodie. Měla jen pár taktů, které se pořád a pořád opakovaly. Po chvíli bylo pískání zřetelně slyšitelné a potom přešlo v ostrou melodii. Eligio mumlal nesrozumitelná slova. Zřejmě to byla slova k této melodii. Celé hodiny to opakoval dokola. Velmi jednoduchou píseň, stále se opakující a monotónní, a přece zvláštním způsobem nádhernou.

Eligio se při zpěvu na něco díval. V jednu chvíli byl velmi blízko ode mne. V polotmě jsem viděl jeho oči. Byly nehybné jako ze skla. Usmíval se a čemusi se pochechtával. Chodil, sedal si, pak zase chodil, vzlykal a vzdychal. Najednou jako by ho něco zezadu strčilo. Ohnul se v pase, jako by ho táhla nějaká přímá síla. V jeden okamžik balancoval na špičkách takřka v dokonalém oblouku, rukama se dotýkal země. Opět upadl na zem, měkce, na záda, natáhl se po celé své délce a zvláště ně strnul. Chvilí kňučel a vzdychal, potom začal chrápat. Don Juan ho přikryl reznými pytlí. Bylo 5.35 ráno.

Lucio s Benignem usnuli vedle sebe opření zády o zeď. Seděli jsem

s donem Juanem velmi dlouho. Vypadal unaveně. Přerušil jsem mlčení a zeptal jsem se ho na Eligia. Řekl, že Eligiovo setkání s Meskalitem bylo mimořádně úspěšné, že Meskalito ho hned napopravě naučil písní, a to že je opravdu výjimečné.

Zeptal jsem se, proč Luciovi nedovolí, aby si trochu vzal za tu motorku. Don Juan prohlásil, že Meskalito by Lucia zabil, kdyby k němu přistoupil za těchto podmínek. Připustil, že všechno připravoval velmi pečlivě, aby svého vnuka přesvědčil, že se při mém plánu spoléhal především na moje přátelství s Luciem. Vždycky mu na Luciovi nesmírně záleželo. Kdyby bydleli spolu a byli si velmi blízcí, ale když bylo Luciovi sedm let, těžce onemocněl a don Juanův syn, který byl bigotním katolíkem, slíbil Panně Guadalupe, že se Lucio stane členem posvátné taneční společnosti, bude-li zachráněn. Lucio přežil a byl přinucen dodržet slib. Jako taneční učeň vydržel pouze týden a pak se odhodlal porušit slib. Byl přesvědčen, že musí umřít. Sebral všechny síly a celý den čekal, kdy si pro něj přijde smrt. Všichni si chlapce dobírali a nikdy se na tu událost nezapomnělo.

Don Juan dlouho nepromluvil. Zdálo se, že je plně pohroužen v myšlenkách. „Můj plán byl polícen na Lucia a místo něho jsem našel Eligia. Věděl jsem, že to nemá cenu. Ale když máme někoho rádi, měli bychom neustále a přiměřeně naléhat, jako kdyby bylo možné člověka předělat. Když byl Lucio malý chlapec, měl odvahu, ale pak ji někde ztratil.“

„Nemůžete Lucia očarovat, done Juane?“

„Očarovat? A proč?“

„No, aby se změnil a opět dostal odvahu.“

„Odvahu nemůžeš přičarovat. Odvaha je osobní vlastnost. Čarování lidí zneškodní nebo na ně přivolá nemoc nebo je ovlbne. Ale nemůžeš vyčarovat bojovnicku. Na to abys byl bojovníkem, musíš být čistý jako křišťál, jako Eligio. To je člověk, který má odvahu!“

Eligio pokojně chrápal pod jutovými pytlí. Rozednilo se. Nebe bylo dokonale modré. Nebylo vidět ani mráčku. „Dal bych všechno za to, abych se dozvěděl, jakou cestu Eligio vlastně podnikl. Vádilo by vám, kdybych se ho na to zeptal?“

„To tě v žádném případě nesmí ani napadnout!“

„A proč ne? Vždyť já vám o svých zkušenostech vyprávím.“

„To je něco jiného. Ty nemáš sklony k tomu, aby sis něco nechával pro sebe. Eligio je Indián. Má jenom svou cestu a nic víc. Kéz by to tak byl Lucio!“

„A nemůžete pro Lucia něco udělat, done Juane?“
 „Ne. Bohužel medúze nemůžeš kosti udělat. To byla jenom taková moje pošetilá slabost.“

Výšlo slunce. Denní světlo mně bodalo do unavených očí.

„Říkal jste mi mockrát, done Juane, že čaroděj nesmí mít pošetilé slabůstky. Nikdy by mě nenapadlo, že byste právě vy mohl nějakou mít.“
 Don Juan se na mne pronikavě podíval. Vstal, podíval se na Eligia a potom na Lucia. Narazil si klobouk na hlavu a poklepal na něj. „Ale naléhat můžeme a přiměřeně přesvědčovat také, i když víme, že to, co děláme, nemá smysl,“ řekl s úsměvem. „Ale nejdřív musíme vědět, že to, co děláme, nemá smysl, a přece musíme jednat tak, jako bychom to nevěděli. To je pak čarodějova pošetilá slabůstka, kterou ovládá.“

3. Října 1968

K donu Juanovi jsem se vrátil jenom proto, abych se ho vyptal na všechny okolnosti spojené s Eligiovou iniciací. Když jsem si pročítal svoje poznámky o tom, co se tenkrát dělo, objevil se takřka nekonečný řetěz otázek. Chtěl jsem získat co nejpřesnější vysvětlení, a proto jsem si předem připravil všechno, na co se chci zeptat. Vážil jsem pečlivě každé slovo.

Začal jsem dotazem: „Done Juane, *viděl* jsem tenkrát v noci?“

„Skoro.“

„A vy jste *viděl*, že *vidím*, co dělá Eligio?“

„Ano. *Viděl* jsem, že ti Meskalito dovolil, abys *viděl* část toho, čemu učí Eligia, protože jinak by ses byl díval jen na to, jak tam sedí nebo leží. Při posledním mitotu sis ani nevším, že by někdo něco dělal, vidí?“

Při posledním mitotu jsem skutečně nepozoroval, že by některý z přítomných mužů dělal něco mimořádného. Řekl jsem donu Juanovi, že mohu bezpečně potvrdit, že jsem si v poznámkách zapsal jedině to, že někteří muži vstávali a odcházel do křoví častěji než ostatní.

„Ale vždyť jsi *viděl* Eligiovo pouačení málem celé,“ pokračoval don Juan. „Mysli na to. Chápeš vůbec, jak velkorysý je Meskalito k tobě? Pokud vím, Meskalito ještě nikdy k nikomu nebyl tak laskavý. K nikomu. A ty přesto nebereš vůbec žádný ohledy na jeho velkorysost. Jak se vůbec můžeš k Meskalitovi tak neomaleně otáčet zády? Nebo se snad mám ptát, proč, za co se k němu otáčíš zády?“

Cítil jsem, že mě don Juan znovu dostal. Nebyl jsem s to mu odpovědět. Vždycky jsem byl přesvědčen, že jsem z učení odešel proto, abych se zachránil, ale neměl jsem ani potuchy, před čím se chci zachránit, a ani kvůli čemu. Chtěl jsem rychle změnit směr našeho rozhovoru. Upustil jsem proto od všech svých předem připravených otázek a nad-

hodil jsem tu nejdůležitější: „Řekněte mi ještě něco o své pošetilsti, kterou ovládáte.“

„Co o tom chceš vědět?“

„Prosím vás, done Juane, povězte mi, co to přesně je.“

Don Juan se hlasitě rozesmál a plácal se dlaněmi do stehen, až to pleskalo. „Tohle je ovládaná pošetilsti!“ smál se a plácal se do stehen.

„Co tím chcete...?“

„Mám radost, že ses mě po tolika letech konečně zeptal na ovládanou pošetilsti, ale přesto by mi bylo úplně jedno, kdyby ses mě na to nikdy nezeptal. Ale já jsem se rozhodl, že z toho budu mít radost, jako by mi opravdu záleželo na tom, jestli se mě na to zeptáš, jako by záleželo na tom, jestli mi na tom záleží. A právě tohle je ovládaná pošetilsti.“

Oba jsme se pak hlasitě smáli. Objal jsem ho. Ačkoliv jsem jeho vysvětlení tak docela nepochopil, připadalo mi báječné.

Seděli jsme jako obvykle před domem u dveří. Bylo dopoledne. Don Juan přebíral hromadu semen, kterou měl před sebou. Nabídl jsem se, že mu pomůžu, ale odmítl s tím, že je to dárek pro jednoho přítele ze středního Mexika a že nemám dost síly, abych se těch semen mohl dotýkat.

„A na koho uplatňujete svou ovládanou pošetilsti, done Juane?“ zeptal jsem se znovu po dlouhém odmičení. Uchechtl se. „Na všechny!“ vykřikl s úsměvem.

„A kdy ji nejraději uplatňujete?“

„Pokaždé, když jednám.“

V tomto bodě jsem pocítil potřebu probrat si to všechno ještě jednou, a tak jsem se ho zeptal, jestli tím chce říct, že nikdy nejedná upřímně, ale vždycky jako herec.

„Ale moje jednání je upřímné,“ prohlásil don Juan, „ale vždycky je to jenom jednání herce.“

„Ale potom všechno, co děláte, musí být ovládaná pošetilsti!“ prohlásil jsem skutečně překvapen.

„Ano, všechno.“

„Ale to přece nemůže být pravda,“ zaprotestoval jsem. „Nemůžete dělat jenom ovládanou pošetilsti.“

„A proč ne?“ odpověděl s tajuplným výrazem.

„To by znamenalo, že je vám všechno jedno a že vám na ničem a na nikom nezáleží. Vezměme si například mě. Chcete mi říci, že je vám jedno, jestli poznám nebo ne, jestli jsem na živu, nebo jestli jsem umřel, jestli vůbec něco dělám?“

„Přesně tak. Je mi to jedno. Ty pro mne v životě znamená totéž, co Lucio nebo kdokoliv jiný, to je moje ovládaná pošetilsti.“

Zaplavil mě zvláštní pocit prázdnoty. Bylo mi jasné, že na celém světě není jediný důvod, proč by na mně donu Juanovi mělo záležet, ale přesto jsem měl takřka jistotu, že mu osobně nejsem lhostejný. Domníval jsem se, že tomu jinak ani nemůže být, protože mi po celou dobu, kdy jsme byli spolu, věnoval plnou, neroztržitěnou pozornost. Napadlo mě, že to don Juan říká proto, že se na mě zlobí. Koneckonců vždyť jsem z jeho učení odešel.

„Mám pocit, že každý mluvíme o něčem jiném. Neměl jsem uvádět sebe jako příklad. Chtěl jsem jenom říct, že přece na světě musí být něco, na čem vám natolik záleží, že už nejde jen o ovládanou pošetilsti. Myslím si, že není možné žít, jestliže nám opravdu na ničem nezáleží.“

„To platí na tebe. Tobě záleží na věcech. Ptal ses mě na mou ovládanou pošetilsti a já jsem ti řekl, že všechno, co dělám ve vztahu k sobě a ke svým bližním, je ovládaná pošetilsti, protože na ničem nezáleží.“

„Ale done Juane, jak vůbec můžete žít, jestliže vám na ničem nezáleží?“

Smál se, potom jako by chvilí přemýšlel, jestli mi má nebo nemá odpovět. Nakonec vstal a odešel dozadu za dům.

„Done Juane, počkejte, počkejte. Já to opravdu chci vědět, musíte mi vysvětlit, co tím chcete říct.“

„Možná, že to nejde vysvětlit. Tobě na něčem v životě záleží, protože je to pro tebe důležité. Jistě je pro tebe důležité to, co děláš. Ale pro mne už není důležité nic, ani to, co dělám já, ani to, co dělají ti, co jsou mi nablízku. Ale žiji, protože mám vůli. A protože jsem si po celý život upevňoval a zjemňoval vůli, takže je jasná a zdravá, už je mi jedno, že na ničem nezáleží. Moje vůle ovládá pošetilsti mého života.“

Dřep si na bobek a prsty se probíral bylinami, které sušil na slunci na velkém kusu pytliviny.

Byl jsem zaražen. Nikdy bych si byl nepomyslel, že by moje zkoumání mohlo jít tímhle směrem. Po dlouhé odmlce mě něco napadlo. Řekl jsem, že podle mého názoru jsou některé činy mých bližních nesmírně důležité. Lze to například ukázat, a to velice dramaticky, na otázce nukleární války. Prohlásil jsem, že zničení života na tváří země je pro mne zdrcující a oblundné.

„Ty tomu věříš, protože přemýšlíš. Přemýšlíš o životě,“ řekl don Juan a v očích se mu zablesklo. „Ty ho nevidíš.“

„A cítíš bych to jinak, kdybych viděl?“

„Jákmile se jednou člověk naučí *vidět*, ocitne se na světě sám a zbyde mu pouze pošetilost,“ řekl don Juan záhadně. Na chvíli se odmlčel. Díval se na mě, jako by chtěl odhadnout, jaký dopad měla jeho slova. „Tobě se tvoje činy stejně jako činy tvých bližních vůbec zdají být důležité, protože ses *naučil* myslet si, že jsou důležité.“

Slovo „naučil“ vyslovil s tak zvláštním důrazem, že jsem se musel zeptat, co tím myslí. Přestal se zabírat rostlinami a podíval se na mě. „Naučíme se o všem přemýšlet a potom si vycvičíme oči, aby viděly způsobem, jakým přemýšlíme o věcech, na které se díváme. Díváme se na sebe už s přesvědčením, že jsme důležité. A proto se musíme také *čtít* důležité! Ale když se pak člověk naučí *vidět*, uvědomí si, že už myšlet o tom, na co se dívá, všechno se stává nedůležité.“

Don Juan si všiml, že jsem celý popletený, a tak to opakoval třikrát, jako by chtěl, abych dobře porozuměl. To, co říkal, mi nejdřív připadalo jako nesmysl, ale když jsem se zamyslel, pomalu jsem začal v jeho slovech rozeznávat velmi důmyslný popis některých aspektů vnímání. Snažil jsem se vymyslet dobrou otázku, která by ho přiměla, aby objasnil, oč mu jde, ale nic mě nenapadlo. Byl jsem najednou úplně vyčerpán a nedokázal jsem své myšlenky jasně formulovat.

Don Juan si nejspíš povšiml mé únavy. Jemně mi poklepal na rameno a podal mi velikou sklenici od kávy: „Očisti tady ty rostliny a potom je pečlivě nalámej na kousíčky do téhle sklenice.“ Pak odešel.

Vrátil se domů za několik hodin až pozdě odpoledne. Nadrobil jsem mu ty rostliny a ještě mi zbyla spousta času na poznámky. Chtěl jsem se ho rovnou zeptat na několik věcí, ale neměl náladu mi odpovídat. Prohlásil, že umírá hladem a že si nejdřív musí něco udělat k snědku. Rozdělal oheň v hlíněných kamínkách a postavil na něj hrnec s vývarem z kostí. Podíval se do tašek s potravinami, které jsem mu přivezl, vyndal nějakou zeleninu, nakrájel ji na kousky a hodil do hrnce. Potom se natáhl na svou rohož, skopl sandály a řekl mi, abych si sedl blíž ke kamnům a přikládal.

Setmělo se. Z místa, kde jsem seděl, bylo vidět oblohu na západě. Hustá mračna byla takřka černá, zatímco jejich okraje se zbarvily do hlubokého žlutavého odstínu. Chtěl jsem něco říct o tom, jak jsou ty mraky krásné, ale don Juan promluvil první.

„Nadýchané na okrajích a husté uprostřed,“ řekl a ukázal na mraky. Bylo to tak výstižné, že jsem úplně vyskočil.

„Zrovna tohle jsem vám chtěl říct o těch mračnách.“

„A já jsem na tebe nepočkal,“ rozesmál se rozpustile jako dítě. Zeptal jsem se, jestli má náladu odpovédět na několik dotazů.

„A co chceš vědět?“

„To, co jste mi dnes odpoledne říkal o ovládané pošetilosti, mě velice vyvedlo z míry. Nejsm s to pochopit, co jste měl na mysli.“

„Tomu samozřejmě nemůžeš rozumět. Pokoušíš se o tom přemýšlet a to, co jsem říkal, ti nehraje s tím, co si myslíš.“

„Snažím se o tom přemýšlet, protože to je jediný způsob, jakým já osobně můžu něčemu rozumět. Chcete například říct, done Juane, že když se někdo naučí *vidět*, všechno na celém světě se stane bezcenným?“

„Ně řekl jsem bezcenným, ale nedůležitým. Všechno je stejně důležité, a proto je to nedůležité. Tak například, vůbec není možné, abych řekl, že moje činy jsou důležitější než tvoje nebo že jedna věc je podstatnější než druhá. Všechny věci jsou si rovný, a tím, že jsou si rovný, jsou také nedůležité.“

Zeptal jsem se, zda tím chce vyjádřit, že to, čemu říká „vidění“, je „lepší způsob“ než se jen „na věci dívat“. Odpověděl, že oči člověka mohou zastat oboje, že však jedno není lepší než to druhé, ale že podle jeho názoru je zbytečná škoda, když si oči cvičíme jenom na dívání. „Tak například, abychom se mohli smát, musíme se dívat očima, protože jenom když se na věci díváme, můžeme zachytit onu směšnou stránku světa. Naproti tomu však, když naše oči *vidí*, všechno si je tak rovnou, že směšného už není nic.“

„Chcete říct, done Juane, že ten, kdo *vidí*, se nikdy nemůže smát?“

Chvilku mlčel. „Možná, že někteří lidé, oddaní poznání, se nikdy nesmějou, ale já žádného takového neznám. Ti, o kterých vím, že *vidí* a také se dívají, ti se také smějou.“

„A může ten, kdo je oddán poznání, také plakat?“

„Asi jo. Naše oči se dívají, a tak se můžeme smát nebo plakat nebo se radovat. Můžeme být smutní i veselí. Já osobně jsem nerad smutný, a tak kdykoliv jsem svědkem něčeho, co by mě normálně rozesmutilo, prostě si posunu oči a *vidím* místo toho, abych se na to jen koukal. Ale když potkám něco legračného, tak se dívám a směju se tomu.“

„Ale done Juane, to je pak váš smích skutečný a ne ovládaná pošetilost.“

Don Juan se na mne na chvíli zadíval. „Povídám si s tebou, protože je mi to k smíchu. Připomínáš mi tak trochu pouštní krysy, co mají huňaté ocasy. Dají se chytit, protože strkají ocas do děr, když se snaží

jiné krysy zastráší, aby jim pak ukradly žrádlo. Ty se taky necháš chytit na svoje otázky. Dávej si pozor! Ty krysy si někdy ukousnou ocas, aby se osvobodily.“

Smál jsem se jeho srovnání, protože mi připadlo legrační. Don Juan mi jednou ukázal malé hlodavce s chundelatými ocásky, kteří vypadali jako tlusté veverka. Představa, jak si jedna z těch baculatých krys hryže vlastní ocásek, byla smutná, a přitom morbidně legrační.

„Můj smích, stejně jako všechno, co dělám, je skutečné,“ řekl don Juan, „ale současně je to také ovládaná pošetlost, protože můj smích je zbytečný, nic nemění. Ale já se přesto směju.“

„Ale done Juane, já tomu rozumím tak, že váš smích není zbytečný, protože vám dává radost.“

„Ne, já jsem šťastný, protože jsem si zvolil dívat se na to, z čeho mám radost, a moje oči si pak všimají směšné stránky věci a já se tomu směju. Tohle už jsem ti říkal nespočetněkrát. Člověk si vždycky musí svou cestu vybrat srdcem, aby si vedl, jak nejlíp umí, možná také proto, aby se mohl pořádně smát.“

Jeho slova jsem si vložil v tom smyslu, že pláč je mň než smích, nebo přinejmenším je to něco, co nás oslabuje. Ale don Juan mě ujišťoval, že v tom není vůbec žádný vnitřní rozdíl, že obojí není nijak zvlášť důležité. Avšak on prý dává přednost smíchu, protože při smíchu se cítí na těle lépe než při pláči.

V tomto bodě jsem uvažoval, že tam, kde dáváme něčemu přednost, není žádná rovnost, jestliže se totiž don Juan raději směje než pláče, je smích skutečně důležitější. Don Juan však tvrdohlavě trval na tom, že dává-li on něčemu přednost, nemusí to ještě znamenat, že si obě možnosti nejsou rovny. A já jsem trval na tom, že náš spor by se logicky dal vztáhnout i na to, že má-li být všechno rovnocenné, proč bychom si nevolili také smrt.

„Mnozí lidé oddaní poznání si ji volí,“ řekl don Juan. „Jednoho dne prostě zmizí. Lidé si pak třeba myslí, že byli přepadeni a zabiti kvůli svým činům. Ale oni si zvolili smrt, protože jim na tom nezáleželo. Naproti tomu já volím život a smích, ne proto, že by na tom nějak záleželo, ale proto, protože je to přirozený sklon mého povahy. Říkám, že si volím, a můžu to říct, protože *vidím*, ale není to tak, že bych si zvolil život, to moje vůle mě nutí žít dál navzdory všemu, co třeba *uvidím*. Ale ty mi teď nerozumíš, protože jsi zvyklý myslet tak, jak se díváš, myslit tak, jak myslíš.“

Jeho slova mě velice zmátla. Požádal jsem ho, aby mi vysvětlil, co tím chce říct.

Opakoval mi stejnou myšlenku několikrát, jako by si dával na čas, aby ji mohl vyjádřit všelijakými výrazy, a potom mi vysvětlil to hlavní, že „myšlením“ míní stálou představu, kterou si děláme na všechno, co je na světě, a že „vidění“ tento návyk rozptýlí, a že dokud se nenaučím „vidět“, nemůžu skutečně porozumět tomu, co chce říct.

„Ale done Juane, jestliže na ničem nezáleží, proč by mělo záležet na tom, jestli se naučím *vidět*?“

„Jednou jsem ti říkal, že náš lidský úděl je učít se, ať je to dobré nebo špatné. Já jsem se naučil *vidět* a říkám ti, že na ničem doopravdy nezáleží, a teď je řada na tobě. Jednoho dne možná *uvidíš* a poznáš, jestli na něčem záleží nebo ne. Mně nezáleží na ničem, ale tobě bude možná zas záležet na všem. Měl bys už vědět, že člověk oddaný poznání žije tím, že jedná, a ne tím, že o svých činech jen přemýšlí, ani tím, že přemýšlí o tom, co si bude myslet, až přestane jednat. Člověk oddaný poznání si svou cestu vybírá srdcem a pak po ní jde. Potom se dívá, raduje se a směje se, a potom *vidí* a ví. Ví, že život stejně skončí příliš brzo, ví, že tak jako všichni ostatní nikam nejde, a protože *vidí*, ví, že nic není důležitější nebo méně důležité. Jinými slovy, ten, kdo je oddaný poznání, nemá pocty ani hodnosti, nemá rodinu ani jméno ani vlast, má jenom život, který žije, a za těchto okolností jediné použití, které ho váže k jeho bližním, je právě ovládaná pošetlost. A tak se ten, kdo je oddaný poznání, snaží ze všech sil, potí se a supí, a když se na něj podíváš, vypadá docela obyčejně, až na to, že ovládá pošetlost svého života. Protože ničem nepříkládá větší důležitost, může si ten, kdo je oddaný poznání, volit jakýkoliv čin, a jedná pak tak, jako by mu na něm záleželo. Díky své ovládané pošetlosti může říct, že mu záleží na tom, co dělá, a jedná tak, jako by tomu tak bylo, ale přesto ví, že je mu to jedno. Takže když spíní, co má, ustupuje v míru, bez ohledu na to, zda jednal dobře či špatně, zda mu všechno vyšlo nebo ne, protože tohle ho vůbec nezajímá.“

A naopak, člověk oddaný poznání si může vybrat, že bude naprosto nečinný, že nikdy nebude jednat a že se bude chovat, jako by mu záleželo na netečnosti. A bude mít zase naprostou pravdu, protože i to bude jeho ovládaná pošetlost.“

V tomto bodě jsem se zapletl do velmi komplikované snahy don Juanovi vysvětlit, že mě zajímá, co by mohlo člověka oddaného

poznání motivovat, že bude jednat některým konkrétním způsobem přesto, že ví, že na ničem nezáleží.

Don Juan se tlumeně zasmál a pak odpověděl. „Ty přemýšlíš o tom, co děláš. Musíš proto věřit, že tvoje činy jsou tak důležité, jak si myslíš, ale ve skutečnosti nic z toho, co člověk dělá, není důležité. Nic! Ale zeptal ses mě, jestliže opravdu na ničem nezáleží, jak potom můžu dál žít? Bylo by jednodušší zemřít, tohleto říkáš a tomuhle věříš, protože o životě přemýšlíš, tak jako teď přemýšlíš o tom, jaké je asi *vidění*. Chtěl jsi, abych ti to popsal, abys o tom mohl začít přemýšlet tak, jak to děláš se vším. Ale *vidění* není věc přemýšlení, takže ti nemůžu říct, jaké to je *vidět*. Teď zase chceš. abych ti popsal svoje důvody pro ovládanou pošetilost, a já ti k tomu můžu říct jen tolik, že ovládaná pošetilost se velice podobá *vidění*, protože se o ní nedá přemýšlet.“

Zívl. Lehkl si na záda a protáhl si paže a nohy. V kostech mu zaprasalo. „Byl jsi příliš dlouho pryč. A příliš přemýšlíš.“

Potom se zvedl a odešel do hustého houští u domu. Přikládal jsem do ohně, aby to v hrnci stále vřelo. Chtěl jsem zapálit petrolejku, ale přítmi mi bylo velice příjemné. Oheň z kamen vydával dost světla na psaní a přitom dodával všemu kolem mě načervenalou záři. Položil jsem si poznámky na zem a natáhl se. Byl jsem unaven. Z celého rozhovoru s donem Juanem mi v hlavě utkvěla jediná bolavá myšlenka: nezáleží mi na mně. Velmi mě to rozrušilo. Po celá ta dlouhá léta jsem mu důvěřoval. Kdybych v něj byl neměl naprostou důvěru, byl by mě úplně ochromil strach při představě, že se mám naučit jeho poznání. Svou důvěru jsem zakládal na předpokladu, že mě má rád. Vlastně jsem se ho vždycky bál, ale ovládal jsem svůj strach, protože jsem mu důvěřoval. Když mi teď vzal tento opěrný bod, neměl jsem žádnou jistotu a cítil jsem se bezmocný.

Zmocnila se mě velice zvláštní úzkost. Byl jsem nesmírně rozrušen a začal jsem přecházet sem a tam před kamny. Don Juan si dával na čas a já jsem na něj netrpělivě čekal.

Když se pak vrátil, posadil se u kamen. Vychrlil jsem na něj své obavy. Říkal jsem mu, že se trápím, protože neumím měnit směr uprostřed proudu, a vysvětloval jsem mu, že vedle důvěry, kterou jsem v něj měl, jsem se naučil také respektovat způsob jeho života a vážít si ho, protože je vnitřně daleko rozumnější nebo alespoň účelnější než můj. Prohlásil jsem, že jeho slova mě vrhla do strašlivého konfliktu, protože mě nutí, abych změnil svoje city. Abych dokreslil, oč mi jde, vyprávěl jsem mu o jednom starci z naší společnosti. Tento bohatý konzervativní právník

žil v přesvědčení, že je zastáncem pravdy. Na začátku třicátých let s příchodem Rooseveltovy nové hospodářské politiky, na které se podílely mnohé politické strany, se celým srdcem zúčastnil politického dramatu oné doby. Byl totiž přesvědčen, že nové změny přivedou zemi do katastrofy, a protože dosavadní způsob života cíl celou duší a protože byl přesvědčen, že má pravdu, pustil se do boje proti tomu, co pokládal za politické zlo. Ale nápor doby už byl natolik silný, že ho přemohl. Deset let proti němu bojoval na politickém kolbišti i v osobním životě, avšak druhá světová válka zpečetila všechno jeho úsilí naprostou porážkou. Hluboký politický i ideologický pád v něm probudil tak hlubokou ztrpklost, že se na pětadvacet let stáhl do vnitřního exilu. Seznámil jsem se s ním, když mu už bylo osmdesát čtyři let a když se vrátil do rodného města, aby dožil v domově pro přestárlé. Když jsem uvážil, kolik let promarnil zahořklostí a sebelitováním, zdálo se mi skoro nemožné, že se dožil tak vysokého věku. Nějak se mu zalíbilo být v mé společnosti, a tak jsme spolu sedávali v dlouhých rozhovorech.

Když jsem se s ním viděl naposledy, na závěr našeho rozhovoru řekl: „Měl jsem čas se ohlédnout a probrat si svůj život. To, čím jsme tehdy žili, je dneska už jen stará historie, která navíc není ani zajímavá. Možná, že jsem zahodil roky svého života, že jsem se honil za něčím, co ani nikdy nebylo. V poslední době mám takový pocit, že jsem věřil něčemu komickému. Nestálo to za tu námahu. Myslím, že teď už to vím. Ale těch čtyřicet let, která jsem ztratil, už teď zpátky nedostanu.“

Řekl jsem donu Juanovi, že jsem zmaten, protože to, co říkal o ovládané pošetilosti, ve mně vyvolalo řadu pochybností. „Jestliže opravdu na ničem nezáleží, pak ten, kdo pozná, bude stejně prázdny jako tento můj známý a nebude na tom o nic líp.“

„Takhle to není,“ řekl don Juan úsečně. „Ten tvůj známý je osamělý, protože umře a *neuvídí*. V životě jediné zestárl, a tak se teď určitě lituje ještě víc než dřív. Má pocit, že promarnil čtyřicet let, protože usiloval jen o vítězství, a místo nich sklídl jen prohry. Nikdy nepochopí, že zvítězil, nebo být poražený je jedno a totéž.“

A ty se mě teď bojíš, protože jsem ti řekl, že jsi stejně důležitý jako všechno ostatní. Jsi dítěna. Jsme lidé a náš úděl je učít se. Člověk jde do poznání jako do boje, to jsem ti už říkal nesčetněkrát. Do poznání nebo do boje jdeme se strachem a máme před ním respekt. Musíme si být vědomi, že jdeme do boje, a musíme naprosto důvěřovat sami sobě. Důvěřuj sobě a ne mně.“

Takže ty se bojíš prázdnoty života, který prožil tvůj známý. Ale v ži-

voťe toho, kdo je oddán poznání, není vůbec žádná prázdnota, to ti povídám. Všechno je naplněno až po okraj.“

Don Juan vstal a natáhl ruce, jako by chtěl ve vzduchu něco nahmatat. „Všechno je plné až po okraj,“ opakoval, „a všechny věci jsou si rovný. Já nejsem jako ten tvůj známý, který jenom zestárí. Když já říkám, že na ničem nezáleží, myslím to úplně jinak než on. Pro něj ten boj neměl cenu, protože byl poražen, pro mě neexistuje ani vítězství ani porážka ani prázdnota. Všechno je plné až po okraj a můj zápas za to stojí.“

Aby člověk poznal, nesmí být ukřourané dítě. Musí být bojovníkem, který se nevzdává, který si nestěžuje, který neuhýbá, a to tak dlouho, dokud *neuvídá*, aby si pak uvědomil, že na ničem nezáleží.“

Don Juan míchal v hrnci vařečkou. Jídlo bylo hotové. Odstavil hrnec z ohně a položil ho na čtvercový blok z vepřovic, který si postavil u zdi a který užíval jako stůl nebo polici. Přistříl nohou dvě malé bedýnky, které sloužily jako pohodlné židle, zejména když se člověk opíral o podpůrné trány ve zdi. Pokynul mi, abych se posadil, a nalil mi misku polévky. Usmíval se a oči mu zářily, jako by měl opravdu radost z mé přítomnosti. Jemně přistříl misku přede mnou. V jeho gestu bylo tolik tepla a laskavosti, až mi to připadalo jako výzva, abych mu znovu důvěřoval. Připadal jsem si jak pitomec. Pokusil jsem se z toho rozpočtení dostat a začal jsem hledat lži. Nebyla k nalezení a polévka byla příliš horká, aby se dala pít přímo z misky. Zatímco stydla, zeptal jsem se dona Juana, jestli ovládaná pošetlost znamená, že ten, kdo je oddáný poznání, už nikdy nikoho nemůže mít rád.

Don Juan přestal jíst a rozesmál se. „Ty se přespříliš zabýváš tím, jestli máš někoho rád nebo jestli tě mají rádi. Ten, kdo poznal, má rád, a to je celé. Má rád všechno, co chce mít rád, a každého, koho chce mít rád, ale využívá při tom svoji ovládanou pošetlost, aby ho to neznepokojovalo. Dělá tedy přesný opak toho, co děláš teď ty. Mít lidi rád anebo být oblíbený zdaleka není všechno, co můžeme jako lidi dělat.“

Zadíval se chvíli na mě a měl při tom hlavu malinko skloněnou ke straně. „Přemýšlej o tom.“

„Done Juane, chtěl bych se vás zeptat ještě na něco. Řekl jste, že se musíme dívat očima, abychom se mohli smát, ale já jsem přesvědčen, že se smějeme, protože přemýšlíme. Slepý člověk se přece také směje.“

„Ne. Slepci se nesmějou. Tělo se jim trochu škube v záchvěvu smíchu, ale nikdy se nepodívali na směšný okraj světa, a proto si ho musí jenom představit. Jejich smích netve.“

Potom už jsme nemluvili. Bylo mi blaženě a měl jsem pocit štěstí. Jedli jsme mlčky. Don Juan se potom začal smát. Místo lžice jsem totiž jedl uschlým klacíkem, kterým jsem si dával zeleninu do pusy.

4. října 1968

V jednu chvíli jsem dnes dona Juana požádal, abychom si trochu povídali o „vidění“. Zdálo se, že chvíli uvažuje. Pak se usmál a prohlásil, že opět podléhám svému běžnému návyku, že se totiž snažím o něčem mluvit, místo abych to dělal.

„Jestli chceš *vidět*,“ řekl důrazně, „musíš se nechat vést kouřem. Už o tom s tebou nebudu mluvit.“

Pomáhal jsem mu čistit sušené byliny. Dlouho jsme pracovali v naprostém tichu. Kdykoliv jsem přinucen příliš dlouho mlčet, vždycky se mě zmocňuje úzkost, zejména v blízkosti dona Juana. Najednou jsem nutkavě, takřka bojovně vybuchl: „A jak uplatňuje člověk oddaný poznání svou ovládanou pošetlost, když mu umře někdo, koho miluje?“

Moje otázka dona Juana zarazila. Tázavě se na mě podíval. „Třeba vás vnuk Lucio. Kdyby zemřel, bylo by to, co byste dělal, ovládaná pošetlost?“

„Já mám lepší příklad,“ řekl don Juan klidně. „Můj syn Eulalio. Rozdrtila ho skála, když pracoval na stavbě panamerické dálnice. Ve chvíli, kdy umíral, jsem jednal. A byla to ovládaná pošetlost. Když jsem přišel na místo výbuchu, byl už takřka mrtev, ale jeho silné tělo se stále hýbalo a kopalo. Stál jsem před ním a chlapcům z jeho party jsem řekl, aby s ním už nehýbali. Poslechli mě a stáli tam kolem mého syna a dívali se na jeho zmračené tělo. Já jsem tam také stál, ale nedíval jsem se. Posunul jsem oči, takže jsem *viděl*, jak se rozpadá jeho osobní život, jak se nezadržitelně rozptyluje dál, za svoje omezení, jako nějaká krystalická mlha, protože život a smrt se tímto způsobem míchají a roztahují. Tohle jsem tedy dělal ve chvíli smrti svého syna. Tohle je jediné, co člověk vůbec může dělat, a je to ovládaná pošetlost. Kdybych se byl díval, jak se pomalu přestává hýbat, byl bych uvnitř plakal, protože už nikdy nevidím jeho pěknou postavu, jak chodí po zemi. Jeho smrt byla stejně důležitá jako všechno ostatní.“

Don Juan se na chvíli odmlčel. Vypadal smutně, ale pak se usmál a poklepal mě na hlavě. „Takže můžeme říct, že když umře někdo, koho miluju, posunu si oči. To je moje ovládaná pošetlost.“

Myslel jsem na ty, které miluju, a zaplavila mě strašlivě skličující vlna

sebelítosti. „Vý máte štěstí, done Juane! Posunete si oči, zatímco já se můžu jedinež dívat.“

Připadalo mu to směšné a rozesmál se. „Pěkný štěstí, ty blázne! Je to dřina.“

Oba jsme se pak zasmáli. Po dlouhém mlčení jsem ho znovu začal sondovat, asi jen proto, abych zaplašil svůj smutek.

„Jestli jsem vám dobře rozuměl, done Juane, ten, kdo je oddaný poznání, kromě ovládané pošetilosti dělá v životě jediné to, co souvisí se spojnencem nebo s Meskalitem, je to tak?“

„Je to tak,“ zasmál se tlumeně. „Ale můj spojnec a Meskalito nejsou na stejné rovině jako my, lidské bytosti. Moje ovládaná pošetilost se vztahuje na mě a na mé jednání ve společnosti mých bližních.“

„Ale logicky je možné si představit, že ten, kdo poznal, pokládá za ovládanou pošetilost i to, co souvisí se spojnencem nebo Meskalitem, že?“

Chvilí na mě zíral. „Zase přemýšlíš. Ten, kdo je oddán poznání, nepřemýšlí, proto se s touto možností neseťká. Tak například já. Říkám, že ovládaná pošetilost se týká jenom činností v přítomnosti mých bližních. Říkám to proto, že své bližní *vidím*. Ale do svého spojnence *nevidím*, proto je mi nepochopitelný. Jak bych tedy mohl ovládat svou pošetilost, když do ní *nevidím*? Se spojnencem nebo s Meskalitem jsem jenom člověk, který umí *vidět* a který zjišťuje, že to, co *vidí*, je pro něj záhadou. Jsem člověk, který nikdy nepochopí všechno, co je kolem něj.“

Vezmi si například sebe. Nezáleží mi na tom, jestli poznáš, nebo ne, ale záleží na tom Meskalitovi. Je to očividné, protože jinak by nepodnikl tolik kroků, aby ukázal, jak mu na tobě záleží. Já si dovedu všimnout, že na tom má zájem, a jedním podle toho, i když nechápu, jaké k tomu má důvody.“

6

5. října 1968

Vydali jsme se na cestu do středního Mexika. Ve chvíli, kdy jsme nasedali do auta, mě don Juan zarazil a s velmi vážným výrazem řekl: „Už dřív jsem ti říkal, že se nikdy nesmí prozradit jméno čaroděje, ani kde se pohybuje. Věřím, že jsi pochopil, že nikdy nesmíš prozradit moje jméno, ani kde je moje tělo. Teď tě požádám, abys totéž dodržel i v případě mého přítele, kterému budeš říkat Genaro. Jedeme k němu a nějakou dobu u něj strávíme.“

Ujistil jsem dona Juana, že jsem nikdy jeho důvěru nezradil.

„Já vím,“ řekl se stejnou vážností. „Ale tvoje bezmyšlenkovitost mi dělá starosti.“

Protestoval jsem a don Juan mi řekl, že mu jde jen o to, aby mi připomněl, že každá neopatrnost ve věcech čarodějství znamená zahrávat si bezprostředně s nesmyslnou smrtí, kterou lze odvrátit pouze bdělou obezřelostí.

„Už se dál nebudeme těmito věcmi zabývat,“ řekl don Juan. „Jakmile odsud odjedeme, nezmíníme se o Genarovi a nebudeme na na něj ani myslet. Chci, aby sis teď uspořádal myšlenky. Až se s ním setkáš, musíš být čistý a nesmíš mít v hlavě žádné pochybnosti.“

„A jaké pochybnosti máte na mysli, done Juane?“

„Jakékoliv pochybnosti. Až se s ním setkáš, musíš být čistý jako krys-tal. On tě *uvidí!*“

Jeho zvláštní varování ve mně vyvolalo značně úzkostnou předtu- chu. Navrhl jsem, že bych se s jeho přítelem nemusel vůbec setkávat, že ho můžu zavést někam blízko k němu a zase odjet.

„To, co jsem ti říkal, bylo varování z opatrnosti,“ řekl don Juan. „S jedním čarodějem už ses setkal, s Vincentem, a málem tě zabil. Ten- tokrát buď opatrný!“

Dojeli jsme do středního Mexika, zaparkovali auto a pak jsme ještě dva dny šli pěšky, než jsme dorazili na místo. Dům přítele dona Juana byla vlastně jen malá chatrč posazená na úbočí hory. Don Juanův přítel stál ve dveřích, jako by nás očekával. Okamžitě jsem ho poznal. Už jsem se s ním jednou setkal, i když jen na okamžik. Bylo to tehdy, když jsem donu Juanovi přinesl svou knihu. Tenkrát jsem se na něj pořádně ani nepodíval, takže jsem měl dojem, že je stejně starý jako don Juan. Ale jak tu teď stál ve dveřích svého domu, všiml jsem si, že je rozhodně mladší. Bylo mu asi tak kolem šedesátky. Byl menší než don Juan, štíhlejší, velmi tmavý a slachovitý. Husté, trochu delší vlasy mu už šedivěly. Padaly mu přes uši a do čela. Tvář měl kulatou a tvrdou. Velmi nápadný nos mu dodával výrazu dravého ptáka s malýma tmavýma očkami.

Nejdříve promluvil na dona Juana. Don Juan přikývl na souhlas. Krátce rozmlouvali. Nemluvili španělsky, takže jsem jim nerozuměl. Potom se don Genaro obrátil ke mně.

„Buď vítán v mojí skromné chýši,“ omlouval se španělsky. To, co říkal, byla zdvořilostní formulka, kterou už jsem mnohokrát slyšel v různých venkovských koutech Mexika. Ale říkal to a přitom se vesele smál, ačkoliv neměl žádný zjevný důvod, a já jsem poznal, že uplatňujeme svou ovládanou pošetilost. Bylo mu úplně jedno, že bydlí v chatrči. Don Genaro se mi moc líbil.

Následující dva dny jsme chodili do hor sbírat rostliny. Vycházeli jsme všichni za rozbřesku a oba staří muži pak spolu odcházel na určitě, blíže neurčené místo v horách a nechávali mě samotného na jednom místě v lese. Cítil jsem se tam nesmírně dobře. Nevnímám jsem, ani jak plyne čas, ani jsem se nebál být sám. Neobyčejná zkušenost, kterou jsem měl po oba dny, pramenila z až neskutečné schopnosti soustředit se na náročný úkol, který mi don Juan svěřil. Měl jsem najít a nasbírat určité velmi choulostivé rostliny.

Vraceli jsme se domů vždy pozdě odpoledne a byl jsem pokaždé tak unaven, že jsem okamžitě usnul.

Ale třetího dne to bylo jiné. Pracovali jsme pohromadě všichni tři a don Juan požádal dona Genara, aby mě naučil, jak se sbírají některé rostliny. Vrátili jsme se kolem poledního a oba staří muži pak seděli několik hodin před domem v naprostém tichu, jakoby v transu. Ale nespali. Přešel jsem několikrát kolem nich, don Juan sledoval očima, co dělám, a don Genaro také.

„Než rostliny utrhněš, musíš na ně mluvit,“ řekl mi don Juan. Utrouhl ta slova jakoby mimochodem, ale opakoval to třikrát, snad aby upoutal mou pozornost. Do této chvíle nikdo z nás nepromluvil.

„Abys rostliny *uviděl*, musíš k nim osobně promluvat,“ pokračoval. „Musíš se seznámit s každou zvlášť. Potom teprve ti rostlina může říct všechno, co o ní budeš chtít vědět.“

Bylo pozdě odpoledne. Don Juan seděl na plochem kameni tváří k západním horám a don Genaro seděl vedle něj na slamené rohoži tváří k severu. Už prvního dne mi don Juan řekl, že to jsou jejich „místá“ a že já si mám sednout na zem kamkoliv proti nim. Dodal, že pokud budeme sedět na těchto místech, mám sedět tváří k jihovýchodu a dívát se na ně jen letmými pohledy.

„Ano, takhle se to dělá s rostlinami, že?“ obrátil se don Juan k donu Genarovi, který mu pokynul na souhlas. Řekl jsem mu, že jsem se neřídil jeho pokyny, protože jsem si připadal jak hlupák, když jsem mluvil na rostliny.

„Ty pořád nejsi s to pochopit, že čaroděj nežertuje,“ řekl don Juan přísně. „Když se čaroděj snaží *vidět*, snaží se získat sílu.“

Don Genaro na mě zíral. Zapisoval jsem si poznámky a to ho zřejmě mátló. Usmál se na mě, potřásl hlavou a něco říkal donu Juanovi. Moje psaní mu patrně připadalo velmi zvláštní. Don Juan si už nejspíš zvykl, že si zaznamenávám, co říká, a nepovažoval to za nic divného. Mluvil klidně dál, jako by vůbec nevnímal, co dělám. Ale don Genaro se tomu neustále smál, až jsem musel přestat psát, abych nerušil hovor.

Don Juan mě znovu ujistil, že čarodějovy činy nelze brát jako žert, protože čaroděj si zahrává se smrtí v každém ohybu cesty. Potom donu Genarovi vyprávěl, jak jsem se jednou v noci díval na světila smrti, která mě sledovala na jedné z našich cest. Ukázalo se, že ta příhoda je velice legrační: don Genaro se na zemi svíjel smíchem.

Don Juan se mi omlouval, že jeho přítel si libuje v záchvatech smíchu. Letmo jsem pohlédl na dona Genara. Domníval jsem se, že se stále na zemi svíjí smíchem, ale uviděl jsem, že provádí něco nanejdůležitějšího. Stál na hlavě bez opory rukou a nohy měl zkrřížené, jako by seděl. Pohled na něj byl tak absurdní, že jsem vyskočil. Když jsem si uvědomil, že dělá něco takřka nemožného z hlediska tělesné mechaniky, seděl už znovu ve své normální poloze. Avšak don Juan, který zřejmě věděl, o co jde, oslavoval výkon dona Genara výbuchy smíchu.

Don Genaro si nejspíš všiml mého zmatku. Několikrát zatleskal a znovu se válel po zemi, zřejmě chtěl, bych ho pozoroval. To, co zprvu

vypadalo jako válení po zemi, byl ve skutečnosti předklon vsedě. Don Genaro se hlavou dotýkal země. Té nelogické pozice dosáhl zřejmě tím, že se opakovaným předkláněním rozkýval víc a víc, až ho setrvačnost vynesla do vertikální polohy, takže na okamžik „seděl na hlavě“.

Když jejich smích utichl, don Juan pokračoval velmi přísným tónem. Změnil jsem svou polohu a natočil se, aby se mi lépe sedělo a abych mu mohl věnovat veškerou pozornost. Vůbec se neusmíval, což obvykle dělává, zejména když se snažím soustředit pozornost na to, co říká. Don Genaro se na mě upřeně díval, jako by očekával, že zase začnu psát, ale já už jsem si dál poznámky nedělal. Don Juan mě napomenul, že jsem nemluvil k rostlinám, které jsem sbíral, tak, jak mi to pokaždé ukládal. Řekl, že rostliny, které jsem zabil, mohly zrovna tak zabít mě a že si je jist, že dříve nebo později onemocním, protože jsem těm rostlinám ublížil, ale že se z toho dostanu a budu přesvědčen, že jsem měl jen chřipku.

Na chvíli se obou dvou zase zmocnilo veselí, a pak don Juan zase pokračoval vážným tónem a prohlásil, že pokud nebudu myslet na svou smrt, budu se celý život pouze zmiúvat v osobním zmatku. Vypadal velmi přísně.

„Co jiného člověk má kromě svého života a smrti?“

V tuhle chvíli jsem měl pocit, že se bez poznámek neobejdu, a začal jsem zas psát. Don Genaro na mě hleděl a usmíval se. Potom lehce sklonil hlavu dozadu a otevřel nosní dírky. Zřejmě dokázal pozoruhodně ovládat svaly kolem nosních dírek, protože je rozšířil asi tak na dvojnásobek normální velikosti.

Na jeho šaškování nebyly komické ani tak pohyby, jako spíš jeho vlastní reakce na ně. Když rozláhl nosní dírky, skulil se dopředu a smál se a potom zas dostal svoje tělo do té samé podivné pozice vzhůru nohama vsedě na hlavě. Don Juan se smál, až mu slzy tekly po tvářích. Byl jsem z toho poněkud rozpačitý a nervózně jsem se zasmál.

„Genarovi se to psaní nelíbí,“ vysvětlil mi don Juan.

Odložil jsem poznámky, ale don Genaro mě ujistil, že klidně můžu psát, že mu to ve skutečnosti nevadí. A znovu opakoval svůj bujarý kousek a oba dva zas reagovali stejně.

Don Juan se na mě podíval a ještě se smál, když mi říkal, že jeho přítel mě portrétuje, že mám sklon při psaní otevírat nosní dírky a že Genaro si myslí, že moje snaha stát se čarodějem tím, že si píšu poznámky, je stejně absurdní jako sedět na hlavě, a že si proto vymyslel tu směšnou polohu, kdy mu celá váha sedícího těla spočívá na hlavě.

„Tobě to možná nepřipadá směšné,“ řekl don Juan, „ale jenom Genaro si dokáže sednout na hlavu a jenom tebe může napadnout učít se čarodějství psaním poznámek.“

Oba opět vybuchli smíchem a don Genaro ten neuvěřitelný pohyb opakoval.

Líbil se mi. V jeho jednání byl nesmírný půvab i přímost.

„Omlouvám se, done Genaro,“ řekl jsem a ukázal na svůj poznámkový blok.

„To je v pořádku,“ odpověděl a znovu se zachechtal.

Nemohl jsem už psát. Velmi dlouho pak hovořili o tom, jak rostliny mohou skutečně zabítet a jak čarodějové této rostlinné vlastnosti využívají. Obá na mě zírali, když hovořili, jako by očekávali, že si to budu zapisovat.

„Carlos je jako kůň, který se nerad dává osedlat,“ řekl don Juan. „Musíš na něj hrozně pomalu. Vyděsil jsi ho a už si nebude psát.“

Don Genaro rozšířil nosní dírky a předstíraně žadonil: „No tak, Carlitos, piš!“ Mračil se a špulil pusou: „Piš, až ti palce upadnou!“

Don Juan vstal, protáhl se a prohnul se v zádech. Navzdory svému pokročilému věku měl tělo ohebné a plné síly. Odešel do křoví za domem. Zůstal jsem s donem Genarem sám. Podíval se na mě a já jsem uhnul očima, protože mě uváděl do rozpaků.

„Neříkej mi, že se na mě nechceš ani podívat!“ řekl náramně vesele. Rozevřel nosní dírky a pohyboval jimi. Potom si stoupl a opakoval to, co dělal don Juan. Prohýbal záda a natahoval paže, ale tělo se mu kroutilo v náramně komických pozicích. To gesto bylo skutečně nepopsatelné. Spojovalo v sobě vynikající smysl pro pantomimu se smyslem pro směšnost. Úplně mě to okouzilo. Byla to mistrovská karkatura dona Juana.

Don Juan se v tu chvíli vrátil a všiml si toho pohybu a zřejmě pochopil, o co jde. Sedl si a tlumeně se smál.

„Kterým směrem vane vítr?“ zeptal se don Genaro jakoby mimochodem.

Don Juan hlavou ukázal na západ.

„Půjdu radši tam, kam fouká vítr,“ řekl don Genaro s vážným výrazem. Obrátil se a zahrozil na mě prstem.

„A jestli uslyšíš divný zvuky, tak si jich nevsímej. Když sere Genaro, hory se třesou.“

Skočil do buše a za chvíli jsem uslyšel velmi podivný hluk, jakoby hluboké nadpozemské dunění. Nevěděl jsem, co si o tom mám mys-

let. Podíval jsem se s otázkou na dona Juana, ale ten se svíjel smíchy.

27. Října 1968

Nevím, co vedlo dona Genara k tomu, že mi něco pověděl o uspořádání toho, co nazýval „druhým světem“. Řekl, že mistr čaroděj je orlem, nebo spíš že se umí proměnit v orla. Naproti tomu zlý čaroděj je sova, „tecolote“. Don Genaro řekl, že zlý čaroděj je dítětem noci a že nejužitečným zvířetem pro takového člověka je puma a další divoké kočky, nebo noční ptáci, obzvláště sovy. Říkal, že lyrický čarodějové, „brujos liricos“, tedy čarodějové diletantů, dávají přednost jiným zvířatům, například vráně. Don Juan se smál a tiše poslouchal.

Don Genaro se k němu obrátil. „To je pravda, Juane, vždyť to víš.“

Dále říkal, že mistr čaroděj může vzít svého žáka s sebou na cestu a skutečně ho pronést deseti vrstvami druhého světa. Je-li mistr orlem, může začít v úplně spodní vrstvě a potom procházet každým následujícím světem, až dosáhne vrcholu. Zlí čarodějové a diletantů však přinejlepším svedou projít jenom třemi vrstvami.

Don Genaro mi popisoval tyto kroky takto: „Začneš úplně dole a pak tě tvůj učitel vezme při letu s sebou a brzy to zaduní. A proletíš první vrstvou. A za chvíli zas bum! A proletíš druhou, a bum! A proletíš třetí...“

Don Genaro se mnou prošel desetkrát to zadunění až do posledních vrstvy světa. Když domluvil, don Juan se na mě podíval a znalecky se usmál.

„Mluvit není Genarovou zálibou, ale jestli stojíš o poučení, naučí tě něco o rovnováze věcí.“

Don Genaro přikývl na souhlas, našpulil rty a napůl přivřel oči. Připadalo mi to nádherné.

Don Genaro vstal a don Juan také.

„Dobrá,“ řekl don Genaro. „Tak tedy do toho. Mohli bychom vyrazit a počkat na Nestora a Pablita. Už by měli být hotovi. Ve čtvrtěk končívají brzy.“

Oba dva nasedli do auta. Don Juan si sedl dopředu. Na nic jsem se neptal a jednoduše jsem nastartoval. Don Juan mě dovedl až k místu, kde údajně Nestor bydlel. Don Genaro vešel do domu a za chvíli vyšel s Nestorem a Pablitem, dvěma mladíky, kteří byli jeho učni. Všichni nastoupili ke mně do auta a don Juan mi řekl, že mám jet k horám na západě.

Auto jsme nechali stát na kraji prašné cesty a dál jsme šli pěšky podél břehu řeky asi pět až šest metrů široké. Došli jsme až k vodopádu, který bylo vidět z místa, kde jsem zaparkoval. Bylo pozdě odpoledne. Krajina byla velmi působivá. Přímě nad námi plul ohromný temně modrý mrak, který vypadal jako plovoucí sířecha ve tvaru obrovského půlkruhu se zřetelně ohraničenými okraji. Na západě na svazích vysokých hor Středních Kordiller nejspíš přšelo. Jako by bělavá záclona padala na zelené štíty hor. Na východě bylo dlouhé a hluboké údolí a nad ním tu a tam pár roztroušených mraků. Svítlo tam slunce. Kontrast mezi oběma scenériemi byl velkolepý. Zastavili jsme dole pod vodopádem, který byl vysoký asi tak padesát metrů. Voda hlasitě hučela.

Don Genaro si kolem pasu upevnil opasek, na kterém viselo přinejmenším sedm jakoby malých tykviček. Klobouk si nechal viset na zádech na šňůrce uvázané kolem krku. Z váčku ze silné vlněné tkaniny vyndal čelenku a nasadil si ji. Čelenka byla také zhotovena z různobarevné vlny. Nejvýraznější byla osiře žlutá. Do čelenky si vložil tři pera, která vypadala jako orlí. Povšiml jsem si, že ta pera nejsou umístěna symetricky. Jedno měl za pravým uchem, druhé trochu vpředu a třetí nad levým spánkem. Pak si zul sandály, zavěsil je nebo přivázal v pase ke kalhotám a přepásal si opasek přes pončo. Opasek byl nejspíš utkána z kožených řemínků. Neviděl jsem, jestli si ho uvázal nebo sepnul spoutnou. Pak se Don Genaro vydal směrem k vodopádu.

Don Juan si přivalil kulatý kámen, usadil ho, aby se neviklal, a posadil se na něj. Oba mladíci udělali totéž s několika kameny a sedli si nalevo od něj. Don Juan ukázal na místo napravo od sebe a řekl mi, abych si také přivalil kámen a posadil se na něj.

„Musíme tu udělat čáru,“ řekl mi a ukázal, že všichni tři sedí v řadě. V tu dobu už don Genaro dorazil pod vodopád a začal šplhat po stezce, která se vinula napravo. Z našeho místa ta stezka vypadala dost příkře. Rostlo tam hodně keříků, kterých využíval jako zábradlí. V jednu chvíli se zdálo, že špatně šlápl a málem uklouzl, jako kdyby tam bylo kluzko. Chvilí na to se opakovalo přesně totéž a mě napadlo, že don Genaro je na takovéhle šplhání možná příliš starý. Viděl jsem, že než dorazil na místo, kde stezka končí, několikrát uklouzl a zakopl.

Když začal šplhat po skále, pocítil jsem jakousi úzkost. Nebyl jsem s to pochopit, co hodlá dělat.

„Co to dělá?“ zeptal jsem se šeptem dona Juana.

Don Juan se na mne nepodíval. „To je očividné. Šplhá nahoru.“

Don Juan se díval přímo na dona Genara. Měl přivřené oči a zíral

upřeně. Seděl velmi zpřímá na okraji kamene a ruce měl složené mezi nohama.

Malinko jsem se naklonil, abych viděl na oba mladé muže, ale don Juan mě imperativním pokynem ruky vrátil zpátky do řady. Okamžitě jsem se stáhl. Mladíky jsem jenom zahlédl, ale zřejmě byli stejně soustředěně pozorní jako don Juan. Don Juan mi znovu pokynul rukou a ukázal směrem k vodopádu.

Podíval jsem se tam znovu. Don Genaro už vyšplhal dost vysoko po skalní stěně. V tu chvíli stál zrovna na římsce jako na bidýlku a pídil po pídí se sunul kolem obrovského balvanu. Paže měl roztažené, jako by chtěl tu skálu obejmout. Pomalu se přesouval doprava a najednou mu uklouzla noha. Mimovolně jsem zalapal po dechu. Chvilí visel celým tělem ve vzduchu. Byl jsem si jist, že spadne, ale nespádl. Pravou rukou se něčeho zachytil a velice hbitě se vrátil nohama zase na římsu. Ale než se pustil dál, obrátil se a podíval se na nás. Sice jenom na okamžik, ale ten pohyb, jak otáčel hlavu, měl v sobě tolik stylizace, že se mě zmocnila zvědavost. Vzpomněl jsem si, že pokaždé, když uklouzl, se takto obrátil a podíval na nás. Domníval jsem se, že don Genaro se slydí za svou neohrabanost a otáčí se, jestli se díváme.

Ještě trochu popolezl k vrcholku, opět mu uklouzla noha a visel nebezpečně na převisu čelní skály. Tentokrát se opíral o levou ruku. Když znovu získal rovnováhu, znovu se obrátil a podíval se na nás. Než dosáhl vrcholku, uklouzl ještě dvakrát. Z místa, kde jsme seděli, se zdálo, že vodopád je nahoře široký asi tak sedm až osm metrů.

Don Genaro chvilí nehybně stál. Chtěl jsem se dona Juana zeptat, co tam nahoře chce don Genaro dělat, ale zdálo se, že don Juan je úplně zaujat pozorováním, a tak jsem si netroufal ho vyrušit.

Don Genaro najednou skočil na vodu. Tento čin byl natolik neočekávaný, že jsem až pocítil prázdno kolem žaludku. Byl to nádherný a velkolepý skok. Na chvíli jsem měl jasný pocit, že vidím řadu navstivených obrazů, jak jeho tělo elipticky letí doprostřed proudu.

Když opadlo moje překvapení, všiml jsem si, že přistál na skále na okraji vodopádu, na skále, kterou z našeho místa skoro nebylo vidět.

Dlouho tam stál. Zdálo se, že bojuje s mocným přívalem vody. Dvakrát visel nad propastí a já jsem nedokázal rozeznat, čeho se drží. Nabral rovnováhu a dřepil si na skálu. Potom skočil znovu jako tygr. Skálu, kam doskočil, jsem téměř neviděl. Vypadala jako malý kužel na okraji vodopádu.

Zůstal tam nehnutě asi tři minuty. Jeho nehybnost na mě tak zapů-

sobila, že jsem se celý rozitřásl. Chtěl jsem vsít a projít se. Don Juan si všiml, že jsem nervózní, a přikázal mi, abych se uklidnil.

Don Genaro stál bez pohnutí. Zaplavil mě neobyčejný a tajuplný děs. Měl jsem pocit, že se neovládnu, jestli tam takhle bude stát ještě chvíli. Najednou skočil znovu a tentokrát přeskočil až na druhý břeh vodopádu. Přistál jako kočka na všech čtyřech. Chvilí zůstal na bobku. Potom se postavil a podíval se přes vodopád na druhou stranu a pak dolů na nás. Stál úplně strnule a díval se na nás. Ruce měl u boků sevřené, jako by se držel neviditelného zábradlí. V tom postoji bylo něco nádherného. Vypadal tak mrštině a tak křečce. Napadlo mě, že don Genaro je v té čelence s perím, v tmavém ponču a s bosýma nohama ta nejkrásnější lidská bytost, jakou jsem kdy viděl.

Najednou vymrštil paže vzhůru, zvedl hlavu a jakoby v bočním přemetu svižně skočil doleva. Stál na kulatém balvanu, a když skočil, zmizel za ním.

V tu chvíli začaly padat obrovské kapky deště. Don Juan vstal a oba mladíci také. Tento pohyb byl tak náhlý, že mě to zmátló. Mistrovský kousek dona Genara mě uvedl do stavu hlubokého citového rozrušení. Cítil jsem, že je dokonalým umělcem a chtěl jsem mu ihned projevit uznání.

Usilovně jsem se díval na levou stranu vodopádu, jestli už sestupuje, ale neviděl jsem ho. Trval jsem na tom, že musíme vědět, co se mu stalo. Don Juan neodpověděl.

„Raději si odtud pospěšme,“ řekl. „Bude to úplná průtrž. Musíme ještě odvézt domů Nestora s Pablitem a pak musíme vyrazit na zpáteční cestu.“

„Ale vždyť jsem se s donem Genarem ani nerozloučil,“ postěžoval jsem si.

„On se s tebou už rozloučil,“ odpověděl drsně don Juan.

Chvilí na mě pronikavě hleděl, pak se přestal mračit a usmál se.

„A popřál ti všechno nejlepší. Bylo mu s tebou dobře.“

„Copak na něj nepočkáme?“

„Nel“ řekl don Juan ostře. „Nechme ho tam, kde je. Je možná orem, který letí na druhý svět, a třeba tam nahoře umřel. Na tom teď nezáleží.“

23. Října 1968

Don Juan se jen tak mimochodem zmínil, že se v nejbližší době chystá na další cestu do středního Mexika.

„Hodláte navštívit dona Genara?“ zeptal jsem se.

„Možná,“ řekl, a nepodíval se na mě.

„Done Juane, vidíte, že je v pořádku? Že se mu nic zlého nestalo tam na tom vodopádu?“

„Ne, nestalo se mu nic. Je houževnatý.“

Chvilí jsme hovořili o chystané cestě a pak jsem řekl, že společnost dona Genara i jeho vtipy se mi velice líbily. Don Juan se zasmál a řekl, že don Genaro je opravdu jako dítě. Potom jsme se na dlouho odmlčeli. V duchu jsem usilovně zápasil a hledal jsem, jak se mám zeptat na to, čemu mě učil. Don Juan se na mě podíval a řekl uličnický: „Umríš touhou se mě zeptat, čemu tě Genaro učil, co?“

Rozpačitě jsem se zasmál. Byl jsem přímo posedlý vším, co se událo u vodopádu. Přemíšlal jsem sem a tam všechny podrobnosti, na které jsem si dokázal vzpomenout, a došel jsem k závěru, že jsem byl svědkem neuvěřitelné fyzické zdatnosti. Domníval jsem se, že don Genaro je nepochybně mistrem rovnováhy, který nemá sobě rovného. Každý jednotlivý pohyb odpovídal rituálu a není třeba dodávat, že měl nepochybně nějaký složitý symbolický význam.

„Ano, musím přiznat, že umírám touhou vědět, co to bylo.“

„Něco ti řeknu,“ prohlásil don Juan. „Pro tebe to byla ziráta času. Je ho poučení bylo určeno tomu, kdo *vidí*. Pablito a Nestor základní věci pochopili, i když *nevidí* zvlášť dobře. Říkal jsem Genarovi, že jsi zvláštně zabeďněný blázen a že tě možná jeho lekce otevře, ale neotevřela. Na tom ale nesejde. *Vidění* je těžká věc.“

„Nechtěl jsem, abys pak s Genarem mluvil, tak jsme museli odjet. To je moc zlé. Ale zůstat by bývalo ještě horší. Genaro hodně riskoval, aby ti ukázal něco velkolepého. Je moc zlé, že *nevidíš*.“

„Možná, že kdybyste mi řekl, done Juane, o čem ta lekce byla, že bych třeba zjistil, že jsem ve skutečnosti *viděl*.“

Don Juan se svíjel smíchy. „Ty umíš ze všeho nejlíp klást otázky.“

Zdálko se, že zas chce tohle téma opustit. Jako obvykle jsme seděli před jeho domem. Najednou vstal a odešel dovnitř. Šel jsem za ním jako ocásek a naléhal jsem, že mu popíšu, co jsem viděl. Věrně jsem pak líčil sled událostí tak, jak jsem si je zapamatoval. Zatímco jsem mluvil, don Juan se stále usmíval. Když jsem skončil, potřásl hlavou a řekl: „*Vidění* je velmi těžká věc.“

Prosil jsem ho, aby mi to vysvětlil.

„*Vidění* není mluvení,“ řekl rozhodně. Bylo zřejmé, že mi nehodlá nic říct, tak jsem to vzdal a odešel jsem mu vyřídít nějaké pochůzky.

Vrátil jsem se až za tmy. Najedli jsme se a pak jsme šli do ramady. Ještě jsme se ani neposadili, a don Juan začal mluvit o lekci dona Genara. Nedal mi ani trochu času, abych se na to připravil. Sice jsem s sebou měl poznámky, ale bylo už příliš tma a nechtěl jsem rušit jenom proto, že si půjdu dovnitř pro petrolejku.

Podle dona Juana don Genaro dokáže jako mistr rovnováhy udělat různé velmi složité a obtížné pohyby, například sed na hlavě, kterým se mi snažil ukázat, že nemůžu „vidět“, pokud si píšu poznámky. Sed na hlavě bez přidržování rukama byl přinejlepším mimořádný akrobatický kousek, který trval jenom chvíli. Podle názoru dona Genara psát si o „vidění“ je naprosto totéž, tedy riskantní manévr stejně podivný a zbytečný jako sedět na hlavě.

Don Juan na mě ve tmě zíral a velmi dramatickým tónem prohlásil, že když tam don Genaro blbnul a sedal si na hlavu, byl jsem už na krajíčku „vidění“. Don Genaro si toho všiml a znovu a znovu opakoval svůj manévr, ale nikam to nevedlo, protože jsem se hned zíratil.

Don Juan mi vysvětlil, že don Genaro se pak pokusil, pohnut svou osobní náklonností ke mně, velmi dramatickým způsobem mě vrátit na onen okraj „vidění“. Po velmi pečlivé úvaze se rozhodl, že mi ukáže že mistrovský kousek rovnováhy a přejde přes vodopád. Měl pocit, že ten vodopád je jako okraj, na kterém stojím, a že také dokážu přejít na druhou stranu.

Don Juan mi vysvětlil podstatu akrobatického kousku dona Genara. Už dříve mi říkal, že lidské bytosti se těm, kdo „vidí“, jeví jako světelné bytosti složené z něčeho, co se podobá světelným vláknům, která rotují zpředu dozadu a která si uchovávají vzhled vajíčka. Nejúžasnější částí vajíčkovitých bytostí však prý jsou dlouhá vlákna, která vycházejí z oblasti pupku. Podle dona Juana jsou tato vlákna v lidském životě nanejvýš důležitá. Právě tato vlákna jsou tajemstvím rovnováhy dona Genara. Jeho lekce prý neměla vůbec nic společného s akrobatickými skoky přes vodopád, ale jeho mistrovství spočívá v tom, jakým způsobem využívá těchto „tykadel“.

Don Juan toto téma opustil stejně náhle, jako s ním začal, a rozhovořil se o něčem úplně jiném.

24. října 1968

Přiláčil jsem dona Juana ke zdi. Řekl jsem mu totiž, že intuitivně cítím, že už nikdy podobnou lekci o rovnováze nedostanu, a že mi tedy musí vysvětlit všechny důležité podrobnosti, které bych jinak sám nedoká-

zal odhalit. Don Juan připustil, že mám pravdu, že mi don Genaro už nikdy žádnou další lekci nedá.

„A co ještě chceš vědět?“ zeptal se mě.

„Ta vlákna jako tykadla, co to je, done Juane?“

„To jsou tykadla, která člověku vycházejí z těla. Ukazují se čarodějovi, který *vidí*. Čarodějové se k lidem chovají podle toho, jakým způsobem *vidí* jejich tykadla. Slabí lidé mají krátká, takřka neviditelná tykadla, silní mají jasná a dlouhá. Tak například Genaro má tykadla tak jasná, že vypadají jako hustá neproniknutelná vrstva. Podle vláken poznáš, kdo je zdravý a kdo je nemocný, kdo je zlomyslný, nebo laskavý, nebo zrádný. Podle vláken poznáš toho, kdo *vidí*. A právě tohle je záhada. Když tě Genaro *viděl*, myslel si stejně jako můj přítel Vincente, že *vidíš*, a když tě *vidím* já, také *vidím*, že *vidíš*, a přece vím, že *nevidíš*. To velmi máte. Genaro to nemohl pochopit. Říkal jsem mu, že jsi divný blázen. Myslím, že to chtěl *vidět* sám, a proto tě vzal k vodopádu.“

„A co myslíte, done Juane, proč dělám dojem, že *vidím*?“

Don Juan neodpověděl. Dlouho mlčel. Na nic jiného jsem se nechtěl ptát. Když ke mně nakonec promluvil, řekl, že ví, proč to tak je, ale že to nedovede vysvětlit.

„Ty si myslíš, že se dá všechno na světě snadno pochopit, protože všechno, co děláš, je snadno pochopitelná rutina. Když ses tam u vodopádu díval, jak Genaro přechází přes vodu, byl jsi přesvědčen, že je to mistr akrobacie, protože přemety bylo to jediné, co tě v této souvislosti mohlo napadnout. A vždycky si budeš myslet, že dělal jenom akrobatické kousky. A přece Genaro nikdy přes vodu neskočil. Kdyby byl skočil, byl by se zabil. Genaro udržoval rovnováhu na svých nádherných jasných vláknecích. Prodloužil je, prodloužil je natolik, aby se na nich mohl, řekněme, převalit přes vodopád. Ukázal, jak se tato tykadla správně prodloužují a jak se s nimi přesně pohybuje.“

Pablito *viděl* takřka všechny Genarovy pohyby. Naproti tomu Nestor *viděl* jen to, co bylo nejnápadnější. Jemné detaily mu unikaly. Ale ty, ty jsi *neviděl* vůbec nic.“

„Možná, done Juane, kdybyste mi byl předem řekl, co mám hledat...“

Prerušil mě, že kdyby mi byl dal nějaké instrukce, jenom by to překáželo Genarovi. Kdybych byl věděl, co se bude dít, moje vlákna by byla příliš neklidná a překážela by vláknům dona Genara.

„Kdybys byl *viděl*, bylo by ti bývalo jasné od samého začátku, že Genaro nikdy neuklouzl, když šel nahoru po straně vodopádu. Uvol-

ňoval si tykadla. Dvakrát je nechal omotat kolem balvanů a držel se na holé skále jako moucha. Když se dostal nahoru a byl připraven přejít vodopád, zacítil je na malý kámen uprostřed proudu, a když je tam bezpečně zajistil, nechal se vlákny táhnout. Genaro nikdy neskočil, proto mohl přistávat na kluzkém povrchu balvanů na samém okraji vodopádu. Vlákna měl pokaždé pečlivě omotána kolem každého kamene, který použil.

Na prvním balvanu nezůstal příliš dlouho, protože měl ostatní vlákna připoutána k jinému, dokonce menšímu, na místě, kde byl největší nápor vody. To byla ta nejužasnější věc. Ten balvan byl příliš malý na to, aby se ho mohl držet člověk. Nápor vody by ho byl smetl do propasti, kdyby byl dosud neměl některá vlákna zaměřená na první kámen.

Na tomto druhém stanovišti zůstal dlouho, protože zas musel stáhnout svoje tykadla a poslat je na druhou stranu vodopádu. Když je zajistil, musel uvolnit vlákna zaměřená na první kámen. To bylo velmi důmyslné. Tohle dokáže snad jen Genaro. Málem se pustil, nebo si z nás možná jen tak utahoval, to se nikdy s jistotou nedozvíme. Já osobně si myslím, že se málem pustil. Víím to, protože znehybněl a vyslal přes vodu velkolepý výstřel jako kužel světla. Měl jsem pocit, že už jenom ten výstřel by ho byl mohl přitáhnout na druhou stranu. Když se tam dostal, postavil se a dal svým vláknům zazářit, že byla jako hrozen světla. Tohle právě udělal pro tebe. Kdybys byl s to *vidět*, byl bys to *viděl*.

Genaro tam stál a díval se na tebe. Pak poznal, že *nevidíš*.“

ČÁST DRUHÁ

Úkol „vidět“

8. listopadu 1968

Když jsem brzy odpoledne přijel k donu Juanovi, nezastihl jsem ho doma. Neměl jsem nejmenší potuchy, kde ho hledat, tak jsem se posadil a čekal. Z neznámého důvodu jsem věděl, že se vrátí brzy. Za chvíli skutečně přišel. Pokývl mi hlavou na pozdrav. Přivítali jsme se. Don Juan vypadal unaveně. Lehl si na rohož a několikrát zívá.

Začal jsem být doslova posedlý představou „vidění“ a odhodlal jsem se, že budu opět kouřit halucinogenní směs. Bylo to pro mne nesmírně těžké rozhodnutí, a proto jsem chtěl celou věc ještě trochu probrat.

„Done Juane, já se chci naučit *vidět*,“ řekl jsem bez okolků, „ale opravdu nechci nic brát, nechci kouřit tu vaši směs. Co myslíte, mám nějakou šanci naučit se *vidět* i bez kouření?“

Posadil se, chvíli na mě zíral a pak si zase lehl.

„Ne! Budeš muset kouřit.“

„Ale vždyť jste říkal, že u Genara jsem málem *viděl*.“

„Říkal jsem jen, že v tobě něco zářilo, jako kdyby sis skutečně uvědomoval, co Genaro dělá, ale tys *neviděl*, ty ses jenom díval. Zřejmě máš v sobě něco, co připomíná *vidění*, jenže ty *nevidíš*, jsi ucpanej a jediné kouř ti může pomoci.“

„Ale proč musíme kouřit? Proč se nemůžeme naučit *vidět* jen tak, sami od sebe? Moje touha je naprosto upřímná. Copak to nestačí?“

„Ne. *Vidět* není vůbec jednoduché a jenom kouř ti může dát rychlost, kterou potřebuješ, abys zahlédl pomíjivost světa. Bez něj se budeš jenom dívat.“

„Co myslíte tou pomíjivostí světa?“

„Až *uvidíš*, svět už nebude takový, jak si teď myslíš. Tenhle svět je pomíjivý, pohybuje se a mění. Možná se někdo naučí tu pomíjivost chápat sám od sebe, jenže to není k ničemu, protože tělo z té námahy zchátrá. Ale za pomoci kouře nikdo netrpí vyčerpáním. Kouř nám

dává rychlost, kterou potřebujeme, abychom uchopili prchavý pohyb světa, a současně zachovává tělo i jeho sílu."

"Tak tedy dobrá," prohlásil jsem dramatickým hlasem. "Přestaneme chodit kolem horké kaše. Budu kouřit."

Don Juan se tomu divadýlku zasmál. "Nech toho. Ty se vždycky upneš na něco, co je špatné. Teď si například myslíš, že stačí, že ses rozhodl nechat se vést kouřem, a hned *uvídiš*. Je toho však zapotřebí mnohem víc. Vždycky je toho zapotřebí víc, ať je to cokoliv."

Na okamžik zvažněl. "Vše, co se tě týká, provádím velmi pečlivě a s rozvahou, protože Meskalito si přeje, abys pochopil moje poznání. Ale už vím, že nebudu mít dost času naučit tě všemu, jak bych chtěl. Budu mít čas ukázat ti jen cestu a věřit, že stejně jako kdysi já budeš dál hledat sám. Musím připustit, že jsi mnohem lenivější a tvrdohlavější, než jsem býval já. Ale zas máš jiné názory a já nemůžu předvídat, jakým směrem se bude tvůj život odvíjet."

Rozvažný tón jeho hlasu a cosi v jeho postoji ve mně probudilo dávny pocit strachu, osamění a očekávání.

"Brzy uvidíme, jak na tom jsi," prohlásil záhadně.

Nic víc už neřekl. Po chvíli vyšel ven. Šel jsem za ním a postavil se před něj. Nevěděl jsem, jestli si mám sednout, nebo začít vybalovat věci, které jsem mu přivezl.

"Bude to nebezpečné?" zeptal jsem se, jen abych něco řekl.

"Všechno je nebezpečné."

Zdálo se, že už nemá v úmyslu mi něco dál říkat. Posbíral pár malých uzlíčků, které ležely v koutě na hromadě, a dal je do síťovky. Pomoc jsem mu nenabízel, protože vím, že by mi byl řekl, kdyby chtěl, abych mu pomohl. Pak si lehl na slaměnou rohož a řekl, abych relaxoval a odpočíval. Lehl jsem si na svou rohož a pokoušel se usnout, ale nebyl jsem unavený. Minulou noc jsem přespal v motelu a vstával jsem k polednímu, protože mi k donu Juanovi zbývaly jen tři hodiny cesty. Don Juan také nespal. Oči měl sice zavřené, ale všiml jsem si, že takřka nepostřehnutelně rytmicky pohybuje hlavou. Napadlo mě, že si možná pro sebe něco prozpěvuje.

"Pojďme se najíst," řekl don Juan tak nečekaně, až jsem vyskočil. "Budeš potřebovat všechnu energii. Měl bys být v dobré kondici."

Pak uvařil polévku, ale neměl jsem hlad.

9. listopadu 1968

Don Juan mi dovolil sníst jen několik soust a řekl mi, abych odpočíval. Celé dopoledne jsem se povaloval, ale nedokázal jsem se uvolnit. Neměl jsem nejmenší potuchy, co má don Juan v úmyslu. Daleko horší však bylo, že jsem si nebyl jist ani tím, co vlastně zamýšlím sám.

Około třetí hodiny odpoledne jsme seděli pod ramadou. Měl jsem hrozný hlad. Několikrát jsem se zmínil, že bych měl něco sníst, ale don Juan pokaždé odmítl.

"Už tři roky si nepřipravuješ směs," řekl znenadání. "Budeš muset kouřit mou, dejme tomu tedy, že jsem ji pro tebe nasbíral. Budeš potřebovat jenom trochu. Naplním ti dýmku pouze jednou. Vykouříš ji celou a pak si odpočineš. Potom přijde strážce druhého světa. Budeš ho jenom pozorovat a nic nebudeš dělat. Pozoruj, jak se pohybuje, pozoruj, co bude dělat. Tvůj život bude možná záviset na tom, jak dobře budeš pozorovat."

Don Juan ukončil svoje pokyny tak náhle, že jsem nevěděl, co na to říct, ba dokonce ani co si mám myslet. Chvilí jsem něco zmateně mumlal. Nedokázal jsem si uspořádat myšlenky. Nakonec jsem se zeptal na první souvislou věc, která mě napadla: "Kdo je to ten strážce?"

Don Juan jednoznačně odmítl pouštět se do řeči, ale já jsem byl příliš nervózní, abych dokázal přestat mluvit, a tak jsem zoufale naléhal, aby mi o tom strážci něco řekl.

"Uvídiš ho," řekl lhostejně. "Střeží ten druhý svět."

"Jaký svět? Svět mrtvých?"

"To není ani svět mrtvých, ani svět něčeho jiného. Je to prostě jiný svět. Nemá smysl ti o tom vykládat. *Uvídiš* ho sám."

Don Juan zašel do domu. Šel jsem za ním až do pokoje.

"Počkejte, počkejte. Co chcete dělat, done Juane?"

Neodpověděl. Z uzlíčku vyndal dýmku a posadil se na slaměnou rohož uprostřed místnosti. Zkoumavě si mě prohlížel. Zřejmě čekal na můj souhlas.

"Ty seš ale blázen," řekl tiše. "Vždyť ty se nebojíš. Ty to říkáš jen tak." Pomalu kroutil hlavou. Potom vzal sáček se směsí na kouření a nacpal hlavičku dýmky.

"Bojím se, done Juane. Opravdu se bojím."

"Ne. Tohle není strach."

Zoufale jsem se snažil získat čas a začal jsem zeseřoka rozebírat povahu toho, co cítím. Trval jsem na svém, že se bojím, byl jsem o tom upřímně přesvědčen, ale don Juan mě upozornil, že nelapám po dechu

a ani srdce mi nebuší rychleji než obvykle. Chvilí jsem přemýšlel o tom, co mi řekl. Mýlil se, protože jsem pociťoval skutečné fyzické změny, které běžně souvisí se strachem. Byl jsem zoufalý. Pociť hrozivého zá-
 níku prostoupil všechno kolem. Zvedal se mi žaludek a určitě jsem byl
 bledý. Ruce se mi vydatně potily. A přece jsem si vážně uvědomil, že
 se vlastně nebojím. Nepociťoval jsem strach, na jaký jsem byl zvyklý
 po celý život. Moje typické příznaky strachu se nedostavily. Přecházel
 jsem před donem Juanem po místnosti sem a tam a mluvil. Don Juan
 stále seděl na své rohoži, v ruce držel dýmku a díval se tázavě na mě.
 Když jsem celou věc uvážil, dospěl jsem k závěru, že místo obvyklé-
 ho strachu pociťuji hlubokou nelibost a vnitřní neklid. Neklid se mě
 zmocňoval už při pomýšlení, jaký zmatek vyvolá požití halucinogen-
 ních rostlin.

Don Juan na mě chvíli zíral, potom se podíval za mne. Šilhal, jako by
 se snažil rozeznat něco v dálce.

Pořád jsem před ním pochodoval sem a tam, až mi přikázal, abych
 se posadil a uvolnil. Seděli jsme pak tiše několik minut.

„Ty nechceš ztratit svou jasnost, že?“ řekl najednou.

„Přesně tak, done Juane.“

Zasmál se s očividným potěšením. „Jasnost, druhý nepřítel člověka,
 se najednou vynoří proti tobě. Ty se nebojíš,“ řekl konejšivě. „ale teď
 bys strašně nerad ztratil svou jasnou hlavu, a protože jsi blázen, říkáš
 tomu strach.“

Potíchu se zasmál.

„Přines mi pár uhlíků,“ přikázal mi laskavým a konejšivým hlasem.
 Automaticky jsem vstal, zašel dozadu, nabral z ohně na kamennou lo-
 patku pár planoucích uhlíků a přinesl je do pokoje.

„Pojď sem na zápraží,“ zavolal na mne don Juan zvenku.

Na místo, kde obvykle sedávám, mezitím položil slaměnou rohož.
 Dal jsem uhlíky vedle něj. Don Juan na ně foukal, aby se oheň rozhořel.
 Chtěl jsem si sednout, ale don Juan mě zaražil a řekl, abych se posadil
 na okraj rohože. Pak vložil uhlík do dýmky a podal mi ji. Vzal jsem si
 ji. Ohromila mě tichá naléhavost, kterou mě don Juan dokázal ovládat.
 Nevěděl jsem, co bych řekl. Nic jsem nenamítal. Byl jsem přesvědčen,
 že se nebojím, že pouze nechci ztratit jasnost názorů.

„Bafej, bafej,“ jemně mi přikázal don Juan. „Tentokrát jenom jednu
 dýmku.“

Potáhl jsem z dýmky. Slyšel jsem, jak se směs rozhořívá a praská.
 Okamžitě jsem ucítil ledový povlak v ústech i v nose. Potáhl jsem ještě

jednou a povlak se mi rozšířil až do prsou. Když jsem potáhl naposle-
 dy, uvnitř celého těla jsem pociťoval zvláštní studené teplo.

Don Juan mi pak vzal dýmku, dlaní z hlavičky vyklepl zbytky a jako
 vždycky vytřel vnitřek dýmky nasliněným prstem.

Tělo jsem měl znečitlivělé, ale pohybovat jsem se mohl. Posadil jsem
 se pohodlněji.

„A co se bude dít teď?“ zeptal jsem se. Těžko se mi mluvílo.

Don Juan velmi pečlivě vložil dýmku zpátky do pouzdra a zaví-
 ji do dlouhého pruhu látky. Pak se posadil tváří ke mně a narovnal
 se. Motala se mi hlava a oči se mi samy zavíraly. Don Juan mnou sil-
 ně zaitřásl a přikázal mi, abych zůstal bdělý. Řekl, že moc dobře vím,
 že usnout znamená zemřít. To mě vzpamatovalo. Napadlo mě, že to
 don Juan nejspíš říká jen tak, aby mě udržel vzhůru, ale na druhé straně
 mě napadlo, že to také může být pravda. Otevřel jsem oči tak doširo-
 ka, že se don Juan rozesmál. Řekl, že musím chvíli počkat a mít oči
 celou dobu otevřené a pak že v určitý okamžik uvidím strážce dru-
 hého světa.

Ucítil jsem velmi nepříjemné teplo po celém těle. Chtěl jsem změnit
 polohu, ale už jsem se nedokázal pohnout. Pokusil jsem se na dona Jua-
 na promluvit, ale slova jako by ve mně byla ukryta tak hluboko, že jsem
 je nedokázal vytáhnout ven. Pak jsem se převrátil na levý bok a zjistil
 jsem, že se dívám na dona Juana ze země.

Sklonil se nade mnou a šeptem mi přikázal, abych se nedíval na něj,
 ale zíral upřeně na jediný bod na rohoži, který jsem měl přímo před
 očima. Řekl, že se musím dívat jedním okem, a to levým, a že dříve či
 později *uvidím strážce*.

Upřel jsem pohled na bod, který mi ukázal, ale neviděl jsem nic. Za
 chvíli jsem si však všiml, že mi před očima lítá komár. Sedl si na ro-
 hož. Sledoval jsem jeho pohyb. Přiblížil se ke mně, v jednu chvíli byl
 tak blízko, že jsem na něj nedokázal zaostřit. A potom jsem najednou
 pocítil, že stojím. To mě velmi zarazilo a bylo by si to zasloužilo trochu
 přemýšlení, ale neměl jsem čas. Cítil jsem zcela bezpečně, že se dívám
 přímo před sebe a oči mám ve své normální úrovni, a pak jsem uviděl
 něco, co mou bytostí otřásl až do posledního vlákenka. Jinak se ten
 šok popsat nedá. Přímou přede mnou a docela blízoučko byla obrovská
 zvířecí nestvůra. Skutečná nestvůra! Nikdy, ani v té nedivovější fanta-
 sii jsem se s ničím podobným nesetkal. Díval jsem se na to v hlubokém
 a naprostém zděšení.

První, čeho jsem si opravdu povšiml, byla velikost. Búhví proč mě

napadlo, že to zvíře musí být asi tak třicet metrů vysoké. Zdálo se, že stojí vzpřímeně, i když jsem nedokázal zjistit, jak vlastně stojí. Pak jsem si všiml, že má křídla, dvě krátká a široká křídla. V tu chvíli jsem si uvědomil, že si zvíře chce docela normálně prohlížet, to jest, díval jsem se na ně. Ale nemohl jsem se na ně podívat tak, jak jsem zvyklý se dívat. UVědomil jsem si, že si spíš všímám jednotlivosti a celý obraz jako by se mi vyjasňoval, když k němu začnu přidávat jednotlivé části. Zvíře mělo tělo pokryté chomáči černých chlupů, mělo dlouhý čenich a slintalo. Vypouklé kulaté oči byly obrovské jako dva bílé míče.

Zvíře potom začalo bít křídly, ale nemávalo křídly jako pták, nýbrž jimi třepotavě, chvějivě kmitalo. Nabralo rychlost a začalo přede mnou kroužit, ale neletělo, spíše se neuvěřitelně rychle a hbitě smýkalo pár centimetrů nad zemí. Chvilí jsem jeho pohyby zaujatě pozoroval. I když mi připadaly ošklivé, jejich rychlost a lehkost byla nádherná.

Zvíře přede mnou dvakrát zakroužilo, kmitalo křídly a na všechny strany střálo to, co mu kapalo z tlamy. Pak se obrátilo a neuvěřitelnou rychlostí se smýkalo pryč, až zmizelo v dálce. Upřené jsem zíral směrem, kterým zmizelo, protože jsem nemohl dělat nic jiného. Pociťoval jsem velmi podivnou tíhu, nebyl jsem s to uspořádat si myšlenky. Nemohl jsem se hnout, jako bych byl přilepen na místě.

Tu jsem v dálce uviděl mrak a za okamžik přede mnou plnou rychlostí už zase kroužila ta obrovitá nestvůra. Sekala mi křídly před očima, stále blíž a blíž, a nakonec mě uhodila. Řval jsem ze všech sil. V životě jsem nepoznal strašlivější bolest.

Dál vím jen to, že jsem pak seděl na své rohoži a don Juan mi třel čelo. Paže i nohy mi potíral nějakými listy a pak mě vzal za dům k zavodňovacímu kanálu, svlékl mě a celého mě ponořil do vody. Potom mě vytáhl a zase ponořil. To opakoval stále dokola.

Když jsem ležel na dně mělkého kanálu, don Juan mě občas zatahal za levou nohu a jemně mi poklepával na chodidlo. Po chvíli jsem pocítil lechtání. Don Juan si toho povšiml a prohlásil, že jsem v pořádku. Oblékl jsem se a vrátili jsme se domů. Znovu jsem se posadil na svou slamenou rohož a pokoušel jsem se mluvit, ale cítil jsem, že se nedokážu soustředit na to, co chci říct, i když jsem měl naprosto jasnou hlavu. S údivem jsem si uvědomil, kolik soustředění je třeba na mluvení. Všiml jsem si také, že chci-li něco říct, musím se přestat dívat na věci kolem sebe. Měl jsem dojem, že jsem zamoťán někde velmi hluboko, a když chci mluvit, musím se jako potápěč vynořit na hladinu. Musel jsem vystoupit, jako by mě moje slova vytahovala. Dvakrát jsem

se dostal tak daleko, že jsem si úplně normálně odkašlal. Mohl jsem pak cokoliv říct, ale nic jsem neřikal. Raději jsem setrval v té zvláštní rovině ticha, kde jsem se jenom díval. Měl jsem pocit, že začínám pomaloučku fukat na to, čemu don Juan říkal „vidění“. Byl jsem velmi šťasten.

Don Juan mi potom dal polévku a tortilly a přikázal mi jíst. Jedl jsem bez problémů a neztrácel jsem při tom to, co jsem pokládal za „schopnost vidět“. Zaměřoval jsem pohled na všechno kolem sebe. Byl jsem přesvědčen, že „vidím“, ale svět kolem mne přesto podle mého nejlepšího přesvědčení vypadal stejně jako dřív. Ze všech sil jsem „viděl“, dokud se úplně nesesetmělo. Nakonec jsem se unavil, lehl jsem si a usnul.

Probudil jsem se, když mě don Juan přikrýval dekou. Bolela mě hlava a bylo mi špatně od žaludku. Po chvíli mi však bylo líp a spal jsem zdravě až do rána.

Ráno jsem byl zas ve výtečné kondici. Dychtivě jsem se ptal dona Juana: „Co se to mnou vlastně dělo?“

Don Juan se rezervovaně zasmál: „Vypravil jsi se hledat strážce a samozřejmě jsi ho našel.“

„Ale co to bylo, done Juane?“

„Strážce, ochránce, hliďač druhého světa,“ prohlásil don Juan věčně.

Měl jsem v úmyslu vylíčit mu všechny podrobnosti o té zlověstné a ošklivé nestvůře, ale odmítl mou snahu s tím, že jsem nezažil vůbec nic zvláštního a že by to dokázal každý.

Říkal jsem mu, že mě ten strážce natolik šokoval, že nejsem s to na něj ani pomyslet.

Don Juan se smál. Tvrdil, že mám přirozeně sklon přehánět, a dělал si ze mě legraci.

„Ale to něco, ať už to bylo cokoliv, mě poranilo. Bylo to tak skutečné jako my dva.“

„Samozřejmě to bylo skutečné. A bolelo to, co?“

Když jsem si znovu připomněl svou zkušenost, ještě víc jsem se rozrušil. Don Juan mi řekl, abych se uklidnil. Pak se mě zeptal, jestli jsem se toho opravdu bál. Zdůraznil slovo „opravdu“.

„Doslova jsem ztuhl. V životě jsem nikdy nic tak hrozivého nezažil.“

„Ale jdi,“ zasmál se. „Ty ses nebál.“

„Já vám přísahám,“ řekl jsem pevně přesvědčen, „že kdybych se byl mohl pohnout, tak jsem v panice utekl.“

Tahle slova mu přišla tak náramně legrační, že řval smíchy.

„Ale done Juane, proč jsem musel vidět takovou obludnost? K čemu to bylo dobré?“

Zvážněl a zadíval se na mě. „To byl strážce. Jestli chceš vidět, musíš tohle strážce zdolat.“

„Ale jak ho mám zdolat, done Juane. Vždyť měří dobrých třicet metrů.“

Don Juan se smál, až mu tekly slzy po tvářích.

„Proč mi nedovolíte, abych vám pověděl, co jsem všechno viděl, aby nedošlo k nedorozumění?“

„No, když ti to udělá radost, tak povídej.“

Vyprávěl jsem mu všechno, nač jsem si dokázal vzpomenout, ale zdálo se, že se ho to vůbec nedotýká.

„Pořád nic nového,“ usmíval se.

„Ale jak myslíte, že můžu zdolat takovouhle obludu? A čím?“

Dlouho mlčel. Pak se ke mně obrátil: „Ale ty ses nebál, myslím nebál doopravdy. Zranilo tě to, ale nevystrašilo.“

Opřel se o pár ranců a dal si paže za hlavu. Myslel jsem, že už o tom dál nehodlá mluvit. Ale najednou řekl: „Víš, strážce dokáže vidět každý.“ Díval se při tom na střechu ramady. „A leckomu se strážce ukáže jako děsné zvíře, které sahá až do nebe. Ty máš štěstí, tobě měří jen třicet metrů. A přece jeho tajemství je prostinké.“

Na chvíli se odmlčel a pobrukoval si nějakou mexickou písničku. „Strážcem druhého světa je komár,“ řekl pomalu, jako by odhadoval dopad svých slov.

„Cože?“

„Strážcem druhého světa je komár,“ opakoval. „Včera ses sřítel s komárem, a ten malinký komárek tě dál nepustí, dokud ho nezdoláš.“

Chvilí se mi nechtělo věřit tomu, co don Juan říká, ale když jsem se rozpomněl na všechny jednotlivé podrobnosti své vize, musel jsem připustit, že v jeden moment jsem se díval na komára a okamžik nato jsem podlehл podivnému přeludu a hleděl na nestvůru.

„Ale jak by mi mohl komár ublížit, done Juane?“ zeptal jsem se doopravdy popleten.

„Když ti ubližoval, nebyl to komár, ale strážce druhého světa. Jednou možná budeš mít odvahu ho přemoci. Ale ještě ne, zatím je to třicetimetrová uslintaná nestvůra. Nemá však smysl o tom mluvit. Jen tak před ním stát ještě není žádná umění. Jestli se chceš o strážci dozvědět něco víc, musíš ho vyhledat znovu.“

11. listopadu 1968

Znovu jsem kouřil směs dona Juana.

Požádal jsem ho, aby mě nechal kouřit ještě jednou. Chtěl jsem najít toho strážce. Nešlo o žádné zbrklé rozhodnutí, o tomto odhodlání jsem dlouho uvažoval. Má zvědavost však byla mnohem větší než strach nebo obava, že ztratím jasnou hlavu.

Kouření probíhalo stejně. Don Juan mi jednou naplnil dýmku, a když jsem ji celou vykouřil, vyčistil ji a uložil.

Účinek byl mnohem pomalejší. Když jsem se trošku začal motat, vzal mě don Juan rukama za hlavu a pomohl mi položit se na levý bok. Řekl mi, abych si natáhl nohy a uvolnil se, a potom mi pomohl položit pravou paži před tělo ve výšce prsou. Otočil mi ruku tak, abych se dlaní opíral o rohož a spočíval na ní celou váhou. Nijak jsem mu nepomáhal ani nebránil, protože jsem nevěděl, co to vlastně dělá.

Seděl přede mnou a říkal, abych se ničím nezabýval. Strážce prý určitě přijde a že ho *uvídím* z první řady. A věcně dodal, že mi strážce může způsobit velikou bolest, které se ale dá předejít. Když jsem usoudil, že už toho mám dost, přinutil mě, abych si sedl. Pak mi ukázal na pravou paži a řekl, že ji schválně nastavil do této polohy, abych se mohl kdykoliv zvednout.

Než to všechno dořekl, tělo mi úplně ztuhlo. Chtěl jsem ho upozornit, že stejně nebudu s to se zvednout, protože jsem ztratil vládu nad svými svaly. Chtěl jsem ta slova vyslovit, ale nedokázal jsem to. Don Juan však zřejmě vytušil, co chci, a vysvětlil mi, že to všechno záleží na vůli. Naléhal, abych se rozpomněl, jak jsem před léty poprvé kouřil houby. Spadl jsem tenkrát na zem a opět jsem vyskočil na nohy jen díky své „vůli“. Takhle to tenkrát nazval, prý „jsem se zvedl po myšlením“. Podle něj je tohle jediný možný způsob, jak se zvednout.

To, co říkal, mi však nedávalo žádný smysl, protože jsem si už nepamatoval, co jsem před lety skutečně dělal. Zaplavil mě pocit zoufalství a zavřel jsem oči.

Don Juan mě chytl za vlasy a mocně mi zatřásl hlavou. Rozhodným tónem mi přikázal nezavírat oči. Nejen, že jsem oči otevřel, ale udělal jsem dokonce to, co mě velice ohromilo. Doopravdy jsem promluvil: „Nevím, jak jsem tenkrát vstal.“

Polekal jsem se. V rytmu mého hlasu byla zvláštní monotónnost, ale byl to jasně můj hlas, a přece jsem byl upřímně přesvědčen, že jsem to nemohl říct já, protože před chvílí jsem nebyl s to promluvit.

Podíval jsem se na dona Juana. Odvrátil se tváří stranou a smál se.

„To jsem neřikal já,“ tvrdil jsem.

A znovu mě polekal můj hlas. Cítil jsem se povznesen. Mluvení za takových podmínek mě rozveselilo. Chtěl jsem požádat dona Juana, aby mi vysvětlil, jak to mluvím, ale zas jsem nebyl schopen vyslovit jediné slovo. Zuřivě jsem se s tím rval, chtěl jsem vyslovit, co si myslím, ale nikam to nevedlo. Vzdal jsem to a v tu chvíli, takřka samovolně jsem řekl: „Kdo to mluví, kdo to mluví?“

Tahle otázka dona Juana rozesmála, až se smíchem ohýbal v bocích. Bylo zřejmé, že můžu říkat jednoduché věci, pokud ovšem přesně vím, co chci říct.

„To mluvím já? To mluvím já?“ ptal jsem se.

Don Juan prohlásil, že když nepřestanu blbnout, půjde si lehnout ven pod ramadu a nechá mě tu šaškovat o samotě.

„Ale já nešašuju.“

Bral jsem to všechno velmi vážně. Mýšlenky jsem měl naprosto jasné, ale tělo mi strnulo, vůbec nic jsem necítil. Nedusil jsem se, jako kdysi dávno za podobných okolností. Bylo mi příjemně, protože jsem nic necítil. Vůbec jsem však nedokázal ovládat vůli ovládanou pohybovou soustavou, i když jsem mohl mluvit. Napadlo mě, že když můžu mluvit, možná bych se dokázal i postavit, jak říkal don Juan.

„Nahoru,“ řekl jsem anglicky a v mžiku jsem stál. Don Juan nevěřicně potřásl hlavou a vyšel z domu.

Třikrát jsem zavolał: „Done Juane!“ Don Juan se vrátil.

„Sundejte mě.“

„Sundejte se sám,“ řekl don Juan. „Vypadá to, že si vedeš dobře.“

Řekl jsem: „Dolů,“ a najednou se mi pokoj ztratil z pohledu a nic jsem neviděl. Po chvíli se mi zas pokoj i s donem Juanem vrátil do zorného pole. Napadlo mě, že mě položil tvář k podlaze, a pak mě chýtil za vlasy a zvedl mi hlavu.

„Děkuji,“ řekl jsem velmi pomalu a monotónně.

„Není zač,“ napodobil mě don Juan a znovu se rozesmál. Potom vzal pár nějakých lístků a začal mi jimi potírat paže a nohy.

„Co to děláte?“

„Masíruju tě,“ don Juan zas napodoboval můj zoufalý monotónní hlas a svíjel se smíchem. Měl zářivé, velmi přátelské oči. Cítil jsem, jak je plný soucitu, jak je přímý a veselý. Měl jsem ho moc rád. Rád bych se byl smál s ním, ale nemohl jsem. Pak mě zaplavil další pocit bujarého veselí a já jsem se zasmál, jenže jsem vydal tak příšerný zvuk, až se don Juan na chvíli zarazil.

„Radší tě vezmu ke kanálu, jinak se tím šaškováním zabiješ.“

Postavil mě na nohy a nechal mě chodit kolem místnosti. Pomaloučku jsem začal cítit chodidla, potom nohy a nakonec celé tělo. Uši mi doslova praskaly pod divným tlakem, jako když znečitliví ruka nebo noha. Za krkem i na temeni hlavy pod vlasy jsem pocítoval strašlivou tíhu.

Don Juan mě honem odvedl k zavlažovacímu kanálu za domem a hodil mě tam i v šatech. Studená voda postupně uvolňovala tlak i bolest, až úplně pomínilu.

Pak jsem se v domě převlékl a posadil. Znovu jsem pocítoval stejnou povznesenou uvolněnost a stejnou touhu setrávat v tichosti. Tentokrát jsem si však všiml, že se nejedná o jasnou hlavu ani o schopnost zaostření, jako spíš o jakousi melancholii a fyzickou únavu. Nakonec jsem usnul.

12. listopadu 1968

Dnes ráno jsme se s donem Juanem vypravili do blízkých kopců sbírat byliny. Ušli jsme asi deset kilometrů velmi náročným terénem. Byl jsem velmi unavený, a tak jsem požádal dona Juana, abychom se na chvíli posadili a odpočinuli si. Don Juan začal mluvit o tom, jakou má radost z mého pokroku.

„Teď už vím, že jsem to mluvil já, ale v tu chvíli bych byl přísahal, že to byl někdo jiný,“ řekl jsem.

„Samozřejmě, žes to byl ty.“

„A jak to, že jsem se nepoznával?“

„Tohle kouřík dělá. Můžeš mluvit a ani si toho nevěšmout, anebo se přesunout tisíce kilometrů také bez povšimnutí. Takhle se také dá procházet věcmi. Kouřík ti vezme tělo, a potom jsi volný jako vítr a možná ještě víc, protože vítr se může zastavit o skálu nebo zeď nebo horu. Kouřík tě osvobodí, že jsi jako vzduch, možná ještě víc, protože vzduch je možné lapit v hrobce, kde zatuchne, ale když ti pomáhá kouřík, nic tě nezastaví ani neuzavře.“

Jeho slova ve mně uvolnila směr nadšení i pochybností. Zmocnil se mě neklid, jakýsi nedefinovatelný pocit viny.

„Takže tohle všechno se opravdu dá dělat, done Juane?“

„A co myslíš? Ty bys asi radši tvrdil, že ses zbláznil, vid?“ řekl don Juan jedovatě.

„Když vy tohle všechno můžete snadno přijímat. Ale pro mne je to nemožné.“

„Není to pro mne lehké. Nemám o nic větší privilegia než ty. Já tyhle věci přijímám stejně těžko jako ty nebo kdokoliv jiný.“

„Jenomže vy se v tom vyznáte, done Juane.“

„Ano, ale vyžádalo si to svoje. Musel jsem bojovat možná víc, než ty budeš vůbec kdy muset. Tobě všechno tak nahrává, až je to zarážející. Nemáš ani ponětí, jak jsem se nadřel, než jsem dokázal to, co jsi dělal včera. Tobě něco pomáhá na každém kroku. Jinak se tvoje učení o mocnostech ani vysvětlit nedá. Dřív to tak bylo s Meskalitem, a teď zas je to s kouríkem. Měl by ses soustředit na to, žes dostal velký dar, a všechny ostatní ohledy nechat stranou.“

„Když to takhle říkáte, je to jako hračka, ale tak to není. Já jsem uvnitř rozervaný.“

„Však zas brzo budeš z jednoho kusu. Především ses nestaral o svoje tělo. Moc jsi ztloustil. Nechtěl jsem ti to říkat dřív. Vždycky musíš nechat, aby ostatní udělali to, co udělat musí. Celý roky jsi byl pryč. Ale říkal jsem ti přece, že se vrátíš, a taky ses vrátil. Mně se to taky stalo. Nechal jsem toho na pět a půl roku.“

„A proč jste odešel vy, done Juane?“

„Ze stejného důvodu jako ty. Nelíbilo se mi to.“

„A proč jste se vrátil?“

„Ze stejného důvodu jako ty. Protože jinak se nedá žít.“

Jeho slova na mne hluboce zapůsobila, protože já jsem už také myslel na to, že se asi ani jinak nedá žít. Nikdy jsem tuhle myšlenku nikomu nesdílel, a přece ji don Juan správně vytyušil.

Po dlouhém mlčení jsem se ho zeptal: „Co jsem dělal včera, done Juane?“

„Vstával jsi, kdy jsi chtěl.“

„Ale já vůbec nevím, jak jsem to dělal.“

„Chvilí ti potrvá, než si tu techniku zdokonalíš. Je ale důležité, že už víš, jak se to dělá.“

„Ale vždyť já to nevím. To je právě to, já to opravdu ne...“

„Ale víš.“

„Done Juane, já vás ujišťuji, já vám přísahám, že...“

Nenechal mě domluvit. Prostě vstal a odešel.

Později jsme opět mluvili o strážci druhého světa. „Jestliže budu všechno, co jsem prožil, považovat za skutečné, pak ten strážce je obrovské stvoření, které umí způsobit strašlivou fyzickou bolest, a jestliže uvěřím, že člověk opravdu může urazit nesmírné vzdálenosti pouhou vůlí,

pak logicky dospějeme k závěru, že můžu svou vůlí nechat tu nestvůru zmizet. Je to tak?“

„Ne tak docela,“ řekl don Juan. „Strážce nezmizí jenom proto, že je to tvá vůle. Ale tvá vůle může zabránit, aby tě zraňoval. A jakmile tohle jednou dokážeš, máš samozřejmě cestu volnou. Můžeš projít kolem strážce a on ti nic nemůže udělat, dokonce ani nemůže divoce kroužit křídly.“

„Ale jak to můžu dokázat?“

„Už víš, jak. Teď už potřebuješ jenom praxi.“

Řekl jsem, že jde o nedorozumění, které pramení z našeho odlišného chápání světa. Řekl jsem, že když něco znám, znamená to pro mne, že si plně uvědomuji, co dělám, a že to dokážu libovolně opakovat podle vůle, ale že v tomto případě jsem si nebyl ani vědom toho, co dělám pod vlivem kouře, a nedokázal bych to opakovat, ani kdyby na tom měl záviset život.

Don Juan se na mě tázavě podíval. Zdálo se, že je pobaven tím, co říkám. Sundal si klobouk a škrábal se na spáncích. Tohle dělá vždycky, když chce předstírat zmatek.

„Ty ale opravdu umíš mluvit a nic neříkat, vidíš,“ smál se don Juan.

„Už jsem ti říkal, že stát se člověkem oddaným poznání vyžaduje neochvějný úmysl. Zatím to ale vypadá tak, že máš neochvějně v úmyslu jediné zaplétat se v hádankách. Pořád trváš na tom, aby se ti všechno vysvětlovalo, jako by se svět skládal z věcí, které se dají vysvětlit. Teď stojíš před strážcem a před problémem, jak se pohybovat pomocí vůle. Napadlo tě vůbec někdy, že na světě je jen velmi málo toho, co se dá vysvětlit tvým způsobem? Když říkám, že ti strážce skutečně stojí v cestě a že by z tebe fakticky mohl vyrazit duši, vím, co říkám. A vím co říkám, když tvrdím, že člověk se může pohybovat pomocí vůle. Chtěl jsem tě pomaloučku učit, jak se pohybovat, ale pak jsem si uvědomil, že už víš, jak se to dělá, i když mi říkáš, že to nevíš.“

„Však já to opravdu nevím,“ zaprotestoval jsem.

„Ale víš, ty blázne,“ řekl přísně a pak se usmál. „To mi připomíná, jak někdo Julia jako dítě posadil na kombajn. Věděl, jak s tím zacházet, i když to před tím nikdy nedělal.“

„Vím, co máte na mysli, done Juane. Ale přesto nějak cítím, že už bych to znovu neuměl, protože si nejsem jist tím, co jsem dělal.“

„Falešný čaroděj se pokouší vysvětlit všechno na světě, ale není si svými výklady jistý, takže všechno jsou pak čáry. Ale ani v tom případě dě na tom nejsi líp. Chceš totiž, aby ti bylo všechno vysvětleno podle tvého, ale svými výklady si také nejsi vůbec jist.“

ra.“ Tohle přirovnání mu asi připadlo směšné, protože se začal smát, ale ihned přestal.

„Nemluv, prosím tě, nemluv,“ řekl s vážným výrazem ve tváři.

„Já jsem nic říkat nechtěl,“ prohlásil jsem. Opravdu jsem to nechtěl říct.

Don Juan vstal. Viděl jsem, že odchází za dům. Za chvílinku jsem si všiml, jak si na mou rohož sedá komár. Zaplavil mě pocit zvláštní dychtivosti, který jsem dosud nepoznal. Byla to směsice radostného vzrušení, úzkosti i strachu. Jasně jsem si uvědomoval, že se mi před očima odkrývá něco transcendentálního – komár, který sřeží druhý svět. Tohle pomýšlení bylo směšné, měl jsem chuť smát se tomu nahlas, ale pak jsem si uvědomil, že mě moje radostná nálada rozptyluje, že promeškám chvíli proměny, kterou jsem si chtěl objasnit. Při minulém pokusu jsem se na komára díval nejdříve levým okem, pak jsem měl pocit, že stojím a že se dívám oběma očima, ale neuvědomoval jsem si, jak ta proměna probíhala. Viděl jsem, že mi komár víří před obličejem na rohoži, a uvědomil jsem si, že se na něj dívám oběma očima. Byl ve lince blízko a v jednu chvíli dokonce natolik, že jsem se na něj nemohl dívat oběma očima současně. Přesunul jsem pohled na levé oko, které bylo na úrovni země. Sotva jsem přeostřil pohled, ucítil jsem, že se mi tělo zvedá do vertikální polohy a že se dívám na neuvěřitelně obrovské zvíře. Bylo zářivě černé, vředu pokryté dlouhými černými chlupy, které rostly v chomáčích a vypadaly záluďné, spíš jako bodce procházející trhlinami v kluzkých lesklých šupinách. Zvíře bylo v těle mohutné, tlusté a kulaté. Křídla v poměru k délce těla byla krátká a široká. Dvě bílé vypoulené oči a dlouhý čumák mu tentokrát spíš dodávaly vzhled aligátora. Zdálo se, že má dlouhé uši nebo možná rohy, a slintalo.

Usilovně jsem se snažil upřít na něj pohled, ale pak jsem si plně uvědomil, že se nemůžu dívat tak, jak jsem běžně zvyklý dívat se na věci. Bylo to podivné: při pohledu na strážcovu tělo se mi zdálo, že každá jeho část žije nezávisle na ostatních, jako by byla živá sama o sobě, jako třeba lidské oči. Tehdy jsem si poprvé uvědomil, že jediné oči nám ukazují, jestli je člověk živý nebo ne. Tento strážce však měl „milion očí“.

Tohle zjištění mi připadalo pozoruhodné. Před tím jsem uvažoval, jakým přirovnáním by se daly vystihnout „deformace“, kterými se komár změnil v obrovité zvíře, a domníval jsem se, že „pohled na hmyz zvětšovací čočkou mikroskopu“ bude docela výstižné. Ale není. Porozovat strážce je mnohem složitější a komplexnější než si prohlížet zvětšený hmyz.

18. ledna 1968

V sobotu kolem poledního se mě don Juan znenadání zeptal, jestli se chystám jet na víkend domů. Měl jsem v úmyslu odjet až v pondělí ráno. Seděli jsme pod ramadou a odpočívali po dlouhém chůzení po okolních kopcích. Don Juan vstal a odešel dovnitř. Za chvíli mě zavolal k sobě do pokoje. Seděl uprostřed místnosti a před sebou měl rozprostřenou mou rohož. Pokynul mi, abych se posadil. Beze slova vybalil dýmku, vyndal ji z pouzdra, naplnil hlavičku směsí a zapálil. Dokonce i uhlíky si přinesl sám na hliněné lopatce.

Ani se mě nezeptal, jestli chci kouřit. Prostě mi podal dýmku a řekl, abych táhl. Neváhal jsem. Don Juan naprosto správně odhadl moje rozpoložení. Nejspíš až bilo do očí, jak jsem zvědavý na strážce. Nemusel mě vůbec pobízet. Dychtivě jsem vykouřil celý obsah dýmky.

Moje reakce byly naprosto stejné jako před tím. I don Juan postoval stejným způsobem. Tentokrát mi však nepomáhal. Jen mi řekl, abych se opřel pravou rukou o rohož a lehl si na levý bok. Doporučil mi zatnout ruku v pěst, abych se mohl snadněji vzepřít.

Sevřel jsem pravou ruku v pěst. Bylo to snazší než mít dlaň obrácenou k podlaze a ležet na ní celou váhou. Nebyl jsem ospalý. Chvilí mi bylo velmi teplo a pak jsem veškeré pocity ztratil. Don Juan si lehl na bok tváří ke mně. Právě předloktí si opřel o loket a rukou si podepřel hlavu jako polštářem. Všechno bylo dokonale uvolněné a mírné, dokonce i moje tělo, které už ztratilo dotykové vjemy. Cítil jsem se velmi spokojen.

„Je to fajn,“ řekl jsem.

Don Juan chvatně vstal. „Ať tě ani nenapadne začít zas s těmi pitomostmi,“ řekl naléhavě. „Nemluv. Nebo mluvením promrháš všechnu svou energii a strážce tě pak rozmáčkne, jako bys ty zamáčkl komár-

Strážce přede mnou začal vířit. V jeden okamžik se zastavil a já jsem pocítil, že se na mne dívá. Tu jsem si všiml, že nevydává žádný zvuk, že tančí potichu. Jeho vzhled naháněl děs: vypouklé oči, hrozivá tlama, slintání, zálučně vyhlížející chluupy a především ta neuvěřitelná velikost. Velice pozorně jsem sledoval, jakým způsobem hýbe křídly, jak jimí víří bez jediného zvuku. Pozoroval jsem, jak se, podobně obrovskému bruslaři, smývá nad zemí.

Když jsem si prohlížel to zvíře podobné noční můře, které stálo přede mnou, pocítil jsem radostné vzrušení. Byl jsem upřímně přesvědčen, že jsem odhalil tajemství, jak ho přemoci. Domníval jsem se, že ten strážce je jenom projekce něměho filmu na plátno, že mi nemůže ublížit, že jenom hrozivě vypadá.

Strážce stál bez hnutí, tváří obrácen ke mně. Znenadání zatřepotal křídly a otočil se. Na zádech měl něco zářivě barevné brnění, jeho lesk oslňoval, ale z té barevnosti se mi dělalo nevoľno. Tu barvu jsem nesnášel. Strážce ke mně stál chvíli obrácen zády a potom zatřepotal křídly a odsmykal se z dohledu.

Byl jsem postaven před velmi zvláštní problém. Podlehl jsem dojmu, že jsem strážce přemohl tím, že jsem si uvědomil, že jde pouze o obraz hněvu. Moje přesvědčení možná vycházelo i z toho, že don Juan tvrdil, že znám mnoho víc, než jsem ochoten připustit. V každém případě jsem se domníval, že jsem strážce přemohl a že cesta je volná. Ale nevěděl jsem, jak mám postupovat dál. Don Juan mi neřekl, co mám dělat v tomto případě. Pokusil jsem se obrátit a podívat za sebe, ale nebyl jsem schopen se pohnout. Nicméně pohledem jsem velmi dobře obsáhl dobrých 180 stupňů zorného pole před očima. A viděl jsem bledě žlutý obzor pokrytý oblaky, který vypadal jako plyn. Všechno, co jsem viděl, mělo stejnoměrně citronově žlutý odstín, jako bych byl na pláni plné sírových výparů.

Znenadání se na obzoru objevil bod a strážce tu byl zase znovu. Letěl širokým obloukem a s tlamou natolik otevřenou, že se podobala obrovské jeskyni, se zastavil přede mnou. Zuby však neměl. Chvilí kmital křídly a pak po mně vyjel. Vyjel doslova jako býk a obrovskými křídly mi mával před očima. Zařval jsem bolestí a vyletěl do výšky, či spíše jsem měl pocit, že jsem se vymrštil nahoru a vznesl se mimo strážcův dosah, mimo nažloutlou pláň, do jiného světa, do světa lidí. Najednou jsem stál uprostřed don Juanova pokoje.

19. ledna 1969

„Já jsem si vážně myslel, že jsem toho strážce přemohl,“ řekl jsem donu Juanovi.

„Ty si snad děláš blázný.“

Don Juan na mě od včerejška nepromluvil, ale mně to vůbec nevadilo. Byl jsem ponořen do zvláštního snění a znovu jsem měl pocit, že dokážu „vidět“, budu-li se dívat s rozmyslem, ale nic neobvyklého jsem neviděl. Nemluvil jsem a nesmírně jsem se tím uvolnil.

Don Juan chtěl, abych mu vyprávěl, jak to všechno šlo za sebou, a zejména ho zajímalo, jaký odstín měla barva na strážcových zádech. Povzdechl si, jako by byl opravdu znepokojen.

„Měl jsi štěstí, že strážce tu barvu měl na zádech,“ řekl s vážnou tváří. „Kdyby ji byl měl na těle vpředu nebo na hlavě – to by bylo ještě horší, byl bys už teď mrtev. Už nikdy se nesmíš pokoušet strážce vidět. Tvoje cesta přes tuhle pláň nevede, i když jsem byl přesvědčen, že můžeš jít tudy. Ale teď už o tom nemluvmě. Možností je mnoho a tohle byla jen jedna z nich.“

V jeho hlase jsem posířel nezvyklou tíži.

„A co by se mi stalo, done Juane, kdybych se znovu pokusil strážce vidět?“

„Odesl by tě pryč. Chytí by tě do tlamy a odnesl tě na pláň a nechal tě tam už navždycky. Strážce zřejmě poznal, že tohle není tvoje přirozená cesta, a tak tě varoval, abys tam nechodil.“

„A jak myslíte, že to ten strážce poznal?“

Don Juan se na mě dlouze upřeně zadíval. Pokusil se pak něco říct, ale nechal toho, jako by nemohl najít ta správná slova. „Vždycky ti naletím na ty tvoje otázky,“ řekl s úsměvem. „Tys ani moc nepřemýšlel, vidíš, když ses mě na to ptal.“

Protestoval jsem a ujišťoval ho, že je mi záhadou, jak ten strážce může poznat, jaká cesta je mi přirozená.

Donu Juanovi zablesklo v očích zvláštní světýlko. „A ty ses strážcovi o své přirozenosti dokonce ani nezmínil, co?“

Řekl to tak komicky vážným hlasem, že jsme se oba rozesmáli. Ale po chvíli dodal, že strážce je udržovatelem i ochráncem druhého světa a zná mnoho tajemství, které s ním brujo může sdílet.

„Tohle je jeden ze způsobů, jak se brujo může dostat k vidění. Ale nebude to tvoje doména, takže nemá smysl dál o tom mluvit.“

„A je kouření jediný způsob, jak se dá strážce uvidět?“

„Ne. Mohl bys vidět i bez toho. Dokáže to hodně lidí. Já dávám před-

nost kouří, protože je účinnější a není tak nebezpečný. Když se pokusíš vidět strážce bez pomoci kouře, je tu nebezpečí, že mu nedokážeš uh-nout včas. Tak například v tvém případě je jasné, že tě strážce varoval. Obrátil se zády, aby ti ukázal nepřátelskou barvu. Pak odešel, a když se vrátil a tys tam stále ještě byl, zaučočil. Avšak tys byl připraven a vy-skočil jsi. Kouřík ti dal potřebnou ochranu. Kdyby ses byl do toho světa vydal bez jeho pomoci, nebyl by ses vyprostil ze strážcova sevření.“

„A proč ne?“

„Byl by ses pohyboval příliš pomalu. Přežít v tom světě můžeš je-dině tehdy, jsi-li rychlý jako blesk. Udělal jsem chybu, že jsem odešel z pokoje, ale já jsem chtěl, abys už dál nemluvil. Ty jsi přílišně užva-něnej, takže mluvíš, i když nechceš. Kdybych tam byl s tebou, byl bych tě vytáhl za hlavu. Tys vyskočil sám, to je ještě lepší, ale stejně už bych radši takhle neriskoval, se strážcem nejsou žádáné žerty.“

9

Don Juan se tři měsíce systematicky vyhýbal hovoru o strážci. Během té doby jsem ho navštívil čtyřikrát. Pokaždé mě něčím zaměstnal, ob-starával jsem a vyřizoval všechno možné, a když jsem byl hotov, jed-noduše mi řekl, že mám jet domů. Při čtvrté návštěvě, 24. dubna 1969, jsem si s ním konečně promluvil. Seděli jsme po večěři u hliněných kamínků. Řekl jsem, že mu vůbec nerozumím: jsem připraven se učit, a on mě odhání. Stálo mě nesmírné úsilí, než jsem dokázal překonat svůj odpor k halucinogenním houbám, a stejně jako on i já mám pocit, že není času nazbyt.

Don Juan trpělivě vyslechl moje stěžování.

„Jsi příliš slabý,“ prohlásil nakonec. „Spěcháš, když máš čekat, ale olálíš, když je nutné spěchat. Příliš přemýšlíš. Teď si myslíš, že nesmíš ztrácat čas. A ještě nedávno sis myslél, že už nikdy nebudeš chtít kou-řit. Žiješ strašně rozbfředle, nejsi dost pevný na setkání s kouříkem. Jsem za tebe zodpovědný a nechci, abys umřel jako nějaký zatracený blázen.“

To mě úplně zaskočilo. „Ale co můžu dělat, done Juane? Jsem hrozně netrpělivý!“

„Žij jako bojovník! Už jsem ti říkal, že bojovník nese odpovědnost za to, co dělá, i za ty nejobyčejnější činy. Ty jednáš podle toho, jak myslíš, a to je chyba. Kvůli svému přemýšlení jsi selhal se strážcem.“

„A jak jsem selhal, done Juane?“

„O všem přemýšlíš. O strážci jsi přemýšlel, a tak jsi ho nemohl pře-moct. Nejdřív musíš žít jako bojovník. Myslím, že moc dobře rozumíš, oč jde.“

Chtěl jsem říct něco na svou obranu, ale pokynul mi rukou, abych mlčel.

„Když se to tak vezme, žiješ podle pokynů,“ pokračoval don Juan.

„Dodrzuješ všechno, vlastně mnohem víc než Genarovi žáci Pablito a Nestor, a přesto oni *vidí* a ty ne. I když máš větší disciplínu než Eligio, Eligio bude nejspíš *vidět* dřív než ty. To mě zarazí. Ani Genaro to nedo-vede pochopit. Udělal jsi všechno přesně tak, jak jsem ti říkal. Předal jsem ti pro začátek učení všechno, co mě můj dobrodinec naučil. Práv-vidlo je správné, postup se nedá měnit. Udělal jsi všechno, co je třeba, a přesto *nevidíš*, ale těm, kdo *vidí*, jako například Genarovi, se zdá, že *vidíš*. Já na to spoléhám a jsem z toho blázen. Ty se vždycky začneš cho-vat jako debil, který *nevidí*, a to je v tvém případě samozřejmě pravda.“

To, co mi don Juan říkal, mě nesmírně zarmoutilo. Měl jsem slzy na krajíčku, ale nevím proč. Začal jsem mu povídat o svém dětství, za-plavila mě vína seblítostí. Don Juan se na mě na okamžik podíval a pak se odvrátil. Byl to velmi pronikavý pohled. Měl jsem pocit, že mě doslova očima uchopil. Jako by mě jemně sevřely dva prsty. V kra-jině solárního plexu jsem pocítil podivné vzrušení, svědění či příjemné zoufalství. Začal jsem si uvědomovat svoje břicho. Cítil jsem, jak je hor-ké. Už jsem nedokázal souvisle mluvit dál, něco jsem mumlal a pak jsem zmlkl docela.

„Možná, že jde o ten slib,“ řekl don Juan po dlouhé odmlce.

„Cože?“

„Nějaký slib, který jsi dal už kdysi.“

„Jaký slib?“

„Možná, že mi to povíš ty. Přece si na to vzpomínáš, ne?“

„Ne.“

„Kdysi dávno jsi něco velmi důležitého slíbil. Napadlo mě, že ti třeba ten slib brání *vidět*.“

„Ale já nevím, o čem mluvíte.“

„Mluvím o tom, co jsi slíbil! Musíš si na to vzpomenout.“

„Když víte, co to bylo za slib, proč mi to neřeknete, done Juane?“

„Ne. To by ti nijak neprospělo.“

Chvilí se mi zdálo, že tím možná myslí moje rozhodnutí zanechat učení.

„Ne. Tohle se stalo už dávno.“

Zasmál jsem se, protože jsem si byl jist, že na mě něco hraje. Měl jsem zlomyslné potěšení při představě, že bych si mohl z dona Juana vystřílet. Byl jsem totiž naprosto přesvědčen, že o tom údajném slibu ví stejně málo jako já, že sřídí naslepo a pokouší se improvizovat. Bylo mi bláze z pomýšlení, že si z něj udělám legraci.

„A to jsem něco slíbil svému dědečkovi?“

„Ne,“ zajiskřilo mu v očích, „a neslibil jsi to dokonce ani svojí drahé babičce.“

Slovo „babička“ řekl tak směšně, že jsem se rozesmál. Napadlo mě, že na mě chystá nějakou past, ale byl jsem ochoten to dohrát až do konce. Začal jsem vyjmenovávat všechny možné lidi, kterým jsem kdy mohl něco důležitého slíbit. Pokaždé řekl ne. Potom zavedl hovor na moje dětství.

„Proč jsi měl smutné dětství?“ zeptal se s vážným výrazem.

Řekl jsem mu, že jsem tak docela smutné dětství neměl, možná jen trochu těžké.

„Tenhle pocit má každý,“ řekl a znovu se na mě podíval. „Já jsem byl jako malý kluk taky nešťastný a bál jsem se. Být indiánské dítě je těž-ké, velmi těžké. Ale pro mě už tahle vzpomínka nic neznamena, snad jen to, že to bývalo těžké. Na těžkosti, které mě v životě potkaly, jsem přestal myslet ještě dřív, než jsem se naučil *vidět*.“

„Ale já také nemyslím na svoje dětství.“

„Tak proč jsi tedy z toho smutný? Proč je ti do breku?“

„Nevím. Možná, že když přemyslím o sobě jako o dítěti, zmocní se mě lítosti nade mnou i nad všemi mými bližními. Cítím se bezmocný a je mi smutno.“

Don Juan se na mě upřeně zadíval a já jsem znovu pocítil v břišní krajině ten podivný pocit, jako by mě jemně uchopily dva prsty. Uhnul jsem očima a potom jsem se letmo ohlédl. Don Juan se díval zaměřený-ma a nezaostřenými očima někam do dálky za mnou.

„Ten slib jsi dal v dětství,“ řekl po chvíli mlčení.

„A co jsem slíbil?“

Don Juan neodpověděl. Měl zavřené oči. Mimoděk jsem se usmál, protože jsem byl přesvědčen, že tápe ve tmě. Ale chuť udělat si z něj legraci, kterou jsem měl na počátku, mě už opustila.

„Byl jsem v dětství hubený,“ pokračoval don Juan, „a pořád jsem se bál.“

„Já také.“

„Ze všeho nejvíc si pamatuju na hrůzu a smutek, který na mě padl, když mi mexičtí vojáci zabili mámu,“ řekl tiše, jako by ho ta vzpomínka pořád bolela. „Moje máma byla chudá a skromná Indiánka. Možná pro ni bylo lepší, že tehdy zemřela. Chtěl jsem, aby mě zabili taky, protože jsem byl ještě malý. Ale vojáci mě sebrali a zbili. Když jsem se držel matčina těla, bičem mi přerazili prsty. Tu bolest jsem ani necítil, ale už jsem se nemohl držet. Potom mě odvěkli pryč.“

Odmícel se. Měl stále zavřené oči. Postřehl jsem, že se mu takřka nepostřehnutelně chvějí rty. Začal se mě zmocňovat nekonečný smutek. Obrazy z mého vlastního dětství mi zaplavily mysl.

„Kolik let vám bylo, done Juane?“ zeptal jsem se jen proto, abych ten smutek zaplašil.

„Asi tak sedm. Bylo to v době velkých jakýských válek. Mexičtí vojáci nás přepadli zcela nečekaně. Máma zrovna něco vařila. Byla to bezbranná žena. Zabíli ji zcela bezdůvodně. Vlastně ani moc nesejde na tom, že zemřela takhle, a přece je v tom rozdíl, alespoň pro mě. I když nedokážu říct proč, prostě to tak je. Myslel jsem si, že mi zabíli i tátu, ale nezabíli. Byl jenom raněn. Pak nás nahnali do vlaku jako dobytek a zavřeli dveře. Několik dní nás tam drželi potmě jako zvěř. Občas do vagonu hodili něco k snědku, abychom nezemřeli.

Táta v tom vagoně zemřel na svoje zranění. Bolesti začal blouznit, měl horečku. Neustále mi opakoval, že musím přežít. Opakoval to do poslední chvílky.

Lidi ve vagoně se o mě postarali. Dali mi najíst a jedna stará léčitelka mi srovnala polámané kosti na ruce. No a jak vidíš, přežil jsem to. Život jsem neměl ani dobrý, ani špatný, život je jenom těžký. Život je těžký, ale pro dítě to někdy bývá vyložená hrůza.“

Velmi dlouho jsme pak nepromluvíli. V naprostém tichu uplynula možná hodina. Měl jsem velice smíšené pocity. Cítil jsem sklíčenost, ale nevěděl jsem proč. Měl jsem výčitky svědomí. Ještě před chvílí jsem si chtěl z dona Juana udělat legraci, ale jeho bezprostřední vyprávění nečekaně všechno převrátilo. To prostě a stručně líčení ve mně vyvolalo velmi zvláštní pocit. Vždycky se mě hluboce dotýkalo, když nějaké dítě musí snášet utrpení. Moje vctění se do osudu dona Juana během vteřiny vystřídalo znechucení, které jsem pocítoval sám ze sebe. Vždyť jsem si skutečně dělal poznámky, jako by šlo čistě o nějaký klinický případ. Málem jsem ty poznámky roztrhal, když mě don Juan ždůchl palcem u nohy do lýtky, aby upoutal mou pozornost. Řekl, že kolem mě „vidí“ světlo, které znamená násilí, a že by rád věděl, jestli ho začnu bít. Smál se a mně se nesmírně ulevilo. Prohlásil, že podléhám návalům násilného chování, ale že nejsem vůbec zlý a že většinou své násilí obracím proti sobě.

„Máte pravdu, done Juane.“

„Samozřejmě,“ smál se a vybízel mě, abych mu něco řekl o svém dětství. Rozpovídal jsem se o strachu a osamění, které mě provázely celá léta. Začal jsem mu popisovat, jak jsem zápasil, abych přežil

a uchoval si svého ducha. Don Juan se smál metafoře „uchoval si svého ducha“.

Mluvil jsem dlouho a don Juan mě s vážnou tváří poslouchal. Potom mě zas „chytí“ očima a já jsem zmlkl. Po chvíli mlčení prohlásil, že mě ještě nikdy nikdo nepokořil a že z toho důvodu nejsem žádná chudinka.

„Ještě jsi nebyl poražen,“ řekl a opakoval tuhle větu snad čtyřikrát nebo pětkrát, až jsem měl pocit, že se musím zeptat, co tím chce říct. Vysvětlil mi, že porážka je v životě nevyhnutelná. Lidé jsou buď vítězové, anebo poražení a podle toho se z nich stávají pronásledovatelé, nebo oběti. Tak tomu je, dokud člověk „nevidí“, protože „vidění“ nás zbaví iluze vítězství nebo porážky nebo utrpení. Dodal, že bych se měl naučit „vidět“, dokud vyhrávám, abych se vyhnul vzpomínkám na ponížení.

Protestoval jsem, že nejsem vítězem a že jsem v životě nikdy v ničem nevyhrával, že jestli vůbec něco, tak můj život byl jenom samá prohra. Don Juan se tomu smál, až plácal kloboukem o zem.

„Když teda celý život tak moc prohráváš, rozšlapej mi klobouk,“ vybízel mě žertem.

Obhajoval jsem upřímně svoje stanovisko. Don Juan zváněl a přimhouřil oči do úzkých štěrbinek. Řekl, že svůj život považují za prohru kvůli něčemu jinému. Pak mi velice rychle a nečekaně vzal hlavu do dlaní. Dlaně mi položil na spánky. Díval se mi do očí tak divoce, že jsem se vyděsil. Zhluboka jsem se nadechl ústy. Don Juan mi pusil hlavu, opřel se o zed' a stále na mě zíral. To všechno provedl s takovou rychlostí, že ve chvíli, kdy se už pohodlně opíral o zed', jsem se stále ještě zhluboka nadechoval. Motala se mi hlava a bylo mi nevolno.

„Vidím plakat malého chlapečka,“ řekl mi don Juan po chvíli mlčení. Několikrát to opakoval, jako bych mu nerozuměl. Myslel jsem si, že tím chlapečkem, co pláče, myslí mě, a tak jsem tomu moc nevěnoval pozornost.

„Moment!“ domáhal se mojí plné pozornosti. „Já vidím chlapečka, jak pláče.“

Zeptal jsem se, jestli jsem to já. Říkal, že ne. Chtěl jsem pak vědět, jestli vidí něco z mého života, anebo jen nějakou svou vzpomínku, ale neodpověděl mi.

„Vidím chlapečka,“ pokračoval, „a ten pláče a pláče.“

„A znám ho?“ ptal jsem se ho.

„Ano.“

„A je to můj chlapeček?“

„Ne.“

„A pláče zrovna teď?“

„Ano, teď zrovna pláče,“ řekl don Juan s přesvědčením.

Napadlo mě, že don Juan má vízi nějakého chlapce, kterého znám a který zrovna pláče. Vyjmenoval jsem mu všechny děti, na něž jsem si vzpomněl, avšak on prohlásil, že tyhle děti s mým slibem nemají nic společného, zatímco ten plačící chlapec tu hraje velmi důležitou roli.

Připadalo mi to absurdní. Don Juan tvrdil, že jsem v dětství někomu cosi slíbil a že to dítě, které zrovna v tuhle chvíli pláče, je pro ten můj slib důležité. Řekl jsem mu, že tomu nerozumím. Jenom suše opakoval, že „viděl“ chlapce, jak zrovna v tuto chvíli pláče, a že tomu chlapci ublížili.

S veškerou vážností a úsilím jsem se pokoušel uspořádat jeho slova tak, aby mi dávala smysl, ale nedokázal jsem si uvědomit nic, k čemu by se mohla vztahovat.

„Vzdávám se, protože si nedokážu vzpomenout, že bych kdy někomu něco důležitého slíbil, natožpak dítěti.“

Opět přimhouřil oči a řekl, že ten chlapec, který v tuto chvíli pláče, je dítě z mého dětství.

„Takže ten chlapec, co byl dítě v době mého dětství, ještě pořád pláče?“

„To dítě pláče právě teď,“ trval na svém don Juan.

„Uvědomujete si, done Juane, co to říkáte?“

„Ano.“

„Ale to nedává smysl. Jak může být pořád ještě chlapcem, když byl malý v době mého dětství?“

„Je pořád malé dítě a teď pláče,“ trval na svém.

„Vysvětlete mi to, done Jane.“

„Ne. To musíš vysvětlit ty mně!“

Za živého boha jsem netušil, o čem to vlastně mluvím.

„On pláče. Pláče!“ opakoval don Juan hypnoticky. „A teď tě objímá. Je zraněný! Je zraněný! Dívej se na tebe. Cítíš jeho pohled? Kleká si a objímá tě. Je mladší než ty. Přiběhl k tobě. Má zlomenou ruku. Cítíš tu ruku? Ten chlapec má nos jako knoflík. Ano! Nos jako knoflík.“

Začalo mi hučet v uších a zapomněl jsem, že jsem u dona Juana. Slova „nos jako knoflík“ mě najednou vrhla do mého dětství. Znal jsem chlapce s nosem jako knoflík! Don Juan si proklestil cestu do nejskrývanějších zákoutí mého života. Už jsem věděl, o jakém slibu to mluvím. Zaplavil mě pocit úžasu, zoufalství i bázně – z dona Juana i z jeho

skvělého manévru. Jak proboha vůbec mohl vědět o chlapci s nosem jako knoflík, kterého jsem znal v dětství? Vzpomínka, kterou ve mně don Juan vyvolal, mě tak rozrušila, že jsem se v duchu vrátil do doby, kdy mi bylo osm let. V té době jsem už dva roky neměl matku a prožíval jsem nejhroznější roky svého života. Pendloval jsem mezi matčinými sestrami, které byly zákonně určeny jako matčiny zástupkyně. Střídal se a každá si mě vždycky brala na starost na pár měsíců, Všechny měly veliké rodiny, a přestože se o mě dobře staraly a přestože mě chránily, musel jsem soupeřit s dvaadvaceti bratřenci a sesířenci, jejichž krutost někdy byla vskutku nebývalá. Míval jsem tehdy pocit, že mám kolem sebe jen samé nepřátele, a v těch trpkých letech jsem vedl zoufalou a nečistou válku. Dodnes nevím, jak se mi je vlastně podařilo všechny nakonec zkritičt. Opravdu jsem zvítězil a pak už jsem neměl soupeře, kteří by mě mohli ohrožovat. Ale já jsem o tom nevěděl a neuměl jsem tu svou válku zastavit, a tak se logicky přenesla i do školy.

Venkovská škola, kam jsem tehdy chodil, byla jednotřídka a první třídu od třetí oddělovala pouze ulička mezi lavicemi. Tady jsem poznal chlapce s placatým nosem. Chodil do první třídy. Trápili jsme ho přezdívkou Knoflík. Střefoval jsem se do něj jen tak nazdařbůh, aniž bych doopravdy chtěl, ale i když jsem mu toho hodně prováděl, měl mě rád. Často za mnou chodil a nikdy na mě neprostránil lumpárny, které jsem prováděl řediteli. Ale já jsem mu přesto pořád ublížoval. Jednou jsem schválně převrátil stojan s těžkou tabulí a ta tabule spadla přímo na něj. Lavice, kde seděl, sice trochu ztlumila nejhorší nápor, ale stejně mu to přerazilo klíční kost. Knoflík upadl. Pomohl jsem mu vstát, a když se mě držel, díval se na mě, a já jsem uviděl, že má v očích bolest a strach. Pohled na jeho bolest a na zmruzačenou ruku byl pro mě šok. Nemohl jsem to vydržet. Celé roky jsem zlomyslně bojoval proti bratřencům a sesířenicům, a vyhrál jsem. Porazil jsem svoje nepřátele. Měl jsem moc a cítil jsem se skvěle. Až do té chvíle, kdy mi pohled na plačícího Knoflíka vítězství rozbil. Právě tehdy jsem odešel z bitvy. Tehdy jsem se zařekl, tak jak jsem to uměl, že už nikdy nebudu vyhrávat. Bá! jsem se, že mu budou muset ruku uříznout, a slíbil jsem, že jestli se uzdraví, přestanu vyhrávat. Tehdy jsem to chápal takhle.

Don Juan otevřel rozjiřenou ránu v mém životě. Byl jsem ohromen, byl jsem jako omámený. Hlubina nekonečného smutku se mi ukázala v celé své hrůze a já jsem jí podleh. Cítil jsem na sobě tíhu svých činů. Vzpomínka na Joaquina, chlapečka s nosem jako knoflík, mě tak roz-

lítostnila, že jsem se rozplakal. Říkal jsem donu Juanovi, jak je mi líto toho malého Joaquina, který nikdy nic neměl a který neměl ani na doktora, takže mu ta ruka už nikdy pořádně nesrostla. A jedině, co jsem mu mohl dát, byla moje dětinská vítězství. Strašně jsem se styděl.

„Uklidni se, ty blázne,“ přikázal mi don Juan. „Dal jsi mu dost. Tvoje vítězství byla silná a byla tvoje. Dal jsi mu dost. Teď musíš ten svůj slib změnit.“

„A jak ho mám změnit? Postačí, když to řeknu?“

„Takovyhle slib se nedá změnit jenom tím, že to řekneš. Možná, že už velmi brzo poznáš, co máš dělat, abys ho změnil. Možná pak začneš i vidět.“

„Nemohl byste mi říct, co mám dělat, done Juane?“

„Musíš trpělivě čekat, vědět, že čekáš a na co čekáš. Tak to dělá bojovník. Jde-li o to dodržet slib, musíš si být vědom toho, že jej plníš. Pak přijde chvíle, kdy tvoje čekání skončí a kdy už dál nebudeš muset svůj slib dodržovat. Pro život toho chlapečka nemůžeš udělat nic. Jedině on by mohl zrušit ten čin.“

„Ale jak?“

„Musíš se naučit nic nechít. Dokud si bude myslet, že je obětí, život mu bude peklím. A dokud si to budeš myslet i ty, tvůj slib platí. Jedině naše chťení nás dělá nešťastné, nic jiného. Kdybychom se naučili vůbec nic nechít, i ta nejmenší maličkost, kterou bychom pak dostali, by byla skutečným darem. Buď klidný, dal jsi Joaquinovi veliký dar. Chudoba nebo nouze, to je jenom myšlenka, a stejně tak nenávisť, hlad nebo bolest.“

„Done Juane, tomu vážně nemůžu věřit. Jak by mohl být hlad nebo bolest jenom myšlenkou?“

„Pro mě už to teď jsou jen myšlenky. To je vše, co vím. Tohle jsem dokázal. Máme moc to dokázat. UVědom si, že tohle je také to jedině, co máme, abychom mohli vzdorovat protivěnstvím v životě. Bez téhle síly nejsme nic, jenom prach ve větru.“

„Nepochybuju o tom, že vy jste to dokázal, done Juane, ale jak to může dokázat takový obyčejný člověk jako já nebo malý Joaquin?“

„Na nás, na každém zvlášť záleží, jak dokáže těm silám odolávat. Říkal jsem ti to už nescetněkrát. Jedině bojovník může přežít. Bojovník ví, že čeká, ví, na co čeká, a když čeká, nechce nic, a tak, když pak dojde stane sebedmenší maličkost, dostal víc, než může vzít. Jestliže potřebuje jíst, najde si způsob, jak se najíst, protože nemá hlad, jestliže mu něco zraní tělo, najde si způsob, jak to překonat, protože nemá bolest. Mít

hlad nebo bolest znamená vzdát se sám sebe, přestat být bojovníkem. Síly hladu a bolesti pak člověka zničí.“

Chlě jsem dál hájit svoje stanovisko, ale pak jsem přestal, protože jsem si uvědomil, že tím jen kolem sebe vytvářím ochrannou bariéru, abych se chránil před ničivou silou skvělého kousku, který mi don Juan provedl, když se mě tak hluboce a takovou silou dotkl. Jak to mohlo vědět? Napadlo mě, jestli jsem mu třeba ten příběh o Knoflíkovi nevyprávěl při některém hlubokém stavu neobvyčejné skutečnosti, ale nevzpomínal jsem si na nic takového, což však za podobných okolností je jenom pochopitelné.

„Jak jste se dozvěděl o mém slibu, done Juane?“

„Viděl jsem to.“

„A viděl jste to, když jsem si bral Meskalita, nebo když jsem kouřil vaši směs?“

„Viděl jsem to teď. Dneska.“

„A viděl jste to všechno?“

„Už zase začínáš! Vždyť jsem ti říkal, že nemá smysl mluvit o tom, jaké je vidění. Mluvení je k ničemu.“

Nechal jsem toho. Moje rozrušení mě přesvědčilo.

„Taky jsem kdysi přísahal,“ řekl najednou don Juan.

Úplně jsem vyskočil, když jsem uslyšel jeho hlas.

„Slíbil jsem otci, že budu žít, abych zničil jeho vrahy. Plnil jsem ten slib dlouhá léta. Ale teď se to změnilo. Už nemám zájem někoho dál ničit. Nechovám k Mexičanům žádnou nenávisť. Nechovám ji k nikomu. Poznal jsem, že ty nescetné cesty, které člověk v životě projde, jsou si všechny rovny. Nakonec se utlačovatel sejde s utlačovaným a zbývá už jen jedině, že totiž oba měli příliš krátký život. Dnes je mi smutno, ale ne proto, že otec s matkou zemřeli tak, jak zemřeli, je mi smutno, protože byli Indiáni. Žili jako Indiáni a zemřeli jako Indiáni, a nikdy nepoznali, že jsou predevším lidmi.“

ne, abych tedy odjel, a tak jsem si radši honem sedl na svou slaměnou rohož a začal se dál vyptávat. Chtěl jsem vědět, proč musím čekat.

Vysvětlil tedy, že kdybych se pokoušel vidět jen tak zmateně a chaoticky dříve, než si „zahojím rány“, které jsem utřžil v boji se strážcem, je tu značná pravděpodobnost, že bych se s ním střetl znovu, i když bych ho nevyhledával, a ujistil mě, že v podobné situaci by takové setkání nikdo nepřežil.

„Nejdříve musíš na strážce dočista zapomenout a pak teprve se můžeš pustit do dalšího hledání.“

„Ale jak někdo může zapomenout na strážce?“

„Aby bojovník zapomněl, musí vynaložit svou vůli a trpělivost. Bojovník vlastně nic jiného než vůli a trpělivost nemá. Jedině jejich pomocí dosáhne všeho, co chce.“

„Ale já nejsem bojovník.“

„Začal ses učit způsobům čarodějů. Už nemáš čas na couvání nebo litování. Máš čas jedině na to, abys žil jako bojovník a pracoval na své vůli a trpělivosti, ať chceš nebo ne.“

„A jak na nich bojovník pracuje?“

Don Juan dlouho přemýšlel, než odpověděl. „Myslím, že se o tom nedá mluvit,“ řekl nakonec. „Zejména o vůli. Vůle je hrozně zvláštní. Přichází tajemně. Nedá se vlastně říct, jak ji používáme, můžeme jen prohlásit, že její výsledky jsou ohromné. Asi bychom měli nejdříve vědět, že ji můžeme rozvíjet. Bojovník to ví a čeká. Tvoje chyba je, že nevíš, že čekáš na svou vůli.“

Můj dobrodinec říkal, že bojovník ví, že čeká, a ví také, na co čeká. Ty víš, že čekáš. Jsi tu se mnou už celá léta, a přesto nevíš, na co čekáš. Je nesmírně těžké, ne-li nemožné, aby průměrný člověk věděl, nač čeká, avšak bojovníkovi to problémy nedělá. Ví, že čeká na svou vůli.“

„A co to přesně je ta vůle? Je to nějaké rozhodnutí, jako třeba když se váš vnuk Lucio rozhodl mít motorku?“ „Ne,“ uchechtl se don Juan. „Tohle není vůle. To jsou jenom Luciovy choutky. Vůle je něco jiného, je jasná a mocná, něco, co nás může vést. Člověk ji užívá například k tomu, aby vyhrál bitvu, kterou by měl podle všech výpočtů prohrát.“

„Pak tomu ale říkáme odvaha.“

„Ne. Odvaha je něco jiného. Odvážní lidé jsou spolehliví a ušlechtilí a jsou neustále obklopeni obdivovateli, kteří se kolem nich točí. Ale jen málo statečných lidí má vůli. Jsou obvykle nebojácní a oddávají se vykonávání odvážných a rozumných věcí. Statečný člověk je většinou

30. května 1969

Znovu jsem navštívil dona Juana a řekl jsem mu rovnou, že bych rád udělal další průlom do „vidění“. Zavrtěl hlavou a zasmál se. Protestoval jsem. Don Juan mi vysvětloval, že musím být trpělivý a že teď není vhodná doba, ale já jsem umíněně trval na tom, že jsem připraven.

Zřejmě mu vůbec nevadilo, že na něj tak naléhám. Pokoušel se však přejít na jiné téma. Nenechal jsem ho a domáhal jsem se, aby mi alespoň poradil, co mám dělat, abych překonal svou netrpělivost.

„Musíš jednat jako bojovník.“

„Jak?“

„To se člověk nenaučí mluvením, ale tím, že jedná jako bojovník.“

„Říkal jste, že bojovník myslí na svou smrt. Dělán to pořád, ale zřejmě to nestačí.“

Najednou jako by dona Juana zaplavila vína netrpělivosti. Zamlskal. Řekl jsem, že jsem ho nechtěl rozzlobit a že se můžu se hned vrátit do Los Angeles, jestli mě tu nepotřebuje. Lehce mě poklepal po zádech a prohlásil, že se na mě nikdy nezlíbí, že prostě předpokládal, že vím, co znamená být bojovník.

„A co můžu dělat, abych žil jako bojovník?“ ptal jsem se.

Sundal si klobouk a drbal se na spánkách. Upřeně se na mě zadíval a usmíval se.

„Ty to máš rád vždycky pěkně vysvětlený, co?“

„Moje hlava tak pracuje.“

„Ale nemusela by.“

„Nevím, jak bych to mohl změnit. Právě proto na vás chci, abyste mi řekl, co mám dělat, abych jednal jako bojovník. Když to budu vědět, můžu si najít způsob, jak žít podle toho.“

Moje slova mu nejspíš připadala hrozně komická, protože se smál a poplácával mě po zádech. Měl jsem dojem, že mi každou chvilku řek-

obávaný a nahání strach. Vůle se však týká ohromujících činů, které se vynikají našemu zdravému rozumu.“

„Je vůle to, čím ovládáme sami sebe?“

„Dalo by se říci, že je to určitý druh ovládnání.“

„Myslíte, že si budu pěstovat vůli, když si například něco odepřu?“

„Jako třeba ty svoje otázky?“ opáčil don Juan.

Řekl to tak rozpustile, že jsem přestal psát a podíval se na něj. Oba jsme se pak smáli.

„Ne,“ prohlásil don Juan. „Něco si odepírat je vlastně shovívavost a záliba a já bych nic takového nedoporučoval. Proto tě nechávám, abys ses ptal, nač chceš. Kdybych ti řekl, abys s tím přestal, a ty ses to snažil dodržet, mohl by sis vůli deformovat. Úplně nejhorší je libovat si v odpirání, vede nás to totiž k tomu, že jsme přesvědčeni, že děláme něco velikého, zatímco ve skutečnosti jsme upoutáni jen sami na sebe. Přestat se stále vyptávat, to není ta vůle, o které mluvím. Vůle je mocnost. A protože je to síla, musí být pod kontrolou, musí být jemně ovládána, a to chvíli trvá. Vím to, a proto mám s tebou trpělivost. Když jsem byl tak starý jako ty, byl jsem taky tak impulzivní. A přece jsem se změnil. Naše vůle působí navzdory našim slabostem a povolné shovívavosti. Například tvoje vůle už ti otevírá průchod, kousek po kousku.“

„O jakém průchodu to mluvíte, done Juane?“

„Máme v sobě otvor podobný tomu měkkému místečku na hlavě, které mají malé děti a které časem zarůstá. Tenhle otvor se naopak otevírá, jakmile se rozvine vůle.“

„A kde je ten otvor?“

„Tam, kde jsou světelná vlákna,“ ukázal don Juan na břišní krajinu.

„A co je to? Na co to je?“

„Je to otvor, mezera. Je to prostor, kudy vůle může vystřelit jako šíp.“

„Je vůle nějaký předmět? Nebo jako předmět?“

„Ne, říkal jsem to jen proto, abys mi rozuměl. To, čemu čaroděj říká vůle, je síla, kterou máme v sobě. Není to ani myšlenka, ani předmět, ani přání. Přestat se ptát, to není záležitost vůle, protože to vyžaduje přemýšlení a přání. Vůle tě přiměje vylézt, když si myslíš, že jsi prohrál. Vůle tě udělá nezranitelným. Vůle pronáší čaroděje zdí, nese ho prostorem, třeba na Mésic, kdyby chtěl.“

Už nebylo nač se ptát. Byl jsem unaven a pocítoval jsem napětí. Báł jsem se, že mi don Juan řekne, abych odešel, a to mi kazilo a bralo náladu.

„Pojďme do kopců,“ řekl don Juan z ničeho nic a vstal.

Cestou zase začal mluvit o vůli a smál se, že jsem zdrčen, protože si nemůžu dělat poznámky.

Vůli mi popisoval jako sílu, která spojuje člověka se světem. Dal si záležet na tom, aby mi vštlpil, že svět je všechno, co vnímáme, a nezáleží na tom, jaký způsob vnímání si vybereme. Tvrdil, že „vnímat svět“ nutně vyvolává proces porozumění tomu, co se nám představuje. Toto „vnímání“ nám zprostředkují smysly a vůle.

Zeptal jsem se, jestli je vůle šestým smyslem. Prohlásil, že jde spíš o vztah mezi námi a vnímaným světem. Chtěl jsem, abychom se zastavili, že si to poznamenám, ale Don Juan se však jen smál a šel dál.

Ani večer mě don Juan neposlal domů a příštího dne po snídání se sám vrátil k otázce vůle.

„To, čemu ty říkáš vůle, je spíš věc charakteru a silné náтуры. Avšak pro čaroděje je vůle silou, která přichází zevnitř a připoutává se k vnějšmu světu. Vychází břichem, přímo tadyhle, tam, kde jsou světelná vlákna,“ řekl a třel si při tom krajinu kolem pupku.

„Říkám, že vychází tudy, protože to lze cítit.“

„A proč tomu říkáte vůle?“

„Já tomu neříkám nijak. Můj dobrodinec tomu říkal vůle a říkají to mu tak i ostatní, kdo jsou oddaní poznání.“

„Včera jste říkal, že vůle se dá svět vnímat stejně dobře jako smysly. Jak je to možné?“

„Obyčejný člověk se umí ‚zmočňovat‘ věci jenom rukama, očima nebo ušima, ale čaroděj to umí i nosem, jazykem nebo vůli, především vůli. Neumím vůbec popsat, jak se to děje, ale ani ty například určitě nedokážeš popsat, jak slyšíš. Já náhodou také slyším, takže si můžeme povídat o tom, co slyšíme, ale ne o tom, jak slyšíme. Čaroděj užívá vůli k vnímání světa, ale tohle vnímání není jako slyšení. Když se na svět díváme nebo když ho slyšíme, máme dojem, že je to venku mimo nás a že je to skutečné. Když vnímáme svět svou vůlí, víme, že to není ‚venku‘ a že to ani není tak ‚skutečné‘, jak se domníváme.“

„Je vůle to samé jako vidění?“

„Ne. Vůle je síla, mocnost. Vidění není síla, ale spíš způsob, jak postupovat věcmi. Takový čaroděj má třeba velmi silnou vůli, ale nemusí vidět, což znamená, že jenom ten, kdo je oddán poznání, vnímá svět smysly i vůlí a také viděním.“

Řekl jsem, že jsem ještě popletenější než dřív a že stejně vůbec nevím,

jak mám uplatnit vůli, abych zapomněl na strážce. Zdálo se, že to moje slova i zmatek těší.

„Vždyť jsem ti říkal, že mluvení tě jenom mate,“ smál se. „Ale teď aspoň víš, že čekáš na svou vůli, i když pořád nevíš, co to je a jak se to stane. Takže dávej moc dobrý pozor na všechno, co děláš. To, co ti pomůže rozvinout vůli, najdeš právě mezi maličkostmi, které děláš.“

Don Juan byl pryč celé dopoledne. Vrátil se krátce po poledni se svazkem suchých bylin. Hlavou mi pokynul, abych mu pomohl. Několik hodin jsme pak trídili rostliny v naprostém mlčení. Když jsme byli hotovi, posadili jsme se a don Juan se na mě laskavě usmál. Řekl jsem mu velmi vážně, že jsem si pročítal svoje poznámky a že stále nechápu, co všechno znamená být bojovníkem ani co je to ta představa vůle. „Vůle není představa.“ To byla první slova, která don Juan za celý den pronesl. Po dlouhé odměce pokračoval: „My dva jsme každý úplně jiný. Nemáme podobnou povahu. Ty jsi daleko násilnější než já. Když jsem byl v tvém věku, nebyl jsem násilník, ale spíš ubožák. Ty jsi můj pravý opak. Takový byl i můj dobrodinec, ten by se ti byl dokonale hodil za učitele. Byl to veliký čaroděj, ale *neviděl*, alespoň ne tak jako já nebo Genaro. Já rozumím světu na základě *vidění* a podle *vidění* vedu i svůj život. Naproti tomu můj dobrodinec musel žít jako bojovník. Když někdo *vidí*, nemusí žít ani jako bojovník, ani nějak jinak, protože umí *vidět* věci tak, jak opravdu jsou, a podle toho pak vede svůj život. Když vezmu v úvahu, jakou máš povahu, řekl bych, že se možná naučíš *vidět* nikdy. V tom případě budeš muset žít jako bojovník celý život.

Můj dobrodinec mi říkal, že když se někdo vydá na cestu čarodějství, začne si postupně uvědomovat, že obyčejný život už navzdýcky opustil. Tohle poznání je opravdu děsivé, protože to znamená, že už se nikdy nemůže chránit prostředky běžného světa a že musí přijmout nový způsob života, jestliže chce přežít. První, co by měl v této situaci udělat, je stát se bojovníkem. To je velmi důležitý krok i rozhodnutí. Poznání je natolik hrozné, že nedává člověku jinou možnost, než se stát bojovníkem.

V době, kdy se poznání stává záležitostí, která nahání děs, si člověk také uvědomí, že smrt je nenahraditelnou společnicí, která sedí vedle na rohoži. Každá troška poznání, která se stává mocí, má v sobě smrt jako ústřední sílu. Smrt všemu propůjčuje poslední dotyk, a čeho se smrt dotkla, stává se skutečnou mocí.

Ten, kdo se vydá na cestu čarodějství, stojí tváří v tvář bezprostřed-

nímu zániku v každém ohybu cesty, a tak si nevyhnutelně začne svou smrt jasně uvědomovat. Bez vědomí smrti je každý jen obyčejným člověkem, který se zabývá pouze obyčejnými věcmi. Chybí mu nezbytná síla, nezbytné soustředění, které by jeho obyčejný pozemský čas přetvořilo v magickou moc.

Aby se tedy člověk stal bojovníkem, musí si především uvědomovat svou vlastní smrt. A tak je to i správné. Ale nezabývá se svou smrtí, protože kdyby se jí zabýval, nutilo by ho to upínat se jenom k sobě samotnému, a tím by se oslabil. Takže být bojovníkem znamená mít i potřebný odstup. Jenom tak se vědomí bezprostředně hrozící smrti nestane posedlostí, ale zůstane člověku lhostejné.“

Don Juan se odmlčel a podíval se na mě, jako by čekal, co na to řeknu. „Rozumíš tomu?“ zeptal se.

Jeho slovům jsem sice rozuměl, ale stejně jsem osobně vůbec nepochopil, jak by někdo mohl získat tu lhostejnou odtažítost. Prohlásil jsem, že co se mého učednictví týče, ten okamžik, kdy se poznání stává děsivou záležitostí, už znám. Mohl jsem také poctivě říct, že už mi běžné předpoklady každodenního života neposkytují žádnou oporu. A že chci, a možná nejen chci, ale přímo potřebuju žít jako bojovník.

„Tak se teď musíš odpoutat.“

„Od čeho?“

„Musíš se odpoutat od všeho.“

„Ale to není možné. Já nechci žít jako poustevník.“

„Být poustevníkem znamená poddávat se vlastním zálibám, a to jsem neměl na mysli. Poustevník není odpoután, protože se svéhlavě oddává svému poustevníčení.“

Jedině představa smrti člověka dostatečně odpoutá, takže už nemůže ničemu propadnout. Jedině představa smrti člověka dostatečně odpoutá, takže si nemůže nic odepřít. Takový člověk pak nic nežádá, protože získal tichou dychtivost po životě a po všem, co k životu patří. Ví, že smrt je mu v patách a že mu nedopřeje čas, aby na něčem lpěl, a tak bez žadonění ochutnává ode všeho.

Člověku, který se odpoutal, a který ví, že nemá možnost smrti zabránit, takovému člověku zbývá jen jedno jediné, oč se může opřít: zbývá mu síla jeho rozhodnutí. Musí být tak říkajíc páнем svojí volby. Musí si plně uvědomovat, že nese za svou volbu odpovědnost, a jakmile se jednou rozhodne, už není čas na litování a obviňování. Rozhodnutí jsou konečná jednoduše proto, že smrt nedopřává čas, abychom na něčem ulpívali.

A tak bojovník, který si uvědomuje svou smrt, který se odpoutal a který je silný v rozhodnutích, žije strategicky. Vede ho poznání smrti. Toto poznání mu dává také odpoutání i tichou žádostivost. Síla jeho konečných rozhodnutí mu umožňuje volit bez lítosti, a tak je to, co si zvolí, strategicky vždy to nejlepší. Bojovník tedy dělá všechno, co udělat musí, s chutí a se zdravou výkonností.

Když někdo žije tímto způsobem, může o sobě právem prohlásit, že je bojovník a že získal trpělivost!

Don Juan se mě zeptal, jestli chci něco říct. Já jsem jenom poznamenal, že úkol, který popsal, zabere celý život. Don Juan podotkl, že když jsem s ním, pokaždé příliš protestuji, ale že ví, že v každodenním životě se chovám jako bojovník nebo se o to alespoň snažím.

„Máš docela slušný drápy,“ smál se, „tak mi je občas ukazuj. Je to dobré cvičení.“ Posunkem jsem naznačil drápy a zavrčel a don Juan se smál. Pak si odkašlal a pokračoval.

„Když si bojovník osvojí trpělivost, je na cestě k vůli. Smrt s ním sedí na rohoži. Jsou přátelé. Smrt mu tajemným způsobem radí, jak má volit, jak má strategicky žít. A bojovník čeká! Řekl bych, že bojovník se učí beze spěchu, protože ví, že čeká na svou vůli. Jednou se mu podaří udělat něco, co je běžné zcela nemožné. Možná si svého neobyčejného skutku ani nepovšimne. Ale jak bude dál vykonávat nemožné činy nebo se mu stále budou dít nemožné věci, začne si uvědomovat, že se objevuje jakási mocnost. Moc, která mu vychází z těla, když postupuje na cestě k poznání. Nejdřív je to jako svědění na břiše nebo jako spálenina, která se nedá utišit, pak to začne bolet, je to velmi nepříjemné. Někdy jsou bolesti a trápení tak veliké, že bojovník má křeče i několik měsíců, čím prudší křeče, tím líp pro něj. Dokonalá moc se vždycky ohlašuje velikou bolestí.

Když křeče pominou, bojovník si všimne, že má z věcí podivný pocit. Všimne si, že se skutečně dokáže všeho dotýkat pocitem, který mu vychází z těla, z míst těsně kolem pupku. Tenhle pocit je vůle, a jakmile se bojovník naučí tím pocitem věci uchopit, může právem říci, že je čaroděj a že získal vůli.“

Don Juan zmlkl a zřejmě čekal na moje připomínky nebo otázky. Neměl jsem, co bych řekl. Hluboce mě znepokojila představa, že čaroděj musí prožívat bolest a křeče, ale bylo mi trapné se vyptávat, jestli tím budu muset projít i já. Nakonec jsem se ho po dlouhém mlčení přece jen zeptal. Zasmál se, jako by mou otázku očekával, a prohlásil, že

bolest není absolutně nevyhnutelná, že on například nikdy žádnou neměl a vůle se mu prostě objevila jen tak.

„Byl jsem jednou v horách a narazil jsem na puma. Byla to samice, velká a hladová. Utíkal jsem a ona za mnou. Výchyl jsem na skálu, ale ta puma stála kousek za mnou a chystala se skočit. Házet jsem po ní kameny. Vrchela a začala útočit. Právě v tu chvíli se moje vůle projevila naplno. Zastavil jsem tu pumu svou vůlí, ještě než na mě skočila. Svou vůlí jsem ji hladil. Skutečně jsem jí hladil cecíky a puma se na mě podívala ospalýma očima a lehla si. A já jsem pak zběsile prchal, abych byl pryč, než se vzpamatuje.“

Don Juan velmi směšnými pohyby ukazoval, jak běží jako o život a drží si při tom klobouk.

Řekl jsem mu, že se mi dělá zle při pomýšlení, že se mám těšit na pumu nebo křeče v břiše, jestli chci získat vůli.

„Můj dobrodinec byl velmi mocný čaroděj,“ pokračoval don Juan. „Byl bojovníkem do morku kostí. Měl skutečně velkolepou vůli. Ale člověk může jít ještě dál, může se totiž naučit *vidět*. Když se to naučí, nemusí už žít jako bojovník, ani jako čaroděj. Když se to naučí, stane se vším, protože už není ničím. Dalo by se říci, že zmizí, ale přesto tady je. Řekl bych, že to je ta chvíle, kdy člověk může dostat všechno, co si přeje. Ale nepřije si nic, a místo toho si hraje s bližními jako s hračkami, potkává je uprostřed jejich pošetilosti. Líší se od nich jen v jednom jediném: čaroděj, který *vidí*, svou pošetilost ovládá, zatímco jeho bližní to nedovedou. Ten, kdo *vidí*, se již o své bližní aktivně nezajímá. *Vidění* ho naprosto odpoutalo od všeho, co zná, co znával dřív.“

„Už jenom představa odpoutání od všeho, co znám, mi nahání husí kůži,“ prohlásil jsem.

„Ty si snad děláš legraci! Husí kůži by ti spíš měla nahánět představa, že nemáš nic, na co by ses mohl těšit, protože po celý život budeš dělat to, co jsi dělal odjakživa. Pomysli si na toho, kdo musí rok za rokem sít kukuřici, dokud úplně nezestárne a dokud se příliš neunaví. Pak už nedokáže ani vstát a jen se pavaluje jako starý pes. Mýšlenky a pocity, to nejlepší, co má, se bezcílně toulají a přeskakují z jednoho na druhé, na to, co dělal po celý život – sázení kukuřice. Mně to alespoň připadá jako ta nejstrašnější ztráta.“

My jsme lidé. Učíme se a jsme vrháni do nepředstavitelných nových světů. Takový je náš úděl.“

„A opravdu existují nějaké světy, které jsou pro nás nové?“ zeptal jsem se napůl žertem.

„Vůbec nic jsme nevyčerpali, ty blázne,“ řekl rozhodně. „Vidění je pouze pro lidi dokonalé a bezchybné. Teď si uklidni ducha, staň se bojovníkem, nauč se *vidět*, a pak poznáš, že nové světy v našem vidění nemají konce.“

Poslední dobou mě don Juan posílal domů, když jsem byl hotov s pochůzkami, které jsem mu vyřizoval, ale tentokrát mi řekl, abych zůstal. Nazítří, 28. června 1969 před polednem mi řekl, že budu opět kouřit.

„Mám se zase snažit *uvidět* strážce?“

„Ne, to už je pryč. Tohle bude něco jiného.“

Don Juan klidně naplnil dýmku svou směsí, zapálil a podal mi ji. Nepocítoval jsem ani úzkost ani strach a ihned jsem se propadl do příjemné ospalosti. Když jsem vykouril celou hlavičku, don Juan dýmku odložil a pomohl mi vstát. Seděli jsme proti sobě na slaměných rohožích uprostřed jeho pokoje. Teď ale oznámil, že půjdeme na krátkou procházku, a jemnými postrky mě povzbuzoval při chůzi. Udělal jsem krok a nohy se mi podlomily. Uhodil jsem se koleno o zem, ale necítil jsem to. Don Juan mě chytil za paži a vytáhl mě znovu na nohy.

„Musíš chodit tak, jako jsi před tím vstával. Musíš používat vůli.“

Měl jsem dojem, že jsem přilepený k zemi. Pravou nohou jsem se pokusil udělat krok a málem jsem ztratil rovnováhu. Don Juan mě držel v pravém podpaží a jemně mě postrkoval dopředu, ale nohy mi vypověděly službu a byl bych upadl rovnou na tvář, kdyby mě byl don Juan nechytit za ruku a neztlumil tak můj pád. Držel mě v pravém podpaží a podpíral mě. Nic jsem necítil, ale byl jsem si jist, že mám hlavu na jeho rameni, protože jsem si místnost prohlížel v lehce nakloněné perspektivě. V této pozici mě táhl kolem zápraží. Dvakrát jsme pracně obešli kolem dokola a nakonec mě musel pustit na zem. Byl jsem nejspíš příliš těžký. Věděl jsem, že mnou nepohne. Svým způsobem mi připadalo, že ve mně cosi schválně chtělo být těžké jako olovo. Don Juan se ani nepokoušel mě zvednout. Chvilí se na mě díval. Ležel jsem na zádech tváří k němu. Snažil jsem se na něj usmívat. Don Juan

se začal smát. Pak se naklonil a plácl mě do břicha. Byl to velice zvláštní pocit. Nebolelo to, ani to nebylo příjemné, prostě nic, co bych znal. Nic jsem necítil, domníval jsem se, že mnou kutálí, protože se mi podle otáčivého pohybu měnil pohled na zápraží. Když mě dostal do polohy, kterou chtěl, ustoupil zpátky.

„Vstaň!“ přikázal mi. „Vstaň stejně, jako jsi vstal posledně. Nesper se s tím. Vždyť víš, jak máš vstát. Vstávej! Teď, hned!“

Usilovně jsem se snažil vybavit si, co jsem tenkrát všechno dělal, ale nebyl jsem s to jasně myslet. Jako by moje myšlenky měly svou vlastní vůli, ať jsem se je snažil sebevíc ovládnout. Nakonec mě napadlo, že když řeknu „nahoru“ jako tenkrát, určitě vstanu. Řekl jsem jasně a nahlas „nahoru“, ale nestalo se nic.

Don Juan se na mě díval s neskrývanou nevolí a potom kolem mě přešel ke dveřím. Ležel jsem na levém boku a viděl jsem krajinu před domem. Zády jsem byl obrácen ke dveřím, takže když don Juan prošel kolem, okamžitě jsem usoudil, že zašel dovnitř.

„Done Juane!“ volal jsem hlasitě, ale nikdo neodpovídal. Přemohl mě hrozný pocit nemohoucnosti a zoufalství. Chtěl jsem vstát a opakovat stále dokola „nahoru, nahoru“, jako by to bylo magické zaklínadlo, které mě může rozhýbat. Nic se nedělo. Zaplavila mě frustrace a propadl jsem podivnému vzteku. Měl jsem chuť mlátit hlavou o zem a plakat. Protrpěl jsem muka, chtěl jsem se hýbat a mluvit, ale nemohl jsem ani to ani ono. Byl jsem naprosto nehybný, doslova paralyzován.

„Done Juane, pomozte mi!“ dokázal jsem nakonec zařvat.

Don Juan se vrátil, smál se a posadil se přede mnou. Řekl, že začínám být hysterický a že vůbec není důležité, co prožívám, ať je to, co chce. Zvedl mi hlavu a podíval se na mě přímo. Řekl, že mám zachvat rádo-by strachu. Ať se netrápím.

„Život se ti trochu komplikuje, ale zbav se toho, co tě rozčiluje a dráždí. Zůstaň tady tiše ležet a seber se.“

Položil mi hlavu zpátky na zem, překročil mě a odcházel. Pak už jsem vnímal jen to, jak mu sandály šoupají o zem.

Nejdřív mě zase popadl vztek, ale nedokázal jsem sebrat energii, abych se do něj pořádně dostal. Zjistil jsem, že namísto toho spíš vklouvám do velmi vzácného stavu klidu a míru. Obklopil mě pocit ne-smírné lehkosti. Poznal jsem složitost svého života. Šlo o mého synka. Být mu otcem mi bylo dražší nade všechno na světě. Lfíbilo se mi, že tvaruji jeho povahu, že ho беру na výlety a učím, „jak má žít“, ale při tom jsem se děsil představa, že ho nutím do svého způsobu života. To

bylo přesně to, co budu muset udělat – nutit ho silou nebo šikovnými argumenty a domněnkami, kterým se říká porozumění.

„Musím ho nechat být,“ pomyslel jsem si. „Nesmím na něm lpět. Musím mu dát volnost.“

Tohle přemýšlení ve mně vzbudilo strašlivý pocit melancholie. Začal jsem plakat. Oči se mi zaplavily slzami, až jsem celé zápraží viděl rozmazaně. Najednou jsem měl velikou potřebu vstát, najít dona Juana a vysvětlit mu, jak se to má s mým synkem. Dál vím jen to, že jsem se díval na zápraží ze vzpřímené pozice. Obrátil jsem se tvář k domu a zjistil jsem, že don Juan stojí přímo přede mnou. Zřejmě za mnou stál celou tu dobu. Svoje kroky jsem sice necítil, ale určitě jsem k němu šel, protože jsem se pohyboval. Don Juan ke mně přišel s úsměvem a uchopil mě pod paži. Tvář měl velmi blízko mé. „Dobře. Výborně,“ ujistil mě. V tu chvíli jsem si uvědomil, že se přímo přede mnou děje něco zcela mimořádného. Zprvu se mi zdálo, že se jen na cosi dávného rozpomínám. Už před léty jsem viděl tvář dona Juana takhle zblízka – tenkrát jsem vykouril jeho směs a pak jsem viděl jeho tvář jakoby ponořenou ve vodě. Byla obrovská a světelná a pohybovala se. Ten obraz však byl kratičký a neměl jsem čas si ho pořádně prohlédnout. Tentokrát mě don Juan držel a jeho tvář byla asi tak třicet centimetrů od mojí. Mohl jsem si ji důkladně prohlížet. Když jsem vstal a otočil se, viděl jsem zcela nepochybně dona Juana. „Ten don Juan, kterého znám“ šel určitě ke mně a držel mě. Ale když jsem zaostřil na jeho tvář, neviděl jsem ho tak, jak ho běžně vídám. Místo toho jsem měl před očima jakýsi veliký předmět. Věděl jsem, že je to jeho tvář, ale tohle vědění nevycházelo z toho, co vnímám. Byl to spíše logický úsudek. Konec konců mi paměť potvrdila, že před chvílí mnou mě pod paží uchopil „ten don Juan, kterého znám“. Proto ta zvláštní světelná věc, která mi zářila před očima, musela být jeho tvář. Určitá přibuznost tu byla, i když se to nepodobalo tomu, co bych nazval „skutečnou“ tvář donu Juana. Díval jsem se na kulatý předmět, který měl svou vlastní zářivost. Všechny jeho části se pohybovaly. Vnímал jsem jeho poklidný, vlnivý a rytmický tok. Ten tok byl jakoby uzavřen sám v sobě, nikdy nepřekročil svoje meze, a přece tím předmětem před mýma očima procházel pohyb v každém bodě jeho povrchu. Napadlo mě, že takto prostupuje život. Ten předmět byl tolik živý, že mě jeho pohyb úplně uchvátí. Pohled na to chvění mě doslova hypnotizoval. Byl jsem stále fascinovanější, a pak už jsem ani nevěděl, co ten úkaz před mýma očima vlastně je.

Pocítil jsem náhlý náraz, světelný předmět se rozostřoval, jako by

s ním něco třásl, potom ztrařil zář a stal se pevným tělesem z masa a kostí. Znovu jsem se díval do známé tmavé tváře dona Juana. Klidně a tiše se usmíval. Pohléd na „pravou“ tvář trval jen okamžik a potom jeho obličej dostal znovu zář, lesk a měňavé duhové zabarvení. Bylo to docela jiné světlo, na jaké jsem nebyl zvyklý, i ta záře byla jiná, spíš to vypadalo jako pohyb, něco tam neuvěřitelně rychle jiskřilo. Zářící předmět se začal kývat sem a tam. Tím se porušila jeho vlnitá spojitost. Jak se třásl, záře se zmenšovala a postupně se opět stávala „pevnou“ tvář donu Juana, jak ji běžně vídám. V tu chvíli jsem si matně uvědomil, že mnou don Juan třese. Něco mi stále říkal, ale vůbec jsem mu nerozuměl. Nepřestal mnou trást, dokud jsem ho konečně neuslyšel.

„Nezírej na mě, nezírej na mě,“ opakoval stále dokola. „Přestaň upřeně zírat, přestaň upřeně zírat. Podívej se jinam.“

Třásl mnou a to mě nejspíš přímělo přerušit upřený pohled. Jakmile jsem donu Juanovi záměrně nezíral do tváře, světelný předmět jsem neviděl. Když jsem odvrátil pohled a díval se mu do tváře jen takříkajíc koutkem očí, vnímal jsem, že je pevná neboli že jde o trojrozměrného člověka, a i když jsem se na něj vlastně nedíval, vnímal jsem celé jeho tělo. Sotva jsem však upřený pohled zaostřil na jeho tvář, okamžitě se mu rozsvítila. „Vůbec se na mě nedívej,“ řekl don Juan velmi vážně.

Odvrátil jsem pohled a díval jsem se na zem.

„Nesmíš na ničem ulpívat pohledem,“ přikázal mi don Juan a ustoupil, aby mi pomohl chodit. Necítil jsem, že dělám kroky, a nedokázal jsem si představit, jak to dělám, že chodím, A přece mě don Juan držel pod paží a šli jsem až dozadu za dům. Zastavili jsme u zavlažovacího kanálu.

„Upři teď pohled na vodu,“ nařídil mi don Juan.

Díval jsem se na vodu, ale nedokázal jsem se dívat upřeně. Pohyb proudu mě čímsi rozptyloval. Don Juan mě stále pobízel, žertoval, že si mám procvičit svou „zíračí sílu“, ale já jsem se nedokázal soustředit. Ještě jednou jsem se upřeně zadíval donu Juanovi do tváře. Světelná záře už se neukázala...

Celé tělo mě začalo divně svědit. Měl jsem pocit, že mi paže i nohy trnou a ve svalech na nohou mi začalo cukat. Don Juan mě šoupl do vody a ponořil mě až na dno. Když mě tam strkal, držel mě nejspíš za pravou ruku. Jakmile jsem dorazil na mělké dno, zase mě vytáhl.

Trvalo mi dlouho, než jsem znovu nad sebou získal vládu. Domů jsme se vrátili až za několik hodin. Když jsem se oblékal do suchého, vzrušeně jsem mu popisoval, co jsem vnímal, a požádal jsem ho,

aby mi to vysvětlil. Ale don Juan celé moje líčení odmítl s tím, že to vůbec není důležité.

„Páni,“ posmíval se mi. „Ty jsi viděl zář, no, to je teda věc!“

Naléhal jsem, aby mi to vysvětlil, ale on vstal a oznámil, že musí odejít. Bylo kolem páté odpoledne.

Příštího dne jsem se znovu domáhal, že spolu probereme mou zvláštní zkušenost. „Bylo to vidění, done Juane?“ Chvilí se mlčky záhadně usmíval. Neustále jsem naléhal, aby mi odpověděl. „Rekněme, že vidění je něco podobného,“ řekl nakonec. „Zíral jsi mi na tvář a viděl jsi, že září, ale pořád to byl můj obličej. To se tak stává, že kouřík člověka nutí takhle zírat. Na tom nic není.“ „Ale jak by se mohlo vidění lišit?“ „Když vidíš, jednotlivé rysy světa už nepoznáváš. Všechno je nové. Nic z toho tě před tím nepotkalo. Svět je neuvěřitelný!“ „Proč neuvěřitelný, done Juane? Čím je neuvěřitelný?“ „Všechno je neznámé. Všechno, nač zíráš, se mění v nic! Včera jsi neviděl. Včera jsi mi jen hleděl do tváře, a protože mě máš rád, všiml sis mojí záře. Ne-připadalo ti to obhludné jako ten strážce, ale krásné a zajímavé. Ale neviděl jsi mě. Neproměnil jsem se ti v nic před očima. Ale stejně sis vedl dobře. Udělal jsi první skutečný krok k vidění. Jediný zádrhel byl v tom, že ses zaměřil na mě, protože v tomto případě jsem pro tebe nebyl o moc lepší než strážce. V obou případech jsi podlehl a neviděl jsi.“

„Cožpak věci mizí? A jak se stanou ničím?“

„Věci nezmizí. Nezanikají, jestli máš na mysli tohle, prostě se stanou ničím a přesto tu pořád jsou.“

„Ale jak je to možné, done Juane?“

„To tvoje zatracené žvanění!“ vykřikl don Juan a tvářil se velmi vážně. „Myslím, že s tím tvým slibem jsme sáhli vedle. Ty jsi ve skutečnosti nejspíš slíbil, že nikdy, vůbec nikdy nepřestaneš mluvit.“

Řekl to velmi přísně a tvářil se, jako by měl vážné obavy. Chtěl jsem se tomu smát, ale netroufl jsem si. Byl jsem přesvědčen, že to myslí vážně. Ale nemyslel. Začal se smát sám. Řekl jsem mu, že jsem velmi nervózní, když nemluví.

„No tak si teda poď povídat.“ Zavedl mě k ústí kaňonu na úpatí kopců. Kaňon byl vzdálen asi hodinu chůze. Chvilku jsme odpočívali. Don Juan mě potom vedl husím pouštním porostem k vodní jámě. Totiž k místu, které nazval vodní jámou, protože jinak bylo stejně suché jako celé okolí.

„Sedni si doprostřed vodní jámy,“ přikázal mi. Poslechl jsem a sedl si tam.

„Také se sem posadíte?“ zeptal jsem se.

Viděl jsem, že si upravuje místo u skály na úbočí hory asi dvacet metrů od středu vodní jámy. Řekl, že mě bude odtamtud pozorovat. Seděl jsem a hrudníkem jsem se opíral o kolena. Don Juan mi opravil polohu: řekl, abych si sedl na levou nohu a pravou ohnul tak, aby koleno směřovalo nahoru, a pravou paži nechal podél těla a pěstí se opíral o zem, zatímco levou paži si položil křížem přes prsa. Tvář jsem měl být obrácen k němu. V této poloze jsem měl být uvolněný, nikoliv však „odevzdáný“. Potom vyndal z mošny bílavý provaz, který vypadal jako velká smyčka. Přehodil si ji kolem krku a levou rukou ji napnul. Pak pravou rukou brknul na napjatý provaz. Ozval se tupý chvějivý zvuk.

Potom napnutí uvolnil, podíval se na mě a řekl, že teď bude drknat na tu strunu. Až budu mít pocit, že něco přichází, musím zakřičet určitě konkrétní slovo. Zeptal jsem se, co by ke mně mělo přijít, ale řekl mi, abych držel hubu. Dal mi rukou znamení, že začíná. Ale nezačal. Místo toho mě ještě jednou varoval, že kdyby po mně něco hrozivého šlo, musím zaujmout bojovou pozici, kterou mě naučil již před léty. Jednalo se o tanec, při němž se špičkou levé nohy tlouklo o zem a rukou se energicky plácalo do pravého stehna. Tato bojová pozice byla součástí obranné techniky, které se užívá v případech mimořádné nouze nebo nebezpečí.

Na chvíli se mě zmocnil pocit skutečné úzkosti. Chtěl jsem se zeptat, proč tu jsme, ale don Juan mi nedopřál čas a začal drknat na strunu. Několikrát zadrnkal v pravidelných asi dvacetivteřinových intervalech. Všiml jsem si, že při drknání zvyšuje napětí. Jasně jsem viděl, jak se mu vypětím chvěje ruka i krk. Zvuk byl stále jasnější. Pak jsem si uvědomil, že po každém drknutí ještě zvláště zajecí. Kombinace zvuků, které vydával napjatý provaz a lidský hlas, vytvářela zvláštní tajemnou ozvěnu.

Necítil jsem, že by po mně něco šlo, ale pohled na tu námahu i ten strašidelný zvuk, který don Juan vytvářel, mě takřka uváděly do transu.

Don Juan na chvíli uvolnil napětí a podíval se na mě. Když hrál, byl otočen zády ke mně a tvář k jihovýchodu tak jako já; když odpovídal, byl tvář ke mně.

„Nedívej se na mě, když hraju, a za nic na světě nezavírej oči. Dívej se před sebe na zem a poslouchej.“

Znovu napjal strunu a začal hrát. Díval jsem se na zem a soustředil se na zvuk, který vydával. Takový zvuk jsem dosud v životě neslyšel.

Začal jsem se velmi bát. Ten strašidelný zvuk naplnil úzký kaňon, ve kterém rezonoval. Zvuk, který don Juan vyluzoval, se odrážel od všech okolních stěn kaňonu a vracel se ke mně jako ozvěna. Don Juan o tom jistě věděl a ještě zvýšil napětí struny. I když se změnila výška tónu, ozvěna jako by utíchala a potom jako by se soustředila do jednoho bodu na jihovýchodě.

Don Juan postupně snižoval napětí na struně. Pak jsem uslyšel poslední dutý záchvív. Potom si don Juan dal provaz zpátky do mošny a přišel ke mně. Pomohl mi vstát. Teprve tehdy jsem si všiml, že mám svaly na rukou i na nohou ztuhlé jako kámen a že ze mě doslova kape pot. Vůbec jsem netušil, že se tak potím, ačkoliv mi kapky potu stékaly do očí, až mě oči pálily.

Don Juan mě odtamtud vyložené odvěkl. Chtěl jsem něco říct, ale položil mi ruku přes ústa.

Z kaňonu jsme se nevraceli stejnou cestou, kudy jsme přišli, ale oklikou. Výcházeli jsme po úbočí hory a došli jsme do kopců, které byly velmi daleko od ústí kaňonu.

Domů jsme došli v naprostém tichu. Tou dobou už byla tma. Chtěl jsem zase mluvit, ale don Juan mi znovu dal ruku na ústa.

Nejedli jsme, ani petrolejku jsme nerozsvítili. Don Juan prostřel moji rohož k sobě do pokoje a ukázal mi na ni bradou. Pochopil jsem, že si mám lehnout a spát.

„Mám práci. Pro tebe jako dělanou,“ prohlásil don Juan, jakmile jsem se ráno probudil. „Začneš ještě dnes. Nemáme moc času, vždyť víš.“

Po velmi dlouhém a nepřijemném mlčení jsem měl pocit, že se ho musím zeptat, co to se mnou včera prováděl.

Zachichoal se jako kluk. „Jen tak trochu jsem zaklepal na ducha té vodní jámy. Na tenhle typ ducha se smí klepat, když je jáma suchá, když se stáhne do hory. Dejme tomu, že jsem ho včera probudil z dřímoty, ale nevadilo mu to a ukázal ti na šťastnou stranu. Jeho hlas přicházel odtamtud.“ A don Juan ukázal na jihovýchod.

„Na co jste to hrál, done Juane?“

„Na lapač duchů.“

„Můžu se na něj podívat?“

„Ne. Ale udělám ti ho taky. Nebo ještě líp, uděláš si ho jednou sám, až se naučíš vidět.“

„A z čeho je, done Juane?“

„Ten můj je divoký kanec. Až ho budeš mít, poznáš, že je živý a že tě může naučit různé zvuky, které se mu líbí. Časem poznáš svého lapače tak dobře, že spolu budete vydávat zvuky plné síly.“

„A proč jste mě vzal, abych hledal ducha vodní jámy, done Juane?“

„To se dozvíš velmi brzy.“

Kolem půl dvanácté dopoledne jsme seděli pod ramadou a don Juan mi připravil dýmku ke kouření.

Řekl mi, abych vstal, až mi znečitliví tělo. Dokázal jsem to náramně snadno. Don Juan mi pomohl obejít ramadu dokola. Překvapilo mě, jak ovládám svoje tělo. Skutečně jsem dvakrát ramadu obešel úplně sám. Don Juan chodil vedle mě, ale nevedl mě ani nepodpíral. Potom mě vzal za paži a vedl mě k zavlažovacímu kanálu. Posadil mě tam na břeh a nařídil mi, abych zíral na vodu a na nic jiného nemyslel.

Snažil jsem se zaostrit pohled na vodu, ale její pohyb mě rozptyloval. Mysl i oči mi začaly utíkat k jiným věcem v bezprostředním okolí. Don Juan mi začoumal hlavou a znovu mi prikázal, abych zíral jenom na vodu a vůbec na nic nemyslel. Řekl, že zírat na tekoucí vodu je velmi těžké a že se to musí zkoušet stále znovu. Třikrát jsem se o to pokusil a pokaždé mě něco vyrušilo. Don Juan mi vždycky trpělivě zatřásl hlavou. Nakonec jsem si všiml, že se mi mysl i oči zaostrily na vodu, přestože tekla. Nořil jsem se do víze její tekutosti. Voda se začínala lehce měnit. Připadala mi těžší a jednobarevně šedozeleňá. Všiml jsem si, jak teče a jak se na ní dělají vlnky. Ty vlnky byly nesmírně ostré. A pak jsem měl najednou pocit, že se nedívám na množství tekoucí vody, ale na její obraz. Před očima mi znehybněl kus plynoucí vody. Vlnky se nehýbaly. Mohl jsem si každou zvlášť prohlížet. Začínaly zeleně svítělkovat a vypařovat zvláštní zelenou mlhu. Mlha se pak šířila jako kruhy na vodě, a jak se pohybovala, její zeleň byla stále zářivější, až její oslnivější odlesk všechno pokrýl.

Nevím, jak dlouho jsem byl u zavlažovacího kanálu. Don Juan mě nepřerušoval. Byl jsem ponořen v zelené záři mlhy. Cítil jsem ji všude kolem sebe. Uklidňovala mě a konejšila. Nic jsem necítil, na nic jsem nemyslel. Prostoupil mě mír, vědomí zářivé konejšivé zeleně.

Dál si uvědomuji jen to, že mi byla hrozná zima a že jsem byl mok-

řý. Postupně mi došlo, že ležím ponořen v zavlažovacím kanálu. Potom mi nateklo do nosu. Polýkal jsem vodu, až jsem se rozkašlal. V noze mě nepřijemně svědilo. Pořád jsem kýchal. Postavil jsem se a kýchl jsem tak mocně a hlasitě, že jsem při tom říhl. Don Juan zatleskal rukama a rozesmál se.

„Když tělo prdí, tak žije,“ prohlásil a pokynul mi, abych šel za ním. Vešli jsme dovnitř.

Měl jsem v úmyslu mlčet. Do jisté míry jsem očekával, že budu mít melancholickou a mízernou náladu, ale ve skutečnosti jsem vůbec necítil únavu ani sklíčenost. Spíš jsem překypoval životem. Velice rychle jsem se převlékl a začal jsem si pohvizdovat. Don Juan se na mě zvědavě díval a předstíral, že ho to překvapuje: otevřel pusy i oči. Ten výraz byl tak legrační, že jsem se smál o něco déle, než bylo vhodné.

„Začínáš cvokatět,“ prohlásil don Juan a sám se s chutí smál.

Vysvětloval jsem mu, že už nechci dál propadat svému starému zvyku a mít po kouření pokaždé mízernou náladu. Řekl jsem, že když mě po mých pokusech o setkání se strážcem vytláhl ze zavodňovacího kanálu, nabyl jsem přesvědčení, že „uvidím“ jenom tehdy, když budu dostatečně dlouho zírat na věci kolem sebe.

„Vidění nezáleží na tom, jestli se koukáš a jsi ztlacha. Vidění je technika, kterou se člověk musí naučit. Možná, že je to dovednost, kterou už někdo prostě umí.“

Don Juan se na mě zadíval, jako by mi našeptával, že já jsem ten, kdo to už umí.

„Máš dost síly, abys mohl jít?“

Řekl jsem, že se cítím skvěle. Byla to pravda. Neměl jsem hlad, ačkoliv jsem celý den nejedl. Don Juan dal do ruksaku chleba a několik kousků sušeného masa. Podal mi ho a hlavou mi pokynul, abych šel za ním.

„Kam jdeme?“ zeptal jsem se.

Lehkým pohybem hlavy ukázal ke kopcům. Zamířili jsme ke kaňonu, kde byla vodní jáma, ale nešli jsme do něj. Don Juan šplhal po skalách při ústí kaňonu vpravo od nás. Šli jsme do kopců. Slunce už bylo takřka na obzoru. Ačkoliv nebylo nijak horko, byl jsem přehřátý a dusil jsem se. Sotva jsem dýchal.

Don Juan šel daleko vpředu a musel čekat, než ho dohoním. Prohlásil, že jsem v příšerné fyzické kondici a že ani není moudré chodit dál. Dal mi asi hodinu na odpočinek. Vybral ohlazený a takřka kulatý balvan a řekl mi, abych si tam lehl. Tělo mi na kameni urovnal do

správné polohy. Chtěl, abych paže a nohy natáhl a nechal volně viset. Záda jsem měl lehce prohnutá a krk uvolněný, takže mi volně visela i hlava. Asi čtvrt hodiny mě nechal v této poloze. Pak mi řekl, abych si odkryl břicho. Pečlivě vybral pár větviček a lístků a navršil mi je na nahé břicho. Po celém těle se mi okamžitě rozlilo teplo. Pak mě vzal za nohy a obrátil hlavou k jihovýchodu.

„A teď zavoláme ducha vodní jámy.“

Chtěl jsem otočit hlavu, že se na něj podívám, ale držel mě pevně za vlasy. Řekl, že jsem ve velmi zranitelné poloze a přišerně zesláblý, že musím být zticha a nehýbat se. Aby mě ochránil, musel mi dát ty zvláštní větvičky na břicho. Zůstane tu se mnou pro případ, že bych se o sebe nemohl postarat.

Stál mi za hlavou. Když jsem hodně obrátil oči nahoru, viděl jsem na něj. Vzal si ten svůj provaz, natáhl ho a pak si všiml, že na něj vidím, když obrátím oči, jako bych si chtěl prohlížet čelo. Klouby na ruce mě klepli do hlavy, až to plesklo, a nařídil, abych se díval na oblohu a ne zavíral oči. Mám se soustředit na zvuk. Dodal, jako by ho to zrovna napadlo, že mám bez váhání zaječet slovo, které mě naučil, kdybych měl pocit, že po mně něco jde.

Don Juan začal se svým „lapačem duchů“ drnčet hlubokým tónem. Napětí se pomalu zvyšovalo. Po chvíli jsem uslyšel nejdřív slabé ozvuky a potom zřetelnou ozvěnu, která přicházela jednoznačně od jihovýchodu. Napětí rostlo. Don Juan byl dokonale sehrán se svým lapačem duchů. Struna vydávala hluboký tón a don Juan jej zesiloval, zvyšoval jeho intenzitu až do pronikavého křiku či kvlivého volání, které vyvrcholilo tak děsivým jekem, že z hlediska mé dosavadní osobní zkušenosti něco podobného bylo naprosto nemožné.

Zvuk se rozléhal po horách a nesl se zpátky k nám. Zdálo se mi, že směřuje přímo ke mně. Cítil jsem, že s tím nějak souvisí moje tělesná teplota. Než don Juan začal s tím voláním, bylo mi velmi teplo a příjemně, ale když volání vrcholilo, třásl jsem se mrazem a zuby mi cvakaly zimou. Měl jsem pocit, že po mně skutečně něco jde. Najednou jsem si všiml, že obloha velmi potměněla. Neuvědomoval jsem si ji, ačkoliv jsem se na ni díval. Na okamžik mě přepadla děsivá panika. Zaječel jsem slovo, které mě don Juan naučil.

Don Juan okamžitě začal snižovat napětí děsivého volání, ale žádou úlevu mi to nepřinášelo.

„Zacpi si uši,“ zamumlal velitelsky don Juan. Přikryl jsem si je rukama. Don Juan po několika minutách přestal úplně. Pak přišel ke mně.

Sundal mi z břicha větvičky a lístky a pomohl mi vstát. Větvičky a lístky dal velmi pečlivě na kámen, na kterém jsem ležel, a rozdělal z nich oheň. Dokud hořel, třel mi břicho jinými bylinkami, které vyndal ze své mošny.

Chtěl jsem mu říct, že mě strašně bolí hlava, ale okamžitě mi rukou zakryl ústa.

Byli jsme tam, dokud všechny větvičky a lístky neshořely. Tou dobou už se pořádně setmělo. Sešli jsme z kopce a mně se udělalo špatně od žaludku.

Když jsme procházeli kolem zavlažovacího kanálu, don Juan řekl, že už jsem toho udělal dost a že bych tu už neměl dál zůstat. Chtěl jsem, aby mi vysvětlil, co je ten duch vodní jámy, ale označil mi, že mám být zticha. Prohlásil, že o tom budeme mluvit někdy jindy. Záměrně pak změnil téma a dlouho mi vykládal o „vidění“. Litoval jsem, že si ve tmě nemůžu dělat poznámky, ale dona Juana to zřejmě zas velmi bavilo. Řekl, že většinou stejně nedávám moc pozor na to, co říká, protože jsem rozhodnut si to všechno raději zapisovat.

Říkal, že „vidění“ nezávísí na spojencích ani na dovednostech čarodějství. Čaroděj spojence ovládá, a tím využívá jeho moci ke svému prospěchu, ale fakt, že spojence ovládá, ještě neznamená, že „vidí“. Připomněl jsem, že mi kdysi dávno říkal, že nikdo nemůže „vidět“, dokud nemá spojence. Na to mi velmi klidně odpověděl, že dospěl k názoru, že „vidět“ je možné i bez spojence a že nezná důvod, proč by to tak nemohlo být, když „vidění“ přece nemá nic společného s manipulačními praktikami čarodějství, které slouží jenom k působení na naše bližní. Naproti tomu techniky „vidění“ nemají na ostatní lidi žádný účinek.

Hlavu jsem měl naprosto jasnou. Nepocítoval jsem žádnou únavu ani ospalost. Žaludek už mě také nebolel. Měl jsem hrozný hlad, a když jsme došli domů, málem jsem se přecpal.

Potom jsem na donu Juanovi chtěl, aby mi ještě něco řekl o technikách „vidění“. Široce se usmál a řekl, že jsem už zas úplně v pořádku.

„Jak to, že techniky vidění neovlivňují naše bližní?“ ptal jsem se ho.

„Už jsem ti to přece říkal. Vidění není čarodějství. Ale snadno se to přete, protože ten, kdo vidí, se dokáže během chvilky naučit ovládat spojence a může se stát čarodějem. Naproti tomu však je možné naučit se určité praktiky, jak ovládnout spojence, a stát se tak čarodějem, a přitom se nikdy nenaučit vidět. A kromě toho je vidění přímo v protikladu k čarodějství. Vidění nám umožňuje uvědomit si, že nic není důležité.“

„Co není důležité, done Juane.“

„Nic.“

Dál jsme už nemluvíli. Byl jsem uvolněný a nechťelo se mi nic říkat. Ležel jsem na zádech na slaměné rohoži. Polštář jsem si udělal z větrovky. Bylo mi příjemně a byl jsem šťastný. Několik hodin jsem si psal poznámky při světle petrolejky.

Don Juan najednou promluvil: „Dnes u vody sis vedl velmi dobře. Duchovi vodní jámy ses zalíbil a celou dobu ti pomáhal.“

Uvědomil jsem si, že jsem mu zapomněl vylíčit svoje zážitky. Začal jsem mu popisovat, jakým způsobem jsem vnímal vodu, ale přerušil mě, že ví, že jsem viděl zelenou mlhu.

„Jak jste to mohl poznat, done Juane?“ musel jsem se zeptat.

„Viděl jsem tě.“

„A co jsem dělal?“

„Nic. Jen jsi seděl a zíral na vodu a nakonec jsi vnímal zelenou mlhu.“

„Bylo to vidění?“

„Ne. Ale byl jsi velmi blízko. Už se tomu blížíš.“

To mě velmi vzrušilo. Chtěl jsem se o tom dozvědět něco víc. Don Juan se smál a dělal si z mé dychtivosti legraci. Řekl, že zelenou mlhu dokáže vnímat každý, protože je jako strážce, tedy něco, co tam nevyhnutelně je, takže to zas tak velmi zvláštní úspěch není.

„Když jsem ti říkal, že sis vedl dobře, chtěl jsem jen říct, že ses nevrtekal, jako tehdy se strážcem. Kdybys býval byl neklidný, byl bych ti musel třást hlavou a vrátit tě zpátky. Když jde někdo do zelené mlhy, musí u něj být jeho dobrodinec pro případ, že by se do ní zapletl. Z dosahu strážce můžeš uskočit sám, ale ze spárů zelené mlhy se sám nedostaneš. Alespoň zpočátku ne. Později se možná naučíš, jak se to dělá. Ale teď nám půjde o něco jiného.“

„A o co?“

„Pokusíme se zjistit, jestli dokážeš vidět vodu.“

„A jak poznám, že jsem ji viděl nebo že ji vidím?“

„To poznáš. Jsi zmatený, jenom když mluvíš.“

Když jsem si zpracovával poznámky, napadaly mě nejrůznější otázky. „Musí se ta zelená mlha překonat, aby člověk mohl začít vidět? Je něco jako strážce?“ zeptal jsem se dona Juana 8. srpna 1969, jakmile jsme se usadili pod ramadou.

„Ano. Všechno musíš překonat.“

„A jak se dá překonat zelená mlha?“

„Stejně jako jsi měl překonat strážce. Tak, že ji proměníš v nic.“

„Cože mám udělat?“

„Nic. Zelená mlha je pro tebe daleko jednodušší než strážce. Duchovi vodní jámy ses zalíbil, zatímco potýkat se se strážcem zaručeně neodpovídá tvój přirozenosti. Strážce jsi nikdy doopravdy neviděl.“

„Možná, že se mi nelíbil právě proto. Co kdybych se měl setkat se strážcem, který by se mi líbil? Určitě se najde někdo, komu by ten strážce, kterého jsem viděl, připadal krásný. Překonal by ho, protože se mu líbí?“

„Ne! Ty pořád nic nechápeš. Nezáleží na tom, jestli se ti ten strážce líbí, nebo ne. Dokud vůči němu chováš nějaké pocity, ten strážce bude pořád stejný – obludný, krásný, prostě nějaký. Jestliže ale vůči němu nechováš žádný pocit, stane se nicotou, ale stále tam před tebou bude.“

Představa, že něco tak obrovitého jako strážce by se mohlo stát ničím a přitom mi stále zůstat před očima, mi nedávala absolutně žádný smysl. Měl jsem dojem, že jde o jednu z nelogických premis poznání dona Juana. Nicméně jsem měl současně dojem, že by mi to dovedl vysvětlit, kdybych chtěl. A tak jsem se dál vyptával, co tím myslí.

„Ty ses domníval, že strážce je něco, co znáš. Tohleto tím myslím.“

„Ale já si nemyslím, že něco takového znám.“

„Myslel sis, že je ošklivý. Že je děsivě veliký. Že je to obluda. Ty víš,

co tohle všechno je. Takže ten strážce je něco, co znáš, a dokud je to něco, do znáš, tak jsi ho *neviděl*. Už jsem ti říkal, že ten strážce se musí stát ničím a přitom před tebou stát. Musí tam být a současně musí být ničím.“

„Ale jak by to bylo možné, done Juane? To, co říkáte, je absurdní.“

„Ano. Ale takové je *vidění*. O tom se opravdu nedá nijak mluvit. Už jsem ti říkal dřív, že *vidět* se můžeš naučit jenom *viděním*.“

Zdá se, že s vodou jsi neměl problémy. Tuhle jsi málem *viděl*. Voda ti sedne. Teď už si potřebuješ jen zdokonalit techniku *vidění*. V duchovní vodní jámy máš mocného pomocníka.“

„To je další otázka, která mě pálí, done Juane.“

„Otázek, které tě pálí, si měj, kolik chceš, ale o duchovní vodní jámy nemůžeme tady v okolí mluvit. Bylo by vůbec lepší na něj ani nemyslet. Vůbec na něj nemyslet. Jinak tě duch chytne do pasti, a kdyby se to stalo, nikdo na světě už by ti nepomohl. Takže zavři pusu a mysl na něco úplně jiného.“

Přístího dne kolem desáté dopoledne vyndal don Juan dýmku z pozdra a naplnil ji směsí. Podal mi ji a řekl, abych ji odnesl na břeh kanálu. Držel jsem ji oběma rukama, ale podařilo se mi rozepnout si košili a zasunout tam dýmku. Držel jsem ji pevně. Don Juan nesl dvě slaměné rohože a malý tácek s uhlíky. Byl teplý den. Posadili jsme se do stínu v malém hájku na kraji vody. Don Juan uhlíkem zapálil dýmku a dal mi ji kouřit. Nepocítoval jsem ani úzkost ani dychtivost. Vzpomněl jsem si, že mi don Juan vysvětlil povahu strážce, když jsem se ho pokoušel „uvidět“ podruhé, a že jsem prožíval zvláštní pocit zvědavosti a bázně. Avšak tentokrát, i když mi don Juan oznámil, že možná skutečně „uvidím“ vodu, mých pocitů se to vůbec nedotýkalo. Byl jsem pouze zvědavý.

Tentokrát mi don Juan dal vykouřit dvojnásobné množství směsi. Potom se ke mně naklonil a zašeptal mi do pravého ucha, že mě naučí, jak mám používat vodu k pohybu. Cítil jsem, že má obličej velmi blízko, jako by se ústy mého ucha takřka dotýkal. Řekl, abych nezáral do vody, nýbrž zaostřil pohled jenom na hladinu a zíral upřeně, dokud se voda nepromění v zelenou páru. Stále znovu a znovu opakoval, abych veškerou pozornost soustředil na mlhu, dokud nerozeznám něco jiného.

Slyšel jsem, jak říká: „Dívej se na vodu před sebou, ale nedovol, aby tě její zvuk někam odnesl. Kdyby ses nechal odnést zvukem vody, mož-

ná už bych tě nikdy nedokázal najít a přivést zpátky. A teď se vydej do zelené mlhy a poslouchej můj hlas.“

Slyšel jsem ho neobyčejně jasně a stejně tak jasně jsem mu i rozuměl. Začal jsem se upřeně dívat na vodu a prožíval jsem velmi zvláštní pocit fyzického potěšení – jakoby svědění, zvláštní nedefinovatelné štěstí. Zíral jsem dlouho, ale zelenou mlhu jsem neopozoroval. Cítil jsem, že se mi rozostřují oči a musel jsem se velmi snažit, abych se stále díval na vodu. Nakonec už jsem nedokázal oči dál ovládat. Asi jsem je zavřel nebo mrkal nebo možná už jsem nedokázal zaostřovat, v každém případě v tom okamžiku voda ztuhla a přestala se pohybovat. Vypadala jako namalovaný obraz. Vlnky se nehybaly. Voda pak začala syčet, jako by v ní vybuchoval kyslíčník. Chvilí jsem viděl, že z toho syčení pomalu vychází zelená látka. Byl to tichý výbuch: voda vybuchla do jasné zelené mlhy, která se šířila, až mě úplně pohltila.

Vznášel jsem se v té mlze, dokud vším neotřásl velmi ostrý, neutuchající a pronikavý jek. Voda jakoby ztuhla a zase vypadala jako normální vodní hladina. To don Juan mi ječel do ucha: „Héééj!“ Řekl, abych dával pozor na jeho hlas, a vrátil se do mlhy a počkal tam, až mě zavolá. Řekl jsem anglicky „ou keř“ a slyšel jsem, že se dusí směchem.

„Prosím tě, nemluv. Už žádny další ou keř.“

Slyšel jsem ho velmi dobře. Jeho hlas zněl velmi melodicky a především přátelsky. To jsem věděl, aniž bych přemýšlel. Tahle jistota prostě přišla, a pak odešla.

Hlas dona Juana mi přikázal, abych veškerou pozornost zaměřil na mlhu, ale nepoddával se jí. Několikrát opakoval, že bojovně se nikdy ničemu nepoddává, ani svojí smrti. Znovu jsem se ponořil do mlhy. Všiml jsem si, že to vůbec není mlha, tedy přinejmenším ne to, co já za mlhu považuji. Tento mlze podobný úkaz tvořily malinkaté bublinky, malé kuličky, které vplouvaly do mého „zorného“ pole a zas z něj vplouvaly ven. Chvilí jsem pozoroval, jak se pohybuji, ale najednou mě hlasitý a vzdálený hluk vyrušil v soustředění. Ztratil jsem schopnost zaostřit pohled a pak už jsem ty droboulinké bublinky nebyl s to vnímat. Potom jsem si uvědomoval jediné zelenou beztvárovou mlhovitou záři a to bylo vše. Znovu jsem uslyšel hlasitý zvuk. Jeho náraz okamžitě rozptýlil mlhu a já jsem zjistil, že jsem u zavlažovacího kanálu a dívám se na vodu. Znovu jsem uslyšel ten zvuk. To mi don Juan říkal, abych ho pozorně sledoval, protože teď mě povede jenom jeho hlas. Přikázal mi, abych se díval na břeh potoka a na rostliny přímo

před sebou. Viděl jsem rákosí a malou zátoku, kde žádná rákosí nebylo. Don Juan vždýcky na tomhle místě zátoku překročil, ponoří do potoka kbelík a nabírá vodu. Po chvíli mi přikázal, abych se vrátil do mlhy, a znovu mě požádal, abych sledoval jeho hlas. Chce mě teď hlásit, že jsem se pohybovat. Řekl, že jakmile zas uvidím bublinky, mám si na jednu z nich sednout a nechat se nést.

Poslechl jsem ho a okamžitě mě opět obklopila zelená mlha. Potom jsem uviděl malinké bublinky. Znovu jsem uslyšel hlas dona Juana, tentokrát jako velmi zvláštní a děsivý hřmot. Jakmile jsem ho slyšel, začal jsem ztráčet schopnost vnímat ty bublinky.

Slyšel jsem ho, jak mi říká: „Vylez si na jednu z těch bublin.“

Vynakládal jsem nesmírně úsilí, abych si uchoval vnímání zelených bublinek a současně poslouchal jeho hlas. Nevím, jak dlouho jsem takto zápasil, když jsem si najednou uvědomil, že můžu naslouchat a přitom mít stále před očima bubliny, které pomalu proplovávají mým zorným polem a odplouvají pryč. Don Juanův hlas mě stále pobízel, abych jednu sledoval a vylezl si na ni.

Přemýšlel jsem, jak to mám asi udělat, a automaticky jsem vyslovil slovo „jak?“ Cítil jsem, že to slovo je velmi hluboko ve mně, a jak vycházelo ven, neslo mě na povrch. To slovo bylo jako bóje, která se vynořila z mojí hloubky. Slyšel jsem sám sebe, jak říkám „jak?“ a znělo to jako psí výtí. Don Juan mi odpověděl, také zavyl jako pes, potom vydal několik kojetích zvuků a smál se. Případlo mi to náramně směšné a skutečně jsem se smál.

Don Juan mi velmi klidně řekl, abych sledoval některou z bublin a nechal se k ní připoutat.

„Vrať se zase zpátky! Jdi do mlhy! Do mlhy!“

Vrátil jsem se a všiml jsem si, že bubliny se pohybují ještě pomaleji a že se zvětšily zhruba do velikosti mčů na košíkovou... Byly vlastně tak velké a pomalé, že jsem si mohl podrobně kteroukoliv prohlížet. Nebyly to pravé bubliny, chci říct, že se nepodobaly mýdlovým bublinám a nepřipomínaly ani balón, ani nějakou kulatou nádobu. Nebyly ani kulaté, i když bych byl přísahal, když jsem je poprvé spatřil, že jsou kulaté, a první, co mě napadlo, byl obraz „bublin“. Díval jsem se na ně, jako bych se díval oknem, totiž okenní rám mi nedovolil je sledovat, ale umožňoval mi jen dívat se, jak přicházejí do mého zorného pole a odplouvají pryč.

Když jsem je však přestal vnímat jako bubliny, mohl jsem je sledovat. Při tom sledování jsem se k jedné připoutal a začal jsem s ní plout.

Opravdu jsem pocítoval, že se pohybuji. Vlastně tou bublinou či tou věcí, která bublinu připomínala, jsem byl já sám.

Pak jsem uslyšel pronikavý jek hlasu dona Juana. Vrazil do mě a tím nárazem jsem ztratil pocit totožnosti s „tou věcí“. Ten zvuk byl nesmírně děsivý, byl to vzdálený hlas, velmi kovový, jako by mluvil tlampačem. Pochytil jsem jen některá slova: „Podívej se na břeh.“

Uviděl jsem obrovské množství vody. Voda uháněla a já jsem slyšel, jak hučí.

„Podívej se na břeh,“ přikázal mi znovu don Juan.

Uviděl jsem betonovou zeď.

Hluk vody strašlivě zesílil, ten zvuk mě pohltil. Pak okamžitě přestal jako ustřížený. Pocítil jsem temnotu a spánek.

Uvědomil jsem si, že jsem ponořen v zavlažovacím kanálu. Don Juan něco mumlal a stříkal mi vodu do obličejů. Potom mě znovu ponořil do kanálu. Vytáhl mi hlavu nad hladinu a nechal mě, abych si ji optel o břeh. Držel mě ze zadu za límec. Velmi příjemně jsem pocítoval ruce i nohy. Protáhl jsem se. Unavené oči mě svědily. Zvedl jsem pravou ruku, že si je promnu. Ten pohyb byl nesmírně namáhavý, jako by má ruka ztěžkla tolik, že jsem ji málem ani nedokázal vytáhnout z vody. Když se mi to podařilo, celá paže byla pokrytá úžasnou zelenou mlhou. Držel jsem si ji před očima a prohlížel si ji. Tmavě zelené obrysy obklopovala velmi intenzivní zelená záře. Chvatně jsem vyskočil na nohy a postavil se uprostřed potoka. Podíval jsem se na svoje tělo: prsa, paže, nohy jsem měl zelené, tmavě zelené. Ta barva byla tak intenzivní, že jsem měl pocit jakési viskózní látky. Vypadal jsem jako loutka, kterou mi před léty don Juan zhotovil z kořene durmanu.

Don Juan mi řekl, abych vylezl. Všiml jsem si, že má v hlase naléhavost.

„Jsem zelený.“

„Přestaň,“ naléhal don Juan. „Nemáš čas. Vylez odtamtud. Voda tě chytá do pasti. Vylezi! Ven! Ven!“

Zpanikařil jsem a vyskočil na břeh.

„Tentokrát mi musíš říct všechno, co se dělo,“ řekl mi don Juan věcně, jakmile jsme proti sobě seděli v jeho pokoji.

Pořád mých zážitků ho nezajímalo, chtěl vědět jen to, s čím jsem se setkal, když mi řekl, abych se podíval na břeh. Chtěl znát všechny podrobnosti. Popsal jsem mu zeď, kterou jsem viděl.

„Byla ta zeď vlevo, nebo vpravo od tebe?“ ptal se mě.

Řekl jsem mu, že byla vlastně přede mnou. Ale trval na tom, že musela být buď vlevo, nebo vpravo.

„Když jsi ji uviděl poprvé, kde byla? Zavří oči a neotevírej je, dokud si na to nevzpomeněš.“

Postavil se a otáčel mým tělem. Měl jsem oči zavřené. Natočil mě tvář k východu, tedy ve stejném směru, v jakém jsem seděl u potoka. Zeptal se mě, kterým směrem jsem se pohyboval.

Řekl jsem, že jsem se pohyboval dál dopředu před sebe. Naléhal, že si na to musím vzpomenout. Chtěl, abych se soustředil na dobu, kdy jsem ještě viděl vodu jako bubliny.

„Kterým směrem tekla?“ zeptal se mě.

Don Juan naléhal, abych se rozpomněl, až jsem nakonec musel připustit, že se mi zdálo, jako by se ty bublinky pohybovaly doprava. Ale nebyl jsem si tím naprosto jist, ačkoliv to ode mě vyžadoval. Při jeho sondování jsem si začal uvědomovat, že nejsem schopen uspořádat si svoje vnímání. Bubliny se pohybovaly doprava, když jsem je uviděl poprvé, ale když se zvětšily, plynuly všemi směry. Některé jako by najížděly přímo na mě, zatímco jiné jako by pluly všude kolem. Vzpomněl jsem si, jak syčely. Musel jsem je tedy vnímat ušima i očima. Když se zvětšily natolik, že jsem na jednu z nich mohl „vylézt“, „viděl“ jsem, že se o sebe třou jako balonky.

Rozpomínal jsem se na podrobnosti toho, co jsem vnímal. Začal jsem z toho být velmi vzrušený, avšak dona Juana to absolutně nezajímalo. Řekl jsem mu, že jsem slyšel, jak ty bubliny syčí. Nešlo o čisté sluchový nebo čistě vizuální účinek, ale o cosi nerozlišeného, a přece krystalicky čistého: ty bublinky o sebe skřípaly. Jejich pohyb jsem neviděl ani neslyšel, ale cítil – já jsem byl součástí jejich zvuku a pohybu.

Jak jsem líčil svoje zážitky, velmi mě to rozrušilo. Držel jsem dona Juana za paži a v návalu velkého rozčilení jsem s ním třásl. Uvědomil jsem si, že ty bubliny neměly žádný vnější omezení, přesto však byly v něčem obsažené a jejich okraje měnily tvar a byly nerovné a rozeklané. Velikou rychlostí spolu splyvaly a zase se oddělovaly, a přece jejich pohyb neoslňoval. Pohybovaly se současně rychle i pomalu.

Další, nač jsem si vzpomněl, byla barevná kvalita, kterou zřejmě ty bubliny měly. Byly průhledné a velice jasné a vypadaly takřka zelené, i když nešlo o barvu v tom smyslu, jak jsem zvyklý barvy vnímat.

„Odbočujes,“ řekl don Juan. „Tohle není důležitá. Moc se zdržujes zbytečnostmi. Teď záleží jedině na směru.“

Dokázal jsem si vzpomenout jedině na to, že jsem se pohyboval jen tak nazdařbůh. Don Juan však usoudil, že vzhledem k tomu, že bubliny za začátku pluly stále vpravo, tedy na jih, mám se zabývat jím. Znovu mě velmi naléhavě žádal, abych si vzpomněl, jestli jsem tu zed měl vpravo nebo vlevo. Usilovně jsem se snažil vzpomenout si na to.

Myslím, že když mě don Juan „zavolal“ a já jsem se, řekněme „vy-nořil“ na hladinu, byla zeď vlevo. Byl jsem u ní velmi blízko a mohl jsem rozeznávat žlábky a prohlubně v dřevěném bednění, do něhož byl beton zalit. Používali velmi tenkých dřevěných latí a vytvořili velmi kompaktní vzor. Zeď byla velice vysoká. Viděl jsem jeden konec a všiml jsem si, že nekončí rovně, ale zaobleně.

Chvilí jsem tiše seděl, jako bych přemýšlel, jak rozluštit smysl své zkušnosti. Don Juan mi nakonec řekl, že jsem toho moc nedokázal, že jsem nezvládl ani to, co ode mě očekával.

„A co jsem měl dělat?“

Don Juan neodpověděl a našpulil pusou. „Vedl sis báječně. Dnes ses dozvěděl, že brujo využívá vody k pohybu.“

„A viděl jsem?“

Zvědavě se na mě podíval, zakourel očima a prohlásil, že budu muset jít do zelené mulhy ještě mockrát a pak dokážu na tu otázku odpovědět sám. Pak jemně změnil téma rozhovoru a řekl, že jsem se nenaucil využívat vodu k pohybu, ale že jsem aspoň poznal, že to brujo umí. Že po mně schválně chtěl, abych se díval na břeh potoka a podle toho věděl, jak se pohybuji.

„Pohyboval ses velmi rychle, stejně rychle jako ten, kdo tuhle techniku ovládá. Měl jsem co dělat, abych ti stačil.“

Prosil jsem, aby mi vysvětlil, co se se mnou od začátku dělo. Smál se a nevěřicně potřásal hlavou. „Ty vždycky trváš na tom, abys všechno věděl od začátku. Ale žádný začátek neexistuje. Začátek je jen v tvých myšlenkách.“

„Myslím, že začátek byl, když jsem se posadil na břehu a začal kouřit.“

„Ale než jsi začal kouřit, musel jsem přijít na to, co s tebou mám dělat. A to bych ti zas musel říkat, co jsi dělal, ale nemůžu, protože by mě to zas zavedlo úplně jinam. Možná že ti tedy bude všechno jasnější, když nebudeš přemýšlet o začátcích.“

„Tak mi tedy řekněte, co se dělo po tom, co jsem si sedl na břehu a kouřil.“

„Myslím, že jsi mi to už řekl sám,“ smál se don Juan.

„Mélo něco z toho, co jsem dělal, nějaký význam, done Juane?“ Pokrčil rameny. „Moje pokyny jsi dodržoval výborně a nedělalo ti vůbec žádná potíže dostat se do mlhy nebo z ní vystoupit. Pak jsi poslouchal můj hlas a vrátil ses na povrch pokaždé, když jsem tě zavolal. Tohle jsme cvičili. Ostatní bylo hračka. Prostě ses nechal nést mlhou. Choval ses tak, jako bys věděl, co máš dělat. Když jsi byl příliš daleko, zavolal jsem tě a přiměl, aby ses díval na břeh, abys věděl, kam ses až dostal. Pak jsem tě odtáhl zpátky.“

„Vy chcete říct, done Juane, že jsem opravdu ve vodě putoval?“

„Ano. A hodně daleko.“

„Jak daleko?“

„Asi bys tomu ani neuvěřil.“

Snažil jsem se ho přemluvit, aby mi to řekl, ale don Juan tohoto tématu zanechal a oznámil, že teď musí na chvíli odejít. Domáhal jsem se, aby mi alespoň něco naznačil. „Nerad tápu ve tmě,“ říkal jsem.

„Ty sám se zavíráš do tmy,“ opáčil don Juan. „Přemýšlej o zdi, kterou jsi viděl. Sedni si tuhle na svou rohož a vzpomeň si na všechny podrobnosti. Pak možná i přijdeš na to, kam jsi až došel. Teď vím jenom to, žeš byl velmi daleko. Vím to proto, že mi dalo strašlivou práci, než jsem tě dootáhl zase zpátky. Kdybych tu nebyl nablízku, mohl ses zatoulat a nikdy ses nemusel vrátit. V tom případě by z tebe bývala zbyla jen mrtvola na břehu potoka. Možná také že by ses byl dokázal vrátit sám. Nikdy si u tebe nejsem jist. Takže když uvážím, kolik úsilí mi dalo, než jsem tě přivedl zpátky, řekl bych, že jsi byl určitě...“ Na dlouho se odmlčel a přátelsky se na mě zadíval.

„Já sám bych došel k horám ve středním Mexiku, ale nevím, kam až bys šel ty. Možná do Los Angeles nebo třeba do Brazílie.“

Don Juan se vrátil až druhý den pozdě odpoledne. Mezitím jsem si zapsal všechno, nač jsem si dokázal vzpomenout. Když jsem si to zapsal, napadlo mě, že bych si měl projít břehy potoka oběma směry a potvrdit si, jestli jsem opravdu viděl něco, co by ve mně mohlo vyvolat představu zdi. Usuzoval jsem, že mě don Juan mohl přimět k chůzi, když jsem byl strnulý, a pak chůzi, abych se soustředil na nějakou zed u cesty. Spočítal jsem si, že během doby, která uplynula mezi okamžikem, kdy jsem poprvé uviděl mlhu, a dobou, kdy jsem vstal z potoka a vrátil se domů, jsem mohl ujít, pokud mě ovšem don Juan nechal chodit, nanejvýš dvě a půl míle. Takže jsem prošel břeh potoka asi tři míle na obě strany a pečlivě jsem prozkoumal všechno, co by mohlo mít nějaký význam pro moje vidění zdi. Pokud můžu soudit, potok

byl docela obyčejný kanál užívaný pro zavlažování. Po celé délce byl asi sto třicet až sto šedesát centimetrů široký a nenašel jsem nic, co by mi něčím mohlo připomínat betonovou zed' nebo mi vsugerovat její představu.

Když se don Juan pozdě odpoledne vrátil, naléhal jsem, že mu přečtu svoje záznamy. Odmítl však poslouchat a přimul mě, abych se posadil. Sám si sedl proti mně. Neusmíval se. Soudě podle pronikavého pohledu jeho očí, které se upřeně dívaly někam nad horizont, nejspíš o něčem přemýšlel.

„Myslím, že už si nyní dobře uvědomuješ,“ řekl najednou velmi vážným tónem, „že všechno je smrtelně nebezpečné. Voda je stejně zrádná jako strážce. Jestliže si nedáš pozor, voda tě chytí do pastí. Včera se jí to málem povedlo. Ale člověk musí chtít, aby ho chytila. Tohle je tvůj problém. Ty jsi ochoten se odevzdat.“

Nevěděl jsem, o čem to mluví. Zaútočil na mě tak náhle, že jsem se neorientoval. Chabě jsem ho požádal, aby mi vysvětlil, co to říká. Vážavě mi naznačil, že šel k vodnímu kaňonu a „viděl“ ducha vodní jámy a že je hluboce přesvědčen, že jsem zpackal šanci „uvidět“ vodu.

„A jak?“ zeptal jsem se skutečně zaskočen,

„Duch je síla, a jako takový reaguje jenom na sílu. V jeho přítomnosti se nesmíš oddávat svým slabostem.“

„A kdy jsem se jim oddával?“

„Včera, když jsi ve vodě zelenal.“

„Ale to jsem ničemu nepodléhal. Myslel jsem si, že je to velmi důležitý moment a říkal jsem vám, co se mi děje.“

„Co jsi zač, že si troufáš myslet nebo rozhodovat, co je důležité? Nevíš vůbec nic o silách, kterých se dotýkáš. Tam venku je duch vodní jámy a ten ti mohl pomoci. Dokonce ti pomáhal, dokud jsi to nezvoral. Teď nevím, jaké důsledky to tvoje počínání bude mít. Poddal ses síle vodního ducha a on si tě teď kdykoliv může vzít.“

„Když jsem se na sebe díval, jak zelenám, byla to chyba?“

„Ty ses vzdal. Ty sis přál se vzdát. To byla ta chyba. Tohle už jsem ti říkal a budu to opakovat stále znovu. Ve světě brujiů můžeš přežít jediné jako bojovník. Bojovník ke všemu chová úctu a po ničem nešlape, dokud opravdu nemusí. Ty jsi včera s vodou nezacházel uctivě. Zpravidla si vedeš dobře. Ale včera ses odevzdal své smrti jako zatracenéj blázen. Bojovník se neodevzdává ničemu, dokonce ani své smrti ne. Bojovník není povolným partnerem, bojovník je nedostupný a jestli se do něčeho zaplétá, můžeš si být jist, že si plně uvědomuje, co dělá.“

Nevěděl jsem, co na to říct. Don Juan se takřka zlobil, a to mě znepokojilo. Takto se ke mně choval málokdy. Řekl jsem mu, že jsem opravdu neměl ani ponětí, že něco dělám špatně. Po několika minutách napjatého mlčení si sundal klobouk, usmál se a řekl, že teď se budu mu-set nějakou dobu držet stranou a nevracet se k němu, dokud nebudu mít pocit, že dokonale ovládám svoje sklony oddávat se své slabosti. A zdůraznil, že se musím vyhýbat vodě a že nesmím tři až čtyři měsíce dopustit, aby se voda dotkla mého těla.

„Ale bez sprchování se asi neobejdu,“ namítl jsem.

Don Juan se rozesmál, až se mu slzy kutálely po tvářích. „Ty se ne-dokážeš obejít bez sprchy! Občas bejváš taková slabota, že si myslím, že to na mě jenom hraješ. Ale tohle není legrace. Chvillemi se vůbec, ale vůbec neovládáš a síly tvého života si s tebou dělají, co chtějí.“

Namítl jsem, že je lidsky nemožné ovládat se pořád, ale don Juan trval na tom, že bojovník nemá nic, co by neovládal. Nadhodil jsem otázku náhody. Don Juan prohlásil, že to, co se mi přihodilo, by bylo považováno za nehodu, protože jsem nechtěl nic dělat špatně a ani jsem si neuvědomoval, že nejednám, jak mám. Mluvil jsem pak o různých lidech, které potkala smůla, kterou bylo možné vysvětlit jako nešťastnou náhodu. Mluvil jsem zejména o Lucasovi. Lucas byl velmi příjemný starý Jaki, který utrpěl vážné zranění, když se s ním převrhl nákladní auto.

„Zdá se, že není možné vyhnout se nešťastným náhodám,“ říkal jsem. „Nikdo nemůže ovládat všechno, co je kolem.“

„To je pravda,“ odsekl don Juan. „Ale ne všechno je nevyhnutelná nehoda. Lucas nežije jako bojovník. Kdyby tak žil, věděl by, že čeká a na co čeká, a neřídil by nákladák v opilosti. Narazil na skálu u cesty, protože byl opilý, a zmrzačil si tělo pro nic za nic.“

Pro bojovníka je život strategické cvičení. Ale ty chceš najít smysl života. Bojovník se o smysl nezajímá. Kdyby byl Lucas žil jako bojovník – a příležitost k tomu měl tak jako my všichni – rozvrhl by si život strategicky. A tak kdyby se byl nemohl vyhnout nehodě, která mu rozdrtila žebra, byl by si našel způsob, jak tuto nevýhodu kompenzovat nebo jak se vyhnout jejím důsledkům nebo jak proti nim bojovat. Kdyby byl Lucas bojovník, nesesedl by ve svém špinavém domku a neumíral hladem. Bojoval by až do konce.“

Zeptal jsem se dona Juana, co by například dělal, kdyby se jemu samotnému stala podobná nehoda a přišel třeba o nohy.

„Kdybych tomu nedokázal zabránit a přišel jsem o nohy a nemohl

bych už dál žít jako člověk, tak bych se připojil k tomu, co tam venku na mě čeká,“ řekl don Juan a rozmáchl se rukou, aby tím gestem zahrnul všechno kolem sebe.

Namítl jsem, že mi neporozuměl. Chtěl jsem jen poukázat na skutečnost, že není možné, aby každý jednotlivec předvídal všechny možné varianty, které se můžou v každodenním životě přihodit.

„Můžu ti říct jediné to,“ řekl don Juan, „že bojovník je vždycky ne-dosažitelný. Nikdy nestojí u silnice a nečeká, až ho rozdrtí auto. Šance toho, co se nedá předvídat, snižuje na minimum. Tomu, čemu ty říkáš nešťastné náhody, se dá většinou velmi snadno vyhnout, pokud ovšem člověk není blázen, který žije ve zmatku.“

„Ale není možné žít pořád strategicky,“ namítl jsem. „Představte si, že na vás někdo číhá s výkonnou puškou vybavenou dalekohledem. Mohl by vás přesně zasáhnout na pět set metrů. Co byste dělal?“

Don Juan se na mě podíval, jako by nevěřil svým uším, a rozesmál se. „Co byste dělal?“ naléhal jsem.

„Kdyby na mě někdo číhal s puškou s dalekohledem?“ opíčil se po mně.

„Kdyby se někdo skryl, že by nebyl vidět, a číhal na vás. Neměl byste šanci. Kulku zastavit nemůžete.“

„Ne. To nemůžu. Ale stejně pořád nechápu, o co ti jde.“

„Jde mi o to, že všechna ta vaše strategie v takové situaci není k ničemu.“

„Ale je. Kdyby na mě někdo číhal s výkonnou puškou opatřenou dalekohledem, tak bych tamtudy prostě nešel.“

pohyb záře tu není ohraničen. Vysledoval jsem něco, co trochu připomínalo výbuchy jisker.

Rytmičky výbuchy skutečně vysílaly něco jako světelné částice, které vyletovaly s očividnou silou proti mně a potom uhýbaly jako gumová vlákna.

Don Juan mi nejspíš otočil hlavu. Najednou jsem zjistil, že se dívám na zorané pole.

„Dívej se teď dopředu,“ slyšel jsem dona Juana.

Asi tak dvě stě metrů přede mnou byl veliký dlouhý kopec. Celé jeho úbočí bylo rozoráno. Horizontální brázdy běžely vedle sebe zdola až úplně na vrchol. Všiml jsem si, že v tom zoraném poli je spousta kamení a tři ohromné balvany, které přerušovaly linie brázd. Přede mnou bylo pár keřů, které mi bránily v pohledu do strže či vodního kaňonu na úpatí kopce. Z mého místa ten kaňon vypadal jako hluboký zářez a jeho zelená vegetace se nápadně lišila od holého kopce. Na dně kaňonu zřejmě rostly zelené stromy. Do očí mi foukal vánek. Pociťoval jsem mír a hluboké ticho. Neslyšel jsem žádné ptáky ani hmyz.

Don Juan ke mně opět promluvil. Chvilí mi trvalo, než jsem pochopil, co říká. Neustále se ptal: „Vidíš na poli někoho?“

Chtěl jsem mu říct, že za poli nikdo není, ale nedokázal jsem to slova vyslovit. Don Juan mě vzal rukama zezadu za hlavu – viděl jsem jeho prsty nad obočím a na tvářích – a pomalu jí otáčel zprava doleva a potom zpátky. Takto mě přiměl panoramaticky přejíždět pohledem po celém poli.

Slyšel jsem, že pořád znovu a znovu opakuje: „Pozoruj všechny detaily. Možná na tom závisí tvůj život.“

Čtyřikrát mi otočil hlavou sem tam, takže jsem pohledem panoramaticky obsáhl 180 stupňů horizontu před sebou. Když mi otočil hlavu úplně doleva, v jednom okamžiku jsem koutkem oka letmo zahlédl pohyb. Pak mi začal zase hlavou otáčet doprava a já jsem zaostřil na zorané pole. Uviděl jsem, jak někdo jde mezi brázdami. Vypadal obyčejně, oblečen byl jako mexický rolník, na nohou sandály, na sobě šedé kalhoty, béžovou košili s dlouhými rukávy a slamák. Řemen světle hnědé tašky měl přehozený přes pravé rameno.

Don Juan si nepochybně všiml, že jsem toho člověka viděl, a několikrát se mě ptal, jestli se na mě dívá nebo jestli jde směrem ke mně. Chtěl jsem mu říct, že ten muž jde pryč, že je ke mně zády, ale dokázal jsem vyslovit jenom „Ne“. Don Juan mi řekl, abych zařval, kdyby se ten člověk obrátil a šel ke mně, že mi otočí hlavu, aby mě zachránil.

3. září 1969

Uskutečnil jsem další pokus s „viděním“. Don Juan mi dal vykouřit dvě hlavičky dýmky. Bezprostřední účinky byly stejné jako při předchozích sezeních. Pamatuji si, že když mi tělo úplně znečitlivělo, don Juan mě držel pod pravou paží a odvedl do hustého pouštního porostu, který se táhne kolem dokola na míle daleko. Nejsm s to si vzpomenout, co jsme s donem Juanem dělali, když jsme vešli do houští, ani jak dlouho jsme šli. Pak jsem zjistil, že sedím na vrcholku malého kopce a nalevo těsně vedle mě seděl don Juan. Necítil jsem ho, jen jsem ho viděl koutkem oka. Tuším, že ke mně mluvil, ačkoliv si na jeho slova nedokážu vzpomenout. A přece mám pocit, že jsem mu přesně rozuměl, i když to nemám v jasné paměti. Jeho slova mi připadala jako vagóny vlaku, který odjíždí, a poslední slovo bylo hranaté jako brzdo-vý vůz nákladního vlaku. Věděl jsem, co to je za slovo, ale nedokázal jsem ho zřetelně vyslovit, ani o něm jasně přemýšlet. Byl jsem ve stavu polobdění se snovou představou vlaku ze slov.

Potom jsem uslyšel velmi slabounce promlouvat hlas dona Juana:

„Musíš se teď dívat na mě,“ řekl don Juan a obrátil mi hlavu tváří k sobě. Opakoval to asi třikrát nebo čtyřikrát.

Podíval jsem se a okamžitě jsem zaznamenal stejnou záři, kterou jsem před tím už dvakrát viděl, když jsem se mu díval do tváře. Byl to fascinující pohyb, vlnité posouvání světla uvnitř vymezených oblastí. Ty oblasti neměly žádné určité hranice a vlnící se světlo se pohybovalo, a přece se nikdy nepřelilo přes ony neviditelné meze. Prohlížel jsem si ten zářící předmět před sebou. Okamžitě začal ztrácet svou světelnou zář. Poznenáhlu se začaly objevovat známé rysy tváře dona Juana a překrývaly blednoucí záři. Pak jsem zřejmě zase zaostřil svůj upřený pohled, protože rysy dona Juana bledly a záře zesílila. Soustředil jsem pozornost na oblast, která odpovídala levému oku. Všiml jsem si, že

Nepocítoval jsem ani strach ani úzkostné vzrušení. Měl jsem dojem, že se mě to vůbec netýká. Chladně jsem pozoroval, co se děje. Muž se zastavil uprostřed pole. Pravou nohou se opřel o římsu na velikém okrouhlém balvanu, jako by si zavazoval sandál. Potom se narovnal, vytáhl z tašky provázek a omotal si ho kolem levé dlaně. Stál zády ke mně a díval se na vrcholek kopce. Zřejmě si začal prohlížet krajinu před sebou, alespoň soudě podle pohybů jeho hlavy. Měl ji však lehce obrácenou doprava. Viděl jsem ho z profilu. Pak se začal celým tělem obracet ke mně a najednou se na mě zadíval. Doslova cukl hlavou nebo jí pohnul takovým způsobem, že jsem neměl pochyb, že mě vidí. Natáhl před sebe levou paži, ukazoval na zem a držel ji v této poloze, když vykročil směrem ke mně.

„Přichází!“ zařval jsem bez obtíží.

Don Juan mi nejspíš obrátil hlavu, protože v příštím okamžiku jsem se díval do pouštního porostu. Řekl mi, abych se nedíval upřeně, ale „lehce“ a jen tak pohledem zběžně přejížděl. On sám si stoupne kousek přede mne a půjde ke mně a já mám na něj upřeně zírat, až uvidím jeho záři.

Viděl jsem, jak don Juan odchází asi tak dvacet metrů daleko. Pohyboval se však tak neuvěřitelně rychle a čile, že se mi ani nechtělo připustit, že je to don Juan. Pak se obrátil tváří ke mně a přikázal mi, abych na něj zíral.

Tvář mu zářila jako velká světelná skvrna. Zdálo se, že se mu světlo rozlévá přes prsa téměř k pasu. Jako bych se díval do světla přivřenými očima. Záře se rozšiřovala a ustupovala. Zřejmě ke mně začal přistupovat, protože světlo zesílilo a bylo zřetelnější.

Něco mi říkal. Snažil jsem se mu porozumět a přitom jsem ztratil obraz té záře, pak jsem uviděl dona Juana tak, jak ho běžně vidám. Stál pár metrů ode mne a posadil se tváří ke mně.

Když jsem zaměřil pozornost na jeho tvář, začal jsem vnímat neurčitou záři. Jako by mu na tváři křížem křížem svítily tenounké paprsky světla a někdo mu po obličejí pouštěl prasátka malinkými zrcátky. Světlo se stále zesilovalo a don Juanova tvář pak začala ztrácet obrysy, až se znovu stala amorfním zářícím předmětem. Opět jsem vnímal pulsující výbuchy světla, které vyzařovaly z místa, kde měl don Juan levé oko, ale pozornost jsem tam nezaměřil. Záměrně jsem zíral na místo vedle, kde jsem tušil don Juanovo pravé oko. Okamžitě jsem spatřil jasnou a průsvitnou světelnou tůň. Bylo tam tekuté světlo.

Všiml jsem si, že vnímám víc než zrakem: cítil jsem. Tůň temného te-

cutého světla měla neobyčejnou hloubku. Byla „přátelská“ a „laskavá“ a světlo, které z ní vyzařovalo, nevybuchovalo, ale pomalu se věřivě zavíjelo dovnitř a vytvářelo překrásné odlesky. Záře se mě nesmírně míle a jemně dotýkala a její konejšení ve mně vzbuzovalo nádherný pocit.

Viděl jsem symetrický kruh velmi jasných záblesků světla, které se rytmicky šířilo po vertikální rovině zářícího pole. Kruh se rozšířil, až málem pokrýval celý zářící povrch, a potom se zas stáhl do světelného bodu uprostřed jasné zářící tůňky. Pozoroval jsem ten kruh, jak se několikrát rozšířil a stáhl. Pak jsem záměrně ustoupil dozadu, abych mohl uvidět obě oči. Upřený pohled jsem přitom nepřerušil. Rozeznal jsem rytmus obou typů světelných výbuchů. Levé oko vysílalo záblesky světla, které doslova vyčnívaly z vertikální roviny, zatímco pravé oko vysílalo světelné záblesky, které zářily bez vyčnívání. Obě oči zářily ve střídavém rytmu: světlo levého oka vybuchlo ven, zatímco sálající světelné paprsky pravého oka se ve víru sťahovaly dovnitř. Potom se světlo pravého oka rozšířilo, až pokrylo celou zářící plochu, a výbušné světlo levého oka současně ustupovalo.

Don Juan mě zřejmě znovu obrátil, protože jsem se opět díval na zorané pole. Slyšel jsem, jak mi říká, abych dával pozor na toho muže.

Ten stál u balvanu a díval se na mě. Jeho rysy jsem nedokázal rozeznat, protože mu klobouk zakrýval většinu obličejí. Po chvíli si zastrčil tašku pod paži a začal odcházet doprava. Došel takřka nakonec zoraného pole, změnil směr a udělal pár kroků směrem k roklí. Potom jsem ztratil schopnost zaostrit a celá krajina včetně toho muže mi zmizela z pohledu. V mém zorném poli ji překryl obraz pouštních křovin.

Nezpomínám si, jak jsem se vrátil domů ani co don Juan dělal, aby mě „přivedl zpátky“. Když jsem se probudil, ležel jsem na své slaměné rohoži v don Juanově pokoji. Don Juan ke mně přistoupil a pomohl mi vstát. Motala se mi hlava a zvedal se mi žaludek. Don Juan mě velmi rychle a účinně odtáhl do křoví u domu. Udělal se mi špatně a don Juan se tomu jen smál.

Pak se mi ulevilo. Podíval jsem se na hodinky, bylo jedenáct v noci. Znovu jsem usnul a probudil jsem se až příštího dne v jednu hodinu odpoledne. Měl jsem pocit, že jsem zase ve své kůži.

Don Juan se mě zeptal, jak se cítím. Byl jsem podivně roztržitý. Nedo- kázal jsem se na nic soustředit. Pod pozorným dohledem dona Juana jsem pak nějakou dobu obcházel kolem domu. Don Juan chodil za mnou. Měl jsem pocit, že není co dělat, a šel jsem zase spát. Pozdě odpoledne jsem se probudil a bylo mi mnohem lépe. Našel jsem kolem

sebe spousty rozmáčaného listí. Vlastně jsem se probudil, když jsem ležel na břiše na hromadě listů, které velmi voněly. Vzpomínám si, že jsem si tu vůni uvědomil ještě dřív, než jsem se úplně probudil.

Bloumal jsem bez cíle a jen tak jsem zašel dozadu za dům, kde jsem natrefil na dona Juana. Seděl u zavlažovacího kanálu, a když uviděl, že se blížíím, divoce mi ukazoval, že musím zastavit a vrátit se domů.

„Utíkej dovnitř!“ zařval na mě.

Vběhl jsem dovnitř. Don Juan za mnou za chvíli přišel. „Už nikdy za mnou nikam nechod,“ řekl mi. „Jestli mě chceš vidět, čekej na mě tady.“

Omluvil jsem se. Don Juan mi řekl, že nemám plýtvat silou na pitomé omluvy, které stejně nemají moc zrušit moje činy. Řekl, že musel vynaložit obrovskou námahu, než se mu podařilo vrátit mě zpátky, a že se za mne u vody přimlouval.

„Musíme teď využít šance a umýt tě ve vodě.“

Ujistil jsem ho, že se cítím dobře. Dlouho se mi upřeně díval do očí.

„Pojď se mnou,“ řekl pak. „Ponořím tě do vody.“

„Já jsem v pořádku,“ ujišťoval jsem ho. „Podívejte, dělám si poznámky.“

Nesmlouvavě a rázně mě vytáhl z rohože. „Nepoddávej se zas svým slabostem! Co nevidět zase usneš a možná, že už tě tentokrát nebudu s to probudit.“

Běželi jsme za dům. Než jsme doběhli k vodě, přikázal mi velmi dramatickým tónem, abych pevně zavřel oči a neotevíral je, dokud mi neřekne. Varoval mě, že kdybych na vodu zíral byt jen vteřinku, mohl bych umřít. Vedl mě za ruku a namočil mě do kanálu hlavou napřed.

Máchal mě ve vodě několik hodin a po celou tu dobu jsem měl jsem stále zavřené oči. Děla se se mnou pozoruhodná změna. Jestliže mi něco bylo, než jsem vstoupil do vody, bylo to tak nepatrné, že jsem to vlastně ani nepocíťoval. Poznal jsem to teprve ve srovnání s tím, jak zdráv jsem se cítil a jak bdělý jsem byl po tom vymáčení v potoce.

Voda se mi dostala do nosu a já jsem začal kýchat. Don Juan mě vytáhl a odvedl domů. Stále jsem měl zavřené oči. Převlékal jsem se poslepu a don Juan mě potom zavedl k sobě do pokoje, posadil na mou rohož tak, abych měl tělo určitým směrem. Teprve potom jsem směl otevřít oči. Otevřel jsem je a to, co jsem uviděl, mě tak vyděsilo, že jsem vyskočil a chytil se dona Juana za nohu. Chvilí jsem prožíval nesmírný zmatek. Don Juan mě klouby prstů klepl na temeno hlavy. Byla to velice rychlá rána, nebyla ani tvrdá, ani bolestivá, ale přece mnou poněkud otrásla.

„Co je ti? Cos viděl?“ ptal se mě don Juan.

Když jsem otevřel oči, viděl jsem úplně toleží, co před tím – toho stejného muže, a tentokrát se mě takřka dotýkal. Viděl jsem mu do tváře a poznal jsem v ní cosi povědomého. Takřka jsem věděl, kdo to je. Jakmile mě don Juan klepl do hlavy, obraz zmizel.

Pohlédl jsem na dona Juana. Stál se zařatou pěstí a byl připraven, že mě znovu klepne. Zasmál se a zeptal se mě, jestli bych rád ještě jednou. Pusťil jsem mu nohu a ulehčeně si lehl na svou rohož. Don Juan mi přikázal, abych se díval přímo před sebe a v žádném případě neotáčel hlavu směrem k vodě vzadu za domem.

Teprve teď jsem si poprvé všiml, že v pokoji je naprostá tma. Chvilí jsem si nebyl jist, jestli náhodou nemám zavřené oči. Sálh jsem si na ně, abych se ujistil. Hlasitě jsem zavolal na dona Juana, že se mi něco stalo s očima, že najednou vůbec nevidím, když ještě před chvílí kou jsem jasně viděl, že se mě chystá uhodit. Slyšel jsem, jak se směje vpravo ode mě a jak zapaluje petrolejku. Během několika vteřin si mé oči přivykly světlu. Všechno bylo jako vždycky: stěny pokoje z hlíny a proutí, na nich visely podivně zkroucené kořeny sušených léčivek, svazky bylin, došková střecha a petrolejka zavěšená na trámu. Tu místnost jsem už viděl stokrát, ale tentokrát jsem pocítil, že je v ní – i ve mně – něco jedinečného. Bylo to poprvé, co jsem přestal věřit, že to, co vnímám, je konečná „skutečnost“. S tím pocitem jsem si už dávno zahrával a při různých příležitostech jsem si to intelektuálně připouštěl, ale nikdy jsem nebyl doopravdy na pochybách. Tentokrát však jsem nevěřil, že pokoj je „skutečný“, a chvílí jsem měl zvláštní pocit, že mi jeho obraz zmizí, jestliže mě don Juan klepne na temeni kotníky prstů.

Začal jsem se třást, ale zima mi nebyla. Nervové křeče mi probíhaly po páteři. Hlavu jsem měl těžkou, zejména v krajině přímo nad krkem. Postěžoval jsem si, že mi není dobře, a řekl jsem donu Juanovi, co jsem viděl. Smál se mi a řekl, že podlehnout strachu znamená uboze se poddávat slabosti.

„Jsi vyděšený, ale nebojíš se. Tys viděl spojení, jak na tebe zírá, no, to je toho. Ale než si nasereš do kalhot, počkej, až ho budeš mít tvář v tvář.“

Řekl mi, abych vstal a šel do auta, ale neobracel se směrem k vodě a tam na něj počkal, až přinese lano a lopatu. Chtěl, abych ho zavezl k místu, kde jsme našli pařez stromu. Začali jsme ho ve tmě vykopávat. Pracoval jsem několik hodin jak o závod. Pařez jsme nevykopal, ale já

jem se cítil mnohem lépe. Vrátili jsme se domů a něco snědli a všechno zas bylo dokonale „skutečné“ a „v pořádku“.

„Co se mi to stalo?“ ptal jsem se. „Co jsem to včera dělal?“

„Napřed jsi vykouril mě a potom spojení.“

„Cože?“

Don Juan se smál a prohlásil, že teď budu vyžadovat, aby mi všechno vyprávěl pěkně od začátku.

„Vykouril jsi mě,“ opakoval don Juan. „Zíral jsi mi do obličej, do očí. Viděl jsi světla, která označují lidskou tvář. Já jsem čaroděj a tys mi to viděl na očích. Ale nepoznal jsi to, protože jsi to dělal poprvé. Oči lidí nejsou všechny stejné. To brzy poznáš. A potom jsi vykouril spojení.“

„Vy myslíte toho člověka na poli?“

„To nebyl člověk, ale spojenec a kýval na tebe.“

„A kam jsme šli? Kde jsme byli, když jsem viděl toho člověka, vlastně toho spojení?“

Don Juan kývl bradou do krajiny před domem a řekl, že mě odvedl na vršek malého kopce. Řekl jsem mu, že krajina, kterou jsem viděl, neměla vůbec nic společného s pouštním porostem, který roste kolem domu. Don Juan odpovídal, že spojenec, který na mě „kýval“, nebyl tady z okolí.

„A odkud byl?“

„Velmi brzy tě tam zavedu.“

„A jaký význam mělo moje vidění?“

„Učil ses *vidět*, a nic víc. Ale teď nejsíš ztratil kalhoty, protože se zas oddáváš svým slabostem. Poddal ses svému strachu. Možná, že bys mi měl popsat všechno, co jsi viděl.“

Když jsem mu začal popisovat, jak se mi jevil jeho obličej, zastavil mě a řekl, že tohle není vůbec důležité. Říkal jsem, že jsem ho takřka *viděl* jako „světelné vajíčko“, ale don Juan prohlásil, že „takřka“ nestačí a že *vidění* mě bude stát ještě pořádný kus práce i spousty času.

Zajímala ho krajina se zoraným polem a o tom muži chtěl znát všechny podrobnosti, na které si dokážu vzpomenout. „Spojenec na tebe kýval, ale já jsem ti otočil hlavu, když k tobě přicházel, ne proto, že by tě ohrožoval, ale proto, že bude lepší ještě počkat. Nemáš na spěch. Bojovník nikdy nepřipraven, je totéž, jako kdybys zaútočil na lva prdáním.“

To přirovnání se mi líbilo. Chvilí jsme se s chutí smáli.

„A co by se bylo stalo, kdybyste mi tu hlavu neotočil?“

„Byl bys to musel udělat sám.“

„A co kdybych to neudělal?“

„Spojenec by k tobě přišel a k smrti by tě vyděsil. Kdybys tam býval byl sám, mohl tě zabít. Neradím ti, abys chodil do hor nebo do pouště sám, dokud se nenaučíš bránit. Kdyby tě tam spojenec chytil samotného, mohl by z tebe nadělat fašírku.“

„A jaký smysl mělo to, co dělal?“

„Když se na tebe podíval, chtěl ti říct, že tě vítá. Ukázal ti, že potřebuješ lapač duchů a mošnu, ale ne z této oblasti. Měl tašku z jiné části země. Na cestě tě brzdí tři překážky, to byly ty balvany. A zcela nepochoybně nejlepší sílu získáš ve vodních kaňonech a stržích, protože spojenec ti ukázal ke strži. A ostatní v té krajině ti mělo pomoci přesně vyhledat místo, kde ho najdeš. Já už vím, kde to je. Velmi brzy tě tam zavedu.“

„Chcete říct, že ta krajina, kterou jsem viděl, opravdu existuje.“

„Samozřejmě.“

„Kde?“

„To ti říct nemůžu.“

„A jak ji najdu?“

„To ti také nemůžu říct, ale ne proto, že bych nechtěl, ale proto, že prostě nevím, jak bych ti to řekl.“

Chtěl jsem vědět, co znamenalo, že jsem tentýž výjev viděl u něj v pokoji. Don Juan se smál a napodobil mě, jak ho chytám za nohu.

„To bylo ujištění, že tě spojenec chce. Ujistil se, že opravdu víš, že tě vítá, že to víš ty nebo já.“

„A co ta jeho tvář, kterou jsem viděl?“

„Je to povědomá tvář, protože už ho znáš. Už ses s ním setkal dřív. Možná, že je to tvář tvé smrti. Čekala na tebe, a když se ti ukázala, tys podlehl strachu. Naštěstí jsem tam byl s tebou, abych tě mohl včas uhodit, protože jinak by se byla obrátila proti tobě, což by bylo jediné v pořádku. Aby ses mohl setkat se spojencem, musíš být dokonalým bojovníkem, jinak se spojenec obrátí proti tobě a zničí tě.“

Don Juan mi rozmluvil úmysl vrátit se nazítří zpátky do Los Angeles. Zřejmě byl přesvědčen, že jsem se ještě úplně nezotavil. Trval na tom, že musím sedět uvnitř místnosti tvář k jihovýchodu, abych si zachoval sílu. Sedl si vlevo vedle mě a podal mi poznámkový blok se slovy, že tentokrát mám navrhnout, protože se mnou musí nejen zůstat, ale také pořádku mluvit.

„Za soumraku tě zas musím vzít k vodě. Ještě nejsi dostatečně pevný,

tak bys dnes neměl zůstávat sám. Budu s tebou celé dopoledne a odpoledne už budeš v lepší kondici.“

Jeho starost ve mně vzbudila značnou úzkost. „A co mi je?“ ptal jsem se.

„Zatukal jsi na spojení.“

„Co tím chcete říct?“

„Dneska nesmíme o spojeních mluvit. Pojdme se bavit o něčem jiném.“

Vlastně se mi nechtělo mluvit vůbec. Začal jsem mít obavy a byl jsem neklidný. Donu Juanovi však tato situace nejspíš připadala náramně komická. Smál se, až mu tekly slzy.

„Nevykládej mi, že zrovna když bys měl mluvit, nepříjdeš na nic, co bys mohl říct,“ řekl s čtveráckým světylčkem v očích.

Jeho rozpoložení mě uklidňovalo.

V tu chvíli mě zajímalo jen jedno jedině: spojenec. Jeho tvář mi byla velice povědomá, ale ne tak, že bych ho znal nebo že bych se s ním byl někdy před tím setkal. Bylo v tom něco jiného. Jakmile jsem na tu tvář začal myslet, napadaly mě jiné myšlenky, jako by jedna moje část znala to tajemství, ale nechtěla dovolit, abych se k němu přiblížil. Pociť, že spojencova tvář je mi povědomá, byl tak tajemně děsivý, že mě zaplavila ponurá melancholie. Don Juan řekl, že to možná byla tvář mé smrti. Moji stísněnost způsobila nejspíš právě tahle slova. Zoufale jsem se na to chtěl zeptat, ale jasně jsem cítil, že don Juan mě drží zpátky. Několikrát jsem se zhluboka nadechl a vyhrkl jsem: „Co je to smrt, done Juane?“

„Já nevím,“ usmíval se don Juan.

„Myslím, jak byste vy popsal smrt? Chtěl bych znát váš názor. Myslím, že každý má nějaký určitý názor na smrt.“

„Já nevím, o čem to mluvíš.“

V autě v kufru jsem měl tibetskou Knihu mrtvých. Napadlo mě, že ji využiji jako téma k rozhovoru, protože se zabývá smrtí. Nabídl jsem, že mu ji přečtu, a chtěl jsem vstát, ale don Juan mě přinutil, abych si sedl, a šel pro ni sám.

„Ráno je pro čaroděje špatná doba,“ vysvětloval mi, proč tu musím zůstat. „Jsi příliš slabý, abys mohl z pokoje odejít. Tady uvnitř jsi pod ochranou. Kdybys teď šel někam pryč jen tak, je tu dost veliká pravděpodobnost, že by tě potkalo nějaké hrozné neštěstí. Spojenec by tě mohl zabít na silnici nebo v křovinách, a kdyby tě pak později našli, řekli by, že jsi zemřel záhadně nebo žeš měl nehodu.“

Vůbec jsem neměl náladu ani sílu se s ním přít, takže jsem zůstal zavřený takřka celé dopoledne a četl jsem mu a vysvětloval některé pasáže z knihy. Poslouchal pozorně a vůbec mě nepřerušoval. Dvakrát jsem musel na chvíli přestat, když šel pro vodu nebo pro jídlo, a jakmile byl zpátky, pobízel mě, abych četl dál. Zřejmě ho to velice zajímalo.

Když jsem dočetl, podíval se na mě: „Nechápu, proč ti lidé mluví o smrti, jako by smrt byla život,“ řekl tiše.

„Možná, že to tak chápou. Myslíte si, že Tibeťané vidí?“

„To sotva. Když se naučíš *vidět*, přestává jedno převládat nad druhým. Nic není důležitější než něco jiného. Kdyby Tibeťané *viděli*, mohli by říct rovnou, že nic, nic už není stejné jako dřív. Jakmile *vidíme*, nevíme nic, nic nezůstává tak, jak jsme to znali, když jsme ještě *neviděli*.“

„Možná, že *vidění* není pro všechny stejné, done Juane.“

„To je pravda. Není stejné. Ale to ještě neznamená, že v životě je nej-důležitější nějaký smysl. Když se člověk naučí *vidět*, ani jediná věc už není taková, jako bývala.“

„Tibeťané si zřejmě myslí, že smrt je jako život. A co si o smrti myslíte vy?“

„Já si myslím, že smrt není podobná ničemu a že Tibeťané nejspíš mluví o něčem jiném. V každém případě to, o čem mluví, není smrt.“

„A co myslíte, o čem tedy mluví?“

„To mi možná můžeš říct ty. Jy čteš knihy.“

Chtěl jsem říct něco jiného, ale don Juan se začal smát. „Možná, že Tibeťané opravdu *vidí*,“ pokračoval, „ale v tom případě si museli uvědomit, že to, co *vidí*, nedává vůbec žádný smysl, a tak napsali tu snůšku pitomostí, protože je jim to jedno. Jenže pak zase to, co napsali, už nejsou vůbec nesmysly.“

„Mně je vlastně jedno, co říkají Tibeťané, ale určitě mi není jedno, co říkáte vy. Rád bych slyšel, co si vy myslíte o smrti.“

Chvilí na mě zíral a pak se uchechtl. Otevřel doširoka oči a zvedl obočí v komicím údivu.

„Smrt je spirála,“ řekl don Juan. „Smrt je tvář spojení, smrt je zářivý mrak nad obzorem, smrt je šepot Meskalita do uší, smrt je bezzubá tlama strážce, smrt je Genaro, jak sedí na hlavě, smrt jsem já, když mluvím, smrt jsi ty i tvůj psací blok, smrt není nic. Nic! Už je tady a přece tu vůbec není.“

Don Juan se s velikým potěšením smál. Jeho smích měl zvláštní ta-neční rytmus a připomínal píseň.

„Nedává ti to smysl, he? Já ti nemůžu říct, jaká je smrt, ale možná

bych ti mohl něco říct o tvé vlastní smrti. Samozřejmě neexistuje způsob, jak to vědět určitě, ale mohl bych ti třeba říct, jaké to možná bude.“ Tohle mě dost vyděsilo a začal jsem namítat, že jsem chtěl jenom vědět, jak by se smrt mohla jevit jemu, zdůraznil jsem, že mě zajímá jeho názor na smrt jako takovou a že nestojím o podrobnosti o smrti nějakého konkrétního člověka, natožpak své vlastní.

„Ale já nemůžu o smrti mluvit jinak než osobně,“ řekl don Juan. „Chtěl jsi, abych ti povídal o smrti. Dobrá! Ale pak se nesmíš bát, když slyšíš o své vlastní smrti.“

Připustil jsem, že jsem příliš nervózní, když se o ní mluvím. Chtěl jsem o smrti mluvit jenom obecně, asi tak jako tenkrát, když mi vyprávěl, jak se při smrti jeho syna Eulalia život a smrt míchaly jako krystalová mlha.

„Vyprávěl jsem ti, jak se život mého syna rozšířil ve chvíli jeho osobní smrti, ale to jsem nemluvil o smrti obecně, nýbrž o smrti svého syna. Smrt, ať už je to cokoliv, jeho život rozptýlila.“

Potřeboval jsem zcela určitě, aby náš hovor vybědl z roviny takových výchoť podrobností, a tak jsem se zmínil, že jsem četl líčení různých lidí, kteří zemřeli na několik minut a potom byli pomocí lékařských zákroků znovu vzkříšeni. Ve všech případech, které jsem četl, dotyční lidé vypovídali, že po obživení si nedokázali vůbec na nic vzpomenout, že umírání je prostě pocit zatmění.

„To je naprosto pochopitelné,“ řekl don Juan. „Smrt má dva stupně. První stupeň je tma. Víš, nemá smysl, dal by se srovnat s prvním účinkem, který má Meskalito: všechno se zdá snadné, člověk se cítí šťastný a dokonale a všechno na světě je hračka. Ale tenhle stav je mělký a brzy zmizí. Člověk pak vstoupí do jiné říše, do říše tvrdé a mocné. Tenhle druhý stupeň je teprve skutečné setkání s Meskalitem. Smrt je tomu velice podobná. První stupeň je mělké zatmění. Avšak teprve při druhém stupni se člověk setkává se smrtí doopravdy. Je to krátký okamžik po prvním zatmění, když zjistíme, že jsme jaksi zase sami sebou. Teprve tehdy se smrt na nás vrhne s tichou zuřivostí a silou a rozloží nám život v nicotu.“

„Jak si můžete být tak jist, že mluvíte o smrti?“

„Mám spojení. Kouřík mi neomylně ukázal mou smrt s nesmírnou jasností. Proto také můžu mluvit pouze o osobní smrti.“

Slova dona Juana mě naplnila hlubokým znepokojením a rozervaností. Měl jsem pocit, že mi popíše zjevné a obyčejné podrobnosti mé vlastní smrti a řekne mi, jak nebo kdy zemřu. Zoufal jsem si při pomys-

lení, že to budu vědět, ale současně se také probudila moje zvědavost. Samozřejmě jsem se ho také mohl vyptávat na jeho vlastní smrt, ale měl jsem pocit, že takovéhle otázky jsou poněkud neomalené a automaticky jsem je zamítl.

„Chceš vědět, jak asi bude vypadat tvoje smrt, co?“ zeptal se mě s výrazem dětinského potěšení.

Jeho uličnická radost, s kterou si ze mne utahoval, mě zvláštně uklidňovala a ztlumila mou úzkost.

„Dobrá, tak mi to povězte,“ přeskočil mi hlas.

Don Juan vybuchl smíchem. Držel se za břicho a válel se na boku a opíčil se po mně: „Dobrá, tak mi to povězte!“ i s tím selháním hlasu. Pak se narovnal, posadil s předstíranou škrobeností řekl rozřeseným hlasem: „Druhý stupeň tvé smrti bude možná vypadat takhle.“

Očima si mě zkoumavě prohlížel s upřímnou zvědavostí. Zasmál jsem se. Jasně jsem si uvědomil, že jediné legrace může otupit hrany představené vlastní smrti.

„Ty hodně jezdíš autem,“ pokračoval don Juan. „Takže jednou se možná ocitneš zase za volantem. Ten pocit bude velmi rychlý a nebudeš mít čas přemýšlet. Řekněme, že najednou zjistíš, že řídíš tak, jak jsi řídil už možná tisíckrát. Ale než budeš vůbec s to pomyslet na sebe, všimneš si podivného útvaru před předním sklem. Jestli se podiváš blíží, uvědomíš si, že je to mrak, který vypadá jako zářící spirála. Dejme tomu, že bude připomínat nějakou tvář přímo uprostřed oblohy před tebou. A jak ji budeš pozorovat, uvidíš, že ustupuje, až se promění v pouhou zářící tečku v dálce, a pak si všimneš, že se k tobě zase blíží. Nabere rychlost a v mžiku se vrhne proti přednímu sklu tvého auta. Ty jsi silný a já jsem si jist, že smrt po tobě bude muset vyjet několikrát, než tě dostane.“

Tou dobou už budeš vědět, kde jsi a co se s tebou děje, ta tvář se zase vzdálí na místo na obzoru. Pak nabere rychlost a vyjede proti tobě. Ta tvář do tebe vstoupí a pak už budeš vědět – po celou dobu to byla tvář tvého spojení, nebo jsem to byl já, jak tu mluvím, nebo ty, jak si píšeš. Celou tu dobu smrt nebyla ničím. Ničím. Jenom tečička ztracená někde mezi papíry v tvém bloku. A přece do tebe vstoupí s neodolatelnou silou a rozptýlí tě. Vyprázdní tě a rozptýlí tě po obloze a po zemi a ještě dál. A budeš jako mlha z drobnoučkých krystalků, které odplovají a odplovají.“

Jeho popis mé vlastní smrti na mě velice zapůsobil. Očekával jsem, že uslyším něco úplně jiného. Dlouho jsem nebyl s to říct ani slovo.

„Smrt do člověka vstupuje břichem,“ pokračoval don Juan. „Přimo tam, kde je trhlina vůle. Tahle krajina je nejdůležitější a necitlivější částí člověka. Je to krajina vůle a také krajina, kterou všichni umíráme. Víme to, protože můj spojenec mě dovedl až sem do tohoto stupně. Čaroděj si ladí vůli tím, že nechává smrt, aby ho předběhla, a když je prázdný a začne se rozšiřovat, ujme se vlády jeho dokonalá vůle a z té mlhy zase složí člověka.“

Don Juan předvedl podivné gesto: Roztáhl prsty do dvou vějířů a zvedl dlaně na úroveň loktů, obrátil je, že se palci dotýkal boků a potom ruce zase pomalu dával k sobě, až je spojil nad pupkem a chvíli je tam držel. Paže se mu chvěly napětím. Potom ruce zvedl a špičkami prostředníchů se dotkl čela a pak ruce spustil zas do stejné polohy uprostřed těla nad pupkem.

To gesto bylo úžasně. Don Juan ho předvedl s takovou silou a krásovou, že jsem byl ohromen.

„Čaroděj se drží pohromadě právě svojí vůlí, ale když ho stáří oslabí, vůle se mu ztrácí a pak nevyhnutelně přijde chvíle, kdy už dál nedokáže svou vůli ovládat. Pak mu nezbyde nic, čím by dál mohl odolávat tiché síle své smrti a jeho život se promění tak jako život všech jeho bližních, totiž v mlhu, která se šíří za svoje hranice.“

Don Juan na mě zíral a pak vstal. Třásl jsem se.

„Teď si můžeš odskočit do křoví,“ řekl mi. „Už je odpoledne.“

To jsem už dávno potřeboval, ale netroufal jsem si. Ani jsem se vlastně nebál, ale byl jsem spíš jaksi nespůj. Ze spojení jsem už neměl strach.

Don Juan řekl, že je jedno, jak se cítím, pokud jsem ovšem „pevný“. Ujistil mě, že jsem ve výborné kondici a že můžu jít do křoví naprosto bezpečně, pokud ovšem nepůjdu blízko k vodě.

„To je zas něco jiného,“ řekl mi. „Musím tě ještě jednou vykoupat, takže se vodě vyhni.“

Potom chtěl, abych ho zavezl do nedalekého městečka. Poznámel jsem, že jízda autem pro mě bude vítanou změnou, protože se pořád třesu. Představa, že si čaroděj zahrává se svou smrtí pro mne byla děsivá.

„Být čarodějem je strašlivé břemeno,“ ujišťoval mě don Juan. „Říkal jsem ti, že je mnohem lepší naučit se vidět. Ten, kdo vidí, je vším a ve srovnání s ním je čaroděj chudák.“

„A co je to čarodějství, done Juane?“

Dlouho se na mě díval a pak takřka nezřetelně zavrtěl hlavou.

„Čarodějství je schopnost uplatňovat svou vůli v nejcitlivějším bodě. Čarodějství je zasahování. Čaroděj hledá a nalézá klíčové body ve všem, co chce ovlivnit, a tam pak upíná svou vůli.“

Ptal jsem se ho, co to je za body. Chvilí přemýšlel a pak se zeptal jestli vím, co je moje auto.

„No, samozřejmě je to stroj.“

„A já si myslím, že tvoje auto jsou svíčky v motoru. Pro mě je tohle klíčový bod. Tam můžu uplatnit svou vůli a auto ti nepojede.“

Don Juan nastoupil do auta a posadil se. Jak se uveleboval na sedadle, pokývl mi, abych udělal totéž.

„Dávej pozor, co udělám. Jsem teď vrána a tak si nejdřív načechrám peří.“

Zatřásl celým tělem. Ten pohyb mi připomněl vrabce, který se cáká v kaluži. Sklonil hlavu, jako když si pták namáčí zobák do vody, a rozesmál se: „To je velmi příjemné.“

Byl to velmi podivný smích. Působil na mě hypnoticky. Vzpomněl jsem si, že jsem už mnohokrát slyšel, jak se don Juan směje tímto způsobem. Možná jsem si to neuvědomoval dost jasně, protože v mé přítomnosti se nikdy takhle nesmál dlouho.

„Vrána si pak uvolní krk,“ řekl don Juan a začal kroutit krkem a otírat si tváře o ramena. „A pak se podívá na svět nejdřív jedním okem a potom druhým.“

Hlava se mu třásla, jak údajně přesouval pohled na svět z jednoho oka na druhé. Tónina, ve které se smál, byla teď ještě vyšší. Měl jsem absurdní pocit, že se teď chystá před mýma očima proměnit ve vránu. Chtěl jsem to zaplašit smíchem, ale byl jsem doslova ochromen. Skutečně jsem kolem sebe cítil jakousi pohlcující sílu. Nebál jsem se, ani se mi nemotala hlava, ani ospalý jsem nebyl. Podle mého nejlepšího vědomí nebyly mé normální schopnosti porušeny.

„Teď nastartuj,“ řekl don Juan.

Otočil jsem klíčkem a automaticky šlápl na plyn. Startér začal skřípat, ale motor nenaskočil. Don Juan se tiše a rytmicky kejhavě smál. Zkoušel jsem to stále znovu. Snad deset minut jsem mořil startér. Don Juan celou tu dobu kejhal. Pak jsem to vzdal a seděl tam s těžkou hlavou.

Don Juan se přestal smát a pozorně si mě prohlížel. Teprve teď jsem „pochopil“, že mě tím smíchem dostal do zvláštního hypnotického transu. I když jsem si plně uvědomoval, co se děje, měl jsem pocit, že to nejsem já. Po celou tu dobu, co jsem se pokoušel nastartovat, jsem byl

velice tvárný a takřka ochromený. Bylo to, jako by don Juan něco dělал nejen auto, ale i mně. Když přestal kejšat, byl jsem si jist, že kouzlo pomínulo, a já jsem prudce znovu nastartoval. Byl jsem přesvědčen, že don Juan mě pouze zhyponotizoval svým smíchem a že jsem mu uvěřil, že auto nejde nastartovat. Koutkem oka jsem viděl, že se zvědavě dívá, jak startuju a zuřivě šlapu na plyn.

Pak mě jemně poplácal po zádech a řekl, že vztek mě jenom „zpevní“ a že možná ani nebude potřeba znovu mě umývat ve vodě. Čím budu zuřivější, tím rychleji se zotavím ze setkání se spojencem.

„Nerozpakuj se a kopni do toho,“ vybuchl svým normálním přírodním smíchem. Připadal jsem si trapně a nesměle se zasmál.

Po chvíli don Juan prohlásil, že už auto uvolnil. A auto nastartovalo!

28. září 1969

Na domě dona Juana bylo něco divného až strašidelného. Nejdřív jsem si myslel, že se don Juan schovává někde nablízku a že mě chce vystrašit. Volal jsem ho a pak jsem sebral všechnu odvahu a vešel dovnitř. Don Juan nikde nebyl. Dvě tašky s potravinami, které jsem mu přivezl, jsem položil na hromadu dříví a posadil se, že na něj počkám. Takhle jsem to udělal už mnohokrát. Ale teď poprvé za celá ta léta učení u dona Juana jsem měl strach být sám v jeho domě. Měl jsem pocit, že tam je se mnou někdo neviditelný. Vzpomněl jsem si, že už před léty jsem jednou neurčitě pocítil, že na mě cosi neznámého číhá, když jsem sám. Vyskočil jsem a vyběhl z domu.

Přijel jsem donu Juanovi říct, že celkový účinek mého úsilí vidět si už žádá svou daň. Přestal jsem se cítit dobře, prožívám úzkostné stavy bez zjevného důvodu a bývám unaven bez příčiny. A moje reakce na skutečnost, že jsem v domě dona Juana sám, mi jenom připomněla, jak ve mně ten strach narůstá.

Můj strach se táhne už několik let. Před léty mě don Juan přiměl k velmi podivnému střetnutí s čarodějkou, které říkal „la Catalina“. Začalo to 23. listopadu 1961, když jsem ho našel doma s vymknutým kotníkem. Vysvětlil mi, že má nepřítel. Je to jedna čarodějka, která se umí měnit v kosa a která se ho snaží zabít.

„Hned jak budu zas moci chodit, ukážu ti, kdo je ta žena,“ řekl mi don Juan. „Musíš vědět, kdo to je.“

„A proč vás chce zabít?“

Netrpělivě pokrčil rameny a odmítl k tomu cokoliv dodat.

Když jsem se za deset dní vrátil, po zranění nebylo ani stopy. Don Juan kroutil kotníkem a předváděl mi, že je naprosto v pořádku, a svoje rychlé uzdravení připisoval obvazu, který si sám připravil.

„Dobře, že jsi tady,“ přivítal mě. „Dneska tě vezmu na malou procházku.“

Pak chtěl, abych ho zavezl na jedno opuštěné místo, kde jsme zastavili. Don Juan si natáhl nohy a pohodlně se uvelebil na sedadle, jako by se chystal, že si zdřímne. Řekl, abych si také oddáchl a byl velmi potichu, protože až do soumraku musíme být velice nenápadní, neboť pozdní odpoledne je velmi nebezpečná doba pro to, co teď hodláme podniknout

„A co vlastně budeme dělat?“ zeptal jsem se.

„Počítáme si na la Catalinu.“

Když se docela setmělo, vyklouzli jsme z auta a velmi pomalu a nehlučně jsme vyšli do pouštního porostu.

Zastavili jsme na místě, odkud byla vidět tmavá silueta kopců na obou stranách. Byli jsme v plochém a dosti širokém kaňonu. Don Juan mě podrobně poučil, jak co nejvíce splývat s porostem a jakým způsobem sedět „na číhané“. Tak nazýval zvláštní způsob sedu, kdy pravá noha je zasunuta pod levé stehno a na levé noze se dřepí. Vysvětlil mi, že je-li zapotřebí, zasunutá noha mi pomůže vyskočit rychle jako péro. Pak mi řekl, abych si sedl tváří k západu, protože tím směrem má ta žena dům. Sám si sedl vpravo vedle mě a zašeptal mi, abych stále upíral oči na zem a hledal, nebo spíš čekal, na poryv větru, kdy se začnou vlnit okolní křoviny. Kdykoliv se ty vlny dotknou křovin, na které jsem zaměřil svůj pohled, mám vzhlednout nahoru a podívat se na tu čarodějku v celé „její velkolepé zlé nádhře“. Tohle don Juan řekl doslova. Chtěl jsem vědět, co tím myslí, ale řekl jen, že se mám jednoduše podívat nahoru, až ucítím závan větru, že to uvidím sám, protože na „čaroděje při letu“ je tak jedinečný pohled, že se to nedá nijak vysvětlit.

Foukal celkem vytrvalý vítr a několikrát jsem měl dojem, že v něm rozeznávám poryvy, které rozkývaly křoví ve vlnách. Pokaždé jsem vzhlédl a očekával, že uvidím něco transcendentálního, ale neviděl jsem nic. Když vítr rozvlnil keře, don Juan pokaždé ze všech sil kopl do země, zatočil se kolem dokola a máchal rukama, jako by to byly biče. V jeho pohybech byla neobyčejná síla.

Po několika nezdařených pokusech uvidět tu čarodějku „v letu“ jsem nabyl přesvědčení, že nic transcendentálního neprožiju, ale přesto ukázka don Juanovy „síly“ byla tak úžasná, že jsem neměl nejmenší námitky, že budeme trávit noc tady.

Za rozbřesku si don Juan sedl vedle mě. Zdálo se, že je úplně vyčerpán. Sotva se hýbal. Lehli si na záda a mumlal cosi o tom, že se mu nepodařilo „tu ženu probodnout“. Ta slova mě velice zarazila i zaujala. Opakoval to několikrát a čím dál sklíčeněji a zoufaleji. Začala se mě zmocňovat neobvyklá úzkost. Velice snadno jsem se dovedl vcítit do jeho rozpoložení.

Don Juan se pak několik měsíců nezmínil ani o té události ani o té ženě. Domníval jsem se, že na to buď zapomněl, anebo že celou záležitost nějak vyřešil. Avšak jednoho dne jsem ho zastihl velmi rozčilleného a způsobem, který naprosto neodpovídal jeho přirozenému klidu, mi vyprávěl o tom, že před ním stál včera v noci „kos“ a málem se ho dotkl a že se ani nestal pořádně probudit. Ta žena své umění ovládá s takovou dovedností, že vůbec ani nepocítil její přítomnost. Prohlásil, že měl veliké štěstí, že se probudil na poslední chvíli a stačil se včas puslit do hrozného boje o život. Říkal to tak nesmírně dojemným, bezmála patetickým hlasem, že mě zaplavila vlna soucitu a starosti.

Don Juan mě zasmušile i rozčileně ujišťoval, že nezná způsob, jak ji zastavit, a že až se k němu přistě přiblíží, bude to jeho poslední den na této zemi. Klesl jsem na mysl i málem jsem se rozbrečel. Don Juan si zřejmě všiml, jak hluboce se mě to dotýká, a zasmál se. Považoval jsem to za projev statečnosti. Poklepal mě po zádech a řekl, abych si nedělal starosti, že ještě není tak docela ztracen, protože má v ruce ještě jeden poslední trumf.

„Bojovník žije strategicky,“ řekl s úsměvem. „Bojovník nikdy nenosí náklad, který neunese.“

Don Juanův úsměv měl sílu rozptýlit zlověstná mračna osudu. Najednou se mi ulevilo a oba jsme se zasmáli. Poplácal mě po hlavě a z ničeho nic řekl: „Víš, ta poslední karta, která mi na světě ještě zbývá, jsi ty.“ Zadržal se mi přímo do očí.

„Cože?“

„Ty jsi můj trumf v boji proti té čarodějnici.“

Nechápal jsem, co tím myslí. Vysvětlil mi, že mě ta žena nezná a že jestli budu dělat přesně to, co mi řekne, budu mít tu nejlepší šanci ji „probodnout“.

„Co je to „probodnout“?“

„Zabit ji nemůžeš, ale můžeš ji probodnout jako balón. Když to uděláš, nechá mě na pokoji. Ale teď na to nemysli. Řeknu ti, co máš dělat, až přijde čas.“

Míjely měsíce a já jsem na celou událost zapomněl, takže mě překva-

pilo, když jsem jednoho dne k donu Juanovi přijel a on vyběhl z domu a nenechal mě ani vystoupit z auta.

„Musíš okamžitě odjet,“ zašeptal mi s děsivou naléhavostí. „Dobře mě poslouchej. Kup pušku nebo nějakou sežeň, to je jedno jak, ale ne abys mi přinesl svou vlastní, rozumíš? Sežeň nějakou pušku kromě svojí vlastní a okamžitě ji sem přivez.“

„Proč chcete pušku?“

„Jeď už!“

Vrátil jsem se s puškou. Neměl jsem na pušku dost peněz, ale jeden kamarád mi dal svou starou. Don Juan se na ni ani nepodíval a se smíchem mi vysvětloval, že byl ke mně tak strohý, protože ten kos byl zrovna na střeše. Nechtěl, aby mě ta čarodějnice viděla.

„Když jsem toho kosa našel na střeše, napadlo mě, že bys mohl přinést pušku a probodnout ji,“ řekl don Juan důrazně. „Nechci, aby se ti něco stalo, to proto jsem chtěl, abys tu pušku koupil nebo ji získal nějak jinak. Víš, až spíníš ten úkol, budeš ji muset zničit.“

„O jakém úkolu to mluvíte?“

„Musíš se pokusit tu ženu tou puškou provrtat.“

Don Juan chtěl, abych pušku vyčistil, a dal mi na to čerstvé listí a stonky zvláště vonavých rostlin. Sám pak listím vydrhl dva náboje a vsunul je do hlavní. Měl jsem se potom schovat před domem a počkat, až si kos sedne na střechu, pak pečlivě zamířit a vystřílet z obou hlavní. Tu ženu prý spíš provrtá účinek překvapení než samy náboje, ale budu-li dost silný a odhodlaný, dokážu ji přimět, aby mu dala pokoj. Je tedy nutné, abych mířil naprosto dokonale, a současně musím být naprosto dokonale odhodlán tu ženu provrtat.

„Ve chvíli, kdy budeš střílet, musíš křičet ze všech sil. Musíš ječet pronikavě a velmi vydatně.“

Don Juan pak nakupil asi tři metry od ramady hromadu otepí bambusu a dříví na topení. Měl jsem se o tu hromadu opřít. Ta poloha byla docela příjemná. Napůl jsem seděl a napůl stál, zády jsem se opíral a měl jsem dobrý výhled na střechu.

Don Juan řekl, že na tu čarodějnici je ještě příliš brzy, že do setmění musíme být se všemi přípravami hotovi. On potom bude předstírat, že se doma zamyká, aby přilákal její pozornost a vylákal ji k dalšímu útoku. Řekl, abych se usadil pohodlně a našel si takovou polohu, abych se při střílení nemusel hýbat. Několikrát jsem musel zamířit na střechu a don Juan usoudil, že zvednout pušku k rameni a zamířit je hrozně pomalé a nešikovné. Vybudoval potom pod pušku podpěru. Vyhloubil

dvě hluboké jámy špičatou železnou tyčí, zasunul do nich dvě vidlice a přivázal mezi ně dlouhou tyč. Tato konstrukce mi skýtala oporu pro střílení a umožnila mi neustále mířit na střechu.

Don Juan se podíval na oblohu a řekl, že už je na čase, aby šel dovnitř. Vstal a s chladným klidem odešel. Naposledy mi připomněl, že jde o vážnou věc a že musím toho ptáka zasáhnout hned na první výstřel.

Do soumraku zbývalo ještě několik minut. Pak se úplně setmělo. Jako by tma čekala, až budu sám a najednou na mě dolehla. Snažil jsem se zaostřit pohled na střechu, která se rýsovala proti obloze. Ještě chvíli bylo na obzoru dost světla, takže obrysy střechy byl vidět, ale potom se obloha setměla úplně. Téměř jsem neviděl ani dům. Celé hodiny jsem upíral oči na střechu, ale vůbec ničeho jsem si nevíšiml. Zahlédl jsem pár sov, které letěly na sever. Rozpětí jejich křídel bylo natolik výrazné, že jsem si je s kosem nemohl splést. Avšak v jeden okamžik jsem zcela jasně zpozoroval černý stín malého ptáka, který přistával na střeše. Zcela určitě to byl pták. Srdce mi začalo divoce bušit, v uších mi hučelo, a já jsem ve tmě zamířil a zmáčkl obě spouště. Ozvala se hlasitá rána a já jsem na rameni ucítil silný zpětný náraz pažby. Současně jsem uslyšel pronikavý a strašlivý lidský řev. Byl hlasitý a příšerný a zdálo se, že přichází ze střechy. Zmocnil se mě naprostý zmatek. Pak jsem si vzpomněl, že mě don Juan napomínal, abych při výstřelu křičel, a že jsem na to zapomněl. Chtěl jsem zrovna znovu nabit pušku, když don Juan otevřel dveře a vyběhl ven. Nesl s sebou svou petrolejku a vypadal dosti nervózně.

„Myslím, žeš ji dostal,“ řekl. „Musíme teď najít toho mrtvého ptáka.“ Přinesl žebřík a řekl, abych vylezl nahoru a podíval se na ramadu, ale nic jsem tam nenašel. Don Juan vylezl nahoru sám a chvíli tam také hledal, ale dopadl stejně špatně.

„Možná, žeš toho ptáka rozstřílel na cucky. V tom případě musíme najít alespoň peříčko.“

Začali jsme hledat kolem ramady a potom kolem domu. Při světle petrolejky jsme hledali až do rána. Pak jsme všechno, co jsme prohledali už v noci, začali prohledávat ještě jednou. Kolem jedenácté dopoledne don Juan ukončil naše pátrání. Sklícen si sedl, ostýchavě se na mě usmál a řekl, že se mi jeho nepřítel nepodařilo zastavit a že teď ještě víc než dřív jeho život nestojí ani za mák, protože ta žena je nepochybně rozzlobená a touží po pomstě.

„Ale ty jsi v bezpečí,“ ujišťoval mě. „Tebe nezná.“

Když jsem odcházel k autu, že pojedu domů, zeptal jsem se, jestli mám zničit tu pušku. Don Juan prohlásil, že puška nic neudělala a že ji mám vrátit jejímu majiteli. Všiml jsem si, že má v očích nesmírné zoufalství. Bylo mi to tak líto, že jsem se málem rozplakal.

„Jak bych vám mohl pomoci?“ zeptal jsem se.

„Nemůžeš dělat nic,“ řekl don Juan.

Chvíli jsme mlčeli. Chtěl jsem hned odjet. Zmocnila se mě mučivá úzkost. Bylo mi nevolno.

„Ty by ses opravdu pokusil mi pomoci?“ zeptal se don Juan jako dítě.

Opakoval jsem znovu, že jsem mu k dispozici se všim všudy a že ho mám tolik rád, že udělám cokoli, abych mu pomohl.

Don Juan se usmál a znovu se mě zeptal, jestli to myslím opravdu vážně, a já jsem ho horlivě ujišťoval, jak moc toužím mu pomoci.

„No, jestli to myslíš vážně, tak bych snad měl ještě jednu šanci.“

Zdálko se, že má velikou radost. Doširoka se usmál a několikrát zateskal rukama. Tohle dělá vždycky, když chce vyjádřit, že má radost. Takle změna nálady byla tak pozoruhodná, že mě nakazila. Najednou jsem cítil, že sklíčenost a úzkost mizí a že život je zas nevysvětlitelně vzrušující. Don Juan si sedl a já také. Dlouho se na mě díval a potom mi velmi klidně a rozvázněně řekl, že v tuto chvíli mu můžu pomoci jedině já, ale že mě musí požádat, abych udělal něco velmi nebezpečného a velmi zvláštního.

Na chvíli se odmlčel, jako by chtěl opětovně ujištění z mé strany, a já jsem mu opět přednesl, jak moc pro něj chci něco udělat.

„Dám ti zbraň, abys ji probodl.“

Výndal ze své mošny dlouhý předmět a podal mi ho. Vzal jsem si ho, prohlížel si ho a málem jsem ho upustil.

„To je divoký kanec,“ pokračoval don Juan. „Tím ji musíš probodnout.“

To, co jsem držel, byla vysušená přední noha divočáka. Kůže byla ošklivá a štětiny páchaly při dotyku. Obě puky neporušeného kopytka trčely od sebe, jako by je někdo roztáhl. Ta věc byla příšerná. Málem se mi zvedl žaludek. Don Juan si ji rychle vzal zpátky.

„Musíš jí toho kance vrazit rovnou do pupku.“

„Cože?“ pípl jsem rozřízeným hlasem.

„Musíš kance chytit levou rukou a probodnout ji. Je to čarodějka a ten kanec jí vstoupí do břicha a nikdo na světě kromě jiného čaroděje neuvidí, že ho tam má zabodnutého. Tohle není obyčejná bitva,

ale soubor čarodějů. Nebezpečí, které ti hrozí, je v tom, že kdyby se ti nepodařilo ji probodnout, mohla by tě zabít na místě. Nebo její kumpáni a příbuzní by tě mohli třeba zastřelit nebo zabít nožem. Ale naproti tomu můžeš vyvážnout i bez škrábnutí.

Jestli se ti to podaří, bude mít peklo s tím kancem v těle a dá mi pokoj.“

Znovu se mě zmocnila mučivá úzkost. Měl jsem dona Juana nesmírně rád a obdivoval jsem ho. V době, kdy mě požádal o tuhle děsnou věc, jsem se naučil plně respektovat jeho způsob života a pochopil jsem, že jeho poznání je svrchované dokonalé. Jak by mohl někdo nechat takového člověka zemřít? Zabral jsem se natolik do svých úvah, že jsem si ani nevšiml, že don Juan vstal a že stojí vedle mě, dokud mi nepoklepal na rameno. Vzhlédl jsem. Don Juan se laskavě usmíval.

„Až budeš mít pocit, že mi chceš opravdu pomoci, vrať se, ale do té doby se nevracej. Víím, co budeme muset udělat, jestli se vrátíš. Ale teď jdi! Jestli se nechceš vrátit, také to pochopím.“

Automaticky jsem vstal, nasedl do auta a odjel. Don Juan mě skutečně nepustil. Mohl jsem odjet a nikdy se nevrátit, ale pomyšlení, že si můžu odjet, mě nijak netěšilo. Chvíli jsem jel a pak jsem se najednou obrátil a vrátil se zpátky k donu Juanovi.

Ještě seděl pod ramadou a ani se moc nedivil, že mě vidí.

„Posaď se,“ řekl mi. „Na západě jsou krásné mraky. Brzy bude tma. Sed' tiše a nech se naplnit soumrakem. Teď dělej, co chceš, ale až ti povím, podívej se rovnou na ty zářící mraky a požádej soumrak, aby ti dal sílu a klid.“

Několik hodin jsem seděl obrácen tváří k západním mrakům. Don Juan šel dovnitř a vrátil se, až když se začínalo stmívat.

„Přišel soumrak,“ řekl. „Postav se! Nezavírej oči, ale podívej se přímo na mraky, zvedni paže, rozevři dlaně a roztáhni prsty. Klusej na místě.“

Udělal jsem, co mi řekl. Zvedl jsem paže nad hlavu a dal se do klusu. Don Juan ke mně přišel a opravil mi některé pohyby. Nohu divočáka mi vložil do dlaně levé ruky tak, abych ji držel palcem. Potom mi stáhl paže dolů, až ukazovaly na oranžové a tmavě šedé mraky nad obzorem směrem k západu. Prsty mi roztáhl do vějíře a řekl mi, abych je neohýbal do dlaní. Bylo nanejvýš důležité, abych měl pořádk natažené prsty, protože kdybych je zavřel, nežádal bych soumrak o sílu a klid, ale naopak bych mu hrozil. Don Juan mi opravil i klusání. Řekl, že mu-

sím klusat klidně a stejnoměrně, jako bych opravdu běžel na západ s otevřenou náručí.

V noci jsem nemohl usnout. Jako by mě ten soumrak místo uklidnění vyburcoval do stavu horečného rozrušení.

„Ještě moc mi toho zbývá v životě vyřídít,“ řekl jsem. „Tolik věcí jsem dosud nevyřešil.“

Don Juan se tiše zasmál: „Na světě není nic nevyřízeno. Nic se nedo- končí, a přece nic nezůstává nevyřešeno. Jdi spát.“

Tahle slova mě zvláštním způsobem ukonejšila.

Příštího dne asi v deset hodin dopoledne mi don Juan dal něco k snědku a pak jsme se vydali na cestu. Zaseptal mi, že kolem po- ledního budeme té čarodějnicí nablízku, nebo možná ještě lépe před polednem. Řekl, že ideální doba je časné ráno, protože ráno čarodějnic- ce mají vždycky méně síly a jsou i méně ostražitě, ale touhle dobou stejně nikdy nevycházejí ze svého domu, který je ochraňuje. Na nic jsem se neptal. Don Juan mě navedl na dálnici a pak mi řekl, abych zaparkoval u cesty, že budeme čekat tady.

Podíval jsem se na hodinky, bylo za pět minut jedenáct. Pořád jsem zíval. Byl jsem opravdu ospalý a myšlenky mi bezcílně tékaly. Najed- nou se don Juan narovnal a štouchl do mě.

„Támhle je!“

Po kraji obdélaného pole jsem uviděl jít ženu směrem k silnici. Ne- sla košík na pravém předloktí. Teprve teď jsem si všiml, že parkujeme u křižovatky. Po obou stranách silnice se táhly dvě pěšiny a další široká a frekventovanější cesta vedla kolmo k dálnici. Ten, kdo šel po pěšině, musel jasně přejít dlážděnou cestu.

Žena byla ještě na pěšině, když mi don Juan řekl, abych vystoupil z auta. „Musíš to udělat teď,“ dodal pevně.

Poslechl jsem. Žena už došla takřka k dálnici. Běžel jsem, abych ji předhonił. Byl jsem u ní tak blízko, že jsem cítil na tváři její šaty. Vy- ndal jsem nohu divočáka zpod košile a vrazil jsem ji do ní. Necítil jsem vůbec žádný odpor vůči tupému předmětu, který jsem držel v ruce. Před sebou jsem uviděl prcháající stín jako splývavou záclonu, a když jsem otočil hlavu doprava, uviděl jsem ji stát na druhé straně silnice asi dvacet metrů ode mě. Byla tmavá, poměrně mladá a tělo měla sil- né a zavalité. Usmívala se. Měla velké bílé zuby a mírumilovný úsměv. Mhouřila oči, jako by je chránila před větrem. Stále držela na pravém předloktí košík.

Chvilí jsem pak prožíval zvláštní zmatek. Ohlédl jsem se na do-

na Juana. Ten mě divokými gesty volal zpátky. Utíkal jsem do auta. Najednou se tam ocitli tři nebo čtyři muži a spěchali ke mně. Naskočil jsem do auta a rychle ujížděl opačným směrem.

Chtěl jsem se dona Juana vyptat, co se to vlastně stalo, ale nebyl jsem s to mluvit. Uši mi praskaly obrovským tlakem a cítil jsem, že se dusím. Zdálo se, že don Juan je potěšen a začal se smát. Jako by se ho můj neúspěch vůbec netýkal. Svíral jsem volant tak pevně, že jsem vůbec nemohl hýbat rukama, byly jako přimrzlé. Měl jsem ztuhlé paže i nohy. Vůbec jsem nedokázal odtrhnout nohu od plynu.

Don Juan mě poplácal po zádech a řekl, abych se uklidnil. Tlak v uších pomalu ustupoval.

„Co se to tam stalo?“ zeptal jsem se nakonec.

Zachichotal se jako dítě a neodpověděl. Pak se mě zeptal, jestli jsem si všiml, jak ta žena unikla. Chvátil její skvělou rychlost. Zdálo se mi, že mluvím naprosto z cesty, a vůbec jsem nebyl s to opravdu sledovat, co říká. Vždyť on tu ženu chvátil! Prohlašuje, že má dokonalou moc a že je neúnavným nepřitelem.

Zeptal jsem se, jestli mu nevadí, že jsem neuspěl. Změna jeho ná- lady mě opravdu překvapila a rozladila. Připadalo mi, že z toho má spíš radost.

Řekl mi, abych zastavil. Zaparkoval jsem u cesty. Don Juan mi polo- žil ruku na rameno a pronikavě se mi zahleděl do očí.

„To, co jsem ti dnes udělal, byl jenom trik,“ řekl bez vyláček. „Pravid- lo je takové, že ten, kdo poznal, musí svého učně lapit do pasti. Dnes jsem tě lapil a lští jsem tě přímě k dalšímu učení.“

To mě omráčilo. Nedokázal jsem si to srovnat v hlavě. Don Juan mi vysvětlil, že celá záležitost s touhle ženou byla jenom past, protože ta- hle čarodějka pro něj nikdy neznamenala vůbec žádný nebezpečí, šlo mu jen o to, aby nás spojil za zvláštních okolností odevzdání i síly, kte- ré jsem dnes zažil, když jsem se ji pokusil probodnout. Pochvátil moje odhodlání a nazval je činem síly, která té ženě ukázala, že jsem scho- pen vynaložit veliké úsilí. Don Juan řekl, že i když si to neuvědomuju, neudělal jsem nic víc než to, že jsem se jí ukázal.

„Nikdy by ses jí nemohl dotknout,“ řekl, „ale ukázal jsi jí své drápy. Teď už ví, že se nebojíš. Vyzval jsi ji na souboj. Využil jsem ji k této lští, protože je silná a houževnatá a nikdy nezapomíná. Muži mají zpravid- la příliš mnoho práce, takže nebývají tak neúnavní nepřátelé.“

Lomcoval mnou strašlivý hněv. Řekl jsem mu, že si nikdo nesmí za- hrávat s nejčistšími city člověka ani s jeho oddaností. Don Juan se smál,

až se mu kutálely slzy po tvářích. Nenáviděl jsem ho. Chtěl jsem ho praštit a odejít, ale v jeho smíchu byl zvláštní rytmus, který mě tak-řka paralyzoval.

„Nezlob se,“ konejšil mě don Juan a říkal, že si nikdy z nikoho svými činy nedělal blázny a že i on kdysi dávno nasadil život, když ho jeho dobrodinec vlákal do pasti tak jako on teď mě. Řekl, že jeho dobrodinec byl krutý a vůbec o něm nepřemýšlel tak, jak on přemýšlí o mně. A velmi vážně dodal, že ta žena si na něm opravdu zkoušela svou sílu a že ho chtěla skutečně zabít.

„Teď poznala, že jsem si s ní jenom hrál,“ zasmál se. „Ale bude za to nenávidět tebe. Mně nemůže udělat nic, ale vyleje si to na tobě. Ještě neví, kolik máš síly, takže si tě bude muset pomalinku vyzkoušet. Teď už ti nezbyvá nic jiného, než se naučit, jak se máš bránit, aby ses nestal kořistí té dámy. Není s ní žádná legrace.“

Don Juan mi připomněl, že skutečně odlétla. „Nehněvej se,“ řekl mi.

„Tady se nejedná o žádnou obyčejnou lest. Pravidla jsou už taková.“

Způsob, jakým ta žena ode mě odletěla, byl čímsi vpravdě šílený. Sám jsem to viděl na vlastní oči. Než jsem stačil mrknout, přeskočila celou dálku. Tím jsem si byl jist a před touto jistotou jsem nemohl uniknout. Od tohoto okamžiku jsem veškerou pozornost soustředil na tuto událost a pomalu jsem shromáždil „důkazy“, že po mně skutečně jde. Dopadlo to tak, že jsem musel zanechat svého učednictví, protože jsem nedokázal nést tíhu iracionálního strachu.

Vrátil jsem se až za několik hodin. Bylo už po poledni. Don Juan mě už očekával. Přišel ke mně, když jsem vystupoval z auta a zkoumal mě zvědavým pohledem. Dokonce mě několikrát obešel.

„Proč jsi tak nervózní?“ zeptal se, ještě než jsem mu stačil cokoliv říct.

Vysvětlil jsem mu, že mě ráno něco vyděsilo, že jsem zase začal mít ten starý známý pocit, že na mě něco číhá. Don Juan se posadil a zahloubal se. Ve tváři měl neobvykle vážný výraz. Vypadal unaveně. Sedl jsem si vedle a třídil si poznámky.

Po velmi dlouhém mlčení se mu tvář rozjasnila. „To, co jsi dnes ráno cítil, byl duch vodní jámy,“ usmál se. „Říkal jsem ti, že se musíš připravít na neočekávaná setkání s těmito silami. Myslím, žeš to pochopil.“

„Ano.“

„Tak proč ten strach?“

Nedokázal jsem na to odpovědět.

„Ten duch je ti na stopě. Ve vodě už na tebe jednou zaklepal. Ujišťuju tě, že na tebe zaklepe znovu. Asi na to nebudeš připraven. Pak ovšem to setkání bude tvůj konec.“

Jeho slova mě skutečně znepokojila. Ale byl to velmi zvláštní pocit: znepokojovalo mě to, ale nebál jsem se. Ať se teď se mnou dělo cokoliv, nemohlo už to ve mně vyvolat moje dávné pocity slepého strachu.

„Co bych měl dělat?“ zeptal jsem se.

„Moc snadno zapomínáš. Cesta poznání je cesta z donucení. Něco nás musí podnítit k tomu, abychom se učili. Na cestě poznání pořád s něčím bojujeme, něčemu se vyhýbáme a na něco se připravujeme, a tohle něco je vždycky nevysvětlitelné, větší a mocnější než my. Přicházejí k tobě nevysvětlitelné síly. Teď je to duch vodní jámy, později to bude tvůj vlastní spojenec, takže teď nemůžeš udělat nic jiného, než se připravit na boj. Před léty tě popohnala la Catalina, ale to byla jenom čarodějka a lest na začátečníky.“

Svět je opravdu plný děsivých věcí a my jsme bezbranné bytosti obklopené nevysvětlitelnými a nepoddajnými silami. Průměrný člověk si ve své nevědomosti myslí, že se ty síly dají vysvětlit nebo změnit, ale ve skutečnosti neví, jak by se to dalo udělat. Očekává však, že lidská činnost je dřív nebo později vysvětlí či změní. Naproti tomu čaroděj nepřemýšlí o tom, jak by je vysvětloval nebo měnil, ale místo toho se je naučí využívat tak, že se přeorientuje a přizpůsobí jejich směrování. V tom je celý jeho trik. Jakmile na to jednou přijdeš, moc toho na čarodějství už nezbyde. Čaroděj je na tom jen malinko líp než normální člověk. Čarodějství mu nepomůže vést lepší život, já bych spíš řekl, že tomu čarodějství spíš brání, protože čaroděj žije těžkopádně a všelijak ošidně. Když se otevře poznání, je daleko zranitelnější než průměrný člověk. Na jedné straně ho jeho bližní nenávidí, bojí se ho a usilují mu o život, na druhé straně zas ty nevysvětlitelné a nepoddajné síly, které nás všechny obklopují už z toho titulu, že jsme na živu, jsou pro něj zdrojem ještě většího nebezpečí. Když tě tvůj bližní probodne, jistě je to velmi bolestivé, ale je to nic ve srovnání s tím, když se tě dotkne spojenec. Čaroděj se otevírá poznání, a tím se stává kořistí těchto sil, takže mu zbývá jen jediný prostředek, jak se udržet, a to je jeho vůle. Musíš tedy jednat a cítit jako bojovník. Zopakuju to ještě jednou. Na cestě poznání můžeš přežít jenom jako bojovník. To, co čarodějovi pomáhá lépe žít, je síla bojovníka.

Mým posláním je naučit tě vidět. Ne proto, že bych to tak chtěl já sám osobně, ale proto žeš byl vyvolen: ukázal mi tě Meskalito. Mým

osobním přáním však je, abych tě naučil cítit a jednat jako bojovník. Já osobně jsem přesvědčen, že být bojovníkem je daleko, daleko nejvhodnější. Proto jsem se snažil ukázat ti ty síly tak, jak je vnímá čaroděj, protože člověk se stává bojovníkem teprve tehdy, až na něj dolehnu svou děsivostí. Kdybys začal *vidět* dřív, než se staneš bojovníkem, oslabilo by tě to, dalo by ti to falešnou pokoru, toužil bys stáhnout se do ústraní a tělo by ti začalo chátrat, protože by ti už na tom nezáleželo. Mou osobní odpovědností je udělat z tebe bojovníka, aby ses nerozsypal.

Mockrát jsem od tebe slyšel, že jsi vždycky připraven zemřít. Tenhle pocit nepovažuji za potřebný. Myslím, že je to zbytečné podléhání slabostem. Bojovník má být připraven jenom k boji. Slyšel jsem také od tebe, že ti rodiče poranili ducha. Myslím, že duch člověka se dá velmi snadno zranit, ale ne tím, co ty sám za zraňující považuješ. Jsem přesvědčen, že tě rodiče opravdu zranili, protože tě vychovávali ve shovavosti ke slabostem, k měkkosti a k zálibě zešířoka rozkládat.

Bojovníkův duch není naladěn na shovavost a věčné stříznosti ani na vítězství, nebo prohru. Duch bojovníka je připraven pouze k boji a každá bitva je pro bojovníka tou poslední bitvou na zemi. Tak mu na tom, jak dopadne, ani moc nezáleží. Ve svém posledním boji bojovník nechává svého ducha plout volně a jasně. Bojovník ví, že jeho vůle je dokonalá, a když vede svůj boj, jenom se směje a směje.“

Dopsal jsem a vzhledl od poznámek. Don Juan na mě upřeně zíral. Potřásl hlavou ze strany na stranu a usmíval se.

„To si to skutečně zapisuješ všechno?“ ptal se nedůvěřivě. „Genaro říká, že tě nikdy nemůže brát vážně, protože pořád jenom píšeš. A má pravdu, jak tě vůbec někdo může brát vážně, když pořád píšeš?“

Zachechtal se a já jsem se pokoušel obhájit, proč to dělám.

„Na tom nesejde,“ řekl don Juan, „jestli se máš vůbec někdy naučit *vidět*, musíš k tomu dospět svým vlastním, i když prapodivným, způsobem.“

Vstal a podíval se na oblohu. Bylo kolem poledního. Don Juan řekl, že máme pořád ještě dost času vypravit se na lov do hor.

„A co budeme lovit?“

„Něco zvláštního. Buď jelena nebo divočáka anebo možná pumu.“

Chvilí mlčel a potom dodal: „Nebo třeba orla.“

Vstal jsem a šel za ním k autu. Řekl, že tentokrát budeme všechno jenom sledovat a zjistíme, jaké zvíře musíme ulovit. Už nastupoval, když

si asi na něco vzpomněl. Usmál se a prohlásil, že musíme celou cestu odložit, dokud se nenaučím něco, bez čeho by náš lov byl nemožný.

Vrátili jsme se a znova se posadili pod ramadou. Chtěl jsem se ho zeptat na mnoho věcí, ale nedoptál mi vůbec čas, protože ihned spustil: „Dostáváme se k poslednímu bodu, který musíš vědět o bojovníkovi. Bojovník si vybírá jednotlivé věci, které pak vytvářejí jeho svět.“

Když jsi tehdy viděl spojení, musel jsem tě dvakrát vykoupat. Víš, co s tebou bylo?“

„Ne.“

„Ztratil jsi štít.“

„Jaké štíty? Co to povídáte?“

„Říkal jsem ti, že bojovník si vybírá jednotlivé věci, ze kterých se skládá jeho svět. Vybírá si je s rozmyslem, protože všechno, co si vybere, ho pak chrání před útoky sil, které chce využívat. Tak například bojovník by použil své ochranné štíty, aby se ochránil před spojencem. Normální člověk, který je stejně tak obklopen těmito nevysvětlitelnými silami, o nich neví, protože má jiné druhy zvláštních ochranných štítů, které ho chrání.“

Odmíchl se a podíval se na mě tázavě. Nechápal jsem, co má na mysli.

„A co je to za štíty?“

„To, co lidé dělají.“

„A co dělají?“

„No, podívej se kolem sebe. Lidi mají plné ruce práce s tím, co dělají. To jsou štíty, které je chrání. Kdykoliv se čaroděj setká s některou z těch nevysvětlitelných a nepoddajných sil, o kterých mluvíme, otevře se jeho trhlina a on je pak mnohem náchylnější k smrti než normálně. Říkal jsem ti, že touhle trhlinou umíráme. Proto také musí čaroděj mít připravenou vůli, aby trhlinu zaplnil, je-li ovšem bojovníkem. Jestliže není, jako třeba ty, pak mu nezbyvá nic jiného než uplatnit něco z toho, co dělá v každodenním životě, aby odlákal svou mysl od děsu, kterým ho naplnilo to setkání, a tímto způsobem pak mohl zakrýt svou trhlinu. Tenkrát, když ses setkal se svým spojencem, ses na mě rozzlobil. Já jsem tě rozhněval, když jsem ti zastavil auto a taky jsi pěkně mrzl, když jsem tě máchal ve vodě, a protože jsi byl oblečený, bylo ti zima ještě víc. Ten hněv a ta zima ti pomohly uzavřít trhlinu, a to tě zachránilo. Ale v tomto období života už pro tebe tyhle štíty nejsou tak účinné jako pro normální lidi. Už toho víš příliš mnoho o těch silách a dostal ses

konečně na hranici, kdy začneš cítit a jednat jako bojovník. Tvoje staré ochranné štíty už nejsou bezpečné.“

„A co mám dělat?“

„Jednej jako bojovník a vyber si věci, které ti budou vytvářet svět. Teď už se nemůžeš obklopotvat věcmi jen tak nazdařbůh. Říkám ti to naprosto vážně. Od teďka už pro tebe přestává být starý způsob života bezpečný.“

„A co myslíte tím, že si mám vybrat věci pro svůj svět?“

„Bojovník se setkává s těmito nevysvětlenými a nepoddajnými silami, protože je záměrně vyhledává, a tak musí být neustále připraven na setkání s nimi. Naproti tomu ty nejsi připraven nikdy. Kdyby ty síly k tobě přišly, vlastně by tě zaskočily a děs by ti otevřel trhlínu, kterou by ti život bez odporu unikl. Nejdřív se tedy musíš připravit. Myslí na to, že se ti spojenec může každou chvíli objevit před očima. Musíš být na něj připraven. Setkání se spojencem vůbec není mejdan ani nedělní výlet a bojovník si musí chránit život. To je jeho odpovědnost, kterou přijímá. Takže když na tebe některá z těch sil dolehne a otevře ti trhlínu, musíš vědomě usilovat, abys ji sám uzavřel. Z tohoto důvodu si musíš vybrat řadu věcí, které ti dávají veliký klid a potěšení, takových věcí, které můžeš vědomě použít, aby zaplašily děs z tvých myšlenek, a tak ti uzavřely trhlínu a zpevnily tě.“

„A jaké věci?“

„Před léty jsem ti říkal, že bojovník ve svém každodenním životě jde po stezce, která má srdce. Bojovník se od obyčejných lidí liší právě tím, že si důsledně volí stezku, která má srdce. Pozná, že stezka má srdce, protože se s ní může ztotožnit, protože prožívá veliký mír a potěšení po celou dobu, co po ní jde. Věci, které si bojovník vybírá za svoje štíty, patří stezce, která má srdce.“

„Ale vy jste říkal, že nejsem bojovník, tak jak si můžu vybrat stezku, která má srdce?“

„Teď jsi na rozmezí. Řekněme, žeš dřív vlastně ani moc nepotřeboval žít jako bojovník. Teď je tomu jinak, nyní se musíš obklopit věcmi, které patří stezce srdce, a ostatní musíš odmítnout, protože jinak bys při příštím setkání zahynul. Můžu dodat, že o další setkání už nemusíš žádat. Spojenec teď k tobě může přijít ve spánku, nebo když se budeš bavit s přáteli nebo když zrovna budeš psát.“

„Celé roky se opravdu snažím žít tak, jak mě to učíte. Nejspíš jsem to nedělal dobře. Jak bych to teď mohl zlepšit?“

„Příliš přemýšlíš a příliš mluvíš. Musíš přestat povídat si pro sebe.“

„Co máte na mysli?“

„Příliš mnoho si mluvíš pro sebe. Ale v tom nejsi žádná výjimka. Dělá to každý. Neustále spolu vedeme vnitřní dialog. Přemýšlej o tom. Co vždycky děláš, když jsi sám?“

„Povídám si pro sebe.“

„A o čem si povídáš?“

„Nevím, asi o všem.“

„Já ti řeknu, o čem si pro sebe povídáme. O svém vlastním světě. Ve skutečnosti si svět udržujeme právě tímhle vnitřním rozhovorem.“

„A jak to děláme?“

„Vždycky, když přestaneme mluvit pro sebe, svět je takový, jaký má být. My ho obnovujeme, rozsvěcujeme ho svým životem, udržujeme ho svou vnitřní samomluvou. A nejen to, my si také při tom mluvení vybíráme svou stezku. A tak dokola opakujeme stále stejnou volbu, dokud neumíme, protože dokud neumíme vedeme stále stejný vnitřní rozhovor.“

Bojovník si to uvědomuje a usiluje o to, aby svoji samomluvu zastavil. Tohle je poslední věc, kterou musíš znát, abys mohl žít jako bojovník.“

„A jak můžu přestat mluvit sám k sobě?“

„Musíš především používat uši, abys trochu ulehčil svým očím. Od chvíle, kdy jsme se narodili, používáme oči při posuzování světa. Mluvíme s ostatními i sami se sebou především o tom, co vidíme. Bojovník si to uvědomuje, a proto světu také naslouchá, poslouchá zvuky světa.“

Odložil jsem poznámky. Don Juan se smál a řekl, že nechce, abych se do toho nějak nutil, že světu je třeba naslouchat harmonicky a veřejně trpělivě.

Bojovník si uvědomuje, že se svět změní, jakmile přestane mluvit sám pro sebe, a že musí být na ten obrovský otřes připraven.“

„Co tím myslíte, done juane?“

„Svět je takový a makový a všechno se děje tak či onak jediné proto, že si říkáme, že to tak je. Když si přestaneme říkat, že svět je takový a makový, svět prostě takový přestane být. Myslí, že v tuto chvíli nejsi připraven na tak strašlivou ránu, a proto musíš začít pomalu svět rozpouštět.“

„Já vám opravdu nerozumím!“

„Tvůj problém je v tom, že si pleteš svět s tím, co lidé dělají. Ani takdy nejsi žádnou výjimkou. Děláme to všichni. To, co lidé dělají, jsou ochranné štíty proti silám, které nás obklopují. To, co my lidé děláme,

nám dává útěchu a pocit bezpečí, to, co lidé dělají, je opravdu nesmírně důležité, ale jenom jako štít. Nikdy se nedozvíme, že to, co děláme jakožto lidé, je pouhý štít, a tak dopustíme, aby nás to v životě ovládalo a poráželo. Vlastně bych mohl říct, že pro lidstvo je důležitější a významnější to, co dělají lidé, než svět jako takový.“

„A čemu říkáte svět?“

„Svět je všechno, co je uzavřeno tady,“ řekl don Juan a zadupal na zem. „Život, smrt, lidé, spojenci a všichni ostatní, co nás obklopuje. Svět je nepochopitelný. Nikdy mu neporozumíme, nikdy nerozluštíme jeho tajemství. A tak ho musíme brát tak, jak je, jako naprosté tajemství!“

Ale normální lidé tohle nedělají. Svět pro ně už nikdy není tajemný, a když zestárnou, jsou přesvědčeni, že už nemají proč žít. Starý člověk ale vůbec nevyčerpal svět. Vyčerpal pouze to, co dělají lidé. Avšak ve svém hloupém zmatení je pak přesvědčen, že svět už pro něj nemá žádná tajemství. A tohle je ta mizerná cena, kterou platíme za svoje ochranné štíty!

Bojovník si uvědomuje tohle zmatení a učí se s věcmi náležitě zacházet. To, co lidé dělají, za žádných okolností nemůže být důležitější než svět sám. A tak bojovník považuje svět za nekonečné tajemství a činnost lidí za nekonečnou pošetilost.“

Začal jsem se učit naslouchat „zvukům světa“. Cvičil jsem se dva měsíce, jak mi učil don Juan. Jenom poslouchat a nedívat se při tom pro mě zpočátku byla hotová muka. Ale snaha přestat si mluvit sám pro sebe byla ještě horší. Koncem druhého měsíce se mi však už na kratičkou chvíli dařilo zastavit vnitřní dialog a také jsem byl schopen soustředit pozornost na zvuky.

Přijel jsem k donu Juanovi v devět hodin ráno 10. listopadu 1969.

„Měli bychom vyrazit okamžitě,“ řekl mi don Juan, sotva jsem se objevil.

Asi hodinu jsem odpočíval a potom jsme se rozjeli k nízkým svahům hor na východě. Auto jsem nechali u jednoho přítele, který tam žije a který se nám o ně postará, když budeme v horách. Don Juan mi dal do ruksaku pár sušenek a sladkých loupáků. Bylo to jídlo si na dva dny. Ptal jsem se, jestli nebudeme potřebovat víc, ale don Juan zavrtěl hlavou.

Šli jsme celé dopoledne. Bylo dost horko. Nesi jsem polní láhev s vodou a většinu jsem také vypil sám. Don Juan se napil jen dvakrát. Když voda došla, ujistil mě, že můžeme klidně pít z potoků, na které cestou natréfíme. Smál se, když viděl, že se mi do toho moc nechce, ale netrvalo dlouho a moje žízeň byla silnější než moje obavy.

Krátce po poledni jsme se zastavili v malém údolí na úpatí svěže zelených kopců. Za nimi se směrem na východ rýsovala silueta vysokých hor proti mračnům na obloze.

„Můžeš si přemýšlet, můžeš psát o všem, co si říkáme nebo co vnímáš, ale nesmíš se zmiňovat, kde jsme,“ řekl mi don Juan.

Chvilí jsme si odpočinuli a pak don Juan vyndal uzlíček, který měl pod košilí. Rozvázal ho a ukázal mi svou dýmku. Naplnil hlavičku směsí, škrtl zápalkou a zapálil malou suchou větvičku, kterou vložil

do dýmky, a řekl, abych kouřil. Bylo obtížné dýmku zapálit bez uhličku v hlavice. Museli jsme stále zapalovat větvíčky, dokud se směs nerozhořela.

Když jsem dokouřil, řekl, že jsme tu proto, abychom zjistili, jakou zvěř mám vlastně ulovit. Třikrát nebo čtyřikrát pečlivě opakoval, že nejdůležitější na celé věci je najít díry. Zdůrazňoval slovo „díry“ a řekl, že čaroděj v nich umí najít všelijaké vzkazy a pokyny.

Chtěl jsem se zeptat, co to ty díry jsou, ale don Juan zřejmě uhodil mou otázku a řekl, že nejdou popsat, že jsou v říši „vidění“. Několikrát opakoval, že mám veškerou pozornost soustředit na zvuky a udělat, co bude v mých silách, abych našel díry mezi zvuky. Řekl, že čtyřikrát zahraje na svůj lapač duchů, a já jsem se měl tím strašidelným voláním nechat dovést ke spojenci, který mě přivítal. Ten spojenec mi sdělí to, co hledám. Don Juan řekl, že bych měl být stále naprosto bdělý a ostražitý, protože nemám vůbec ponětí, jakým způsobem se mi spojenec zjeví.

Poslouchal jsem pozorně. Seděl jsem zády ke skalnatému svahu kopce. Pociťoval jsem mírné znecitlivění. Don Juan mě varoval, abych ne zavíral oči. Zaposlouchal jsem se a rozeznal zpěv ptáků, šustění větru v listoví i bzukot hmyzu. Když jsem zaměřil soustředěnou pozornost na tyto zvuky, dokázal jsem rozlišit čtvero druhů ptačího zpěvu. Byl jsem s to poznat, fouká-li vír pomalu nebo rychle, a slyšel jsem také, že troje různé listí šustí odlišně. Bzukot hmyzu byl omamný a bylo ho tolik, že jsem nebyl s to správně rozlišit ani spočítat jednotlivé druhy bzučení. Ponořil jsem se do zvláštního světa zvuků jako ještě nikdy v životě. Začal jsem trochu sklouzávat na stranu. Don Juan mě chtěl zarazit, ale stačil jsem to vyrovnat. Narovnal jsem se a opět jsem seděl vzpřímeně. Don Juan mě přesunul a opřel o štěrbinu ve skalní stěně. Smetl kamínky, které jsem měl pod nohama a hlavu mi opřel o skálu.

Přikázal mi, abych se díval na hory na jihozápadě. Upřel jsem pohled do dálky, ale don Juan mě opravil, že nemám zírat upřeně, ale dívat se a spíš pohledem tékat a přehlížet kopce před sebou a zeleň, která na nich roste. Stále znovu opakoval, abych se soustředil na slyšení.

Zvuky zase začaly převládat. Ne proto, že bych jim chtěl tak moc naslouchat, jako spíš proto, že mě nějak dokázaly přinutit, abych se na ně soustředil. Vítr šuměl v listí. Vítr přišel z výšky nad stromy a pak padal do údolí, kde jsme byli. Při tom padání se nejdříve dotýkal listí vysokých stromů, které zvláštně šuměly. Jejich šelevení mi připadalo bohaté, drsné a šťavnaté. Pak vítr zasáhl keře a jejich listí šumělo jako shluk drobných malíčků. Bylo téměř melodické, pohlcovalo tě a če-

hosi domáhalo se. Jako by dokázalo přehlušit všechno ostatní. Vůbec se mi nelíbilo. Bylo mi protivné, protože mi připadalo, že já sám jsem jako šumění těch keřů, také rejpavý a náročný. Ten zvuk mi byl tak podobný, že jsem ho nenáviděl. Pak jsem slyšel, jak se vítr valí po zemi. To už nebylo šelevení, ale spíše hvízdání či pískání nebo rovnou svištění. Když jsem naslouchal zvukům větru, uvědomil jsem si, že se všechny tři zvuky ozývají najednou. Uvažoval jsem, jak je vůbec dokážu od sebe oddělit, a pak jsem si zas uvědomil zpěv ptáků a bzukot hmyzu. V jednu chvíli jsem slyšel jenom zvuky větru a vzápětí na to se v mém vědomí naráz vynořil obrovský proud ostatních zvuků. Je zřejmé, že se všechny tyto zvuky ozývaly neustále i ve chvílích, kdy jsem slyšel jenom vítr.

Nedokázal jsem spočítat všechny hlasy ptáků a bzučení hmyzu, a přece jsem byl přesvědčen, že naslouchám každému zvuku zvlášť. Tyto zvuky dohromady vytvářely naprosto neobyčejný řád. Jinak než „řád“ to nazvat nemůžu. Byl to uspořádaný řád zvuků a každý zvuk se ozýval v určitém pořadí...

Pak jsem uslyšel podivné protáhlé zavytí. Roztřásl jsem se. Na chvíli zmlkly všechny ostatní zvuky i celé údolí nehybně ztichlo a vytyl se neslo ozvěnou až do nejzdálenějších koutů údolí. Potom se zvuky opět začaly ozývat. Okamžitě jsem se v nich zorientoval. Po chvíli pozorně ho naslouchání jsem měl pocit, že jsem pochopil, co měl don Juan na mysli, když mi doporučoval, abych dával pozor na díry mezi zvuky. Jednotlivé zvuky byly uspořádány tak, že mezi nimi byl prostor! Tak například konkrétní zpěv ptáků byl v časovém intervalu s pomlkami a stejně tak tomu bylo u ostatních zvuků, které jsem vnímal. Ševel listí byl jako pojivo, které zvuky vázalo v jednotlivý bzukot. Časový interval každého zvuku byl vlastně jako jednotka v celkovém uspořádání. A tak když jsem to pozorně sledoval, prostor neboli pomlky mezi jednotlivými zvuky působily jako díry ve struktuře.

Znovu jsem uslyšel pronikavé kvílení don Juanova lapače duchů. Nižak to mnou neotřásl, ale zvuky na okamžik ustaly a já jsem toto přerušení vnímal jako díru, a to velkánskou. Právě v tuto chvíli jsem přesunul pozornost z poslouchání na dívání. Díval jsem se na skupinu nízkých kopců se svěží zelenou vegetací. Z místa, odkud jsem se díval, se kopce rýsovaly tak, že to vypadalo, jako by na úbočí jednoho z nich byla díra. Byl to prostor mezi dvěma kopci, kterým jsem viděl hlubokou tmavě zelenou barvu vzdálených hor. Chvilí jsem nevěděl, co to je. Jako by ta díra, na kterou se dívám, byla „dírou“ ve zvuku. Potom

se znovu začaly ozývat zvuky, ale vizuální dojem obrovské díry zůstal. Po chvíli jsem si začal ještě více uvědomovat uspořádání zvuků a jejich řád i strukturu pomlky. V duchu jsem byl s to rozlišovat veliké množství jednotlivých zvuků a poznávat je. Skutečně jsem mohl sledovat všechny zvuky a každý zvlášť, a tak každá pomlka mezi nimi byla přesně vymezená díra. Pomlky se mi pak v jednom okamžiku v mysli vykryštalizovaly a vytvořily jakousi pevnou mříž či strukturu. Neviděl jsem ji ani neslyšel. Cítil jsem ji nějakou svojí částí, kterou jsem neznal.

Don Juan opět zahrál na strunu. Zvuky ustaly tak jako před tím a vytvořily obrovskou díru ve struktuře zvuků. Tentokrát se však veliká pomlka promíchala s dírou v kopcích, na kterou jsem se díval. Jedna díra překryla druhou. Tento úkaz trval dost dlouho, abych mohl vidět děně slyšet či slyšené vidět obrysy obou děr, které do sebe zapadaly. Potom se znovu ozvaly ostatní zvuky a struktura jejich pomlky se stala neobyčejným, takřka vizuálním vjemem. Viděl jsem zvuky, jak vytvářejí obrazy a potom se všechny obrazy překrývaly do okolí stejným způsobem, jakým se překrývaly obě díry. Nedíval jsem se a ani neposlouchal tak, jak jsem byl zvyklý. Dělal jsem něco naprosto jiného, což však kombinovalo obojí. Z nějakého důvodu jsem zaostril pozornost na velkou díru v kopcích. Cítil jsem, že ji slyším a současně se na ni dívám. Měla svoje zvláštní přitažlivé kouzlo. Ovládla pole mého vnímání a každý obrazec zvuku, který se překrýval s něčím v okolí, se točil kolem té díry.

Ještě jednou jsem uslyšel děsivé kvílení don Juanova lapače duchů. Všechny ostatní zvuky utichly, a obě veliké díry jako by se rozsvítily. V příštím okamžiku jsem se zase díval na zorané pole. Spojenec stál přede mnou tak, jak jsem ho viděl minule. Světlo v celém výjevu se velmi zjasnilo. Viděl jsem spojení tak jasné, jako kdyby byl jen na padesát metrů ode mě. Do tváře jsem mu neviděl, zakrýval ji klobouk. Pak se vydal směrem ke mně a při chůzi pomalu zvedl hlavu. Téměř jsem tu tvář viděl a to mě vyděsilo. Věděl jsem, že ho musím bezodkladně zastavit. Tělem mi proběhl podivný nával a cítil jsem, jak vytéká „síla“. Chtěl jsem otočit hlavou na stranu, abych to vidění zastavil, ale nemohl jsem. V ten rozhodující okamžik mě něco napadlo. Pochopil jsem, co měl don Juan na mysli, když říkal, že to, co patří ke „stezce, která má srdce“, může sloužit jako ochranný štít. Chtěl jsem v životě něco dokázat, něco velmi mimořádného a úžasného, něco, co mě naplňovalo velikým mírem a radostí. Pochopil jsem, že mě spojenec nemůže pře-

mocť. A otočil jsem hlavou naprosto bez potříž ještě dřív, než jsem si mohl prohlédnout celou jeho tvář.

Znovu jsem slyšel všechny ostatní zvuky. Najednou byly velmi hlasité a pronikavé, jako by se na mě doopravdy rozložily. Ztratily svůj obrazec a proměnily se v beztvary slepenec ostrého a protivně pronikavého jeku. Začalo mi pod tím tlakem hučet v uších. Měl jsem dojem, že mi hlava vybuchne. Vstal jsem a dlaněmi jsem si zacpával uši.

Don Juan mi pomohl dojít k malinkému potůčku. Řekl, abych se svlékl a pak mě skutálel do vody. Položil mě na téměř vyschlé dno potoka a poléval mě vodou, kterou nabíral do klobouku.

Tlak v uších velmi rychle polevil a trvalo jen pár minut, než jsem se „vykoupal“. Don Juan se na mě podíval, souhlasně pokývl hlavou a řekl, že jsem se „zpevnil“ takřka okamžitě.

Oblékl jsem se a don Juan mě pak zase odvedl na místo, kde jsem před tím seděl. Cítil jsem, že jsem nesmírně plný života a energie a že mám jasnou hlavu.

Chtěl jsem vědět všechny podrobnosti o svém vidění. Don Juan řekl, že čarodějové používají „děr“ mezi zvuky, když se chtějí dozvědět něco zcela konkrétního. Čarodějův spojenec odhaluje „dírami“ mezi zvuky velmi složitě věci. Ale don Juan mi odmítl „díry“ podrobněji vysvětlit a moje otázky odbýval s tím, že by mi takové informace jenom ublížily, protože dosud nemám spojení.

„Pro čaroděje má všechno význam. Zvuky mají díry tak jako všechno kolem tebe. Člověk zpravidla nemá dostatečnou rychlost, aby je zachytil, a tak prochází životem bez ochrany. Červi, ptáci, stromy a vůbec všechno nám může říct věci, které si ani nedovedeme představit, jestliže ovšem dokážeme získat potřebnou rychlost, abychom jejich poselství mohli přijímat. Kouř nám tu rychlost může dát. Ale musíme mít se vším, co žije na tomto světě, dobré vztahy. Proto právě musíme mluvit s rostlinami, které se chystáme zabít, a omluvit se jim za to, že jim ubližujeme. Totéž musíme dělat i se zvířaty, které chceme ulovit. Měli bychom si brát jenom tolik, kolik potřebujeme, jinak by se rostliny i zvířata a červi, které jsme zahubili, obrátili proti nám a způsobili nám nemoci a neštěstí. Bojovník si to uvědomuje a usiluje být s nimi v míru, takže kdykoliv zírá skrz díry, stromy, ptáci i červi mu dávají pravdivé zprávy.

Ale tohle všechno teď není důležité. Důležité je, žes viděl spojení. Tohle budeš lovit! Říkal jsem ti, že budeme něco lovit. Myslel jsem si, že

to bude zvíře. Představoval jsem si, že uvidíš zvíře, které budeme mu-
set ulovit. Já sám jsem viděl kance, můj lapač duchů je divoký kanec.“

„Chcete říct, že váš lapač duchů je zhotoven z kance?“

„Ne! V životě čaroděje není nic zhotoveno z něčeho jiného. Jestliže
je vůbec něco něčím, pak je to samo sebou. Kdybys znal divoké kance,
pochopil bys, že můj lapač duchů je kanec.“

„A proč jsme sem šli na lov?“

„Spojenec ti ukázal lapač duchů, který vytáhl ze své mošny. Budeš
ho potřebovat, když ho budeš chtít zavolat.“

„A co je to ten lapač duchů?“

„Vlákno. Můžu jím přivolávat spojence nebo svého vlastního spojen-
ce nebo můžu přivolat duchy vodních děr, duchy řek, duchy hor. Můj
lapač je divočák a křičí jako divočák. Dvakrát jsem ho použil pro tebe,
abych ti přivolal na pomoc ducha vodní jámy. Duch k tobě přišel tak
jako k tobě dnes přišel spojenec. Ale tys ho nemohl vidět, protože jsi
neměl potřebnou rychlost. Když jsem tě tenkrát vzal do vodního kaňo-
nu a položil tě na skálu, stejně jsi poznal, že duch už je takřka na tobě,
i když jsi ho vlastně neviděl. Tihle duchové pomáhají. Těžko se s nimi
zachází a jsou poněkud nebezpeční. Musíš mít dokonalou vůli, abys je
dokázal udržet na uzdě.“

„A jak vypadají?“

„Tak jako spojenci i oni se každému člověku jeví jinak. Tobě se asi
spojenec bude jevit jako člověk, kterého jsi kdysi znal nebo se kterým
se máš seznámit, k tomu inklinuje tvoje povaha. Oddáváš se tajem-
stvím a záhadám. Já jsem jiný než ty, takže pro mě je spojenec velice
konkrétní.“

Duchové vodních jam odpovídají určitým místům. Toho, kterého
jsem ti přivolal na pomoc, znám už dávno. Mnohokrát mi pomohl.
Bydlí tam v tom kaňonu. V době, kdy jsem ti ho zavola, jsi ještě nebyl
dost silný, a tak ti dal co proto. Neměl to v úmyslu – duchové nema-
jí žádné úmysly – ale jak jsi tam ležel, byl jsi strašně slabý, slabší, než
jsem předpokládal. Duch tě pak vábil a málem tě odlákal na smrt, ve
vodě zavláčovacích kanálu jsi už fosforeskoval. Duch tě překvapil a tys
mu bezmála podlehl. Jakmile tohle jednou duch udělá, vždycky se vra-
cí pro svou kořist. Jsem si jist, že se pro tebe vrátí. Bohužel potřebuješ
vodu, aby ses znovu zpevnil, když užíváš kouřík, to ti dává strašlivou
nevýhodu. Jestli nebudeš užívat vody, pravděpodobně umřeš, ale jestli
jí budeš používat, duch si tě vezme.“

„A cožpak nemůžu užívat vodu někde jinde?“

„To je úplně jedno. Duch vodní jámy u mého domu tě může sledo-
vat kamskoliv, ledaže bys měl lapač duchů. Proto ti ho spojenec ukázal.
Řekl ti, že ho potřebyješ. Omotal si ho kolem levé ruky, ukázal na vod-
ní kaňon a šel k tobě. Dnes ti zase chtěl ukázat lapač duchů jako při
prvním setkání. Bylo moudré, žes to zastavil. Spojenec šel moc rychle
ve srovnání s tvou silou a přímý náraz by ti velmi ublížil.“

„A jak teď dostanu lapač duchů?“

„Spojenec ti ho nejspíš dá sám.“

„A jak?“

„To nevím. Budeš k němu muset jít. Už ti řekl, kde ho hledat.“

„A kde?“

„Tam nahoře v horách, kde jsi viděl díru.“

„A to budu hledat přímo spojence?“

„Ne. Ale už tě vítá. Kouřík ti k němu otevřel cestu. Až později se
s ním setkáš tvář v tvář, ale to se stane teprve tehdy, až ho budeš velmi
dobře znát.“

Není třeba zůstat, jestliže nemáš dost sebedůvěry. Jestli se rozhodneš zůstat, vyčisti si asi dva metry od svého prvního bodu dost místa, abys mohl rozdělat oheň. Oheň musí být v přímé lince ve směru, kterým se díváš. Místo, kde rozděláš oheň, bude tvým druhým bodem. Potom nasbírej všechny větvičky mezi oběma body a rozděljej oheň. Sedni si na své první místo a dívej se do ohně. Dříve nebo později přijde duch a ty ho uvidíš.

Jestliže ani po čtvrtém mávnutí neucítíš na dlani žádné teplo, pomalu mávni paží od severu k jihu a potom se obrať a mávni k západu. Jestli ti ruka zteplá na kterémkoliv místě směrem k západu, všeho nech a utíkej. Utíkej dolů s kopce někam na rovinu a neohlížej se, ať uslyšíš nebo ucítíš za sebou cokoliv. Jakmile doběhneš na rovinu, i když budeš na smrt vyděšený, neutíkej dál, plácni sebou na zem, sundej si bundu a omotej si ji kolem pupku. Stáhni se do klubička a kolena přitiskni k břichu. Rukama si musíš přikrýt oči a paže přimknout ke stehnům a v téhle poloze pak musíš vydržet až do rána. Dodržíš-li tyhle jednoduché pokyny, nemůže se ti vůbec nic zlého stát.

Jestliže nedokážeš doběhnout na rovinu včas, plácni sebou na zem tam, kde zrovna jsi. Ale budeš tam mít pořádně horké chvílky. Bude to s tebou hodně cloumat, ale když zachováš klid a nepohneš se a nepodíváš se ani kolem sebe, vyvázneš z toho bez jediného škrábnutí.

Jestliže se ti ruka vůbec nezahřeje, když budeš mávat na západ, stouplni si zase k východu a utíkej směrem na východ, dokud ti stačí dech. Tam se zastav a všechno opakuj znovu. Musíš utíkat stále na východ a stále tyhle pohyby opakovat, dokud se ti ruka neohřeje.

Když mi don Juan sdělil tyhle pokyny, musel jsem mu je opakovat, dokud jsem je neuměl z paměti. Potom jsme dlouho seděli potíchu. Několikrát jsem se pokusil znova zavést hovor, ale don Juan mě pokaždé umlčel různými gestem.

Už se stmívalo, když vstal a bez jediného slova začal šplhat do kopce. Šel jsem za ním. Na vrcholku jsem udělal všechno, co mi přikázal. Stál kousek vedle a pozorně mě sledoval. Dělal jsem všechno velmi pečlivě a pomalu. Snažil jsem se ucítit nějakou citelnou změnu v teplotě, ale nedokázal jsem rozpoznat, jestli se mi dlaně zahřívá, nebo ne. Tou dobou už byla tma, ale přesto jsem byl schopen běžet stále na východ a nezakopávat o keře. Když jsem ztratil dech, zastavil jsem se. Byl jsem nesmírně unavený a napjatý, a tak jsem uběhl jen kousek. Bolela mě předloktí i lýčka.

Na tomto místě jsem opakoval všechny požadované pohyby a zno-

15. prosince 1969

Pozdě odpoledne jsme znovu dorazili do téhož údolí. Když jsem procházel křovím, don Juan mi několikrát opakoval, že nyní bude při mém úsilí nejdůležitější směr a orientační body.

„Jakmile dorazíš na vrchol kopce, musíš se okamžitě zorientovat a obrátit se tváří tamhle,“ ukázal don Juan k jihovýchodu. „To je tvůj dobrý směr a vždycky bys měl být obrácen tímhle směrem, zejména když budeš v nesnážích. To si zapamatuj.“

Zastavili jsme se na úpatí kopců, kde jsem viděl díru. Don Juan mi ukázal, kam se mám posadit. Sám si sedl vedle a velice potíchu mi šeptal podrobné pokyny. Jakmile dojdu na vrcholek, mám pravou paži natáhnout před sebe dlaní dolů a prsty rozláhnout do vějíře kromě palce, který musím držet u dlaně. Pak se mám obrátit hlavou k severu, dát si paži přes prsa a rukou ukázat také k severu, potom zatančit, a to tak, že levou nohu budu mít za pravou a špičkou levé nohy vydupávat rytmus. Až ucítím v levé noze stoupat teplo, mám pomalu mávat rukama od severu k jihu a pak zpátky k severu.

„Až budeš mávat rukama, ucítíš na dlani teplo a tam, kde ho ucítíš, je místo, kam si musíš sednout, a tím směrem se také musíš dívat. Bude-li to na východ nebo tímhle směrem“, ukázal k jihovýchodu, „výsledky budou skvělé. Jestli to místo, kde ucítíš teplo v ruce, bude směrem k severu, dá ti to pořádně zabrat, ale můžeš z toho mít prospěch. Bude-li však to místo na jih, boj bude těžký.“

Nejdřív budeš muset mávnout asi tak čtyřikrát, ale pak si ten pohyb osvojiš a postačí ti mávnout jenom jednou a hned poznáš, jestli se v ruce cítíš teplo nebo ne.

Jakmile ucítíš teplo na ruce, sedni si. Na tom místě je tvůj první bod. Budeš-li sedět tváří k jihu nebo k severu, musíš se rozmyslet, jestli máš dost sil, abys mohl zůstat. Budeš-li o sobě pochybovat, vstaň a odejdi.

vu bezvýsledně. Ještě dvakrát jsem běžel ve tmě a potom – to už jsem mával rukama poťřítí, se mi ruka zahřála nad bodem, který byl na východ. Změna teploty byla tak zřetelná, že mě to ohromilo. Sedl jsem si a počkal na dona Juana. Řekl jsem mu, že jsem rozpoznal změnu teploty na ruce, a on mě vybídl, abych pokračoval. Posbíral jsem všechny suché větvičky, které jsem dokázal najít, a rozdělal jsem oheň. Don Juan si sedl pár metrů nalevo ode mě.

Oheň kreslil zvláštní roztančené obrysy. Plameny chvílemi měnily barvu, byly modré a potom jasně bílé. Tu neobvyklou hru barev jsem si vysvětloval tím, že nasbírané chrasť a větve mají patrně nějaké zvláštní chemické složení. Také jiskry byly na tom ohni velmi podivné. Pořád jsem přikládal další větvičky a z ohně létaly obrovské jiskry. Výbuchovaly ve vzduchu a připadaly mi veliké jako tenisové míčky.

Uptěně jsem zíral do ohně. Byl jsem přesvědčen, že mi to don Juan doporučoval. Začala se mi motat hlava. Don Juan mi podal vak s vodou, abych se napil. Voda mě uvolnila a naplnila mě velmi příjemným pocitem svěžesti.

Don Juan se ke mně naklonil a zašeptal mi do ucha, že nemusím zírat do plamenů, že bych měl jen hlídat ve směru ohně. Asi hodinu jsem hlídal, až mě roztrásla zima a lepkavý chlad. Chtěl jsem se sklonit pro větvičku, že přiložím, a v tu chvíli se cosi míhlo zprava doleva mezi mnou a ohněm, něco jako motýlek nebo skvrna na sítnici. Okamžitě jsem se stáhl. Podíval jsem se na dona Juana. Pokynul mi bradou, abych se zase díval do plamenů. Za okamžik se ten stín míhl zase opačným směrem.

Don Juan ihned vstal a chvatně začal vršit drny na hořící větve a plameny úplně uhasil. Provedl to s neuvěřitelnou rychlostí. Než jsem se stačil pohnout, že mu pomůžu, už byl hotov. Udupal hlinu na doutnající větvích a takřka mě stáhl dolů s kopce do údolí. Šel velmi rychle, neobracel se zpátky a nedovolil mi mluvit.

Když jsme za několik hodin dorazili k autu, zeptal jsem se ho, co viděl. Zavrtěl rozhodně hlavou, a tak jsme odjeli v naprosté tichosti.

Domů jsme dojeli časně k ránu. Don Juan šel rovnou dovnitř a znovu mě zarazil, když jsem chtěl něco říct.

Don Juan seděl venku za domem. Nejspíš čekal, až se probudím, protože začal mluvit, sotva jsem vyšel ven. Řekl, že stín, který jsem minulou noc viděl, byl duch, síla místa, kde jsem ji viděl. Tuto bytost považoval za zcela bezcennou.

„Tahle síla existuje jenom tam a nemá žádná tajemství moci, takže nemělo smysl tam déle setrvávat. Celou noc by ses jenom díval, jak rychlý prchavý stín lítá sem a tam. Jsou však ještě jiné typy bytostí, které ti můžou dát tajemství moci, budeš-li mít dost štěstí, abys je našel.“

Potom jsme posnádali a drahnou chvíli vůbec nemluvili. Po snídání jsme seděli před domem.

„Existují tři typy bytostí,“ řekl najednou don Juan. „Ty, které ti nic dát nemůžou, protože nemají nic, co by dát mohly, dále ty, které tě můžou jenom vyděsit, a konečně ty, které mají dary. Včera jsi viděl jen tichou bytost, která nemá nic, co by ti mohla dát, je to pouhý stín. Avšak s tichými bytostmi se většinou spolupluje ten druhý typ, totiž zlověstní duchové, kteří umí jediné děsit. Ti se vždycky vznášejí kolem přibytků ků tichých duchů. Proto jsem se rozhodl odlamtud odejít tak rychle. Tihle zlovlní duchové často doprovázejí lidi až domů a znemožňují jim život. Znáám lidi, kteří se kvůli nim museli vystěhovat. Vždycky se najde někdo, kdo uvěří, že se dá od těchto bytostí hodně získat, ale pouhý fakt, že takový duch je někde v blízkosti domu, ještě zdaleka nic neznamená. Lidé ho třeba zkoušejí nalákat nebo ho sledují po domě v domněni, že jim může odhalit nějaká tajemství. Ale získají od něj jediné děsivé zkušenosti. Znáám lidi, kteří se sřídali při sledování těchto mizerných bytostí, co se za nimi táhly až domů. Několik měsíců pak sledovali ducha a nakonec musel zakročit někdo jiný a dostat je z toho, protože strašně zeslábli a ztráceli se před očima. Takže jediná rozumná věc, která se dá dělat s tímto typem, je na něj zapomenout a nechat ho být.“

Zeptal jsem se, jak lidé ducha lákají. Řekl, že se nejdřív hodně namáhají než zjistí, kde se ten duch bude nepravděpodobněji objevovat, pak mu dají do cesty zbraně v naději, že by se jich mohl dotknout, neboť je známo, že duchové mají zálibu ve válečné zbroji. Každý nástroj nebo předmět, kterého se dotkl duch, se právem stává předmětem nabitým mocí. Avšak je rovněž známo, že tento zlomyslný duch se nikdy ničeho nedotýká, nýbrž produkuje pouze slyšitelné zvukové iluze.

Pak jsem se dona Juana zeptal, jak títo duchové straší. Řekl, že nejběžnější způsob je, že se zjevují jako temný stín ve tvaru člověka, který se bezcinně toulá kolem domu a vyluzuje děsivé klepání nebo zvuky hlasů, nebo také jako temný stín, který najednou vyskočí z temného kouta.

Don Juan řekl, že teprve třetí typ duchů je pravým spojencem, který dává tajemství, že tento zvláštní typ duchů přebývá na osamělých,

opuštěných a takřka nepřístupných místech. Ten, kdo by chtěl najít ně-
kterou z těchto bytostí, musí putovat hodně daleko a sám. Na vzdále-
ném a opuštěném místě pak musí úplně sám učinit vše, co je nezbytné.
Musí sedět u ohně, a když uvidí stín, okamžitě odejít. Musí však zůstat,
když natrefí na jiné okolnosti, třeba když mu silný vítr uhasí oheň a ne-
dovolí, aby ho znovu rozdělal ani při čtvrtém pokusu, nebo třeba když
se zlomí větev na nedalekém stromě. Ta větev se však musí opravdu
zlomit a je nutné se přesvědčit, že něšlo jen o zvuk větve, která se láme.
Musí si dále všimnout kamenů, které se sypou, nebo kamínků, které mu
padají do ohně, nebo všech neustálých zvuků, a pak jít tím směrem,
kde se objevil některý z těchto jevů, až se mu ukáže duch.

Taková bytost zkouší bojovníka mnoha způsoby. Tak třeba před ním
najednou vyskočí v příšerné podobě nebo ho popadne zezadu a celé
hodiny ho pevně drží u země. Nebo na něj povalí strom. Tyhle síly jsou
opravdu nebezpečné. Nemůžou sice člověka zabít přímo, ale můžou
ho zabít děsem nebo na něj něco shodit nebo se před ním náhle objevit,
takže zakopne, ztratí oporu a spadne do propasti.

Don Juan mě varoval, abych se nikdy nepokoušel bojovat s některou
z těchto bytostí, kdybych na ni někdy náhodou natrefil za nevhodných
okolností, protože by mě zabila. Ukradla by mi duši. Mám se vrhnout
na zem a vydržet tak až do rána.

„Když člověk stojí tváří v tvář svému spojenci, který mu předclává ta-
jemství, musí sebrat všechnu odvahu a chytit ho dřív, než on chytí jeho,
nebo ho začít pronásledovat dřív než on jeho. Musí ho pronásledovat
neúnavně a potom podstoupit boj. Člověk musí v zápase srazit ducha
na zem a držet ho tam tak dlouho, až mu dá moc.“

Zeptal jsem se, jestli tyto síly mají látkovou podstatu, jestli se jich
můžeme skutečně dotknout. Řekl jsem, že slovo „duch“ ve mně vyvo-
lává představu éteričnosti.

„Neříkej jim duchové, říkej jim spojenci, říkej jim nevysvětlitelné sí-
ly.“

Chvilí mlčel, potom si lehl na záda a hlavu si podepřel rukama. Na-
léhal jsem, aby mi řekl, jestli ty bytosti mají látkovou podstatu.

„Zatracené, že mají látkovou podstatu,“ řekl po chvíli mlčení. „Když
s nimi bojuješ, jsou pevné, ale ten pocit trvá jenom okamžik. Tyhle by-
tosti se spoléhají na lidský strach, a proto velmi rychle ztrácejí napětí,
jestliže s nimi bojuje bojovník, zatímco člověk sílu získává. Člověk mů-
že opravdu vstříbat jejich napětí.“

„A jaké je to napětí?“

„Moc. Síla. Když se jich dotkneš, vibrují, jako by tě byly schopny oka-
mžitě roztrhat. Ale to je jenom divadýlko. Napětí končí, jestliže člověk
udrží svoje sevření.“

„A co se děje pak, když ztratí svoje napětí? Stanou se pak vzdu-
chem?“

„Ne, jenom splasknou. Ale pořád mají podstatu. Ale je jiná než to,
čeho se kdy člověk dotýkal.“

Později večer jsem donu Juanovi říkal, že jsem včera v noci možná
viděl jenom nočního motýlka, ale don Juan se zasmál a velmi trpěli-
vě mi vysvětloval, že můry poletují jen kolem žárovek. Žárovky jim
křídla nespálí, ale v ohni shoří, jakmile se k němu přiblíží. Poukázal
také na to, že stín zakryl celý oheň, a já jsem si najednou vybavil, že
stín té můry byl skutečně obrovský a že mi na chvíli doslova zastínil
pohled na oheň. Stalo se to však tak rychle, že jsem tomu nepřikládal
žádnou důležitost.

Don Juan potom připomněl, že obrovské jiskry, které oheň vydával,
létały natevo ode mě. Také jsem si toho všiml. Namítl jsem, že asi tím
směrem foukal vítr. Don Juan připomněl, že vůbec žádný vítr nefoukal.
Byla to pravda. Když jsem si znovu vybavil celou událost, uvědomil
jsem, že v noci bylo bezvětrí.

Zapomněl jsem také na nazelenalou zář, kterou jsem posířehl, když
mi don Juan dával znamení, abych se dál díval do ohně, jakmile mi
stín poprvé přeletěl přes zorné pole. Don Juan mi to teď připomněl
a namítl, že tomu říkám stín, přestože to bylo kulaté a připomínalo
to spíš bublinu.

17. prosince 1969

Dva dny na to mi don Juan řekl jakoby nic, že už všechno dopodrobna
znám a že ovládám všechny nezbytné techniky, takže tedy můžu jít do
kopců sám a získat předmět obdařený mocí, konkrétně lapač duchů.
Vyzval mě, abych se do toho pustil sám, a ujistil mě, že kdyby mi dělal
společnost, jenom by mi překážel.

Už jsem byl přichystaný k odchodu, když si to nejspíš rozmyslel:
„Nemáš dost síly,“ prohlásil. „Půjdu s tebou na úpatí kopců.“

Došli jsme do malého údolí, kde jsem viděl spojence. Don Juan z dál-
ky prozkoumal uspořádání terénu, které jsem označil jako díru v kop-

cích, a řekl, že musíme jít ještě dál na jih do vzdálených hor. Spojenec se zdrzuje na nejdálčenějším místě, které je dírou vidět.

Prohlížel jsem si terén a dokázal jsem rozlišit jediné namodralý masív vzdálených hor. Don Juan mě však vedl na jihovýchod a po mnoha hodinách chůze jsme došli na místo, o němž usoudil, že je „dost hluboko“ v příbytku spojene.

Zastavili jsme se až pozdě odpoledne. Posadili jsme se na skálu. Byl jsem unavený a vyhládlý, za celý den jsem měl jen pár tortil a trochu vody. Don Juan najednou vstal, podíval se na oblohu a přikázal mi, abych se vydal směrem, který je pro mě nejpříhodnější, a abych se ujistil, že si dobře pamatuji místo, kde zrovna jsme, takže se sem dokážu vrátit, kdykoliv bych se ocitl v úzkých. Ujistil mě, že na mě počká, odkud se nevrátím, i kdyby tu měl čekat věčně.

Zeptal jsem se s obavou, jestli si snad myslí, že mi to získání lapače duchů bude trvat dlouho.

„Kdoví,“ zasmál se tajuplně.

Odcházel jsem jihovýchodním směrem. Několikrát jsem se otočil a podíval se na dona Juana. Vyšplhal jsem na vrchol vysokého kopce a znovu se ohlížel po donu Juanovi. Byl ode mě dobrých dvě stě metrů a neohlížel se. Seběhl jsem dolů do malé miskovité prolákliny mezi kopci a najednou jsem se ocitl úplně sám. Na chvíli jsem si sedl a začal jsem se ptát, co tady vlastně dělám. Připadalo mi absurdní, že tu hledám lapač duchů. Vyběhl jsem zase na vrchol, abych lépe viděl na dona Juana, ale už tam nebyl. Seběhl jsem z kopce ve směru, kde jsem ho viděl naposledy. Chtěl jsem celou záležitost odvolat a jít domů. Připadal jsem si jako debil a byl jsem unavený.

„Done Juane!“ křičel jsem stále dokola, ale dona Juana nebylo nikde vidět. Vyběhl jsem na další strmý kopec, ale ani odtamtud jsem ho neviděl. Lítal jsem po okolí sem a tam, ale don Juan zmizel. Zorientoval jsem se a vrátil se zpátky na místo, kde jsme se rozešli. Byl jsem si zcela nesmyslně jist, že ho tam najdu, že tam bude sedět a smát se, jak jsem vřikavý a plný rozporů.

„Do čeho jsem to zas ksakru spadl?“ řekl jsem nahlas.

V tu chvíli jsem pochopil, že už se to nijak nedá zastavit. Neměl jsem opravdu ani ponětí, kudy se dostat zpátky k autu. Don Juan mnohokrát změnil směr a hrubá orientace podle světových stran naprosto nestačila. Báł jsem se, že v horách zabloudím. Sedl jsem si a poprvé v životě jsem měl zvláštní pocit, že vlastně vůbec nikdy nejde nic zvrátit zpátky k počátku. Don Juan mi říkával, že pořád trvám tom, abychom

začínali od východního bodu, který nazývám začátkem, ačkoliv ve skutečnosti začátek neexistuje. A tady v těch horách jsem měl pocit, že jsem pochopil, co tím chtěl říct. Jako bych ten východní bod byl vždycky já sám, jako by tu don Juan vlastně vůbec nikdy nebyl, a když ho hledám, stává se tím, čím doopravdy je – obrazem, který se jen mihne a mizí za kopcem.

Zaslechl jsem jemné šustění listů a obklopila mě zvláštní vůně. Cítil jsem vítr jako tlak v uších, jako nesmělé bzučení. Slunce už se téměř dootýkalo husích mraků nad obzorem, který připomínal vydatně zbarvenou oranžovou pásku. Najednou zmizelo pod těžkou příkrývkou nízkých mraků a za chvíli se znovu vynořilo jako krvavě rudý míč plující v mlžném oparu. Chvilí jako by bojovalo o kousek modré oblohy, ale mraky mu k tomu nedopřály dost času. Potom ho spolklá oranžová páska a temná silueta hor.

Lehl jsem si na záda. Svět kolem mě byl tak tichý a plný míru, a současně tak cizí, že mě to úplně ohromilo. Nechtěl jsem plakat, ale slzy se mi samy kutálely po tvářích.

V této poloze jsem pak ležel několik hodin. Téměř jsem nemohl vstát. Tlačily mě kameny, natáhl jsem se totiž zrovna tam, kde skoro nic nerostlo, což ostře kontrastovalo se šťavnatou zelení všude kolem. Z tohoto místa jsem dobře viděl na vnější okraj vysokých stromů na východních kopcích.

Potom se setmělo. Bylo mi už lépe a byl jsem vlastně takřka šťastný, protože přítmi mě chránilo a dávalo mi daleko víc síly než ostré denní světlo.

Vstal jsem a vyšplhal na kopec. Opakoval jsem pohyby, které mě don Juan naučil. Sedmkrát jsem utíkal na východ a pak jsem na ruce ucítil změnu teploty. Rozdělal jsem oheň a každou sebernější maličkost jsem pozorně sledoval, jak mi don Juan doporučil. Po několika hodinách jsem pocítil únavu a chlad. Nasbíral jsem velkou hromadu suchého dříví. Přiložil jsem do ohně a přisedl si blíž. Bděni bylo tak namáhavé a intenzivní, že jsem byl vyčerpán. Začal jsem podřimovat. Dvakrát jsem usnul, a probudil jsem se teprve, když mi hlava klesla na stranu. Zmocnila se mě taková ospalost, že jsem už nedokázal sledovat oheň. Trochu jsem se napil a dokonce jsem si tvář postříkal vodou, abych neusnul, ale zahnat ospalost se mi dařilo jen na krátké chvílky. Zmalomyslně jsem a byl jsem popuzen. Celý ten podnik mi připadal naprosto pitomý. Pociťoval jsem iracionální frustraci a sklíčenost. Byl jsem unavený, hladový a ospalý a absurdně rozžlobený sám na sebe.

Nakonec jsem boj s ospalostí vzdal. Přiložil jsem do ohně hodně suchých větví a natáhl se ke spaní. Honba za spojencem a lapačem duchů mi v tu chvíli připadala jako to nejsměšnější počínání, které se mnou nemá nic společného. Byl jsem tak ospalý, že jsem ani nedokázal myslet ani si mluvit sám pro sebe. Usnul jsem.

Najednou mě probudilo hlasité zapraskání. Zdálo se mi, že ten zvuk, ať to bylo cokoli, se mi ozývá nad levým uchem, protože jsem ležel na pravém boku. Rázem jsem byl úplně probuzen. Posadil jsem se. Nic jsem už neslyšel, ale zůstal jsem bdělý a příkládal jsem do ohně.

Napadlo mě, že mě možná probudil výstřel z pušky, třeba mě někdo pozoruje a střílí po mně. Takle představa ve mně vyvolala úzkost a spustila příval racionálních obav. Byl jsem si jist, že ta púda někomu patří, a jestli je to tak, považují mě třeba za zloděje a chtějí mě zabít, nebo mě chtějí zabít a okrást, protože nevědí, že u sebe nic nemám. Začal jsem se strašně bát o svou bezpečnost. V zádech a na krku jsem cítil napětí. Uvolňoval jsem si krk otáčením hlavy, až mi při tom praskalo v kostech. Díval jsem se neustále do ohně, ale neviděl jsem nic neobvyklého, ani žádná další zvuky jsem už neslyšel.

Za chvíli jsem se trochu uvolnil. Napadlo mě, že se za tím vším možná skrývá don Juan, a rychle jsem o tom sám sebe přesvědčil. To mě rozesmálo. Zaplavil mě další příval racionálních představ, tentokrát však moje vývodky byly radostné. Představoval jsem si, že don Juan jistě předpokládal, že změním názor na svůj pobyt v horách, nebo že mě viděl, jak za ním běhám, a schoval se někde v jeskyni nebo za keřem. Potom mě sledoval, a když uviděl, že jsem usnul, zlomil mi větev u ucha a probudil mě. Přiložil jsem do ohně a nenápadně se začal rozhlížet kolem, jestli ho někde nevidím, i když jsem dobře věděl, že bych ho stejně nikdy nedokázal objevit, i kdyby se skrýval někde na blízku.

Kolem vládl klid a mír, cvrčkové, vítr se probíral stromy na svazích okolních kopců a hořící větvičky tiše praskaly. Jiskry se rozletovaly kolem a byly docela obyčejné.

Najednou jsem slyšel, jak se nalevo ode mě hlučně rozčísila větev ve dvě. Zatajil jsem dech a soustředěně naslouchal. Za chvíli zapraskaly větve zas vpravo.

Pak jsem uslyšel slabý zvuk lámaných větví z dálky. Jako by po nich někdo dupal, aby je rozlámal. Zvuky se ozývaly jasně a plně. Jako by se přibližovaly. Reagoval jsem velmi pomalu a nevěděl jsem, jestli mám poslouchat nebo vstát. Přemýšlel jsem, co mám udělat, když najednou

začaly větve praskat všude kolem. Obklopilo mě to tak rychle, že jsem sotva stihl vyskočit a udupat oheň.

Rozběhl jsem se ve tmě z kopce. Když jsem se prodíral křovím, napadlo mě, že tam žádná rovinka nikde není. Klusal jsem dál a snažil se chránit si oči před větve. Asi na půl cesty z kopce jsem ucítil, že za mnou něco je a že se mě to málem dočká. Větev to nebyla, intuitivně jsem cítil, že mě to dohání. Polil mě mráz. Strhl jsem ze sebe bundu, smotal ji na břicho do rance a schouil jsem se do klubička. Oči jsem si zakryl dlaněmi, jak mi to ukázal don Juan. Chvilí jsem setrval v této pozici a pak jsem si uvědomil, že kolem mě zavládlo mrtvé ticho. Neozýval se ani hlásek. Byl jsem v naprosté pohotovosti, stažený žaludek se mi křečí chvěl. Pak jsem uslyšel další zapraskání. Zdálo se, že je to daleko, ale ten zvuk byl jasný a zřetelný. Pak se to ozvalo znovu a blíž. Chvilí bylo ticho a potom mi něco vybuchlo přímo nad hlavou. Bylo to tak náhlé, že jsem mimoděk vyskočil a málem jsem se svalil na bok. Zcela určitě to byl zvuk, který vydává lámaná větev. Ozývalo se to tak blízko, že jsem slyšel, jak šustí listí na lámané větvi.

Praskavé výbuchy pak doslova přely. Kolem mě všude praskaly větve lámané obrovskou silou. V tomto okamžiku jsem na celou situaci reagoval naprosto nepochopitelně: místo abych se bál, začal jsem se smát. Byl jsem upřímně přesvědčen, že jsem odhalil, co se děje. Domníval jsem se, že mě don Juan chce zase obelstít. V tomhle přesvědčení mě utvrzovala řada logických závěrů a já jsem se cítil skvěle. Byl jsem si jist, že přistihnu toho starého lišáka dona Juana při jednom z jeho triků. Láme tady kolem mě větve a při tom si myslí, že si ani netroufnu koutnout se kolem, že si klidánko může dělat, co se mu zlíbí. Vypočítal jsem si, že musí být v horách sám, protože poslední dobou jsem byl neustále s ním, takže neměl čas ani příležitost, aby si opatřil nějaké pomocníky. Jestliže se ukrývá, jak jsem se domníval, sám, a je tedy logické, že může vydávat jen omezené množství zvuků. Protože je sám, zvuky se musí ozývat v lineární časové posloupnosti, to znamená najednou jeden nebo bo nanejvýš dva až tři. Kromě toho rozmanitost zvuků musí být nutně omezena možnostmi jednohlivce. Stále jsem se krčil a nehybal, ale byl jsem si naprosto jist, že je to všechno jenom hra a že můžu mít navrch jedině tehdy, když se od ní citově odpoutám. Rozhodně mě to bavilo. Přistihl jsem se, že se pochechtávám při představě, že dokážu předvédat další pohyby svého protivníka. Zkoušel jsem si představit, co bych já sám udělal, kdybych byl na místě dona Juana.

Z tohoto duševního cvičení mě vytrhlo podivné srkání. Pozorně jsem

se zaposlouchal. Ozvalo se to znovu. Nepoznal jsem, co to je. Připomínalo to zvíře, které chlemtá vodu. Zapleskalo to zas a velice blízko. Ten protivný zvuk mi připomínal mlaskání dorostenky, která velikánskými dásněmi žvýká žvýkačku. Uvažoval jsem, jak asi tenhle zvuk don Juan vytváří, když tu se to ozvalo znovu a tentokrát vpravo. Napřed se to ozvalo jednou, a potom byla slyšet celá série čvachtavých mlaskavých zvuků, jako by se někdo brodil bahnem. Byl to až odpudivě animální a velmi protivný zvuk bosých nohou čvachtajících se v blátě. Zvuky pak na chvíli přestaly, než začaly nanovo, tentokrát vlevo a velmi blízko, asi tak tři metry ode mě. Teď to zas vypadalo, jako by se někdo těžký v holínkách brodil blátem. Obdivoval jsem, jak je ten zvuk bohatý. Nedokázal jsem si představit, jakými jednoduchými prostředky bych já sám dokázal takové zvuky vyloudit. Další série čvachtavého dupání se ozvala za mnou a pak jsem to slyšel ze všech stran najednou. Jako by všude kolem mě někdo chodil, běhal a dupal v blátě.

Přepadly mě logické pochybnosti. Kdyby to všechno měl dělat don Juan, musel by kolem obíhat neuvěřitelnou rychlostí. Ty zvuky přišly tak rychle, že tato možnost byla nepřijatelná. Říkal jsem si, že tedy přece jen má pomocníky. Chtěl jsem začít spekulovat, kdo mu asi tak pomáhá, ale zvuky teď byly tak intenzivní, že si vyžadovaly veškerou pozornost. Nedokázal jsem myslet opravdu jasně, ale přesto jsem se nebál, byl jsem možná jen trochu ohromen jejich podivností. Čvachtání doslova vibrovalo. Tohle zvláštní kmitavé chvění bylo jakoby zacíleno na moje břicho nebo spíš já jsem je vnímal dolní částí svého břicha.

Jakmile jsem si to uvědomil, okamžitě jsem ztratil nadhled i smysl pro objektivnost. Ty zvuky mi přece útočí na břicho! Napadlo mě: Co když to není don Juan? Propadl jsem panice. Stáhl jsem břišní svaly a pevně jsem si přitáhl stehna k smotané bundě.

Zvuky byly stále hlasitější i rychlejší, jako by poznaly, že jsem ztratil sebedůvěru. Kmitaly tak intenzivně, že mi bylo na zvracení. Bojoval jsem s nevolností: dýchal jsem zhluboka a začal jsem zpívat svoje peyotlové písně. Pak se mi udělalo špatně a mlaskavé zvuky okamžitě utichly. Najednou bylo slyšet jen cvrčky, vítr a vzdálené kašlavé štěkání kojoťů. Ta náhlá přestávka mi na chvíli poskytla úlevu. Sebral jsem se. Ještě před chvílí jsem byl v nejlepší náladě, plný sebedůvěry a nadhledu. Bylo jasné, že jsem velmi špatně odhadl situaci. I kdyby byl don Juan měl pomocníky, nikdy by nemohl vydávat takové zvuky, aby mi působily na žaludek. Na takhle intenzivní zvuky by museli mít zařízení, které je nad jejich možnosti i prostředky. Bylo očividné, že

úkaz, kterého jsem svědkem, vůbec není hra a že moje snaha vysvětlit je jako „další z triků dona Juana“ je velmi nepřiměřená.

Měl jsem křeče a hroznou potřebu překulit se a natáhnout si nohy. Odhodlal jsem se, že se otočím doprava, abych už neměl obličej ve zvrátčích. V okamžiku, kdy jsem se začal plížit, uslyšel jsem velmi tiché zaskřípění přímo nad levým uchem. Strnul jsem. Zaskřípění se opakovalo na druhé straně mojí hlavy. Byl to jediný zvuk a připomínal mi zavrzaní dveří. Vyčkával jsem, ale když jsem už nic dalšího neslyšel, zase jsem se pohnul. Ještě jsem ani nezačal posunovat hlavu napravo, když jsem málem vyskočil: Naráz mě zaplavil příval skřípavých zvuků. Chvilí připomínaly vrzání dveří a pak se zas podobaly pištění krysa nebo morčát. Nebyly hlasité ani intenzivní, ale naopak velmi tiiché a záladné a působily mi bolestivě křeče nevolnosti. Přestaly stejně jako začaly, postupně utichaly, až jsem slyšel jen jedno nebo dvě zaskřípání současně.

Pak jsem uslyšel cosi jako křídla velkého ptáka, která mávají nad vrcholky keřů. Jako by mi kroužil nad hlavou. Tiché skřípání i mávání křídél zase zesílilo. Zdálo se, že mi nad hlavou tiše mává křídly hejno obrovských ptáků. Oba zvuky splyvaly ve vlnu, která mě pohlcovala ze všech stran. Cítil jsem, že volně plavu v obrovské vzdouvající se vlně. Skřípot i mávání bylo tak jemné, že jsem cítil, jak mi úplně zakrývají tělo. Hejno ptáků třepetalo křídly a ten zvuk mě jakoby zezdola vytahoval nahoru, zatímco pištění armády krysa mě vytlačovalo zezdola a ze stran.

V duchu jsem vůbec nepochyboval, že jsem svou zabeđenou hloupostí proti sobě rozpoutal něco strašlivého. Zatnul jsem zuby, dýchal zhluboka a zpíval svoje peyotlové písně.

Zvuky trvaly velmi dlouho a já jsem jim vzdoroval ze všech sil. Když utichly, nastalo zase ničím nerušené „ticho“, na jaké jsem zvyklý, to znamená, že jsem slyšel jen přirozené zvuky hmyzu a větru. Došla ticha pro mě byla ještě horší než doba, kdy se ozýval hluk. Začal jsem přemýšlet a odhadovat svoji situaci, a moje rozvažování ve mně budilo zděšení. Věděl jsem, že jsem ztracen, neměl jsem potřebné znalosti ani dostatek vitality, abych dokázal odvrátit to, co po mně šlo. Byl jsem zoufale bezbranný, stočen do klubíčka ve vlastních zvrátčích. Domníval jsem se, že přišel můj konec, a rozplakal jsem se. Chtěl jsem přemýšlet o životě, ale nevěděl jsem, kde začít. Nic z toho, co jsem v životě udělal, vlastně nestálo za tuhle poslední vzpomínku, takže jsem ani neměl o čem přemýšlet. To pro mě bylo velmi nezvyklé. Hodně

jsem se změnil od té doby, co jsem naposledy prožíval podobný děs. Byl jsem teď prázdnější a nosil jsem si s sebou mnohem méně osobních pocitů.

Zeptal jsem se sám sebe, co by v takové situaci udělal bojovník, a dospěl jsem k různým závěrům. V mé břišní krajině bylo cosi výjimečně důležitého, ve zvucích, které jsou kolem mě, je něco nezemského, ty zvuky mi mří na břicho, a představuje, že na mě don Juan ušil boudu, už byla naprosto neudržitelná.

Břišní svaly jsem měl stále napjaté, ale křeče už pominuly. Stále jsem zpíval a zhluboka dýchal. Cítil jsem, jak mi konejšivé teplo ve vlnách zaplavuje celé tělo. Bylo mi naprosto jasné, že chci-li přežít, musím pokračovat tak, jak mě to učil don Juan. V duchu jsem si opakoval jeho pokyny. Vzpomněl jsem si, kde přesně zapadalo slunce nad horami ve vztahu ke kopci, kde jsem byl, i k místu, kde jsem se krčil. Zorientoval jsem se, a když jsem byl přesvědčen, že přesně vím, kde jsou světové strany, začal jsem zlepšovat

svou polohu tak, aby mi hlava směřovala k jihovýchodu. Začal jsem pomalu posouvat nohy nalevo, kousek po kousku, až jsem je skrčil pod lýtka. Pak jsem pomalu přenášel váhu na nohy, ale ještě jsem se ani nezačal plížit, když jsem pocítil zvláštní klepnutí. Měl jsem skutečně fyzický pocit, že se mě něco dotýká za krkem na nezakrytém místě. Bylo to tak rychlé, že jsem mimoděk zaťval a zas ztuhl na místě. Napjal jsem břišní svaly a začal zhluboka dýchat a zpívat peyotlové písně. Za chvíli jsem ucítil lehké klepnutí za krkem zas. Přikrčil jsem se. Krk jsem neměl zakrytý a nemohl jsem udělat nic, abych se ochránil. Znovu mě to kleplo. Za krkem se mě dotýkal velmi měkký, takřka hedvábný předmět, jakoby kožešinová tlapka obrovského králíka. Dotklo se to znovu a pak mi to začalo jezdit po krku sem a tam, až mi tekly slzy. Jako by mi na krku hopkalo stádo tichých, hladkých a lehouchých klokanů. Slyšel jsem ždouchání jejich tlapek, jak po mně jemně poskakují. Vůbec to nebolelo, ale přece mě to dohánělo k šílenství. Věděl jsem, že jestli nezačnu okamžitě něco dělat, zešílim, vstanu a uteču. Začal jsem se tedy znovu posouvat do nové polohy. Mým pokusem klepání za krkem jenom vzrostlo. Nakonec jsem už natolik šlel, že jsem trhnul tělem a jedním rázem se přesunul do nové polohy. Vůbec jsem netušil, jaký následek moje počínání bude mít. Prostě jsem jednal jen proto, abych se nerozběšnil a nezešílel.

Jakmile jsem změnil směr, klepání na krku přestalo. Po dlouhé odmlce, plné úzkosti, jsem slyšel, jak v dálce praskají větve. Nablízku se

už nic neozývalo. Jako by se zvuky stáhly jinam, někam daleko. Zvuk praskajících větví po chvíli splýnul s hučením větru v listí. Zdálo se, že silný vítr buší do celého kopce, až se chvějou všechny keře kolem, ale žádný vítr nefoukal. Šumění listí a praskání větví vzbuzovalo pocit, že celý kopec hoří. Tělo mi ztuhlo jako kámen. Silně jsem se potil. Bylo mi stále větší horko a chvíli jsem si myslel, že kopec opravdu hoří. Nevyskočil jsem a neutíkal jenom proto, že jsem nemohl, byl jsem tak ztuhlý a paralyzovaný, že jsem nedokázal ani otevřít oči. V tu chvíli mi záleželo jedině na tom, abych vstal a utekl před požárem. Strašlivé křeče mi svíraly břicho a bránily, abych se pořádně nadýchl. Ze všech sil jsem se snažil dýchat. Dokázal jsem zas dýchat zhluboka teprve po dlouhém zápase. Také jsem si všiml, že šustění utichá a jenom tu a tam se ozve zapraskání větví. Praskání se stále vzdalovalo a řídlo, až utichlo docela.

Teď už jsem byl s to otevřít oči. Přivřenými víčky jsem se podíval na zem pod sebou. Už se rozednilo. Chvilí jsem ještě čekal bez pohnutí, a pak jsem se začal protahovat. Překulil jsem se na záda. Slunce stálo nad kopci na východě.

Trvalo mi dlouho, než jsem si protáhl nohy a sešel s kopce. Vydal jsem se k místu, kde jsem se rozloučil s donem Juanem. Byl jsem od něj asi jen míli daleko. Odpoledne jsem stále ještě nedošel ani na kraj lesa. Pořád mi zbývala dobrá čtvrt míle chůze.

Nemohl jsem už jít dál. Vzpomněl jsem si na horské pumy a pokusil jsem se vyšplhat na strom, ale ruce mě neunesly. Opřel jsem se o skálu a rezignovaně čekal na smrt. Byl jsem přesvědčen, že se stanu kořistí pum nebo jiných šelem. Neměl jsem sílu ani hodit kamenem. Necítil jsem hlad ani žízeň. Kolem poledne jsem narazil na potůček a pořádně se napil, ale voda mi nepomohla obnovit si sílu. Seděl jsem jen tak, naprosto bezmocně, a podléhal jsem spíš malomyslnosti než strachu. Byl jsem tak unaven, že mi bylo jedno, co se mnou bude, a usnul jsem.

Něco mnou třásl, a to mě probudilo. Nade mnou se skláněl don Juan. Pomohl mi sednout a dal mi napít vody a sníst trochu řídké kaše. Smál se a říkal, že vypadám dost zbídačeně. Chtěl jsem mu povědět, co se mnou bylo, ale umlčel mě a řekl, že jsem se spletl, že jsme se měli setkat asi tak sto metrů dál. Potom mě s kopce napůl snesl. Řekl, že mě vede k velikému potoku, kde mě bude koupat. Cestou mi ucpal uši nějakými lístky, které si vydal z rance. Přiložil mi je i na oči a zavázal kusem látky. Řekl, abych se svlékl a oči i uši si zakryl rukama, abych určitě nic neviděl ani neslyšel.

Pak mi potřel lístky celé tělo a ponořil mě do řeky. Měl jsem po-

cit, že je to velká řeka. Byla hluboká. Stál jsem a nedosáhl na dno. Don Juan mě držel za pravý loket. Nejdřív mi voda nepřipadala studená, ale postupně mi byla stále větší zima, až už jsem to nemohl vydržet. Don Juan mě vytáhl z vody a utřel nějakými listy, které zvláště voněly. Oblékl jsem se a don Juan mě odváděl pryč. Šli jsme dost dlouho, než mi sundal lístky z očí a uší. Zeptal se mě, mám-li dost sil dojit zpátky k autu. Bylo to velmi zvláštní, ale cítil jsem se dostatečně silný a dokonce jsem vyběhl do prudkého kopce, abych to dokázal.

Na zpáteční cestě k autu jsem se držel těsně u dona Juana. Několikrát jsem zakopl a don Juan se tomu smál. Všiml jsem si, že mě povzbuzuje zejména jeho smích a že z něj čerpám novou sílu. Čím více se smál, tím mi bylo lépe.

Příštího dne jsem donu Juanovi vyprávěl, co všechno se událo od chvíle, kdy jsme se rozešli. Po celou dobu mého vyprávění se smál, zejména když jsem mu líčil, jak jsem to všechno považoval za jeho triky.

„Ty si pořád myslíš, že na tebe někdo šije boudu. Příliš si důvěřuješ. Jednáš, jako bys znal odpověď na všechno. Ale neznáš nic, kamaráde, vůbec nic.“

To bylo poprvé, kdy mě don Juan nazval svým kamarádem. To mě zarazilo. Don Juan si toho všiml a usmál se. Hlas měl velmi vřelý a mně bylo nesmírně smutno. Řekl jsem mu, že jsem byl neopatrný a neschopný, že už mám takovou povahu, a že nikdy jeho svět nepochopím. Byl jsem hluboce dojat. Don Juan mě velmi povzbuzoval a ujišťoval, že jsem si vedl dobře.

Ptal jsem se ho, jaký smysl to všechno mělo.

„To nemá žádný smysl. Totéž se může stát každému, zejména má-li jako ty už otevřenou trhlínu. A stává se to běžně. Každý bojovník, který se vydal hledat spojení, by ti mohl vyprávět, co dovedou. To, co provedli tobě, ještě nic nebylo. Ale ty máš otevřenou trhlínu, proto jsi tak nervózní. Člověk se však nestane bojovníkem ze dne na den. Teď ale musíš jet domů a nesmíš se vracet, dokud se nezahojíš a neuzavře se ti trhlína.“

Do Mexika jsem se vrátil až za několik měsíců. Během té doby jsem si zpracovával poznámky a poprvé za deset let, co jsem v učení u dona Juana, mi jeho vědění začalo dávat nějaký smysl. Cítil jsem, že dlouhá období, kdy jsem byl nucen svoje učednictví přerušit, na mě mají velmi blahodárný a uklidňující účinek. Poskytují mi příležitost projit si znovu všechny poznatky a rozumně si je uspořádat podle svého vyškolení i zaměření. Avšak to, co se odehrálo během mé poslední návštěvy v terénu, ukázalo, jak pošetilá byla má optimistická důvěra, že někdy poznání dona Juana pochopím.

Poslední zápis je datován 16. října 1970. Události, které se tehdy staly, naznačily, že nastává přechodné období. Nejen že se uzavřel jeden instruktážní cyklus, ale současně se otevřel nový, který se velice odlišuje od toho, co jsem až dosud dělal. Proto mám pocit, že bude vhodné, když v tomto bodě ukončím svou reportáž.

Když jsem přijížděl k donu Juanovi, viděl jsem, že sedí jako obvykle přede dveřmi pod ramadou. Zaparkoval jsem ve stínu stromu, vzal si z auta aktovku a tašku s potravinami, a cestou jsem ho hlasitě zdravil. Teprve potom jsem si všiml, že není sám. Za hromadou dříví na topení seděl ještě nějaký muž. Oba se na mě dívali. Don Juan na mě zamával a ten druhý také. Podle oblečení jsem usoudil, že není Indián, ale Mexičan z jihovýchodu. Měl na sobě džínsy, běžovou košili, texaský kovbojský klobouk a kovbojské boty.

Nejdřív jsem prohodil pár slov s donem Juanem a teprve potom jsem se podíval i na toho druhého. Usmíval se na mě. Chvilí jsem si ho prohlížel.

„Tak tady máme našeho Karlíčka,“ řekl ten muž donu Juanovi. „Ale on už se mnou nemluví. Neříkej mi, že se na mě zlobí!“

Než jsem stačil cokoliv říct, oba se rozesmáli a já jsem si teprve teď uvědomil, že ten neznámý muž je don Genaro.

„Tys mě vůbec nepoznal, vid’ smál se a já jsem musel připustit, že mě docela zaskočil.“

„Co děláte tady v těch končinách, done Genaro?“ zeptal jsem se.

„Přišel si vychutnat horký vítr, že jo?“ řekl don Juan.

„Přesně tak,“ přizvukoval don Genaro. „Nemáš ani ponětí, jaké divy dokáže horký vítr udělat s tělem tak starým, jako mám já.“

Posadil jsem se mezi ně.

„A co vám dělá s tělem?“ zeptal jsem se.

„Horký vítr mi říká úžasně věci,“ řekl don Genaro a obrátil se na dona Juana se světlým v očích: „Že jo?“

Don Juan souhlasně přikývl.

Říkal jsem jim, že pro mě je právě naopak nejhorší roční doba, když vane horký vítr Santa Ana, a že je dost podivné, že don Genaro za tímhle větrem přichází a vyhledává ho, zatímco já před ním utíkám.

„Carlos nesnáší horko,“ řekl don Juan donu Genarovi. „Když začnou vedra, je jako dítě a dusí se.“

„Co že se?“

„Du...sí.“

„Proboha!“ projevilo don Genaro předstíranou starost a zatvářil se tak zoufale, že to bylo nepředstavitelně legrační.

Don Juan mu pak vysvětlil, že jsem se musel na několik měsíců vzdát, protože jsem měl nešťastnou příhodu při setkání se spojenci.

„No ne, tak ty ses konečně setkal se spojencem?“ užasl don Genaro.

„Myslím, že jo,“ přitakal jsem opatrně.

Oba se hlasitě smáli. Don Genaro mě poplácal dvakrát nebo třikrát po zádech. Poklepával mě velmi lehce a já jsem si to vykládal jako přátelské gesto. Chvilí mi ponechal ruku na rameni a při tom se na mě díval. Pocítil jsem mír a uspokojení, ale trvalo to jenom okamžik, protože don Genaro hned na to udělal něco nevysvětlitelného. Najednou jsem ucítil, že mi na záda naložil těžký balvan. Měl jsem pocit, že zvýšil váhu svých ruky na mém pravém rameni, až jsem se skuřil a bouchl se hlavou o zem.

„Musíme našemu malému Karlíčkovi pomoci,“ řekl don Genaro a spiklenecky mrkl na dona Juana.

Posadil jsem se zas zpřímá a pohlédl na dona Juana, ale ten se díval jinam. Na chvíli jsem zaváhal a zmocnil se mě nepřijemný pocit, že don Juan dělá, jako by se ho to netýkalo, jako by se mnou neměl

nic společného. Don Genaro se smál, zdálo se, že čeká, jak budu reagovat.

Požádal jsem ho, aby mi dal ruku na rameno ještě jednou, ale on už nechtěl. Naléhal jsem, aby mi aspoň řekl, co mi to udělal, ale don Genaro se jen zachechtal. Obrátil jsem se zas na dona Juana a řekl jsem mu, že mě váha ruky dona Genara málem rozdrtila.

„O tom nic nevím,“ řekl don Juan komicky věcně. „Na moje rameno si ruku nepoložil.“ Na to se oba rozesmáli.

„Co jste mi to udělal, done Genaro?“ zeptal jsem se.

„Jenom jsem ti položil ruku na rameno,“ řekl nevinně.

„Udělejte to znovu.“

Don Genaro odmítl. V tu chvíli zasáhl don Juan a požádal mě, abych donu Genarovi popsal, jak jsem vnímal poslední setkání se spojencem. V dobré víře jsem si myslel, že chce, abych přesně popsal, co se mi stalo, ale čím vážněji jsem celou událost líčil, tím víc se smáli. Dvakrát nebo třikrát jsem přestal vyprávět, ale pokaždé naléhali, abych pokračoval. „Spojenec k tobě přijde bez ohledu na tvoje pocity,“ řekl don Juan, když jsem dovypřávl. „Chci tím říci, že ho vůbec ničím nemusíš lákat. Budeš si třeba zrovna točit mlejnký nebo myslet na ženské a najednou ti něco poklepe na rameno, ty se otočíš, a spojenec stojí za tebou.“

„A co mám dělat, když se něco takového stane?“ zeptal jsem se.

„Počkej! Počkej! Moment!“ zavolal don Genaro. „To se ptáš špatně. Neptej se, co máš dělat, protože je očividné, že nemůžeš dělat nic. Měl by ses spíš ptát, co může dělat bojovník.“

Obrátil se k mně a zamrkal. Hlavu lehce naklonil doprava a našpulil ústa. Podíval jsem se na dona Juana, abych zjistil, jestli se jedná o legaci nebo ne, ale don Juan zachovával vážnou tvář.

„Dobrá,“ řekl jsem. „Tak co může dělat bojovník?“

Don Genaro mrkl a pomlaskával, jako by hledal to správné slovo. Díval se na mě upřeně a držel si bradu.

„Bojovník se počurá do kalhot,“ řekl s indiánskou vážností. Don Juan si zakryl tvář a don Genaro zavyl smíchy a plácal rukama do země.

„Strachu se člověk nikdy nezboví úplně,“ řekl don Juan, když smích trochu utichl. „Když se bojovník dostane do takovéhle šlamastyky, jednoduše se obrátí ke spojenci zády a dvakrát na to nemyslí. Bojovník se tomu nemůže poddávat, a proto nemůže umřít strachem. Bojovník dovolí spojenci přijít jenom tehdy, je-li připraven a je-li v dobré kondici. Když má dost síly, aby se mohl se spojencem utkat, otevře si trhlínu

a vyjede, lapne spojení, přidrží si ho u země a zírání na něj přesně tak dlouho, kolik musí, potom odvrátí pohled a spojení pustí a nechá jít. Bojovník je, kamaráde, pánem za všech okolností."

"A co by se stalo, kdyby na spojení zírání příliš dlouho?" zeptal jsem se.

Don Genaro se na mě podíval a nesmírně komicky se začuměl.

"Kdo ví," řekl don Juan. "Možná, že ti Genaro řekne, co se stalo jemu."

"Možná," přitakal don Genaro a zachichotal se.

"Řekněte mi to, prosím vás."

Don Genaro vstal, protáhl si paže, až mu zapraskalo v kostech a otevřel oči tak doširoka, že byly kulaté a vypadaly poněkud bláznovskými.

"Genaro teď zatřese pouští," prohlásil a odešel do křovi.

"Genaro se rozhodl, že ti pomůžu," světlil se mi don Juan. "Udělal ti totéž, když jsi byl u něj, a tenkrát jsi málem začal vidět."

Domníval jsem se, že má na mysli to, co se událo u vodopádu, ale don Juan měl na mysli zcela neobyčejné dunění, které jsem tehdy u Genara slyšel.

"Mimochodem, co to tenkrát bylo?" zeptal jsem se. "Smáli jsme s tommu, ale nikdy jste mi nevyprávěli, co to bylo."

"Nikdy ses na to nezeptal."

"Ale zeptal."

"Ne. Ptal ses mě na všechno možné, ale na tohle ne." Don Juan se na mě podíval, jako by mě obviňoval. "To je Genarovo umění. Tohle dokáže jenom Genaro. Tenkrát jsi skoro viděl."

Řekl jsem mu, že mě nikdy nenapadlo spojovat "vidění" se zvláštními zvuky, které jsem tehdy slyšel.

"A proč ne," zeptal se don Juan věcně.

"Vidění pro mě znamená oči."

Don Juan si mě chvíli zkoumavě prohlížel, jako by se mnou bylo něco v nepořádku.

"Nikdy jsem ti neřikal, že vidění je pouze záležitost očí," řekl a nevěřičně potřásl hlavou.

"A jak to dělá?" naléhal jsem.

"Vždyť už ti říkal, jak to dělá," odvětil stroze don Juan.

V tu chvíli jsem uslyšel strašlivý rachot. Vyskočil jsem a don Juan se začal smát. Dunělo to jako lavina hromů. Poslouchal jsem a uvědomil jsem si, jak je směšné, že jsem zcela nepochoybně nasbíral inventář svých zvukových zážitků v biografu. Hluboký hrom, který jsem sly-

šel, připomínal zvukový záznam z filmu, kde se sesunulo celé úbočí hory do údolí.

Don Juan se držel za boky, jako by ho bolely od smíchu. Hromové dunění mi otrásovalo půdou pod nohama. Zcela zřetelně jsem slyšel, jak něco žuchlo. Ty zvuky připomínaly obrovský balvan, který se valí dolů. Pak jsem uslyšel řadu nárazů, které cosi drtily. Nabyl jsem dojmu, že se ten balvan říjí neodvratně přímo na mě a na chvíli jsem byl naprosto zmaten. Svaly jsem měl napjaté, celé moje tělo bylo připraveno okamžitě prchnout.

Podíval jsem se na dona Juana. Zíral na mě. Pak jsem uslyšel nejděsivější ránu v životě: jako by ten obrovitý balvan dopadl přímo za domem. Všechno se v tu chvíli zatřáso a já jsem vnímal něco velmi zvláštního. Na okamžik jsem skutečně "viděl" balvan veliký jako hora přímo za domem, ale nešlo o představa, která by jenom překrývala krajinu s domem, na kterou jsem se díval. Nebyl to ani pohled na skutečný balvan. Bylo to spíš tak, že ten zvuk sám vytvářel obraz balvanu, který se valí dolů. Já jsem doslova ten zvuk *viděl*. Nevysvětlitelná povaha toho, co vnímám, ve mně vyvolala hluboké zoufalství a zmatek. Nikdy v životě bych si byl nepomyslel, že moje smysly budou s to vnímat tímto způsobem. Přemohl mě nával racionálního strachu a já jsem se dal na útěk, abych si zachránil život. Don Juan mě ale držel za paži a velitelky mi přikázal, abych neutíkal a neohlížel se, nýbrž abych se postavil tvář ve směru, kterým odešel don Genaro.

Slyšel jsem řadu dumivých zvuků, které připomínaly zvuky kamení, které se sype na hromadu. Potom všechno utichlo. Za pár minut se don Genaro vrátil a posadil se. Zeptal se mě, jestli jsem "viděl". Nevěděl jsem, co mám říct. Obrátil jsem se na dona Juana, aby mi něco naznačil. Don Juan na mě zíral.

"Myslím, že jo," uchechl se don Juan.

Chtěl jsem říct, že nevím, o čem je řeč. Pociťoval jsem strašlivou frustraci. Měl jsem fyzický pocit hněvu a byl jsem nespokojen na nejvyšší míru.

"Myslím, že bychom ho *taudy* měli nechat sedět o samotě," řekl don Juan. Oba pak vstali a prošli kolem mě.

"Carlos se oddává svému zmatku," řekl don Juan velmi hlasitě.

Zůstal jsem sám po několik hodin a měl jsem čas zapsat si poznámky a přemýšlet o absurdnosti svého zážitku. Když jsem o tom uvažoval, bylo mi jasné, že od té chvíle, kdy jsem uviděl pod ramadou sedět do-

na Genara, nabyla celá situace fraškovitou náladu. Čím víc jsem o tom přemýšlel, tím víc jsem byl přesvědčen, že don Juan přenechal vládu donu Genarovi, a toto pomýšlení mě naplňovalo úzkostnými obavami. Don Juan s donem Genarem se vrátili až za soumraku. Sedli si vedle mě, každý z jedné strany. Don Genaro se přisunul blíž, takřka se o mě opíral. Když se mě jeho hubené a křehké rameno lehce dotklo, měl jsem stejný pocit, jako když mě poplácal. Drtivá váha mě úplně překotila a já jsem se skulil donu Juanovi do klína. Pomohl mi posadit se rovně a žertem se mě zeptal, jestli mu snad chci spát na klíně.

Don Genaro byl nejspíš potěšen. Oči mu zářily. Chtělo se mi plakat. Připadal jsem si jako zvíře zahnané do ohrady.

„Naháním ti strach, Karličku?“ zeptal se don Genaro, jako by měl vážné obavy. „Vypadáš jako divoký kůň.“

„Vyprávěj mu nějaký příběh,“ řekl don Juan. „Jedině to ho dokáže ukonejšit.“

Odsunuli se a posadili se přede mnou. Oba si mě velmi zvědavě prohlíželi. Oči se jim v pološeru leskly jako obrovské temné tůně. Byly to úžasné oči, takové oči lidé nemají. Chvilí jsme na sebe zírali, ale potom jsem pohled odvrátil. Všiml jsem si, že se jich nebojím, i když mi jejich oči naháněly takový strach, že jsem se třásl. Pociťoval jsem velmi nepřijemný zmatek.

Po chvíli don Juan vyběhl dona Genara, aby mi vyprávěl, co se mu přihodilo, když se snažil příliš dlouho zírat na svého spojence. Don Genaro seděl kousek ode mě tvář obrácen ke mně. Neříkal nic. Podíval jsem se na něj a zdálo se mi, že má oči čtyři až pětkrát větší než lidé obvykle mívají. Zářily a měly v sobě neodolatelnou přitažlivost. To, co vypadalo jako světlo jeho očí, ovládalo všechno kolem. Jako by se donu Genarovi scvrklo tělo, takže připomínal spíš lišáka. Všiml jsem si, jak se to jeho kočičí tělo pohybuje, a vyděsil jsem se. Naprosto automaticky, jako bych to byl dělal po celý život, jsem zaujal „bojovou pozici“ a začal si rytmicky klepat o lýtka. Když jsem si uvědomil, co dělám, upadl jsem do rozpaků a podíval se na dona Juana. Ten na mě hleděl jako obvykle, oči měl laskavé a uklidňující. Hlasitě se smál. Don Genaro začal příst jako kočka, pak vstal a odešel dovnitř.

Don Juan mi vysvětlil, že don Genaro je velmi rázný, že se nerad s něčím babrá a že mě očima jenom škádlil. Řekl, že jsem jako obvykle věděl víc, než jsem si myslel. Dodal, že každý, kdo se nějak zabývá čarodějstvím, je v hodině soumraku nesmírně nebezpečný a že čarodějovému jako don Genaro v tuto denní dobu dokážou úžasně divy.

Několik minut jsme mlčeli. Cítil jsem se lépe. Při hovoru s donem Juanem jsem se uvolnil a vrátila se mi moje sebedůvěra. Pak don Juan řekl, že se najíme a pak půjdeme na procházku a don Genaro mi ukáže techniku skrývání. Chtěl jsem, aby mi vysvětlil, co má na mysli, ale don Juan odmítl s tím, že už mi nebude nic vysvětlovat, protože tohle vysvětlování mě jenom svádí, abych se pořád oddával svým slabostem.

Šli jsem dovnitř. Don Genaro mezitím zapálil petrolejku a něco žvýkal.

Po jídle jsme všichni tři odešli do hustého pouštního porostu. Don Juan šel takřka vedle mě. Don Genaro šel několik metrů před námi.

Byla jasná noc. Těžké mraky propouštěly dost měsíčního světla, takže jsme kolem sebe dobře viděli. V jednu chvíli se don Juan zastavil a řekl, abych šel napřed a sledoval dona Genara. Trochu jsem zaváhal, ale don Juan mě jemně posrčil a ujistil mě, že je všechno v pořádku. Řekl, že musím být vždycky připraven a vždycky důvěřovat své vlastní síle.

Šel jsem za donem Genarem a celé další dvě hodiny jsem se ho snažil dohonit, ale ať jsem se snažil sebevíc, nedokázal jsem ho dostihnout. Obrys jeho postavy byl pořád přede mnou. Občas mi zmizel, jako kdyby uskočil z cesty jenom proto, aby se za okamžik přede mnou objevil znovu. Podle mého soudu to byla divná a zbytečná procházka ve tmě. Sledoval jsem ho jenom proto, že jsem nevěděl, jak se vrátit domů. Nechápal jsem, co to don Genaro dělá. Očekával jsem, že mě vede na nějaké zapadlé místo, kde mi ukáže techniku, o které se zmínil don Juan.

V jednu chvíli jsem však měl podivný pocit, že don Genaro je za mnou. Otočil jsem se a v dálce za sebou jsem někoho zahlédl. To mě ohromilo. Namáhal jsem oči ve tmě a domníval jsem se, že rozeznávám siluetu muže, který stojí asi patnáct metrů za mnou. Jeho postava takřka splývala s křovím, jako kdyby se schoval. Chvilí jsem tam upřeně hleděl a skutečně jsem v zorném poli zahlédl jeho obrysy, i když se přede mnou snažil ukryt za tmavými keři. Pak mě napadla jediné logické vysvětlení, že totiž ten člověk musí být don Juan, který šel celou dobu zcela jistě za námi. Ve chvíli, kdy jsem nabyl přesvědčení, že tomu tak je, jsem si však současně uvědomil, že už jeho obrysy nerozeznávám. Měl jsem před sebou zas jen souvislou temnou houšť pouštního porostu.

Šel jsem k místu, kde jsem toho muže uviděl, ale nikoho jsem tam

nenášel. Dona Genara jsem také nikde neviděl, a protože jsem nevěděl, kudy mám jít dál, sedl jsem si a čekal. Asi za půl hodiny přišel don Juan s donem Genarem. Hlasitě mě volali jménem. Postavil jsem se a pak jsem se k nim připojil.

Šli jsme domů v naprostém mlčení. Uvítal jsem tuhle tichou mezihrnu, protože jsem byl úplně dezorientován. Měl jsem pocit, že vlastně sám sebe vůbec neznám. Don Genaro se mnou něco prováděl, něčím mi znemožňoval formulovat myšlenky tak, jak jsem byl zvyklý. Tohle jsem si jasně uvědomil, když jsem si sedl na stezce v pouštním porostu. Když jsem se posadil, automaticky jsem si zkontroloval čas a pak jsem byl potichu, jako by mi někdo vypnul myšlení. A přesto jsem byl naprosto bdělý. Ještě nikdy jsem nebyl tolik bdělý jako teď. Byl to stav bez přemýšlení, dalo by se to možná přirovnat ke chvíli, kdy se o nic nestaráme. Během té doby mi svět připadal ve zvláštní rovnováze, nebylo nic, co bych k němu mohl přidat, a nebylo nic, co bych mu mohl ubrat.

Když jsme přišli domů, don Genaro si rozvinul slaměnou rohož a šel spát. Cítil jsem potřebu vyprávět donu Juanovi, co jsem toho dne zažil, ale on mě nenechal mluvit.

18. října 1970

„Myslím, že jsem pochopil, o co se don Genaro v noci snažil,“ řekl jsem donu Juanovi jenom proto, abych ho vyburcoval. Neustále odmítal mluvit a mně to šlo na nervy.

Don Juan se usmál a pomalu potřásl hlavou, jako by souhlasil s tím, co říkám. Považoval bych to za přitakání, kdyby neměl v očích podivné světlo. Jako by se mi očima vysmíval.

„Myslíte si, že to nechápu, že,“ naléhal jsem.

„No, asi jo, ... vlastně jo. Pochopil jsi, že Genaro byl celou tu dobu za tebou. Ale o pochopení tady nejde.“

Tvrzení, že don Genaro byl celou dobu za mnou, mě šokovalo. Prosil jsem dona Juana o vysvětlení.

„Tvoje mysl vždycky hledá jenom jednu stránku věci,“ řekl don Juan a vzal suchou větvičku. Zamával s ní ve vzduchu, ale nic nekreslil, spíš mi to připomínalo pohyby, které dělá, když prsty čistí hromadu semen od smetlí. Jako by větvičkou jemně dloubal nebo škrábal vzduch.

Obrátil se a podíval se na mě. Automaticky jsem pokrčil rameny, že ničemu nerozumím. Přišel blíž a ty pohyby znovu opakoval a při tom na zemi vyznačil osm bodů. Kolem prvního bodu nakreslil kroužek.

„Ty jsi tady. Všichni jsme tady. Tohle je cítění a my se pohybujeme odsud sem.“

Dal do kroužku i druhý bod, který nakreslil přímo nad číslem jedna. Pak mával větvičkou mezi oběma body, aby naznačil čilý ruch.

„Ale existuje ještě dalších šest bodů, které člověk může ovládat. Většina lidí o nich nic neví.“

Položil větvičku mezi bod jedna a dvě a pak s ní dloubal do země.

„To čemu ty říkáš porozumění, je pohyb mezi těmito dvěma body. Takhle to děláš celý život. Jestli říkáš, že jsi moje poznání pochopil, tak jsi ničeho nového nedosáhl.“

Potom některé z osmi bodů čarami propojil s ostatními a nakreslil dlouhý různoběžník, kde bylo osm center různě silné radiace.

„Každý ze šesti zbývajících bodů je světem, tak jako cítění a porozumění jsou pro tebe dva různé světy.“

„A proč osm bodů? Proč ne nekonečné množství bodů jako třeba v kruhu?“ zeptal jsem se a nakreslil jsem na zem kruh. Don Juan se usmál: „Pokud vím, člověk je schopen ovládnout jen osm bodů. Možná, že lidé nemůžou jít dál. A doufám, že sis všiml, že říkám ovládat a ne pochopit.“

Řekl to tak směšně, že jsem se rozesmál. Napodoboval, jak naléhám, aby přesně formuloval, co říká, nebo si ze mě spíše utahoval.

„Ty máš problém v tom, že chceš všemu porozumět, a to není možné. Jestliže trváš na pochopení, nebereš v úvahu celý úděl člověka. Toho, co ti stále brání, se nedotýkáš. Proto jsi za celé ty roky neudělal skoro nic. Je sice pravda, že jsi byl probuzen ze svého naproستého spánku, ale toho se dalo dosáhnout i jinými prostředky.“

Po chvíli mlčení mi don Juan řekl, abych vstal, že půjdeme k vodnímu kaňonu. Když jsme nastupovali do auta, vynořil se za domem don Genaro a přidal se k nám. Část cesty jsme jeli a potom jsme šli pěšky do hluboké rokle. Don Juan našel místo k odpočinku ve stínu velkého stromu.

„Jednou ses zmínil,“ začal don Juan, „že jeden tvůj přítel prohlásil, když jste spolu viděli padat list z vrcholku koruny platanu, že nikdy v celé věčnosti už ten samý list ze stejného platanu nespadne. Vzpomínáš si na to?“

Vzpomněl jsem si, že jsem mu o tom vyprávěl.

„Teď sedíme pod velkým stromem,“ pokračoval don Juan, „a když se teď podíváme na tamhle ten strom před námi, možná uvidíme z jeho koruny padat list.“

A dal mi znamení, abych se díval. Na druhé straně sirže byl velký strom se suchými zažloutlými listy. Don Juan mě pohybem hlavy vybídl, abych se na ten strom díval. Po několika minutách čekání se z vrcholku utřhl list a začal padat k zemi. Třikrát narazil na ostatní listy a větve a potom dopadl do vysokého porostu.

"Viděl jsi ho?"

"Ano."

"Ty bys řekl, že ten samý list už nikdy nespadne ze stejného stromu, že?"

"Ano."

"Takhle tomu rozumíš ty. Ale tak to je jenom podle toho tvého nejlepšího porozumění. Podívej se znovu."

Automaticky jsem vzhlédl a viděl jsem padat list. Dotkl se skutečně i stejných listů a větví jako list před tím. Připadalo mi, že se dívám na opakovaný záběr v televizi. Sledoval jsem, jak list krouživě padá k zemi. Vstal jsem a šel se podívat, jestli pod stromem najdu dva listy, ale vysoký porost mi znemožnil přesně najít místo, kam list dopadl.

Don Juan se smál a řekl, abych si sedl.

"Podívej," řekl a hlavou ukázal na vrcholek stromu. "Zase padá ten samý list."

Znovu jsem uviděl, jak padá list přesně tak jako oba předchozí.

Když dopadl, věděl jsem, že mi don Juan chce zase pokynout, abych se podíval na vrcholek stromu, ale vzhlédl jsem, ještě než to udělal. List už padal zas. Teprve teď jsem si však uvědomil, že jediné u prvního listu jsem viděl i tu chvíli, kdy se oddělil od větve, zatímco v ostatních třech případech jsem jej viděl jen padat. Když jsem vzhlédl, pokaždé už padal.

Řekl jsem to donu Juanovi a naléhal jsem, aby mi vysvětlil, co to vlastně dělá.

"Nechápu, jak to děláte, že vidím zase znovu to, co jsem už viděl před tím. Co jste mi to udělal, done Juane?"

Don Juan se zasmál, ale neodpověděl. Naléhal jsem, aby mi řekl, jak to, že vidím ten list padat znovu a znovu. Řekl jsem, že podle mého rozumu je to nemožné.

Don Juan řekl, že jemu rozum říká to samé, ale že jsem přesto na vlastní oči viděl, jak ten list padá stále znova. Pak se obrátil na dona Genara: "Nebo snad ne?"

Don Genaro neodpověděl. Oči měl upřené na mě.

"To není možné!" trval jsem na svém.

"Ty jsi spoutaný řetězem!" vykřikl don Juan. "Řetězem svého rozumu."

Pak mi vysvětlil, že ten list padá stále znova proto, abych se už konečně přestal snažit všemu porozumět. A důvěrným tónem mi sdělil, že to mám všechno pékně na dlani, a přesto mě moje mánie nakonec vždycky zaslepi.

"Na tom není co chápat. Pochopit znamená strašně málo, opravdu jenom malinko."

V tu chvíli don Genaro vstal. Blyskl očima po donu Juanovi, jejich pohledy se setkaly a don Juan se díval před sebe na zem. Don Genaro stál přede mnou a začal mávat oběma pažemi do stran, dozadu a dopředu současně.

"Jen se dívej, Karlíčku. Dívej se, dívej," řekl mi don Genaro a vydal neobyčejně ostrý svištivý zvuk. Znělo to, jako když se něco rozdrřípne. Přesně v tom okamžiku jsem pocítil prázdnotu v podbřišku, jakoby nesmírně úzkostný pocit padání. Nebolelo to, bylo to spíš jen nejrůznější a straující. Trvalo to pouhých pár vteřin a pak to polevilo, jen kolena mě zvláštním způsobem dál svědčila. Svědění ještě nepominulo, když jsem uviděl další neuvěřitelný jev: Don Genaro stál na vrcholku hor vzdálených asi deset mil. Ten vjem trval jen několik vteřin a všechno se odehrálo tak nečekaně, že jsem vlastně neměl čas si to pořádně prozkoumat. Nejsem s to si vzpomenout, jestli jsem viděl na vrcholku hor stát postavu ve skutečné velikosti nebo jestli tam stála zmenšená podoba dona Genara. Dokonce si nejsem s to vybatvit, jestli to byl don Genaro nebo ne, ačkoliv v tu chvíli jsem byl nade všechny pochyby přesvědčen, že na vrcholku hor stojí právě on. Nicméně v okamžiku, kdy jsem si uvědomil, že prostě není možné, abych viděl člověka na deset mil daleko, mi celý obraz zmizel.

Obrátil jsem se a hledal jsem dona Genara, ale ten nikde nebyl. Ohromilo mě to, ostatně jako všechno to, co se mnou dělo. Mysl mi pod tou tíhou doslova praskala. Byl jsem naprosto vyveden z míry.

Don Juan vstal a řekl, abych si rukama přikryl podbříšek, dřepi si a stehna těsně přitiskl k tělu. Nějakou dobu jsme seděli mlčky. Don Juan mi potom řekl, že tentokrát se opravdu zdrží veškerého vysvětlování, protože člověk se stane čarodějem jedině tak, že jedná, a doporučil mi, abych okamžitě odjel, protože mě jinak don Genaro samou snahou mi pomoci nejspíš zabije.

"Brzy změníš směr a přetrhneš svoje řetězy."

Dodal, že na tom, co s donem Genarem dělají, není vůbec nic k pochopení a že čarodějové jsou schopni provádět neobyčejné koušky.

„My s Genarem jednáme odtud,“ ukázal na jedno z radiálních center na svém obrázku. „A to není centrum porozumění, a ty víš, co to je.“

Chtěl jsem říct, že opravdu nevím, o čem to mluví, ale nedopřál mi času, vstal a dal mi znamení, abych ho následoval. Nasadil tak rychlé tempo, že jsem se okamžitě zpotil a jenom supěl za ním.

Když jsme nasedali do auta, ohlížel jsem se po donu Genarovi.

„Kde je?“ zeptal jsem se.

„Však ty to víš,“ odsekl mi don Juan.

Před odjezdem jsme se spolu posadili jako vždycky. Zmáhala mě touha po vysvětlení. Don Juan má pravdu, vysvětlování je skutečnou slabostí, které se oddávám.

„Kde je don Genaro?“ zeptal jsem se opatrně.

„Však ty víš, kde je. Nicméně pokaždé selžeš, protože stále trváš na vysvětlování. Tak například tuhle v noci jsi věděl, že Genaro je pořád za tebou, dokonce jsi se otočil a viděl jsi ho.“

„Ne,“ protestoval jsem. „Nevěděl jsem to.“

Byla to pravda. Moje myšlení odmítalo přijímat takovéhle podněty jako „skutečné“. Po deseti letech učení u dona Juana však už ani nebylo schopné si udržovat stará běžná kritéria pro to, co vlastně je a co není skutečné. Veškeré spekulace, které jsem si až dosud vytvořil o povaze skutečnosti, vznikly pouhou manipulací intelektu. Důkazem toho bylo, že pod tlakem činů dona Juana a dona Genara se moje mysl ocitla ve slepé uličce.

Don Juan se na mě podíval a v jeho očích bylo tolik smutku, že jsem se rozplakal. Slzy se mi kutálely po tvářích. Poprvé v životě jsem pocítil strašlivé brnění svého rozumu. Zmocnila se mě nepopsatelná trýzeň. Mimoděk jsem zaupěl a objal ho. Don Juan mě rychle klepl kotníky prstů na temeni. Cítil jsem, jak mi to klepnutí sjíždí ve vlnách po páteři. Vystřížlivěl jsem.

„Přilíš se oddáváš svým slabostem,“ řekl don Juan tiše.

DOSLOV

Don Juan mě pomalu obcházel. Zdálo se, že uvažuje, jestli má něco říct, nebo ne. Dvakrát se zastavil a dvakrát si to zas rozmyslel.

„Je úplně jedno, jestli se vrátíš nebo ne,“ řekl nakonec. „Máš však nyní potřebu žít jako bojovník. Tohle jsi věděl odjakživa, teď jsi na tom jednoduše tak, že musíš využívat to, co jsi dříve přehlížel. Ale tohle poznání sis musel vybojovat, nebylo ti dáno jen tak, nebylo ti jen tak předáno. Musel sis ho sám ze sebe vydobýt. Pořád jsi světelná bytost. Pořád musíš umřít jako všichni ostatní. Kdyby jsem ti říkal, že na světelném vajčku se nedá změnit nic.“

Chvilí mlčel. Věděl jsem, že se na mě dívá, ale vyhýbal jsem se jeho pohledu.

„Ve skutečnosti se na tobě vůbec nic nezměnilo.“

OBSAH

Úvodní poznámka překladatele	5
Úvod	9
Část první – Příprava na „vidění“	19
Část druhá – Úkol „vidět“	95
Doslov	221